IMAM ALI

NAHJ AL-BALAGHAH

ARABIC & ENGLISH

VOLUME. 4

SELECTION FROM SERMONS, LETTERS, AND SAYINGS OF AMIR AL-MU'MININ; ALI IBN ABI TALIB (A.S)

بسم الله الرحمن الرحیم

Nahj Albalaghe

:Writer

Syed Razi

:Published in print

Ansariyan

:Digital Publisher

Ghaemiyeh center of computerized researches

Contents

Letters of Nahj Albalaqa

ID Book

Letters of Nahj Albalaqa of Imam Ali b. Abitalib

Author: Syed Razzi

English Translator: Moulana Mufti Jafar Husain

Persian Translator: Muhamad Dashti

Published by (the Arabic text with English translation): Ansariyan Publications / Qum

subject: nahj al balagha; imam ali; hadith

:this book contains these titles

LETTER ۱

In English

(Addressed to the people of Kufah at the time of his march from Medina to Basrah. (۱

From the servant of Allah `Ali the Commander of the faithful to the people of Kufah who .are foremost among the supporters and chiefs of the Arabs

Now I am apprising you of what befell `Uthman so (correct ly) that its hearing may be like its seeing. People criticised him and I was the only man from among the muhdjirun (immigrants) who asked him to seek to satisfy (the Muslims) most and to offend them the least. As for Talhah and az-Zubayr their lightest step about him was hard and their softest voice was strong. `A'ishah too was in a rage with him. Consequently a group overpowered him and killed him. Then people swore allegiance to me not by force or .compulsion but obediently and out of free will

You should know that Medina has been vacated by its residents and they have abandoned it. It is boiling like a huge cooking pot and rebellion is fixed on its axis moving with full force. So hasten towards your amir (commander) and proceed forward to fight .your enemy if so wills Allah to Whom belongs Might and Majesty

p: ۱

In Arabic

من کتاب له علیه السلام

إلی أهل الکوفه، عند مسیره من المدینه إلی البصره

مِنْ عَبْدِ اللهِ عَلِیٍّ أَمِیرالْمُؤْمِنِینَ إِلَی أَهْلِ الْکُوفَهِ، جَبْهَهِ (۱) الْأَنْصَارِ وَسَنَام (۲) الْعَرَبِ. أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّی أُخْبِرُکُمْ عَنْ أَمْرِ عُثْمانَ حَتَّی یَکُونَ سَمْعُهُ کَعِیَانِهِ (۳) : إِنَّ النَّاسَ طَعَنُوا عَلَیْهِ، فَکُنْتُ رَجُلاً مِنَ الْمُهَاجِرِینَ أُکْثِرُ اسْتِعْتَابَه (۴) ، وَأُقِلُّ عِتَابَهُ، وَکَانَ طَلْحَهُ وَالزُّبَیْرُ أَهْوَنُ سَیْرِهِمَا فِیهِ الْوَجِیفُ (۵) ، وَأَرْفَقُ حِدَائِهِمَا (۶) الْعَنِیفُ، وَکَانَ مِنْ عَائِشَهَ فِیهِ فَلْتَهُ غَضَبٍ، فَأُتِیحَ لَهُ قَوْمٌ فَقَتَلُوهُ، وَبَایَعَنِی النَّاسُ غَیْرَ مُسْتَکْرَهِینَ وَلاَ مُجْبَرِینَ، بَلْ طَائِعِینَ مُخَیَّرِینَ. وَاعْلَمُوا أَنَّ دَارَ الْهِجْرَهِ (۷) قَدْ قَلَعَتْ بِأَهْلِهَا وَقَلَعُوا بِهَا (۸) ، وَجَاشَتْ جَیْشَ (۹) الْمِرْجَلِ (۱۰) ، وَقَامَتِ الْفِتْنَهُ عَلَی الْقُطْبِ، فَأَسْرِعُوا إِلَی أَمِیرِکُمْ، وَبَادِرُوا جِهَادَ عَدُوِّکُمْ، إِنْ شَاءَ اللهُ عَزَّوَجَلَّ.

In Persian

به مردم کوفه

افشای سران ناکثین از بنده خدا، علی امیر مومنان، به مردم کوفه، که در میان انصار پایه ای ارزشمند، و در عرب مقامی والا دارند. پس از ستایش پروردگار! همانا شما را از کار عثمان چنان آگاهی دهم که شنیدن آن چونان دیدن باشد، مردم برعثمان عیب گرفتند، و من تنها کسی از مهاجران بودم که او را برای جلب رضایت مردم واداشته، و کمتر به سرزنش او زبان گشودم، اما طلحه و زبیر، آسان ترین کارشان آن بود که بر او بتازند، و او را برنجانند، و ناتوانش سازند، عایشه نیز ناگهان بر او خشم گرفت، عده ای به تنگ آمده او را کشتند، آنگاه مردم بدون اکراه و اجبار، بلکه به اطاعت و اختیار، با من بیعت کردند. آگاه باشید! مدینه مردم را یکپارچه بیرون رانده، و مردم نیز او را برای سرکوبی آشوب فاصله گرفتند، دیگ آشوب به جوش آمده، و فتنه ها بر پایه های خود ایستاد، پس به سوی فرمانده خود بشتابید، و در جهاد با دشمن بر یکدیگر پیشی گیرید، به خواست خدای عزیز و بزرگ

p: ۲

Footnote

Ibn Maythman writes (in Sharh Nahj al-balaghah vol.۴ p.۳۳۸) that when on hearing .(۱) about the mischief-mongering of Talhah and az-Zubayr Amir al-mu'minin set off for Basrah he sent this letter to the people of Kufah through Imam al-Hasan and `Ammir ibn Yasir from al-Ma' al-`Adhb while Ibn Abi'l-Hadid has written (in Sharh Nahj al-balaghah vol.۱۴ pp.۸ ۱۶; at-Tabari vol.۱ p.۳۱۳۹; and Ibn al-Athir vol.۳ p.۲۲۳) that when Amir al-mu `minin camped at ar-Rabadhah he sent this letter through Muhammad ibn Ja'far ibn Abi Tilib and Muhammad ibn Abi Bakr. In this letter Amir al-mu 'minin has clearly thrown light on the point that the assassination of `Uthman was the result of the efforts of `A'ishah Talhah and az-Zubayr and that it was they who took a prominent part in it. In fact `A'ishah went beyond her bounds and exposed his shortcomings in public meetings and :ordered that he should be killed. Thus ash-Shaykh Muhammad `Abdub has written

Once `Uthman was on the pulpit when Umm al-mu `minin `A'ishah took out the shoes and the shirt of the Prophet (may Allah bless him and his descendants) from under her veil and said: "These are the shoes of the Messenger of Allah and his shirt not yet decayed while you have altered his religion and changed his sunnah." Upon this hot words followed between them when she said "Kill this Na'thal " symbolising him as a long bearded Jew (of that name). (Nahj al-bala- ghah printed in Egypt vol.۲ p.۳; also see Ansab al-ashraf vol.۵ .(p.۸۸; Abu'l-Fida' vol.۱ p.۱۷۲

p: ۳

People were already displeased with `Uthman so this event increased their boldness and they surrounded him so that he might mend his ways or abdicate from the caliphate. In these circumstances there was serious apprehension that if he did not accept either of the two alternatives he would be killed. All this was observed by `A'ishah but she paid no heed to it and leaving him in the siege decided to leave for Mecca although on this occasion Marwan ibn al-Hakam and `Attab ibn Asid did say to her "If you postpone your departure it is possible his life may be saved and this crowd may disperse" whereupon she said that she had decided to go for hajj (pilgrimage) and that that could not be :changed. Then Marwan recited this couplet by way of a proverb

Qays set fire to my cities and when they came into flames he slipped away saving himself .clear of it

Similarly Talhah and az-Zubayr were (also) in rage against him and they were ever forward in fanning this fire and intensifying the opposition. From this angle they were to a great extent taking part in his assassination and responsible for his blood. Other people also knew them in this perspective and regarded them as his murderers while their supporters too were not able to offer any explanation (for absolving them). Thus Ibn :Qutaybah writes that when al-Mughirah ibn Shu'bah met `A'ishah at Awtas he asked her

O' Umm al-mu'minin where are you bound for." She replied "I am going to Basrah." He" inquired for what purpose and she replied "To avenge `Uthman's blood." He said "But his assassins are with you." Then he turned to Marwan and enquired where he was going. He replied that he too was going to Basrah. He enquired the purpose and the reply was "to avenge `Uthman's blood." Then he said " `Uthman's assassins are with you. These (Talhah and az-Zubayr have killed him." (al-Imamah was `siyasah vol.١ p.۶٠

p: ۴

In any case when after laying the blame on Amir al-mu'minin this group who had killed `Uthman reached Basrah Amir al-mu'minin also rose to quell this mischief and wrote this letter to the people of Kufah to seek their support. Upon this their combatants and warriors rose in large numbers and enlisted in his army. They faced the enemy with full courage which Amir al-mu'minin also acknowledged. Thus the letter hereafter is in .acknowledgement of this very fact

LETTER ۲

In English

Written to the people of Kufah after the victory of Basrah

May Allah reward you townsmen (of Kufah) on behalf of a member of your Prophet's family with the best reward that He bestows on those who act in obedience to Him and on those who thank Him for His bounties. Surely you heard (me) and obeyed and when you .were called you promptly responded

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إليهم، بعد فتح البصره

وَجَزَاكُمُ اللهُ مِنْ أَهْلِ مِصْرٍ عَنْ أَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكُمْ أَحْسَنَ مَا يَجْزِى الْعَامِلِينَ بِطَاعَتِهِ، وَالشَّاكِرِينَ لِنِعْمَتِهِ، فَقَدْ سَمِعْتُمْ وَأَطَعْتُمْ، وَدُعِيتُمْ فَأَجَبْتُمْ.

In Persian

قدردانی از اهل کوفه

تشکر از مجاهدان از جنگ برگشته خداوند شما مردم کوفه را از سوی اهل بیت پیامبر (ص) پاداش نیکو دهد، بهترین پاداشی که به بندگان فرمانبردار، و سپاسگزاران نعمتش عطا می فرماید، زیرا شما دعوت ما را شنیدید و اطاعت کردید، به جنگ فرا خوانده شدید و بسیج گردیدید.

DOCUMENT ۳

In English

.(Written for Shurayh ibn al-Harith (al-Kindi) Qadi (judge) (at Kufah

p: ۵

It is related that Shurayh ibn al-Harith (al-Kindi) who was Amir al-mu'minin's Qadi (judge) at Kufah during his tenure purchased a house for eighty Dinars. When it became known to Amir al-mu'minin he sent for him and said to him: I have come to know that you have purchased a house for eighty Dinars and

that you have written a document for it and put witnessing on it. Shurayh replied: Yes Amir al-mu'minin it is so. Amir al-mu'minin cast an angry look at him and said to him:

O' Shurayh beware shortly one body (the angel of death) will come to you who will not look at the document nor question you about your evidence hut take you out of it far away and deposit you in your grave quite alone. Look! O' Shurayh if you have purchased this house from money other than yours or paid the price from unlawful source you have incurred loss of this world as well as of the next. If you had come to me at the time

of purchase I would have written for you a document on this paper and then you would not have liked to purchase the house even for one Dirham not to speak of more. That document is this:-

This is about a purchase made by a humble slave (of Allah) from another slave ready to depart (for the next world). He has purchased a house out of houses of deceit in the area of mortals and the place of those liable to perish. This house has four boundaries as follows: The first boundary is contiguous to sources of calamities; the second boundary adjoins the sources of distress; the third boundary adjoins devastating desire; and the fourth boundary adjoins deceitful Satan and towards this opens the door of this house.

p: ۶

This house has been purchased by one who has been waylaid by desires from one who is being driven by death at the price of leaving the honour of contentment and entering into the humility of want and submissiveness. If the purchaser encounters some (evil) consequences of this transaction then it is for him who dismantles the bodies of monarchs snatches the lives of despots destroys the domain of Pharaoh like Kisras (١) Caesars (٢) Tubba`s (٣) and Himyars (۴) and all those who amass wealth upon wealth and go on increasing it build high houses and decorate them and collect treasures and preserve them as they claimed according to their own thinking for children to take them to the place of accounting and judgement and the position of reward and punishment. When the verdict will be passed those who stood on falsehood would then be the losers. ((Qur'an ۴٠: ٧٨

This document is witnessed by intelligence when it is free from the shackles of desires .and away from the adornments of this world

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

لشريح بن الحارث قاضيه

روى أنّ شريح بن الحارث قاضى أميرالمؤمنين عليه السلام اشترى على عهده داراً بثمانين ديناراً، فبلغه ذلك، فاستدعى شريحاً، وقال له:

بَلَغَنِی أَنَّکَ ابْتَعْتَ دَاراً بِثَمانِینَ دِینَاراً، وَکَتَبْتَ لَهَا کِتَاباً، وَأَشْهَدْتَ فِیهِ شُهُوداً.

فقال له شريح: قد كان ذلک يا أميرالمؤمنين. قال: فنظر إليه نظر مغضب ثمّ قال له:

يَا شُرَيْحُ، أَمَا إِنَّهُ سَيَأْتِيکَ مَنْ لاَ يَنْظُرُ فِی کِتَابِکَ، وَلاَ يَسْأَلُکَ عَنْ بَيِّنَتِکَ، حَتَّى يُخْرِجَکَ مِنْهَا شَاخِصاً (١) ، وَيُسْلِمَکَ إِلَى قَبْرِکَ خَالِصاً. فَانْظُرْ يَا شُرَيْحُ لاَ تَکُونُ ابْتَعْتَ هذِهِ الدَّارَ مِنْ غَيْرِ مَالِکَ، أَوْ نَقَدْتَ الَّثمَنَ مِنْ غَيْرِ حَلاَلِکَ! فَإِذَا أَنْتَ قَدْ خَسِرْتَ دَارَ الدُّنْيَا وَدَارَ الْآخِرَهِ! أَمَا إِنَّکَ لَوْ کُنْتَ أَتَيْتَنِی عِنْدَ شِرَائِکَ مَا اشْتَرَيْتَ لَکَتَبْتُ لَکَ کِتاباً عَلَى هذِهِ النُّسْخَهِ، فَلَمْ تَرْغَبْ فِی شِرَاءِ هذِهِ الدَّارِ بِدِرْهَمٍ فَمَا فَوْقُ.

والنسخه هذه: هـذَا مَا اشْتَرَى عَبْدٌ ذَلِيلٌ، مِنْ مَيِّتٍ قَدْ أُزْعِجَ لِلرحِيلِ، اشْتَرَى مِنْهُ دَاراً مِنْ دَارِ الْغُرُورِ، مِنْ جَانِبِ الْفَانِينَ، وَخِطَّهِ (۲) الْهَالِكِينَ، وَتَجْمَعُ هـذِهِ الـدَّارَ حُدُودٌ أَرْبَعَهٌ: الْحَدُّ الْأَوَّلُ يَنْتَهِي إِلَى دَوَاعِي الْآفَاتِ، وَالْحَدُّ الثَّانِي يَنْتَهِي إِلَى دَوَاعِي الْمُصِيباتِ، وَالْحَدُّ الثَّالِثُ يَنْتَهِي إِلَى الْهَوَى الْمُرْدِي، وَالْحَدُّ الرَّابِعُ يَنْتَهِي إِلَى الشَّيْطَانِ الْمُغْوِي، وَفِيهِ يُشْرَعُ (۳) بَابُ هـذِهِ الدَّارِ. اشْتَرَى هذَا الْمُغْتَرُّ بِالْأَمَلِ، مِنْ هـذَا الْمُزْعَجِ بِالْأَجَلِ، هـذِهِ الـدَّارَ بِالْخُرُوجِ مِنْ عِزِّ الْقَنَاعَهِ، وَالـدُّخُولِ فِي ذُلِّ الطَّلَبِ وَالضَّرَاعَهِ (۴) ، فَمَا أَدْرَكَ هـذَا الْمُشْتَرِي فِيمَا اشْتَرَى مِنْهُ مِنْ دَرَک، فَعَلَى مُبَلْبِلِ أَجْسَامِ (۵) الْمُلُوكِ، وسَالِبِ نُفُوسِ الْجَبَابِرَهِ، وَمُزِيلِ مُلْكِ الْفَرَاعِنَهِ، مِثْلِ كِسْرَى وَقَيْصَرَ، وَتُبَّعٍ وَحِمْيَرَ، وَمَنْ جَمَعَ الْمَالَ عَلَى الْمَالِ فَأَكْثَرَ، وَمَنْ بَنَى وَشَيَّدَ (۶) ، وَزَخْرَفَ وَنَجَّدَ (۷) ، وَادَّخَرَ واعْتَقَدَ (۸) ، وَنَظَرَ بِزَعْمِهِ لِلْوَلَدِ، إِشْخَاصُهُمْ (۹) جَمِيعاً إِلَى مَوْقِفِ الْعَرْضِ وَالْحِسَابِ، وَمَوْضِعِ الثَّوَابِ وَالْعِقَابِ: إذَا وَقَعَ الْأَمْرُ بِفَصْلِ الْقَضَاءِ (وَخَسِرَ هُنَالِکَ الْمُبْطِلُونَ) شَهِدَ عَلَى ذلِکَ الْعَقْلُ إِذَا خَرَجَ مِنْ أَسْرِ الْهَوَى، وَسَلِمَ مِنْ عَلاَئِقِ الدُّنْيَا.

In Persian

به شریح قاضی

برخورد قاطعانه باخیانت کارگزاران به من خبر دادند که خانه ای به هشتاد دینار خریده ای، و سندی برای آن نوشته ای، و گواهانی آن را امضا کرده اند. (شریح گفت: آری ای امیر مومنان امام (ع) نگاه خشم آلودی به او کرد و فرمود) ای شریح! به زودی کسی به سراغت می آید که به نوشته ات نگاه نمی کند، و از گواهانت نمی پرسد، تا تو را از آن خانه بیرون کرده و تنها به قبر بسپارد. ای شریح! اندیشه کن که آن خانه را با مال دیگران یا با پول حرام نخریده باشی، که آنگاه خانه دنیا و آخرت را از دست داده ای. اما اگر هنگام خرید خانه، نزد من آمده بودی، برای تو سندی می نوشتم که دیگر برای خرید آن به درهمی یا بیشتر، رغبت نمی کردی و آن سند را چنین می نوشتم: هشدار از بی اعتباری دنیای حرام این خانه ای است که بنده ای خوارشده، و مرده ای آماده کوچ کردن، آن را خریده، خانه ای از سرای غرور، که در محله نابودشوندگان، و کوچه هلاک شدگان قرار دارد، این خانه به چهار جهت منتهی می گردد. یک سوی آن به آفتها و بلاها، سوی دوم آن به مصیبتها، و سوی سوم به هوا و هوسهای سست کننده، و سوی چهارم آن به شیطان گمراه کننده ختم می شود، و در خانه به روی شیطان گشوده است. این خانه را فریب خورده آزمند، از کسیکه خود به زودی از جهان رخت برمی بندد، به مبلغی که او را از عزت و قناعت خارج و به خواری و دنیاپرستی کشانده، خریداری نموده است. هرگونه نقصی در این معامله باشد، بر عهده پروردگاری است که اجساد پادشاهان را پوسانده، و جان جباران را گرفته، و سلطنت فرعونها چون (کسری) و (قیصر) و (تبع) و (حمیر) را نابود کرده است. عبرت از گذشتگان و آنان که مال فراوان گرد آوردند، و بر آن افزودند، و آنان که قصرها ساختند، و محکم کاری کردند، طلاکاری نمودند، و زینت دادند، فراوان اندوختند، و نگهداری کردند، و به گمان خود برای فرزندان خود گذاشتند، اما همگی آنان به پای حسابرسی الهی، و جایگاه پاداش و کیفر رانده می شوند، آنگاه که فرمان داوری و قضاوت نهایی صادر شود (پس تبهکاران زیان خواهند دید.) به این واقعیتها عقل گواهی می دهد هرگاه که از اسارت هوای نفس نجات یافته، و از دنیاپرستی به سلامت بگذرد.

p:۸

Footnote

Kisra is the Arabicised form of "Khusraw" which means a King whose domain of rule .(۱) .extends to a vast area. This was the title of the rulers of Iran

Ceasar was the title of the rulers of Rome which in Latin means that child whose .(۲) mother dies before delivery and who is extractedby cutting open her body. Since among the Kings of Rome Augustus was born like this he was known by this name and after that .this word was adopted as the title of every ruler

Tubba' is an appellation of each of the Kings of Yemen who possessed Himyar and .(۳) Hadramawt. Their names have been mentioned in the holy Qur'an in chaps. ۴۴:۳۷ and .۵۰:۱۴

Himyar originally an important tribe in the ancient Sabaean kingdom of south-western .(۴) Arabia; later the powerful rulers of much of southern Arabia from c. ۱۱۵ BC to c. AD ۵۲۵. The Himyarites were concentrated in the area known as Dhu Raydan (later called Qataban) on the coast of present-day Yemen; thus they were probably aided in the overthrow of their Sabaean kinsmen by the discovery of a sea route from Egypt to India which deprived the inland Sabaean kingdom of its former importance as a centre for overland trade. The Himyarites (classical Homeritae) inherited the Sabaean language and culture and from their capital at Zafar their power at times extended eastward as far as the Persian Gult and northward into the Arabian Desert. At the beginning of the ۴th century AD the Himyar capital was moved northward to San'a and later in that century both Christianity and Judaism gained firm footholds in the area. Internal disorders and changing trade routes caused the kingdom to decline and in ۵۲۵ after several unsuccessful attempts Abyssinian invaders finally crushed the Himyarites. A Himyar apeal to Persia for aid led to Persian control in ۵۷۵. (The New Encyclopaedia Britanica ([Micropaedia] vol.۵ p.۴۹ ed. ۱۹۷۳-۱۹۷۴

p: ۹

LETTER ۴

In English

To one of the officer of his army

If they (١) return to the umbrella of obedience then this is all that we want. But if the condition of these people points out towards disruption and disobedience then taking with you those who obey you rush upon those who disobey you and while you have those with you who follow you do not worry about those who hold back from you because the absence of a halfhearted man is better than his presence and his sitting down is better than his rising up.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى بعض أُمراء جيشه

فَإِنْ عَادُوا إِلَى ظِلِّ الطَّاعَهِ فَذَاکَ الَّذِی نُحِبُّ، وَإِنْ تَوَافَتِ (١) الْأُمُورُ بِالْقَوْمِ إِلَی الشِّقَاقِ وَالْعِصْیَانِ فَانْهَدْ بِمَنْ أَطَاعَکَ إِلَی مَنْ عَصَاکَ، وَاسْتَغْنِ بِمَنِ انْقَادَ مَعَکَ عَمَّنْ تَقَاعَسَ عَنْکَ، فَإِنَّ الْمُتَکَارِهَ (٢) مَغِیبُهُ خَیْرٌ مِنْ مَشْهَدِهِ، وَقُعُودُهُ أَغْنَی مِنْ نُهُوضِهِ.

In Persian

به یکی از فرماندهانش

روش گزینش نیروهای عمل کننده

اگر دشمنان اسلام به سایه اطاعت باز گردند پس همان است که دوست داریم، و اگر کارشان به جدایی و نافرمانی کشید با کمک فرمانبرداران با مخالفان نبرد کن، و از آنان که فرمان می برند برای سرکوب آنها که از یاری تو سر باز می زنند مدد گیر، زیرا آن کس که از جنگ کراهت دارد بهتر است که شرکت نداشته باشد، و شرکت نکردنش از یاری دادن اجباری بهتر است.

Footnote

(١). When `Uthman ibn Hunayf the Governor of Basrah informed Amir al-mu 'minin of the arrival of Talhah and az-Zubayr in Basrah and of their intentions Amir al-mu 'minin wrote this letter to him wherein he has instructed him that in case the enemy was bent on fighting when facing him he should not enlist on his side those who on the one hand showed consideration for the personalities of `A'ishah Talhah and az-Zubayr and who on

the other hand had agreed to fight against them merely by persuasion because such people could not be expected to fight steadfastly nor could they be depended upon. Rather such people would try to dishearten others too. Therefore it was only good to .leave aside such people

p: ١٠

LETTER ۵

In English

To al-Ash'ath ibn Qays (al-Kindi) the Governor of Azarbayjan

Certainly your assignment (١) is not a morsel for you but it is a trust round your neck and you have been charged with the protection (of the people) on behalf of your superiors. It is not for you to be oppressive towards the ruled nor to risk yourself save on strong grounds. You have in your hands the funds which is the property of Allah to Whom belongs Might and Majesty and you hold its charge till you pass it on to me. Probably I will .not be one of the bad rulers for you and that is an end to the matter

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أشعث بن قيس عامل أذربيجان

وَإِنَّ عَمَلَكَ لَيسَ لَكَ بِطُعْمَةٍ (١) ، وَلكِنَّهُ فِي عُنُقِكَ أَمَانهٌ، وَأَنْتَ مُسْتَرْعًى لِمَنْ فَوْقَكَ. لَيسَ لَكَ أنْ تَفتَاتَ (٢) فِي رَعِيَّهٍ، وَلاَ تُخَاطِرَ إِلاَّ بِوَثِيقَهٍ، وَفي يَدَيْكَ مَالٌ مِنْ مَالِ اللهِ عَزَّوَجلَّ، وَأَنْتَ مِنْ خُزَّانِهِ (٣)

حَتَّى تُسَلِّمَهُ إِلَيَّ، وَلَعَلِّي أَلاَّ أَكُونَ شَرَّ وُلاَتِكَ (۴) لَكَ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به اشعث بن قیس

هشدار از استفاده ناروای بیت المال

همانا پست فرمانداری برای تو وسیله آب و نان نخواهد بود، بلکه امانتی است در گردن تو، باید از فرمانده و امامت اطاعت کنی، تو حق نداری نسبت به رعیت استبداد ورزی، و بدون دستور به کار مهمی اقدام نمایی، در دست تو اموالی از ثروتهای خدای بزرگ و عزیز است، و تو خزانه دار آنی تا به من بسپاری، امیدوارم برای تو بدترین زمامدار نباشم، با درود.

p: ١١

Footnote

When Amir al-mu'minin was free from the battle of Jamal he wrote to al-Ash'ath ibn .(۱) Qays (al-Kindi) who had been the Governor of Azarbayjan from the days of `Uthman to send the revenue and levies of his province. But since he had fears about the future of his position and assignment he intended to swallow all this money like other officers of `Uthman. Therefore when this letter reached him he sent for his chief associates and after mentioning this letter to them said: "I fear that this money will be taken away from me; I therefore intend to join Mu`awiyah." Whereupon those people said that it was a matter of shame to leave kith and kin and seek refuge with Mu'awiyah. Consequently on the advice of these people he postponed his idea to run away but did not agree to part with the money. On getting this information Amir al-mu'minin sent Hujr ibn `Adi al-Kindi to bring him to Kufah. He persuaded him and brought him to Kufah. On reaching there his kit was found to contain four hundred thousand Dirhams out of which Amir al-mu'minin .left thirty thousand for him and deposited the rest in the public treasury

LETTER ۶

In English

(To Mu`awiyah (ibn Abi Sufyan

Verily those who swore allegiance to Abu Bakr `Umar and `Uthman have sworn allegiance۱ to me on the same basis on which they swore allegiance (۱) to them. (On this basis) he who was present has no choice (to consider) and he who was absent has no right to reject; and consultation is confined to the muhajirun and the ansar. If they agree on an individual and take him to be Caliph it will be deemed to mean Allah's pleasure. If any one keeps away by way of objection or innovation they will return him to the position from where he kept away. If he refuses they will fight him for following a course other than that of the believers and Allah will put him back from where he had run away. By my life O' Mu'awiyah if you see with your brain without any passion you will find me the most innocent of all in respect of `Uthman's blood and you will surely know that I was in seclusion from him unless you conceal what is quite open to you. Then you may commit .an outrage (on me) as you like and that is an end to the matter

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه

إِنَّهُ بَايَعَنِی الْقَوْمُ الَّذِينَ بَايَعُوا أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمانَ عَلَی مَا بَايَعُوهُمْ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَكُنْ لِلشَّاهِدِ أَنْ يَخْتَارَ، وَلاَ لِلغَائِبِ أَنْ يَرُدَّ، وَإِنَّمَا الشُّورَی لِلْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، فَإِنِ اجْتَمَعُوا عَلَی رَجُلٍ وَسَمَّوْهُ إِمَاماً كَانَ ذلِكَ لِلَّهِ رِضیً، فَإِنْ خَرَجَ عَنْ أَمْرِهِمْ خَارِجٌ بِطَعْنٍ أَوْبِدْعَهٍ رَدُّوهُ إِلَی مَاخَرَجَ مِنْهُ، فَإِنْ أَبَی قَاتَلُوهُ عَلَی اتِّبَاعِهِ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَلاَّهُ اللهُ مَا تَوَلَّی.

وَلَعَمْرِی، يَا مُعَاوِيَهُ، لَئِنْ نَظَرْتَ بِعَقْلِكَ دُونَ هَوَاكَ لَتَجِدَنِّی أَبْرَأَ النَّاسِ مِنْ دَمِ عُثْمانَ، وَلَتَعْلَمَنَّ أَنِّی كُنْتُ فِی عُزْلَهٍ عَنْهُ، إِلاَّ أَنْ تَتَجَنَّی (۱ ;) فَتَجَنَّ مَا بَدَا لَكَ! وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به معاويه

علل مشروعيت حكومت امام (ع)

همانا كسانی با من بيعت كرده اند كه با ابابكر و عمر و عثمان، با همان شرايط بيعت نمودند، پس آنكه در بيعت حضور داشت نمی تواند خليفه ای ديگر برگزيند، و آنكه غايب است نمی تواند بيعت مردم را نپذيرد، و همانا شورای مسلمين از آن مهاجرين و انصار است، پس اگر بر امامت كسی گرد آمدند، و او را امام خود خواندند، خشنودی خدا هم در آن است. حال اگر كسی كار آنان را نكوهش كند يا بدعتی پديد آورد، او را به جايگاه بيعت قانونی باز می گردانند، اگر سر باز زد با او پيكار می كنند، زيرا كه به راه مسلمانان درنيامده، خدا هم او را در گمراهيش وامی گذارد. بجانم سوگند! ای معاويه اگر دور از هوای نفس، به ديده عقل بنگری، خواهی ديد كه من نسبت به خون عثمان پاک ترين افرادم، و می دانی كه من از آن دور بوده ام، جز اينكه از راه خيانت مرا متهم كنی، و حق آشكاری را بپوشانی، با درود.

p: ۱۳

Footnote

When all the people of Medina unanimously swore allegiance to Amir al-mu`minin .(١) Mu`awiyah refused to acquiesce apprehending danger for his own power and in order to contest Amir al-mu'minin's caliphate he concocted the excuse that it had not been agreed to unaulmously and that there fore after cancelling it there should be another general election although the caliphate from which (the process of) election was started was the result of a timely situation. There was no question of the common vote therein so that it could be called the result of the people's election. However it was imposed on the people and assumed to be their verdict. From then it became a principle that whomever the nobles of Medina elected would be deemed to represent the entire world of Islam and no person would be allowed to question it whether he was present at the time of election or not. In any case after the establishment of the principle Mu`awiyah had no right to propose a re-election nor to refuse allegiance when he had in practice recognized these .caliphates which it was alleged had been settled by the important people of Medina

That is why when he held this election to be invalid and refused allegiance Amir al-mu'minin pointed out to him the (recognized) way of election and demolished his argument. It was a method known as arguing with the adversary on the basis of his wrong premises so as to demolish his argument since Amir al-mu'minin never at any state regarded consultation (with chiefs) or the common vote to be the criterion of validity of the caliphate. Otherwise in connection with the caliphate about which it is alleged that they were based on the unanimity of the muhajirun and the ansar he would have regarded that unanimity of vote as a good authority and held them as valid; but his refusal for allegiance in the very first period which cannot be denied by anyone is a proof of the fact that he did not regard these self-concocted methods as the criterion of (validity of) the caliphate. That is why at all times he continued pressing his own case for the caliphate which was also established on the basis of the Prophet's saying and deeds. However to place it before Mu`awiyah meant opening the door to questions and answers. He therefore attempted to convince him with his own premises and beliefs so that there could be no scope for interpretation or for confusing the matter in fact Mu'awiyah's real aim was to prolong the matter so that at some point his own authority .might get support

LETTER ٧

In English

To Mu'awiyah

I have received from you the packet of unconnected advices and the embellished letter. You have written it because of your misguidance and despatched it because of lack of wisdom. This is the letter of a man who has neither light to show him the way nor a leader to guide him on the right path. Passion prompted him and he responded to it. Misguidance led him and he followed it. Consequently he began to speak nonsense and became reck .lessly astray

A part of the same letter

Because allegiance is once and for all. It is not open to reconsidered nor is there any scope for fresh proceedings of election. He who remains out of it is deemed to be critical .of Islam while he who prevaricates upon it is a hypocrite

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إليه أيضاً

أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ أَتَتْنِی مِنْکَ مَوْعِظَهٌ مُوَصَّلَهٌ (۱) ، وَرِسَالَهٌ مُحَبَّرَهٌ (۲) ، نَمَّقْتَهَا (۳) بِضَلاَلِکَ، وَأَمْضَيْتَهَا بِسُوءِ رَأْيِکَ، وَكِتَابُ امْرِیءٍ لَيْسَ لَهُ بَصَرٌ يَهْدِيهِ، وَلاَ قَائِدٌ يُرْشِدُهُ، قَدْ دَعَاهُ الْهَوَى فَأَجَابَهُ، وَقَادَهُ الضَّلاَلُ فَاتَّبَعَهُ، فَهَجَرَ (۴) لاَغِطاً (۵) ، وَضَلَّ خَابِطاً.

و منه : لِأَنَّهَا بَيْعَهٌ وَاحِدَهٌ لاَ يُثَنَّى فِيهَا النَّظَرُ (۶) ، وَلاَ يُسْتَأْنَفُ فِيهَا الْخِيَارُ. الْخَارِجُ مِنْهَا طَاعِنٌ، وَالْمُرَوِّی (۷) فِيهَا مُدَاهِنٌ (۸) .

In Persian

به معاويه

افشای چهره نفاق معاويه و مشروعيت بيعت پس از نام خدا و درود! نامه پندآميز تو به دستم رسيد که دارای جملات به هم پيوسته، و زينت داده شده که با گمراهی خود آن را آراسته، و با بداندیشی خاص امضاء کرده بودی، نامه مردی که نه خود آگاهی لازم دارد تا رهنمونش باشد، و نه رهبری دارد که هدايتش کند، تنها دعوت هوسهای خويش را پاسخ گفته، و گمراهی عنان او را گرفته و او اطاعت می کند، که سخن بی ربط می گويد و در گمراهی سرگردان است.

p: ۱۵

(از همین نامه است) همانا بیعت برای امام یک بار بیش نیست، و تجدید نظر در آن میسر نخواهد بود، و کسی اختیار از سر گرفتن آن را ندارد، آن کس که از این بیعت عمومی سر باز زند، طعنه زن و عیبجو خوانده می شود، و آن کس که نسبت به آن دودل باشد منافق است.

LETTER ۸

In English

To Jarir ibn `Abdillah al-Bajali when Amir al-mu'minin sent him to Mu'awiyah (and there (was delay in his return

Now then when you receive this letter of mine ask Mu'awiyah to take a final decision and to follow a determined course.Then ask him to choose either war that exiles him from home or ignoble peace. If he chooses war leave him alone but if he chooses peace secure .his allegiance; and that is an end to the matter

In Arabic

ومن کتاب له علیه السلام

إلی جریر بن عبدالله البجلی لما أرسله إلی معاویه

أَمَّا بَعْدُ، فَإِذَا أَتَاکَ کِتَابِی فَاحْمِلْ مُعَاوِیَهَ عَلَی الْفَصْلِ (۱) ، وَخُذْهُ بَالْأَمْرِ الْجَزْمِ، ثُمَّ خَیِّرْهُ بَیْنَ حَرْبٍ مُجْلِیَهٍ (۲) ، أَوْ سِلْمٍ مُخْزِیَهٍ (۳) ، فَإِنِ اخْتَارَ الْحَرْبَ فَانْبِذْ إِلَیْهِ (۴) ، وَإِنِ اخْتَارَ السِّلْمَ فَخُذْ بَیْعَتَهُ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به جریر بن عبدالله البجلی

وادار ساختن معاویه به بیعت پس از نام خدا و درود! هنگامی که نامه ام به دستت رسید، معاویه را به یکسره کردن کار وادار، و با او برخوردی قاطع داشته باش، سپس او را آزاد بگذار در پذیرفتن جنگی که مردم را از خانه بیرون می ریزد، یا تسلیم شدنی خوارکننده، پس اگر جنگ را برگزید، امان نامه او را بر زمین کوب، و اگر صلح خواست از او بیعت بگیر، با درود.

p: ۱۶

LETTER ۹

In English

To Mu`awiyah

Our people (۱) (the Quraysh) decided to kill our Prophet and to annihilate our root. They created worries for us behaved with us harshly denied us ease of life exposed us to fear .forced us to take refuge in a rugged mountain and ignited for us the flames of war

Allah then gave us determination to protect His religion and defend His honour. The believers among us expected (heavenly) reward from it and the unbelievers among us gave their support because of kinship. Those who accepted Islam from among the Quraysh were away from the distresses in which we were involved either because of a pledge that protected them or because of the tribe that would rise to support them. They were therefore safe from killing. The way with the Prophet (may Allah bless him and his descendants) was that when fighting became fierce and people began to loose ground he would send forward members of his family and through them protect his companions from the attacks of swords and spears. In this way `Ubaydah ibn al-Harith was killed on the day of Badr Hamzah (ibn `Abd al-Muttalib) on the day of Uhud and Ja'far (ibn Abi Talib) on the day of Mu'tah. One more person whom I can name if I wish desired to seek martyrdom as they did; but their deaths approached while his death had not yet .approached

How strange it is that I am being grouped with him who never evinced briskness of pace like me nor had he to his credit any achievement like mine unless he claims something of which I do not know and which I think Allah too does not know. In any case all praise .belongs to Allah

p: ۱۷

As regards your request to hand over to you the murderers of `Uthman I have thought over this matter and I do not find their handing over to you or to someone else possible for me. By my life if you do not give up your wrong ways and disruptive acts you will surely know them. They will shortly be seeking you and will not give you the trouble of seeking them in land sea mountains or plain. But this search will be painful for you and their visit .will not give you happiness. Peace be on those who deserve it

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه

فَأَرَادَ قَوْمُنَا قَتْلَ نَبِيِّنَا، وَاجْتِيَاحَ أَصْلِنَا (١) ، وَهَمُّوا بِنَا الْهُمُومَ (٢) ، وَفَعَلُوا بِنَا الْأَفَاعِيلَ (٣) ، وَمَنَعُونَا الْعَذْبَ (۴) ، وَأَحْلَسُونَا (۵) الْخَوْفَ، وَاضْطَرُّونَا (۶) إِلَى جَبَلٍ وَعْرٍ (٧) ، وَأَوْقَدُوا لَنَا نَارَ الْحَرْبِ، فَعَزَمَ اللهُ لَنَا (٨) عَلَى الذَّبِّ عَنْ حَوْزَتِهِ (٩) ، وَالرَّمْيِ مِنْ وَرَاءِ حُرْمَتِهِ (١٠) . مُؤْمِنُنَا يَبْغِي بِذلِكَ الْأَجْرَ، وَكَافِرُنَا يُحَامِي عَنِ الْأَصْلِ، وَمَنْ أَسْلَمَ مِنْ قُرَيشٍ خِلْوٌ مِمَّا نَحْنُ فِيهِ بِحِلْفٍ يَمْنَعُهُ، أَوْ عَشِيرَهٍ تَقُومُ دُونَهُ، فَهُوَ مِنَ الْقَتْلِ بِمَكَانِ أَمْنٍ.

وَكَانَ رَسُولُ اللهِ-صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ- إِذَا احْمَرَّ الْبَأْسُ (١١) ، وَأَحْجَمَ النَّاسُ، قَدَّمَ أَهْلَ بَيْتِهِ فَوَقَى بِهِمْ أَصْحَابَهُ حَرَّ السُّيُوفِ (١٢) وَالْأَسِنَّهِ، فَقُتِلَ عُبَيْدَهُ بْنُ الْحَارِثِ يَوْمَ بَدْرٍ، وَقُتِلَ حَمْزَهُ يَوْمَ أُحُدٍ، وَقُتِلَ جَعْفَرُ يَوْمَ مُؤْتَه (١٣) ، وَأَرَادَ مَنْ لَوْ شِئْتُ ذَكَرْتُ اسْمَهُ مِثْلَ الَّذِی أَرَادُوا مِنَ الشَّهَادَهِ، وَلكِنَّ آجَالَهُمْ عُجِّلَتْ،مَنِيَّتَهُ أُجِّلَتْ. فَيَاعَجَباً لِلدَّهْرِ! إِذْ صِرْتُ يُقْرَنُ بِی مَنْ لَمْ يَسْعَ بِقَدَمِی (١۴) ، وَلَمْ تَكُنْ لَهُ كَسَابِقَتِی (١۵) الَّتِی لَا يُدْلِی أَحَدٌ (١۶) بِمِثْلِهَا، إِلَّا أَنْ يَدَّعِیَ مُدَّعٍ مَا لَا أَعْرِفُهُ، وَلَا أَظُنُّ اللهَ يَعْرِفُهُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ.

p: ١٨

وَأَمَّا مَا سَأَلْتَ مِنْ دَفْعِ قَتَلَهِ عُثْمانَ إِلَيْکَ، فَإِنِّی نَظَرْتُ فِی هـذَا الْأَمْرِ، فَلَمْ أَرَهُ یَسَعُنِی دَفْعُهُمْ إِلَیْکَ وَلاَ إِلَی غَیْرِکَ، وَلَعَمْرِی لَئِنْ لَمْ تَنْزِعْ (۱۷) عَنْ غَیِّکَ وَشِقَاقِکَ (۱۸) لَتَعْرِفَنَّهُمْ عَنْ قَلِیلٍ یَطْلُبُونَکَ، لاَ یُکَلِّفُونَکَ طَلَبَهُمْ فِی بَرٍّ وَلاَ بَحْرٍ، وَلاَ جَبَلٍ وَلاَ سَهْلٍ، إِلاَّ أَنَّهُ طَلَبٌ یَسُوءُکَ وِجْدَانُهُ، وَزَوْرٌ (۱۹) لاَ یَسُرُّکَ لُقْیَانُهُ، وَالسَّلاَمُ لِأَهْلِهِ.

In Persian

به معاویه

افشای دشمنی های قریش و استقامت پیامبر (ص) خویشاوندان ما از قریش می خواستند پیامبرمان (ص) را بکشند، و ریشه ما را برکنند، و در این راه اندیشه ها از سر گذراندند، و هر چه خواستند نسبت به ما انجام دادند، و زندگی خوش را از ما سلب کردند، و با ترس و وحشت به هم آمیختند، و ما را به پیمودن کوه های صعب العبور مجبور کردند، و برای ما آتش جنگ افروختند، اما خدا خواست که ما پاسدار دین او باشیم، و شر آنان را از حریم دین باز داریم، مومن ما در این راه خواستار پاداش بود، و کافر ما از خویشاوندان خود دفاع می کرد، دیگر افراد قریش که ایمان می آوردند و از تبار ما نبودند، یا به وسیله هم پیمانهایشان و یا با نیروی قوم و قبیله شان حمایت شده و در امان بودند، هرگاه آتش جنگ زبانه می کشید، و دشمنان هجوم می آوردند پیامبر اسلام (ص) اهل بیت خود را پیش می فرستاد تا به وسیله آنها، اصحابش را از سوزش شمشیرها و نیزه ها حفظ فرماید، چنانکه عبیده بن حارث در جنگ بدر، و حمزه در احد، و جعفر در موته، شهید گردیدند. کسانی هم بودند که اگر می خواستم نامشان را می آوردم، آنان که دوست داشتند چون شهیدان اسلام، شهید گردند، اما مقدر چنین بود که زنده بمانند، و مرگشان به تاخیر افتاد، شگفتا از روزگار! که مرا همسنگ کسی قرار داده که چون من پیش قدم نبوده، و مانند من سابقه در اسلام و هجرت نداشته است، کسی را سراغ ندارم چنین ادعایی کند، مگر ادعاکننده ای که نه من او را می شناسم و نه فکر می کنم خدا، او را بشناسد، در هر حال خدا را سپاسگزارم.

p: ۱۹

افشـای ادعای دروغین معاویه در خونخواهی عثمان اینکه از من خواستی تا قاتلان عثمان را به تو واگـذارم، پیرامون آن فکر کردم و دیـدم که توان سپردن آنهـا را به تو یا غیر تو نـدارم، سوگنـد بجان خودم! اگر دست از گمراهی و تفرقه برنـداری، به زودی آنها را خواهی یافت که تو را می جویند، بی آنکه تو را فرصت دهند تا در خشـکی و دریا و کوه و صـحرا زحمت پیدا کردنشان را بر خود هموار کنی. و اگر در جسـتجوی آنان برآیی بدان که شادمان نخواهی شد، و زیارتشان تو را خوشحال نخواهد کرد، و درود بر اهل آن.

Footnote

When the Messenger of Allah (may Allah bless him and his descendants) was . (۱) commanded (by Allah) to call people to (believe in) the Unity of Allah the powers of unbelief and disobedience stood up to block the way of Truthfulness and the tribes of Quraysh decided to quell this voice through pressure and force. The love of their idols was so staunch in the hearts of these unbelievers that they were not prepared to hear a single word against them. The idea of one God was enough to rouse their passions. In addition they were made to hear such epithets about their gods that gave them no better position than lifeless stones. When they saw their principles and beliefs in danger they prepared themselves to trouble the Prophet and got ready to try every means to that end. They adopted such pain-inflicting devices (against the Prophet) that it was impossible for him to step out of his house. Those who had accepted Islam in this period too had to face continuous tribulations. For example these adherents of belief were often laid prostrate on the ground under the sun and beaten with straps and stones till they lost their senses. When the atrocities of the Quraysh rose to this extent the Prophet permitted them to leave Mecca and immigrate towards Abyssinia in the fifth year of his call to Prophethood. The Quraysh followed them there as well but the ruler of Abyssinia refused to hand them .over to them and by his fairness and justice did not allow any trouble to befall them

p: ۲۰

On the other side the Prophet's preaching was continuing and the magnetism and influence of Truth was producing its effect. People were impressed by his teachings and personality and coming into his fold as a result of which the Quraysh felt much perturbed and tried to stop this increasing influence and power. When they could not do anything they decided to sever all connections with Banu Hashim and Banu `Abd al-Mut-talib to have no social contacts with them and to have no transactions with them so that they might be forced to give up supporting the Prophet and then they would deal with him as they wished. Consequently they concluded a mutual agreement about it and a document was written on the subject and kept in deposit. After this agreement although the locality was the same and the inhabitants too were the same yet for Banu Hashim every nook and corner became strange and well-known faces turned as if they had never known each other. All of them turned their faces and stopped mutual meeting and contacts. In these circumstances there was also apprehension that the Prophet might be attacked suddenly in a valley outside the city. For this reason they were forced to take refuge in a place called "shi`b (quarter) of Abi Talib." At this stage those Banu Hashim who had not yet accepted Islam shared these privations on account of lineal unity and offered defence at the hour of need while those who had accepted Islam like Hamzah and Abu Talib were active in protecting the Prophet by way of a religious obligation. In particular Abu Talib had given up all his personal ease and comfort. He spent his days in consoling the Prophet and his nights in changing his bed in this way that if the Prophet used a bed one night the next night `Ali was made to sleep in it so that in case someone attacked then `Ali should .suffer the brunt

p: ۲۱

This was a period of great privation and trouble for Banu Hasim. If they could get leaves of trees to eat that was enough otherwise they had to starve. After the lapse of three years in these hardships Zuhayr ibn Abi Umayyah (whose mother was `Atikah bint `Abd al-Muttalib) Hisham. ibn `Amr ibn Rabi `ah (who had family relationship with Banu Hashim through his mother) al-Mut'im ibn `Adi ibn Nawfal ibn `Abd Manaf Abu'l-Bakhtari al-`As ibn Hisham ibn al-Mughirah and Zama'ah ibn al-Aswad ibn al-Muttalib proposed that this agreement should be abrogated. For a discussion of this issue the Chiefs among the Quraysh assembled in the Ka'bah. No decision has yet been taken when Abu Talib also came out of the Valley and joined them. He said to them My nephew Muhammad has told me that the paper on which this agreement was written has been eaten by white-ants and nothing in it has remained save the name of Allah. So, you should send for the document and see it. If he is correct then you should give up animosity to him; and if he is wrong I am ready to hand him over to you. Consequently the document was sent for and seen. It was a fact that except the words "with Your name O' my Allah" which was written on the top of all documents in those days the rest of it had been eaten away by white-ants. Seeing this al-Mut'im ibn `Adi tore off the writing and thus this agreement was abrogated. At last Banu Hashim got rid of the life of oppression and helplessness; but even after this there was no change in the unbelievers' behaviour towards the Prophet; rather they were so keen in their enmity and malice against him that they started thinking of taking his life as a consequence of which the great event of hijrah (immigration of the Holy Prophet from Mecca to Medina) took place. Although on this occasion Abu Talib was no longer alive `Ali represented him by lying down on the Prophet's bed because it was the lesson taught by Abu Talib through which he managed to protect the Holy Prophet's .life

p: ٢٢

Although these events were not unknown to Mu`awiyah yet by recounting to him the deeds of his precedessors the intention was to awaken his malicious spirit. Therefore his attention has been drawn to the hardships inflicted (on the Holy Prophet and his adherents) by the Quraysh and especially Banu `Abd Shams so that he might see the conduct of each of the followers of truth and the followers of wrong and realize whether .he himself was treading on the right path or just following his forefathers

LETTER ۱۰

In English

To Mu'awiyah

What will you do when the coverings of this world in which you are wrapped are removed from you. The world attracted you with its embellishment and deceived you with its pleasure. It called you and you responded to it. It led you and you followed it. It commanded you and you obeyed it. Shortly an informer will inform you of things against which there will be no shield (to protect you). Therefore keep off from this affair take heed of the accounting (on the Day of Judgement) get ready for death that will soon overtake you and do not give your ears to those who have gone astray. If you do not do so I shall recall to you whatever you have forgotten because you are a man living in ease and luxury. (۱) Satan has taken you in his clutches has secured his wishes in you and has .taken complete control of you like your soul and blood

p: ۲۳

O' Mu'awiyah when were you all protectors of the ruled and guardians of the affairs of the people? Without any forward step or conspicuous distinction? We seek Allah's protection against the befalling of previous misfortunes and I warn you lest you continue .being deceived by desires and your appearance becomes different from your innerself

You have called me to war. Better to leave the people on one side come out to me and spare both the parties from fighting so that it may be known who of us has a rusted heart and covered eyes. I am Abu'l-Hasan who killed your granfather (۲) your brother (۳) and your uncle (۴) by cutting them to pieces on the day of Badr. The same sword is with me and I meet my adversary with the same heart. I have not altered the religion nor put up any new prophet. I am surely (treading) on that very highway which you had willingly foresaken (in the beginning) and then adopted per force. You think you have come out seeking to revenge 'Uthman's blood. Certainly you know how 'Uthman's blood was shed. If you want to avenge it avenge it there. It is as though I see that when war is cutting you with its teeth you cry like camels crying under a heavy load. And it is as though I see your party bewildered by the incessant striking of swords occurrence of death and falling of bodies after bodies calling me towards the Qur'an (۵) although they would themselves be either unbelievers deniers of truth or breakers of allegiance after swearing it. or it is an information through knowledge of the unknown ('ilmu'l -ghayb) which is too most significant and wonderful. However, both cases are in the state of extreme significance .and wonderfulness

Ibn Abi'l-Hadid has further quoted the same prophecy from other letters of Amir al-(mu'minin to Mu'awiyah. (Sharh Nahj al-balaghah vol.١٥ pp.٨٣-٨٥

This prophecy cannot be attributed to imagination guessing or the drawing of inference from events nor can these details be ascertained by wit or far-reaching intelligence. Only he can disclose them whose source of information is either the Prophet's own revelation-.bearing tongue or Divine inspiration

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إليه أيضاً

وَكَيْفَ أَنْتَ صَانِعٌ إِذَا تَكَشَّفَتْ عَنْكَ جَلاَبِيبُ (١) مَا أَنْتَ فِيهِ مِنْ دُنْيَا قَدْ تَبَهَّجَتْ بِزِينَتِهَا (٢) ، وَخَدَعَتْ بِلَذَّتِهَا، دَعَتْكَ فَأَجَبْتَهَا، وَقَادَتْكَ فَاتَّبَعْتَهَا، وَأَمَرَتْكَ فَأَطَعْتَهَا، وَإِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ يَقِفَكَ وَاقِفٌ عَلَى مَا لاَ يُنْجِيكَ مِنْهُ مِجَنٌّ (٣) ، فَاقْعَسْ (۴) عَنْ هذَا الْأَمْرِ، وَخُذْ أُهْبَهَ (۵) الْحِسَابِ، وَشَمِّرْ لِمَا قَدْ نَزَلَ بِكَ، وَلاَ تُمَكِّنِ الْغُوَاهَ (۶) مِنْ سَمْعِكَ، وَإِلاَّ تَفْعَلْ أُعْلِمْكَ مَا أَغْفَلْتَ مِنْ نَفْسِكَ، فَإِنكَ مُتْرَفٌ (٧) قَدْ أَخَذَ الشَّيْطَانُ مِنْكَ مَأْخَذَهُ، وَبَلَغَ فِيكَ أَمَلَهُ، وَجَرَى مِنْكَ مَجْرَى الرُّوحِ وَالدَّمِ.

وَمَتَى كُنْتُمْ يَا مُعَاوِيَهُ سَاسَهَ الرَّعِيَّهِ (٨) ، وَوُلاَهَ أَمْرِ الْأُمَّهِ؟ بِغَيْرِ قَدَم سَابِقٍ، وَلاَ شَرَفٍ بَاسِقٍ (٩) ، وَنَعُوذُ بِاللهِ مِنْ لُزُومِ سَوَابِقِ الشَّقَاءِ، وَأُحَذِّرُكَ أَنْ تَكُونَ مُتَمادِياً فِي غِرَّهِ (١٠) الْأُمْنِيَّهِ (١١) ، مُخْتَلِفَ الْعَلاَنِيَهِ والسَّرِيرَهِ.

وَقَدْ دَعَوْتَ إِلَى الْحَرْبِ، فَدَعِ النَّاسَ جَانِباً وَاخْرُجْ إِلَيَّ، وَأَعْفِ الْفَرِيقَينِ مِنَ الْقِتَالِ، لِتَعْلَمَ أَيُّنَا الْمَرِينُ (١٢) عَلَى قَلْبِهِ،

وَالْمُغَطَّى عَلَى بَصَرِهِ! فَأَنَا أَبُو حَسَنٍ قَاتِلُ جَدِّكَ وَخَالِكَ وأَخِيكَ شَدْخاً (١٣) يَوْمَ بَدْرٍ،ذلكَ السَّيْفُ مَعِي، وَبِذلِكَ الْقَلْبِ أَلْقَى عَدُوِّي، مَا اسْتَبْدَلْتُ دِيناً، وَلاَ اسْتَحْدَثْتُ نَبِيّاً، وَإِنِّي لَعَلَى الْمِنْهَاجِ (١۴) الَّذِي تَرَكْتُمُوهُ طَائِعِينَ، وَدَخَلْتُمْ فِيهِ مُكْرَهِينَ.

وَزَعَمْتَ أَنَّکَ جِئْتَ ثَائراً (۱۵) بِدَمِ عُثْمانَ، وَلَقَدْ عَلِمْتَ حَیْثُ وَقَعَ دَمُ عُثْمانَ فَاطْلُبْهُ مِنْ هُنَاکَ إِنْ کُنتَ طَالباً، فَکَأَنِّی قدْ رَأَیْتُکَ تَضِجُّ مِنَ الْحَرْبِ إِذَا عَضَّتْکَ ضَجِیجَ الْجِمَالِ بِالْأَثْقَالِ، وَکَأَنِّی بِجَمَاعَتِکَ تَدْعُونِی جَزَعاً مِنَ الضَّرْبِ الْمُتَتَابِعِ، وَالْقَضَاءِ الْوَاقِعِ، وَمَصَارِعَ بَعْدَ مَصَارِعَ، إِلَی کِتَابِ اللهِ، وَهِیَ کَافِرَهٌ جَاحِدَهٌ، أَوْ مُبَایِعَهٌ حَائِدَهٌ (۱۶) .

In Persian

به معاویه

افشای چهره معاویه چه خواهی کرد، آنگاه که جامه های رنگین تو کنار رود؟ که به زیباییهای دنیا زینت شده بود، دنیا تو را با خوشیهای خود فریب داده، و به دعوت آن پاسخ داده ای، فرمانت داد و اطاعت کردی، همانا به زودی تو را وارد میدان خطرناکی می کند که هیچ سپر نگهدارنده ای نجاتت نمی دهد. ای معاویه از این کار دست بکش، و آماده حساب باش، و آماده حوادثی باش که به سراغ تو می آید، به گمراهان فرومایه، گوش مسپار، اگر چنین نکنی به تو اعلام می دارم که در غفلت زدگی قرار گرفته ای، همانا تو نازپرورده ای می باشی که شیطان بر تو حکومت می کند، و با تو به آرزوهایش می رسد، و چون روح و خون در سراسر وجودت جریان دارد. معاویه! از چه زمانی شما زمامداران امت و فرماندهان ملت بودید؟ نه سابقه درخشانی در دین، و نه شرافت والایی در خانواده دارید، پناه بخدا می برم از گرفتار شدن به دشمنی های ریشه دار، تو را می ترسانم از ینکه به دنبال آرزوها تلاش کنی، و آشکار و نهانت یکسان نباشد.

پاسخ به تهدید نظامی معاویه! مرا به جنگ خوانده ای، اگر راست می گویی مردم را بگذار و به جنگ من بیا، و دو لشکر را از کشتار بازدار، تا بدانی پرده تاریک بر دل کدام یک از ما کشیده، و دیده چه کس پوشیده است؟ من ابوالحسن، کشنده جد و دایی و برادر تو در روز نبرد بدر، می باشم که سر آنان را شکافتم، همان شمشیر با من است، و با همان قلب با دشمنام ملاقات می کنم، نه بدعتی در دین گذاشته، و نه پیامبر جدیدی برگزیده ام، من بر همان راه راست الهی قرار دارم که شما با اختیار رها کرده، و با اکراه پذیرفته بودید.

p: ۲۶

پاسخ به خونخواهی دروغین معاویه خیال کردی به خونخواهی عثمان آمده ای؟ در حالی که می دانی خون او به دست چه کسانی ریخته شده، اگر راست می گویی از آنها مطالبه کن، همانا من تو را در جنگ می نگرم که چونان شتران زیر بار سنگین مانده، فریاد و ناله سرمی دهی، و می بینم که لشکریانت با بی صبری از ضربات پیاپی شمشیرها، و بلاهای سخت، و بر خاک افتادن مداوم تنها، مرا به کتاب خدا می خوانند در حالی که لشکریان تو، کافرند و در انکار، از بیعت کنندگانند و پیمان شکن.

Footnote

(۱). This is in reference to the verse:

We sent no warner into any city except its man who lived at ease

said We disbelieve in the Message you have been sent with.

(Qur'an ۳۴:۳۴).

('۲). Utbah ibn Rabi'ah.

(۳). Hanzalah ibn Abi Sufyan.

(۴). al-Walid ibn 'Utbah.

(۵). This prophecy of Amir al-mu'minin is about the battle of Siffin. Herein he has depicted the whole picture in very few words. Thus on one side Mu'awiyah was bewildered on account of the attacks of the Iraqis and was thinking to run away and on the other his army was crying under the constant onslaught of death and eventually when there was no way of escape they raised the Qur'an on spears and shouted for peace. By this device the remaining persons saved their lives.

"This prophecy" as Ibn Abi'l-Hadid al-Mu'tazili says is either true prophetic keen eye of Amir al-mu'minin which is really a significant power,

p: ۲۷

INSTRUCTION ١١

In English

Given to the contingent sent to

(confront the enemy.(١

When you proceed towards the enemy or he proceeds towards you the position of your force should be on the approaches high ground or on the edges of mountains or the bends of rivers so that it may serve you as a help and a place to return to. Your encounter should be from one side or two sides. Place watchers on the peaks of mountains and the raised sides of the high ground so that the enemy may not approach you from any place whether of danger or safety. And know that the vanguard of an army serves as their eyes and the eyes of the vanguard are their informers. Beware of dispersal. When you halt do so together and when you move you should move together. When night comes fix your spears in a circle and do not sleep except for dosing or napping.

In Arabic

ومن وصيه له عليه السلام

وصّى بها جيشاً بعثه إلى العدو

فَإِذَا نَزَلْتُمْ بِعَدُوٍّ أَوْ نَزَلَ بِكُمْ، فَلْيَكُنْ مُعَسْكَرُكُمْ فِى قُبُلِ (١) الْأَشْرَافِ (٢) ، أَوْسِفَاحِ (٣) الْجِبَالِ، أَوْ أَثْنَاءِ (۴) الْأَنْهَارِ، كَيْما يَكُونَ لَكُمْ رِدْءاً (۵) ، وَدُونَكُمْ مَرَدّاً (۶) ، وَلْتَكُنْ مُقَاتَلَتُكُمْ مِنْ وَجْهٍ وَاحِدٍ أَو اثْنَيْنِ اجْعَلُوا لَكُمْ رُقَبَاءَ فِى صَيَاصِى الْجِبَالِ، (٧) وَمَنَاكِبِ (٨) الْهِضَابِ (٩) ، لِئَلَّا يَأْتِيَكُمُ الْعَدُوُّ مِنْ مَكَانِ مَخَافَه أَوْ أَمْن. وَاعْلَمُوا أَنَّ مُقَدِّمَهَ الْقَوم عُيُونُهُمْ، وَعُيُونَ الْمُقَدِّمَهِ طَلاَئِعُهُمْ. وَإِيَّاكُمْ وَالتَّفَرُّقَ، فَإِذَا نَزَلْتُمْ فَانْزِلُوا جَمِيعاً، وَإِذَا ارْتَحَلْتُمْ فَارْتَحِلُوا جَمِيعاً، وَإِذَا غَشِيكُمُ اللَّيْلُ فَاجْعَلُوا الرِّمَاحَ كِفَّهً (١٠) ، وَلاَ تَذُوقُوا النَّوْمَ إِلاَّ غِرَاراً (١١) أَوْ مَضْمَضَهً (١٢) .

p: ٢٨

In Persian

به گروهی از سپاهیان

آموزش نظامی به لشکریان هرگاه به دشمن رسیدید، یا او به شما رسید، لشکرگاه خویش را بر فراز بلندیها، یا دامنه کوهها، یا بین رودخانه ها قرار دهید، تا پناهگاه شما، و مانع هجوم دشمن باشد، جنگ را از یک سو یا دو سو آغاز کنید، و در بالای قله ها، و فراز تپه ها، دیده بانهایی بگمارید، مبادا دشمن از جایی که می ترسید یا از سویی که بیم ندارید، ناگهان بر شما یورش آورد، و بدانید که پیشاهنگان سپاه دیدبان لشگریانند، و دیدبانان طلایه داران سپاهند، از پراکندگی بپرهیزید، هر جا فرود می آیید، با هم فرود بیایید، و هرگاه کوچ می کنید همه با هم کوچ کنید، و چون تاریک شب شما را پوشاند، نیزه داران را پیرامون لشکر بگمارید، و نخوابید مگر اندک، چونان آب در دهان چرخاندن و بیرون ریختن.

Footnote

(۱). When Amir al-mu'minin put Ziyad ibn an-Nadr al-Harithi and Shurayh ibn Hani al-Harithi in command of contingents of eight thousand and four thousand strong at the camp of an-Nukhaylah and ordered them to advance towards Syria (ash-Sham) some dispute arose between them about their ranks of which they apprised Amir al-mu'minin and wrote letters of complaints about each other. In reply Amir al-mu'minin wrote to them that when they marched jointly the command of the whole force would be with Ziyad ibn an-Nadr al-Harithi and when they marched separately each would be in command of the force over which he had been placed.

In this letter Amir al-mu'minin also wrote for them certain instructions. Here as-Sayyid ar-Radi has taken down only the portion containing the instructions. These instructions are not only useful as concerns the strategies of fighting of those days but their utility and importance in bringing out the principles of fighting in these days also is undeniable. These instructions are that at the time of encounter with the enemy the forces should be encamped on the tops of mountains and turns of rivers because in this way the low areas of the rivers would serve as trenches and the peaks of mountains as the walls of the fortress and thus it would be possible to feel secure and face the enemy from the other side. Secondly that tile attack should be from one side or at the most from two sides because by distribution of the entire force on several fronts weakness would inevitably arise. Thirdly that the watchers should be put in position on the tops of high ground and the peaks of mountains so that they may give warning before the attack. Sometimes it happens that instead of attacking from the expected side the enemy attacks from a

different side. Therefore if watchers are in position in high places they will detect the .enemy from the cloud of dust seen from a distance

p: ۲۹

To clarify the useful aspect of these instructions Ibn Ahi'l-Hadid has recorded (in vol.۱۵ p.۹۱) a historical incident that when Qahtabah (ibn Shabib at-Ta'i) encamped in a village after leaving Khurasan he and Khalid ibn Barmak went and sat on the top of a nearby hill. No sooner had they sat down than Khalid noticed flocks of deer coming running from the forest. On seeing this he said to Qahtabah "O' commander get up and announce to the army that they should at once fall in line and takeup arms." Hearing this Qahtabah was startled and stood up but looking hither and thither said "I do not see the enemy's men anywhere." He replied "O' Amir this is not the time that should be lost in conversation. You see these deer which are proceeding towards the people leaving their abodes. This means that the army of the enemy is marching from their rear." Consequently he ordered his army to get ready. As soon as the army got ready the noise of horses' hoofs was heard and within moments the enemy was on them. Since they had prepared themselves for defence in time they defended themselves against the enemy thoroughly. Now if (۲۷۹)

Khalid had not been at such a height and had not acted with such sagacity the enemy would have attacked them unawares and annihilated them. Fourthhly that the reconnaissance should be spread here and there so that they can be aware of the movements and intentions of the enemy and thereby foil his plans. Fifthly that when the army camps it should camp together and when it moves it should move together so that the enemy does not attack you in a state of dispersal and overpower you easily. Sixthly that at night the guard should be formed by fixing spears in a circle in the ground so that if the enemy attacks in the night it is possible to prepare for defence by taking up arms at once and if the enemy showers arrows that too can be defied. Seventhly that deep sleep should be avoided lest you remain unaware of the enemy's approach and he succeed in .attacking you before you get ready

p:۳۰

INSTRUCTION ۱۲

In English

Given to Ma'qil ibn Qays ar-Riyahi when he was dispatched to Syria at the head of a vanguard contingent three thousand strong.

Fear Allah before Whom attendance is inevitable and with other than Whom there is no meeting. Do not fight except with those who fight you. Travel in the two cool periods (i.e. morning and evening). Let the men have a midday sleep. March easily and do not travel during the early night for Allah has made it for resting and has ordained it for staying nor for journeying. Therefore give rest to your body in the night and let your carrier-beastsalso rest. When you are sure that morning has appeared and whendawn has dawned commence your journey with Allah's blessings. If and when you face the enemy stand in the midst of your comrades. Do not get too near the foe like one who wants to commence the fighting nor remain too distant like one who is afraid of action till you receive my orders. Hatred for them should not lead you to fight before inviting them (to guidance) and exhausting your pleas before them.

In Arabic

ومن وصيه له عليه السلام

وصى بها معقل بن قيس الرياحى حين أنفذه إلى الشام فى ثلاثه آلاف مقدّمهً له:

اتَّقِ اللهَ الَّذِی لاَبُدَّ لَکَ مِنْ لِقَائِهِ، وَلاَ مُنْتَهَی لَکَ دُونَهُ، وَلاَ تُقَاتِلَنَّ إلاَّ مَنْ قَاتَلَکَ، وَسِرِ الْبَرْدَیْنِ (۱) ، غَوِّرْ (۲) بِالنَّاسِ، وَرَفِّهْ (۳) فِی السَّیْرِ، وَلاَ تَسِرْ أَوَّلَ اللَّیْلِ، فَإِنَّ اللهَ جَعَلَهُ سَکَناً، وَقَدَّرَهُ مُقَاماً لاَ ظَعْناً (۴) ، فَأَرِحْ فِیهِ بَدَنَکَ، وَرَوِّحْ ظَهْرَکَ، فَإِذَا وَقَفْتَ حِینَ یَنْبَطِحُ السَّحَرُ (۵) ، أَوْ حِینَ یَنْفَجِرُ الْفَجْرُ، فَسِرْ عَلَی بَرَکَهِ اللهِ، فَإِذَا لَقِیتَ الْعَدُوَّ فَقِفْ مِنْ أَصْحَابِکَ وَسَطاً، وَلاَ تَدْنُ مِنَ الْقَوْمِ دُنُوَّ مَنْ یُرِیدُ أَنْ یُنْشِبَ الْحَرْبَ، وَلاَ تَبَاعَدْ عَنْهُمْ تَبَاعُدَ مَنْ یَهَابُ الْبَأْسَ، حَتَّی یَأْتِیَکَ أَمْرِی، وَلاَ یَحْمِلَنَّکُمْ شَنَآنُهُمْ (۶) عَلَی قِتَالِهِمْ، قَبْلَ دُعَائِهِمْ وَالْإِعْذَارِ (۷) إِلَیْهِمْ.

p: ۳۱

In Persian

به معقل بن قیس الریاحی

احتیاطهای نظامی نسبت به سربازان پیشتاز از خدایی بترس که ناچار او را ملاقات خواهی کرد، و سرانجامی جز حاضر شدن در پیشگاه او را نداری، جز با کسی که با تو پیکار کند، پیکار نکن، در خنکی صبح و عصر سپاه را حرکت ده، در هوای گرم لشکر را استراحت ده، و در پیمودن راه شتاب مکن، در آغاز شب حرکت نکن زیرا خداوند شب را وسیله آرامش قرار داده، و آن را برای اقامت کردن، نه کوچ نمودن، تعیین فرموده است پس آسوده باش، و مرکبها را آسوده بگذار، آنگاه که سحر آمد و سپیده صبحگاهان آشکار شد، در پناه برکت پروردگار حرکت کن. پس هر جا دشمن را مشاهده کردی در میان لشکرت بایست، نه چنان به دشمن نزدیک شو که چونان جنگ افروزان باشی، و نه آنقدر دور باش که پندارند از نبرد می هراسی، تا فرمان من به تو رسد، مبادا کینه آنان شما را به جنگ وادارد، پیش از آنکه آنان را به راه هدایت فراخوانید، و درهای عذر را بر آنان ببندید.

LETTER ۱۳

In English

To two of the officers in his army

I have placed Malik (۱) ibn al-Harith al-Ashtar in command over you and over all those under you. Therefore follow his commands and take him as the armour and shield for yourselves because he is one of those from whom I have no fear of weakness nor any mistake nor laziness where haste is more appropriate nor haste where slackness is .expected of him

In Arabic

p: ۳۲

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أميرين من أُمراء جيشه

وَقَدْ أَمَّرْتُ عَلَيْكُمَا وَعَلى مَنْ فِی حَيِّزِكُمَا (۱) مَالِكَ بْنَ الْحَارِثِ الْأَشْتَرَ فَاسْمَعَا لَهُ وَأَطِيعاً، واجْعَلَاهُ دِرْعاً (۲) وَمِجَنّاً (۳) ، فَإِنّهُ مِمَّنْ لاَ يُخَافُ وَهْنُهُ (۴) ، وَلاَ سَقْطَتُهُ (۵) ، وَلاَ بُطْؤُهُ عَمَّا الْإِسْرَاعُ إِلَيْهِ أَحْزَمُ (۶) ، وَلاَ إِسْرَاعُهُ إِلَی مَا الْبُطْءُ عَنْهُ أَمْثَلُ (۷) .

In Persian

به دو نفر از امیران لشگر

رعایت سلسله مراتب فرماندهی من (مالک اشتر پسر حارث) را بر شما و سپاهیانی که تحت امر شما هستند، فرماندهی دادم، گفته او را بشنوید، و از فرمان او اطاعت کنید، او را چونان زره و سپر نگهبان خود برگزینید، زیرا که مالک، نه سستی به خرج داده و نه دچار لغزش می شود، نه در آنجایی که شتاب لازم است کندی دارد، و نه آن جا که کندی پسندیده است شتاب می گیرد.

Footnote

When Amir al-mu'minin sent a vanguard contingent twelve thousand strong under .(۱) Ziyad ibn an-Nadr al-Harithi and Shurayh ibn Ham al-Harithi to Syria on the way near Sur ar-Rum they encountered with Abu'l-A'war ('Amr ibn Sulayman) as-Sulami who was camping there with a contingent of the Syrians. Both of them informed Amir al-mu'minin of this through al-Harith ibn Jumhan al-Ju'fi whereupon he sent Malik ibn al-Harith al-Ashtar as the Officer-in-command and wrote this letter to inform them. The brief but comprehensive words in which Amir al-mu'minin has mentioned Malik al-Ashtar in this letter gives an indication of his intelligence sagacity courage daring expanse and .versatility in the art of war and his personal greatness and importance

p: ۳۳

INSTRUCTION ١۴

In English

(Given to the army before the encounter with the enemy at Siffin (٢

Do not fight them unless they initiate the fighting because by the grace of Allah you are in the right and to leave them till they begin fighting will be another point from your side against them. If by the will of Allah the enemy is defeated then do not kill the runner away do not strike a helpless person do not finish off the wounded and do not inflict pain on women even thoughthey may attack your honour with filthy words and abuse your officers because they are weak in character mind and intelligence. We have been ordered to desist from them although they may beunbelievers. Even in pre-Islamic (al-jdhiliyyah) period if a man struck a woman with a stone or a stick he was rebuked along with his .posteriors after him

In Arabic

ومن وصيّته عليه السلام

لعسكره قبل لقاء العدو بصفّين

لاَ تُقَاتِلُوهُمْ حَتَّى يَبْدَؤوكُمْ، فَإِنَّكُمْ بِحَمْدِ اللهِ عَلَى حُجَّةٍ، وَتَرْكُكُمْ إِيَّاهُمْ حَتَّى يَبْدَؤوكُمْ حُجَّةٌ أُخْرَى لَكُمْ عَلَيْهِمْ، فَإِذَا كَانَتِ الْهَزِيمَةُ بِإِذْنِ اللهِ فَلاَ تَقْتُلُوا مُدْبِراً، وَلاَ تُصِيبُوا مُعْوِراً (١) ، وَلاَ تُجْهِزُوا (٢) عَلَى جَرِيح ،لاَ تَهِيجُوا النِّسَاءَ بِأَذىً، وَإِنْ شَتَمْنَ أَعْرَاضَكُمْ، وَسَبَبْنَ أُمَرَاءَكُمْ، فَإِنَّهُنَّ ضَعِيفَاتُ الْقُوَى وَلْأَنْفُسِ وَالْعُقُولِ، إنْ كُنَّا لَنُؤْمَرُ بِالْكَفِّ عَنْهُنَّ وَإِنَّهُنَّ لَمُشْرِكَاتٌ، وَإِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيَتَنَاوَلُ الْمَرْأَةَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ بِالْفَهْرِ (٣) أَوِ الْهِرَاوَةِ (۴) فَيُعَيَّرُ بِهَا وَعَقِبُهُ مِنْ بَعْدِهِ.

In Persian

به سپاهيانش

رعايت اصول انسانى در جنگ با دشمن جنگ را آغاز نكنيد تا آنها شروع كنند، زيرا سپاس خداوندى را كه حجت با شماست، و آغازگر جنگ نبودن، تا آنكه دشمن بجنگ روى آورد، حجت ديگر بر حقانيت شما خواهد بود، اگر به اذن خدا شكست خوردند و گريختند، آن كس را كه پشت كرده مكشيد، و آن را كه دفاع نمى تواند آسيب نرسانيد، و مجروحان را نكشيد، زنان را با آزار دادن تحريك نكنيد هرچند آبروى شما را بريزند، يا اميران شما را دشنام دهند، كه آنان در نيروى بدنى و روانى و انديشه كم توانند، در روزگارى كه زنان مشرك بودند مامور بوديم دست از آزارشان برداريم، و در جاهليت اگر مردى با سنگ يا چوب دستى به زنى حمله مى كرد، او و فرزندانش را سرزنش مى كردند.

p: ۳۴

Footnote

The responsibility for the war and fighting that took place between Amir al-mu'minin .(۲) and Mu'awiyah lies solely on Mu'awiyah because he brought about the war by laying the wrong blame for 'Uthman's blood on Amir al-mu'minin although the real facts about the causes of 'Uthman's killing and by whom he was killed were not unknown to him. But since there was no way for him to achieve his end save by creating an occasion for war he entered into war to retain his authority which was evidently offensive and which cannot by any means be considered as permissible because revolt and rebellion against the rightful Imam is unlawful according to the general consensus of Muslims. Thus Abu :Zakariyya Yahya ibn Sharaf an-Nawawi (۶۳۱/۱۲۳۳-۶۷۶/۱۲۷۷) writes

Do not fight against those in authority in matters of governance nor raise objections against them except when you observe them committing things which you know are definitely against Islam. If you see them doing such things regard it bad for them and speak the truth wherever you may be but rising against them or fighting is prohibited by the consensus of Muslims. (Sharh Sahih Muslim vol.۲ p.۱۲۵. In agreement with this view see also al-Qadi Abu Bakr Muhammad ibn at-Tayyib al-Baqillani [۳۳۸/۹۵۰ - ۴۰۳/۱۰۱۳] the Ash'arite great scholar in at- Tamhid p.۱۸۶; and Sa'du'd-Din Mas'ud ibn 'Umar at- (Taftazani [۷۱۲/۱۳۱۲ - ۷۹۳/۱۳۹۰] in Sharh al-Maqasid vol.۲ p.۲۷۲

:Muhammad ibn 'Abd al-Karim ash- Shahrastani writes

Whoever rises against the true Imam by the unanimity of opinion of the (Muslim) community is known as a Kharijite the deviator. The same is the case of rising during the days of the companions against the rightful Imams or even after them against those who (followed them in virtue. (al-Milal wa'n-nihal vol.۱ p.۱۱۴

p: ۳۵

There is no doubt that Mu'awiyah's action was the result of uprising and revolt and to take up arms for the purpose of stopping the advance of the one who revolts is not to be regarded as being against any code of peacefulness or peace-loving. Rather it is a natural right of the oppressed; and if he is deprived of this right then there will remain no way of preventing oppression and tyranny or of safeguarding rights in the world. That is why :Allah has permitted taking up arms against rebels. Thus Allah says

And if two parties of the believers fall into a quarrel (among themselves) restore ye peace between them two; but if one of the two transgresseth against the other (then) fight ye (all against) that which transgresseth until it complieth with the command of Allah; and if it complieth then restore ye peace between the two with justice and act ye justly; Verily (Allah loveth the just ones. (Qur'an ۴۹:۹

It was the first plea to which Amir al-mu'minin pointed out by saying By the Grace of Allah you are in the right, but even after exhaustion of this plea he prevented his army from taking the initiative in fighting because he wished that the initiative should not be from his side and that he should take up the sword only in defence. Consequently when all his effort for peace and tranquility proved futile and the enemy took the step towards war this was the second argument in their favour after which Amir al-mu'minin could not be blamed for getting ready to fight nor accused of aggressive action. It was rather an obligation to stop oppression and tyranny that he had to discharge and which Allah has :permitted in plain words. Thus Allah's command is that

And fight in the cause of Allah (against) those who fight you but be not aggressive; for (verily Allah loveth not the aggressors. (Qu'an ۲:۱۹۰

Besides fighting against Amir al-mu'minin means fighting against the Prophet as the Prophet's saying: "O' 'Ali your peace is my peace and your war is my war" (Ibn al-Maghazili al-Manaqib p.۵; Ibn Abi'l-Hadid vol.۱۸ p.۲۴). In this way whatever punishment should be for fighting against the Prophet should be for fighting against Amir al-mu'minin. For him who wages war against the Prophet Allah has laid down the following .punishment

To recompense of those who war against Allah and His Apostle and strive in the land spreading mischief (therein) is only that they be slain or crucified or their hands and their feet should be cut off from

(۲۸۶)

the opposite sides or be banished from the land; This for them shall be the disgrace in this (world and for them in the hereafter shall be a great torment. (Qur'an ۵:۳۳

Apart from this the instructions that Amir al-mu'minin issued in connection with the war namely that no runner away or wounded should be molested are so high from the moral point of view that they can be regarded as a sublime specimen of moral values and the high standard of Islamic fighting. Then these instructions were not confined to mere words but Amir al-mu'minin followed them to the letter and ordered others also to follow them strictly. He did not on any occasion tolerate the chasing of a runner away attack the helpless or molest women in fact on the battlefield of Jamal where the command of the opposite force was with a woman he did not change his principle. After the defeat and vanquishment of the foe he gave proof of his high character and sent 'A'ishah to Medina under guard. Had there been someone other than Amir al-mu'minin he would have proposed the same punishment as that which ought to be awarded for such a step! Thus :Ibn Abi'l-Hadid has written

p: ۳۷

What she did with Amir al-mu'minin if she had done the same with (Caliph) 'Umar and had spread rebellion against him among the people he would after securing victory over her have killed her and cut her into pieces but Amir al-mu'minin was very fore-bearing and (large-hearted .(Sharh Nahj al-balaghah vol.۱۷ p.۲۵۴

INVOCATION ۱۵

In English

.Made by Amir al-mu'minin when he used to face the enemy

O'my Allah! hearts are getting drawn to You necks are stretching (towards You) eyes are fixed (on You) steps are in motion and bodies have turned lean. O' my Allah! hidden .animosity has become manifest and the pots of malice are boiling

O' my Allah! we complain to You of the absence of our Prophet the numerousness of our .enemy and the diffusion of our passions

Our Lord! Decide between us and between our people with truth and You are the Best of (Deciders. (Qur'an ۷:۸۹

In Arabic

و من دعاء له عليه السلام

كان عليه السلام يقول إذا لقى العدوّ محارباً:

اللَّهُمَّ إِلَيْکَ أَفْضَتِ (۱) الْقُلُوبُ، وَمُدَّتِ الْأَعْنَاقُ، وَشَخَصَتِ الْأَبْصارُ، وَنُقِلَتِ الْأَقْدَامُ، وَأُنْضِيَتِ (۲) الْأَبْدَانُ. اللَّهُمَّ قَدْ صَرَّحَ مَكْنُونُ الشَّنَآنِ (۳) ، وَجَاشَتْ (۴) مَرَاجِلُ (۵) الْأَضْغَانِ (۶) . اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْكُوا إِلَيکَ غَيْبَهَ نَبِيِّنَا، وَكَثْرَهَ عَدُوِّنَا، وَتَشَتُّتَ أَهْوَائِنَا (رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ).

In Persian

راز و نیاز با خدا

نیایش در جنگ خدایا! قلبها به سوی تو روانه شده، و گردنها به درگاه تو کشیده، و دیده ها به آستان تو دوخته، و گامها در راه تو نهاده، و بدن ها در خدمت تو لاغرشده است، خدایا دشمنی های پنهان آشکار، و دیگهای کینه در جوش است، خدایا به تو شکایت می کنیم از اینکه پیامبر (ص) در میان ما نیست، و دشمنان ما فراوان، و خواسته های ما پراکنده است. (پروردگارا! بین ما و دشمنانمان به حق داوری فرما که تو از بهترین داورانی)

p: ۳۸

INSTRUCTION ۱۶

In English

.He used to give to his followers at the time of battle

The retreat after which return is intended and the withdrawal after which attack is in view should not make you unhappy. Do justice with the swords (allow your swords to do their duties). Keep ready a place for the falling of bodies (of your foe) ; prepare yourselves for hurling strong spears and striking swords with full force and keep your voices down as .that keeps off cowardice

By Him Who broke open the seed (for growing) and created living beings they had not accepted Islam but they had secured safety (by verbally professing it) and had hidden .their misbelief. Consequently when they found helpers for their misbelief they disclosed it

In Arabic

وكان يقول عليه السلام

لأصحابه عند الحرب:

لَا تَشْتَدَّنَّ عَلَيْكُمْ فَرَّةٌ بَعْدَهَا كَرَّةٌ (۱) ، وَلاَ جَوْلَةٌ بَعْدَهَا حَمْلَةٌ، وَأَعْطُوا السُّيُوفَ حُقُوقَهَا، وَوَطِّئُوا لِلْجُنُوبِ مَصَارِعَهَا (۲) ، وَاذْمُرُوا (۳) أَنْفُسَكُمْ عَلَى الطَّعْنِ الدَّعْسِيِّ (۴) ، وَالضَّرْبِ الطِّلَحْفِيِّ (۵) ، وَأَمِيتُوا الْأَصْوَاتَ (۶) ، فإِنَّهُ أَطْرَدُ لِلْفَشَلِ، فَوَالَّذِی فَلَقَ الْحَبَّهَ، وَبَرَأَ النَّسَمَهَ، مَا أَسْلَمُوا وَلَكِنِ اسْتَسْلَمُوا، وَأَسَرُّوا الْكُفْرَ، فَلَمَّا وَجَدُوا أَعْوَاناً عَلَيْهِ أَظْهَرُوهُ.

In Persian

به یارانش وقت جنگ

آموزش تاکتیکهای نظامی از عقب نشینی هایی که مقدمه هجوم دیگر است، و از ایستادنی که حمله در پی دارد نگرانتان نسازد، حق شمشیرها را اداء کنید، و پشت دشمن را به خاک بمالید، و برای فرو کردن نیزه ها، و محکم ترین ضربه های شمشیر، خود را آماده کنید، صدای خود را در سینه ها نگهدارید. که در زدودن سستی نقش بسزایی دارد. بخدایی که دانه را شکافت، و پدیده ها را آفرید، آنها اسلام را نپذیرفتند، بلکه به ظاهر تسلیم شدند، و کفر خود را پنهان داشتند، آنگاه که یاورانی یافتند آن را آشکار ساختند.

p: ۳۹

LETTER ۱۷

In English

(In reply to a letter from Mu'awiyah.(۱

As for your demand to me to (hand over) Syria I cannot give you today what I denied you yesterday. As regards your saying that the war has eaten up Arabia save its last breath you should know that he whom right has eaten up goes to Paradise and he whom wrong has eaten up goes to Hell. As for our equality in (the art of) war and in (numbers of) men certainly you cannot be more penetrating in doubtfulness (of belief) than I am in certainty (of belief) and the people of Syria are not more greedy for this world than the people of .Iraq are for the next world

As for your saying that both of us are sons of 'Abd Manaf it is no doubt so but Umayyah cannot be like Hashim nor Harb like Abd al-Muttalib nor can Abu Sufyan be like Abu Talib. The muhajir (immigrant) cannot be a match for him who was set free (on the day of fall of Mecca) nor can one of pure descent be a match for him who has been adopted nor the pursuer of truth be a match of the adherent to wrong nor a believer be a match for a hypocrite. How bad are the successors who go on following their predecessors who have !fallen in the fire of Hell

Besides that we also have the distinction of prophethood among us by virtue of which we subdued the strong and raised up the down-trodden. When Allah made Arabia enter (the fold of) His religion and the people submitted to it willingly or unwillingly you were among those who entered the religion either from greed or from fear at a time when those who had gone first had preceded and the first muhajirun had acquired their (peculiar) distinction. Now do not allow Satan have a share with you nor let him have his sway over .you; and that is an end to the matter

p: ۴۰

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه، جواباً عن كتابٍ منه إليه

وَأَمَّا طَلَبُكَ إِلَيَّ الشَّامَ، فَإِنِّى لَمْ أَكُنْ لِأُعْطِيَكَ الْيَوْمَ مَا مَنَعْتُكَ أَمْسِ. وَأَمَّا قَوْلُكَ: إِنَّ الْحَرْبَ قَدْ أَكَلَتِ الْعَرَبَ إِلاَّ حُشَاشَاتِ أَنْفُسٍ بَقِيَتْ، أَلَا وَمَنْ أَكَلَهُ الْحَقُّ فَإِلَى الْجَنَّهِ،مَنْ أَكَلَهُ الْبَاطِلُ فَإِلَى النَّارِ. وَأَمَّا اسْتِوَاؤُنَا فِى الْحَرْبِ والرِّجَالِ، فَلَسْتَ بِأَمْضَى عَلَى الشَّكِّ مِنِّى عَلَى الْيَقِينِ، وَلَيْسَ أَهْلُ الشَّامِ بِأَحْرَصَ عَلَى الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ عَلَى الْآخِرَهِ. وَأَمَّا قَوْلُكَ: إِنَّا بَنُوعَبْدِ مَنَافٍ، فَكَذلِكَ نَحْنُ، وَلكِنْ لَيْسَ أُمَيَّهُ كَهَاشِمَ، وَلاَ حَرْبٌ كَعَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَلاَ أَبُوسُفْيَانَ كَأَبِى طَالِبٍ، وَلاَ الْمُهَاجِرُ (۱) كَالطَّلِيقِ (۲) ، وَلاَ الصَّرِيحُ (۳) كَاللَّصِيقِ (۴) ، وَلاَ الْمُحِقُّ كَالْمُبطِلِ، وَلاَ الْمُؤْمِنُ كَالْمُدْغِلِ (۵) . وَلَبِئْسَ الْخَلَفُ خَلَفٌ يَتْبَعُ سَلَفاً هَوَى فِى نَارِ جَهَنَّمَ.

وَفِى أَيْدِينَا بعْدُ فَضْلُ النُّبُوَّهِ الَّتِى أَذْلَلْنَا بِهَا الْعَزِيزَ، وَنَعَشْنَا (۶) بِهَا الذَّلِيلَ. وَلَمَّا أَدْخَلَ اللهُ الْعَرَبَ فِى دِينِهِ أَفْوَاجاً، وَأَسْلَمَتْ لَهُ هذِهِ الْأُمَّهُ طَوْعاً وَكَرْهاً، كُنْتُمْ مِمَّنْ دَخَلَ فِى الدِّينِ: إِمَّا رَغْبَهً وَإِمَّا رَهْبَهً، عَلَى حِينَ فَازَ أَهْلُ السَّبْقِ بِسَبْقِهِمْ، وَذَهَبَ الْمُهَاجِرُونَ الْأَوَّلُونَ بِفَضْلِهِمْ. فَلَا تَجْعَلَنَّ لِلشَّيْطَانِ فِيكَ نَصِيباً، وَلاَ عَلَى نَفْسِكَ سَبِيلاً، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

در پاسخ نامه معاويه

افشـاى چهره بنى اميه و فضائـل اهـل بيت (ع) معـاويه! اينكه خواستى شـام را به تو واگـذارم، همانـا من چيزى را كه ديروز از تو باز داشـتم، امروز به تو نخواهم بخشـيد، و اما سخن تو كه جنگ، عرب را جز اندكى، بكام خويش فرو برده است، آگاه باش، آن كس كه بر حق بود، جايگـاهش بهشت، و آنكه بر راه باطـل بود در آتش است. اما اينكه ادعاى تساوى در جنگ و نفرات جهادگر كرده اى، بدان، كه رشد تو در شك به درجه كمال من در يقين نرسيده است، و اهل شام بر دنيا حريص تر از اهل عراق به آخرت نيستند. فضائل عترت پيامبر (ص) و اينكه ادعا كردى ما همه فرزنـدان (عبدمناف) هستيم، آرى چنين است، اما جد شـما (اميه) چونان جد ما (هاشم) و (حرب) هماننـد (عبـدالمطلب) و (ابوسـفيان)ماننـد (ابوطالب) نخواهنـد بود، هرگز ارزش مهاجران چون اسـيران آزادشده نيست، و حلال زاده هماننـد حرام زاده نمى باشـد، و آنكه بر حق است با آنكه بر باطل است را نمى توان مقايسه كرد، و مومن چون مفسد نخواهد بود، و چه زشـتند آنان كه پدران گذشته خود را در ورود به آتش پيروى كنند. از همه كه بگذريم، فضيلت نبوت در اختيار ماست كه با آن عزيزان را ذليل، و خوارشدگان را بزرگ كرديم، و آنگاه كه خداوند امت عرب

را فوج فوج به دین اسلام درآورد، و این امت در برابر دین یا از روی اختیار یا اجبار تسلیم شد، شما خاندان ابوسفیان، یا برای دنیا و یا از روی ترس در دین اسلام وارد شدید، و این هنگامی بود که نخستین اسلام آورندگان بر همه پیشی گرفتند، و مهاجران نخستین ارزش خود را باز یافتند، پس ای معاویه شیطان را از خویش بهره مند، و او را بر جان خویش راه مده. با درود.

Footnote

(۱). During the battle of Siffin Mu'awiyah thought of again demanding the province of Syria from Amir al-mu'minin and to play such a trick as to succeed in his designs. In this connection he consulted 'Amr ibn al-'As. But the latter did not agree with this idea and said O' Mu'awiyah, think a little, what effect will this writing of yours have on 'Ali? How can he fall in this trap by your persuasion. On this Mu'awiyah said We are all descendants of 'Abd Manaf. What difference is there between 'Ali and me that he may score over me and I may not succeed in deceiving him? 'Amr ibn al-'As said If you think so, then write and see (the outcome). Mu'awiyah therefore wrote a letter to Amir al-mu'minin wherein he made a demand for Syria and also wrote: "We are descendants of 'Abd Manaf. There is no distinction of one over the other among us." Then Amir al-mu'minin wrote this letter in reply and mentioning his own predecessors along with those of Mu'awiyah disproved his contention of equality. Although the origin of both was the same and the paternal chain of both joined at 'Abd Manaf the progeny of 'Abd Shams was the source of all evil in morality and character and was involved in heresy and vice whereas the house of Hashim was the worshipper of one God and kept aloof from idolatory. If the branches growing out of the same root bear both flowers as well as thorns then both cannot be deemed equal. Consequently it does not need any detailed explanation to show that Umayyah and Hashim Harb and 'Abd al-Muttalib and Abu Sufyan and Abu Talib were not match of each other from any angle. This is not denied by any historian nor by any biographer. In fact after this reply even Mu'awiyah did not dare refute it because the fact could be concealed that after 'Abd Manaf it was Hashim alone who possessed conspicuous prestige among the Quraysh and the most important positions with relation to the Ka'bah namely siqayah (i.e. the superintendence of the water-supply especially with a veiw to the needs of pilgrims) and rifadah (provisioning of pilgrims) was assigned to him. As such at the time of hajj caravan after caravan used to come and stay with him and he was such a generous host to them that those who partook of his generosity and benevolence would praise him for long thereafter.

The worthy son of this very large-hearted and courageous father was 'Abd al-Muttalib whose name was Shaybah and surname was Sayyidu'l-Batha' (the Chief of the Valley of Mecca). He was the successor to the distinction of Abraham's line and owner of the greatness and chiefdom of Quraysh. The high courage and far-sightedness showed by him before Abraham is a shining star of the family of 'Abd Manaf.'Abd Manaf was a pearl .and 'Abd al-Muttalib was the lustre of the pearl

Abd al-Muttalib's son was Ahu Talib whose lap served as the cradle for 'Abdullah's orphan' child and the training place of the Prophet. He brought up the Prophet in his care and shielded him against his enemies. To compare Abu Sufyan Harb and Umayyah with them or to regard them as their matches is the same as to close one's eyes to the lustre of light .and to regard it as darkness

After recounting this geneological difference the next point of distinction that Amir al-mu'minin has described is that he himself is a muhajir (immigrant from Mecca) while Mu'awiyah is a taliq (i.e. one of those whom the Prophet had spared on the day of fall of Mecca). Therefore when the Prophet entered Mecca victorious he enquired from the Quraysh how they thought he would deal with them and all said that being a generous son of a generous father they expected only good from him whereupon the Prophet said Go away, you have all been spared. That is you did deserve to be detained as slaves but as a mark of obligation you have been left free. These spared ones included Mu'awiyah and Abu Sufyan also. Thus Ibn Abi'l-Hadid and ash-Shaykh Muhammad 'Abduh have recorded the following note in their annotations to this letter "Abu Sufyan and Mu'awiyah (both were among the spared ones." (Ibn Abi'l-Hadid vol.۱۷ p.۱۱۹;'Abduh vol.۳ p.۱۷

p: ۴۳

The third point of distinction is that Amir al-mu'minin's lineage is pure and clear and there is no doubtful point anywhere. As against this for Mu'awiyah he has used to the word "lasiq". Men of letters have given lasiq to mean "One who is attributed to other than his father." In this connection the first doubt that is entertained about Umayyah is whether he was the son of 'Abd Shams or only his slave who began to be known as his son because of having been brought up by him. Thus al-'Allamah al-Majlisi has related from :Kamil al-Baha'i that

Umayyah was a Byzantinian slave of 'Abd Shams. When he found him intelligent and sagacious he freed him and adopted him as hisson as a result of which he began to be called Umayyah son of 'Abd Shams as Zayd (ibn al-Harithah) was called Zayd ibn Muhammad before the verse was revealed (to prohibit it).(Bihar al-anwar ١st ed. vol.٨ (p.٣٨٣

The second doubt in the Umayyad lineage is whether Harb who is known as the son of Umayyah was really his son or a slave brought up by him. In this connection Ibn Abi'l-:Hadid has quoted from Abu'l-Faraj al-Isbahani's book that

Mu'awiyah enquired from the lineage expert Daghfal (Ibn Hanzalah) whether he had seen 'Abd al-Muttalib and he replied in the affirmative.He further enquired how he found him and Daghfal replied He was prestigious, handsome and a man of open forehead, while his face bore the brightness of Prophethood. Then Mu'awiyah enquired whether he had seen Umayyah ibn 'Abd Shams also and he replied that he had seen him too. He enquired how he found him and he replied Weak bodied, bent stature and blind in the eyes. In front of him was his slave Dhakwan who led here and there. Mu'awiyah said it was his son Abu 'Amr (Harb) whereupon he said You say so but the Quraysh only know (that he was his slave. (al-Aghani vol.١ p.١٢; Sharh Nahj al-balaghah vol.١٧ pp.٢٣١-٢٣٢

p: ۴۴

In this connection the third doubt is about Mu'awiyah himself. Thus Ibn Abi'l-Hadid has :written that

Mu'awiyah's mother Hind led a life of vileness and immorality. az-Zamakhshari (Abu'l-/Qasim Mahmud ibn 'Umar [۴۶۷/۱۰۷۵- ۵۳۸

has written in his book Rabi'u 'l-abrar that Mu'awiyah's parentage was traced back ([۱۱۴۴ to four persons who were: Musafir ibn

Abi 'Amr 'Umarah ibn al-Walid ibn al-Mughirah al-'Abbas ibn 'Abd al-Muttalib and as-(Sabbah (a singer for 'Umarah). (Sharh Nahj al-balaghah vol.۱ p.۳۳۶

The fourth point of distinction that Amir al-mu'minin has stated is that he himself was the devotee of right while Mu'awiyah was the devotee of wrong and this fact needs no proof for the whole life of Mu'awiyah was spent in suppressing right and hankering after wrong. .No where is his step seen advancing towards right

The fifth distinction that Amir al-mu'minin has mentioned is that he himself was a believer whereas Mu'awiyah was a mischief-monger and a hypocrite. Just as there can be no doubt about Amir al-mu'minin's belief there can be no doubt about Mu`awiyah's mischief-mongering and hypocricy. Thus Amir al-mu'minin has exposed his hypocricy in .the earlier writing in these words

These people had not accepted Islam but they had secured safety by verbally professing it and had hidden their misbelief. Consequently when they found helpers for their mischief .they disclosed it

LETTER ۱۸

In English

To `Abdullah ibn al- `Abbas his Governor of Basrah

You should know that Basrah is the place where Satan descends and mischiefs happen. Keep the people of this place pleased with good treatment and remove the knots of fear .from their hearts

p: ۴۵

I have come to know of your strictness with Banu Tamim (1) and your harshness over them. Banu Tamim are those that if one star sets another one rises for them. They were never exceeded in (the art of) war in pre-Islamic times or after Islam. They have a special kinship with us and a particular relationship. We shall be rewarded if we pay heed to the kinship and be deemed sinful if we disregard it. O' Abu'l-`Abbas may Allah have mercy on you. keep yourself restrained in whatever you say or do good or bad about your people as we are both partners in this (responsibility). Prove yourself according to my good impressions about you and do not prove my opinion (about you) wrong; and that is an end .to the matter

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى عبد الله بن العباس وهو عامله على البصره

وَاعْلَمْ أَنَّ الْبَصْرَهَ مَهْبِطُ إِبْلِيسَ، وَمَغْرِسُ الْفِتَنِ، فَحَادِثْ أَهْلَهَا بِالْإِحْسَانِ إِلَيْهِمْ، وَاحْلُلْ عُقْدَهَ الْخَوْفِ عَنْ قُلُوبِهِمْ.

وَقَدْ بَلَغَنِی تَنَمُّرُکَ (۱) لِبَنِي تَمِيـم، وَغِلْظَتُکَ عَلَيْهِمْ، وَإِنَّ بَنِی تَمِيم لَمْ يَغِبْ لَهُمْس نَجْمٌ (۲) إِلاَّـ طَلَعَ لَهُمْ آخَرُ (۳) ، وَإِنَّهُمْ لَمْ يُسْبَقُوا بِوَغْم (۴) فِی جَاهِلِيَّه وَلاَ إِسْـلاَم، وَإِنَّ لَهُمْ بِنَا رَحِماً مَاسَّهً، وَقَرَابَهً خَاصَّهً، نَحْنُ مَأْجُورُونَ عَلَی صِلَتِهَا، وَمَأْزُورُونَ عَلَی قَطِيعَتِهَا. فَارْبَعْ (۵) أَبَا الْعَبَّاسِ، رَحِمَکَ اللهُ، فِيما جَرَی عَلَی لِسَانِکَ وَ يَدَکَ مِنْ خَيْر وَشَرّ! فَإِنَّا شَرِيکَانِ فِی ذلِکَ،کُنْ عِنْدَ صَالِحِ ظَنِّی بِکَ، وَلاَ يَفِيلَنَّ (۶) رَأْيِی فِيکَ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به عبدالله بن عباس

بدان، که بصـره امروز جايگاه شيطان، و کشتزار فتنه هاست، با مردم آن به نيکی رفتار کن، و گره وحشت زا از دلهای آنان بگشای، بـدرفتاری تو را با قبيله (بنی تميم) و خشونت با آنها را به من گزارش دادنـد، همانا (بنی تميم) مردانی نيرومندنـد که هرگاه دلاوری از آنها غروب کرد، سلحشور ديگری جای آن درخشيد، و در نبرد، در جاهليت و اسلام، کسی از آنها پيشی نگرفت، و همانا آنها با ما پيوند خويشاوندی، و قرابت و نزديکی دارند، که صـله رحم و پيوند با آنان پاداش، و گسسـتن پيوند با آنان کيفر الهی دارد، پس مـدارا کن ای ابوالعباس! اميـد است آنچه از دست و زبان تو از خوب يا بـد، جاری می شود، خدا تو را بيامرزد، چرا که من و تو در اينگونه از رفتارها شريکيم. سعی کن تا خوش بينی من نسبت به شما استوار باشد، و نظرم دگرگون نشود، با درود.

Footnote

(١). When Talhah and az-Zubayr reached Basrah it was Banu Tamim who took active part in the movement to avenge `Uthman's blood and werc foremost in fanning this mischief. Therefore when `Abdullah ibn al-Abbas took over as the Governor of Basrah in view of their breach of faith and animosity he thought they deserved harsh treatment and was to some extent severe with them. But in this tribe there were also a few sincere followers of Amir al-mu'minin. When they saw this behaviour of Ibn 'Abbas with their tribe they sent a letter to Amir al-mu'minin through Jariyah ibn Qadamah wherein they complained of Ibn 'Abbas's harsh treatment. Thereupon Amir al-mu'minin wrote this letter to Ibn 'Abbas in which he instructed him to change his ways and to behave well with them and has drawn his attention to the kinship existing between Banu Hashim and Banu Tamim. That kinship was this that Banu Hashim and Banu Tamim join the lineal line at Ilyas ibn Mudar because Hashim is the descendant of Mudrikah ibn Ilyas while Tamim is the descendant of Tabikhah ibn Ilyas.

LETTER ١٩

In English

To one of his officers

Now the cultivators (١) (dahaqin plural of dihqan) of your city have complained of your strictness hard heartedness humiliating treatment and harshness. I thought over it and found that since they are unbelievers they cannot be brought near nor kept away or treated severely because of the pledge with them. Behave with them in between strictness and softness and adopt for them a mingling or remoteness and aloofness with nearness and closeness if Allah so wills.

p: ۴٧

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى بعض عماله

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ دَهَاقِينَ (۱) أهْلِ بَلَدِکَ شَکَوْا مِنْکَ غِلْظَةً وَقَسْوَةً، وَاحْتِقَاراً وَجفْوَةً، وَنَظَرْتُ فَلَمْ أَرَهُمْ أَهْلاً لِأَنْ يُدْنَوْا (۲) لِشِرْکِهِمْ، وَلاَ أنْ يُقْصَواْ (۳) وَيُجْفَوْا (۴) لِعَهْدِهِمْ، فَالْبَسْ لَهُمْ جِلْبَاباً مِنَ اللِّينِ تَشُوبُهُ (۵) بِطَرَفٍ مِنَ الشِّدَّهِ، وَدَاوِلْ (۶) لَهُمْ بَيْنَ الْقَسْوَهِ وَالرَّأْفَهِ، وَامْزُجْ لَهُمْ بَيْنَ التَّقْرِيبِ وَالْإِدْنَاءِ، وَالْإِبْعَادِ وَالْإِقْصَاءِ، إنْ شَاءَ اللهُ.

In Persian

به یکی از فرماندهان

هشـدار از بـدرفتاری با مردم پس از نام خـدا و درود. همانا دهقانان مرکز فرمانـداریت، از خشونت و قساوت و تحقیر کردن مردم و سنگدلی تو شکایت کردند، من درباره آنها اندیشیدم، نه آنان را شایسته نزدیک شدن یافتم، زیرا که مشرکند. و نه سزاوار قساوت و سنگـدلی و بـدرفتاری هسـتند زیرا که با ما هم پیماننـد، پس در رفتار با آنان، نرمی و درشتی را به هم آمیز. رفتاری توام با شـدت و نرمش داشته باش، اعتدال و میانه روی را در نزدیک کردن یا دور نمودن، رعایت کن.

Footnote

(۱). These people were Magians (majus). That is why the treatment of Amir al-mu'minin's officer with them was not the same as with Muslims. Disgusted with this they wrote a letter of complaint to Amir al-mu'minin and spoke of the Officer's harshness. In reply Amir al-mu'minin wrote to his officer that he should meet out treatment to them in which there should be neither harshness nor such leniency which they may exploit to create mischief because if they are let loose they get involved in machinations against the government and disturb the country's administration by creating one mischief or the other while a wholly repressive policy cannot be justified because they are counted among the subjects and their rights as such cannot be ignored.

LETTER ۲۰

In English

To Ziyad ibn Abih (son of his [unknown] father) when 'Abdullah ibn al-'Abbas was the Governor of Basrah the suburbs of Ahwaz Fars and Kirman while Ziyad was his deputy in .Basrah

I truthfully swear by Allah that if I come to know that you have misappropriated the funds of the Muslims small or big I shall inflict upon you such punishment which will leave you .empty handed heavy backed and humiliated; and that is an end to the matter

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى زيـاد بن أبيه وهو خليفه عـامله عبـدالله بن العباس على البصـره، وعبـد الله عامل أميرالمؤمنين عليه السـلام يومئـذ عليها وعلى كور الأهواز (۱) وفارس وكرمان و غيرها:

وَإِنِّی أُقْسِمُ بِاللهِ قَسَـماً صَادِقاً، لَئِنْ بَلَغَنِی أَنَّکَ خُنْتَ مِنْ فَیْءِ (۲) الْمُسْـلِمِینَ شَیْئاً صَغِیراً أَوْ کَبِیراً، لَأَشُدَّنَّ عَلَیْکَ شَدَّهً تَدَعُکَ قَلِیلَ الْوَفْرِ (۳) ، ثَقِیلَ الظَّهْرِ (۴) ، ضَئِیلَ الْأَمْرِ (۵) ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به زیاد بن ابیه

هشـدار از خیانت به بیت المال همانا من، براستی بخـدا سوگنـد می خورم، اگر به من گزارش کنند که در بیت المال خیانت کردی، کم یا زیاد، چنان بر تو سخت گیرم که کم بهره شده، و در هزینه عیال، درمانی، و خوار و سرگردان شوی. با درود.

LETTER ۲۱

In English

Also to Ziyad

Give up lavishness and be moderate. Every day remember the coming day. Hold back .from the funds what you need and send forward the balance for the day of your need

Do you expect that Allah may give you the reward of the humble while you yourself remain vain in His view? And do you covet that He may give you the reward of those

practising charity while you enjoy comforts and deny them to the weak and the widows? Certainly a man is awarded according as he acts and meets what he has sent forward; .and that is an end to the matter

p: ۴۹

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى زياد أيضاً

فَدَعِ الْإِسْرَافَ مُقْتَصِداً، وَاذْكُرْ فِى الْيَوْمِ غَداً، وَأَمْسِكْ مِنَ الْمَالِ بِقَدْرِ ضَرُورَتِكَ، وَقَدِّمِ الْفَضْلَ (۱) لِيَوْمِ حَاجَتِكَ.

أَتَرْجُوا أَنْ يُعْطِيَكَ اللهُ أَجْرَ الْمُتَوَاضِعِينَ وَأَنْتَ عِنْدَهُ مِنَ الْمُتَكَبِّرِينَ! وَتَطْمَعُ وَأَنْتَ مُتَمَرِّغٌ فِى النَّعِيمِ (۲) ، تَمْنَعُهُ الضَّعِيفَ والْأَرْمَلَةَ أَنْ يُوجِبَ لَكَ ثَوَابَ الْمتَصَدِّقِينَ؟ وَإِنَّمَا الْمَرْءُ مَجْزِىٌّ بِمَا أَسْلَفَ (۳) ، وَقَادِمٌ عَلَى مَا قَدَّمَ، وَالسَّلَامُ.

In Persian

باز هم به زیاد بن ابیه

سفارش به میانه روی ای زیاد، از اسراف بپرهیز، و میانه روی را برگزین، از امروز به فکر فردا باش، و از اموال دنیا به اندازه کفاف خویش نگهدار، و زیادی را برای روز نیازمندیت در آخرت پیش فرست. آیا امید داری خداوند پاداش فروتنان را به تو بدهد در حالی که از متکبران باشی؟ و آیا طمع دارای ثواب انفاق کنندگان را دریابی در حالی که در ناز و نعمت قرار داری؟ و تهیدستان و بیوه زنان را از آن نعمتها محروم می کنی؟ همانا انسان به آنچه پیش فرستاده، و نزد خدا ذخیره ساخته، پاداش داده خواهد شد با درود.

LETTER ۲۲

In English

To `Abdullah ibn al-`Abbas. `Abdullah ibn al-'Abbas used to say Apart from the Prophet's .sayings I did not derive greater benefit from any saying than this one

Let it be known to you that sometimes a man gets pleased at securing a thing which he was not going to miss at all and gets displeased at missing a thing which he would not in any case get. Your pleasure should be about what you secure in respect of your next life and your grief should be for what you miss in respect thereof. Do not be much pleased on what you secure from this world nor get extremely grieved over what you miss out of it. .Your worry should be about what is to come after death

p: ۵۰

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى عبدالله بن العباس رحمه الله تعالى ، وكان عبدالله يقول: (ما انتفعت بكلام بعد كلام رسول الله كانتفاعى بهذا الكلام!)

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ الْمَرْءَ قَدْ يَسُرُّهُ دَرَکُ مَا لَمْ یَکُنْ لِیَفُوتَهُ (۱) ، وَیَسُوؤُهُ فَوْتُ مَا لَمْ یَکُنْ لِیُدْرِکَهُ (۲) ، فَلْیَکُنْ سُرُورُکَ بِمَا نِلْتَ مِنْ آخِرَتِکَ، وَلْیَکُنْ أَسَفُکَ عَلَى مَا فَاتَکَ مِنْهَا، وَمَا نِلْتَ مِنْ دُنْیَاکَ فَلاَ تُکْثِرْ بِهِ فَرَحاً، وَمَا فَاتَکَ مِنْهَا فَلاَ تَأْسَ عَلَیْهِ جَزَعاً، وَلْیَکُنْ هَمُّکَ فِیما بَعْدَ الْمَوْتِ.

In Persian

به ابن عباس

سفارش به آخرت گرایی پس از یاد خدا و درود! همانا انسان گاهی خشنود می شود به چیزی که هرگز از دستش نمی رفت، و ناراحت می شود برای از دست دادن چیزی که هرگز به آن نمی رسید. ابن عباس! خوشحالی تو از چیزی باشد که در آخرت برای تو مفید است، و اندوه تو برای از دست دادن چیزی از آخرت باشد، آنچه از دنیا به دست می آوری تو را خوشنود نسازد، و آنچه در دنیا از دست می دهی زاری کنان تاسف مخور، همت خویش را به دنیای پس از مرگ واگذار.

WILL ۲۳

In English

Made shortly before his martyrdom when he had been fatally wounded by a blow from .(the sword of (`Abd ar.Rahman) Ibn Muljam (the curse of Allah be upon him

I enjoin upon you as my dying wish not to regard anything by way of partner with Allah not to disregard the sunnah of Muhammad (may Allah bless him and his descendants) establish these two pillars and light these two lamps. You will then be free from evil. Yesterday I was your companion and today I am (just) a lesson for you while tomorrow I shall be leaving you. If I survive I shall be the master of my blood (to avenge or not to avenge it) and if I die then death is a promised event. If I forgive it is for me a means of nearness (to Allah) and for you a good act. Therefore do forgive. What! Love you not that (Allah should forgive you? (Qur'an ۲۴:۲۲

p: ۵۱

By Allah this sudden death is not an event that I dislike nor is it an accident that I hate. I am just like a night traveller who reaches the spring (in the morning) or like or seeker who secures (his aim): And whatever is with Allah is the best for the righteous ones. (Qur'an (٣:١٩٨

as-Sayyid ar-Radi says: A part of this utterance has already appeared in the sermons but .it was found necessary to record it again because of some additional matter

In Arabic

ومن كلام له عليه السلام

قاله قبل شهادته على سبيل الوصيه لمّا ضربه ابن ملجم لعنه الله عليه:

وَصِيَّتِي لَكُمْ: أنْ لاَ تُشْرِكُوا بِاللهِ شَيْئاً، وَمُحَمَّدٌ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ- فَلاَ تُضَيِّعُوا سُنَّتَهُ، أَقِيمُوا هذَيْنِ الْعَمُودَيْنِ، وأَوْقِدُوا هذَيْنِ الْمِصْبَاحَيْنِ وَخَلاَكُمْ ذَمَّ (١)

أَنَا بِالْأَمْسِ صَاحِبُكُمْ، وَالْيَوْمَ عِبْرَةٌ لَكُمْ، وَغَداً مُفَارِقُكُمْ، إنْ أَبْقَ فَأَنَا وَلِيُّ دَمِي، وَإِنْ أَفْنَ فَالْفَنَاءُ مِيعَادِي، وَإِنْ أَعْفُ فَالْعَفْوُ لِي قُرْبَةٌ، وَهُوَ لَكُمْ حَسَنَةٌ، فَاعْفُوا (أَلاَ تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللهُ لَكُمْ) وَاللهِ مَا فَجَأَنِي مِنَ الْمَوْتِ وَارِدٌ كَرِهْتُهُ، وَلاَ طَالِعٌ أَنْكَرْتُهُ، وَمَا كُنْتُ إِلَّا كَقَارِب (٢) وَرَدَ، وَطَالِبٍ وَجَدَ، (وَمَا عِنْدَ اللهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ).

قال السيد الشريف رضى اللهُ عنه: أقول: وقد مضى بعض هذا الكلام فيما تقدّم من الخطب، إلاّ أنّ فيه هاهنا زياده أوجبت تكريره.

In Persian

پس از آنكه ضربت خورد

پندهای جاودانه سفارش من برای شما آنكه به خدا شرك نورزید، و سنت محمد (ص) را تباه نكنید، این دو ستون دین را برپا دارید، و این دو چراغ را روشن نگهدارید، آنگاه سزاوار هیچ سرزنشی نباشید. من دیروز همراهتان بودم و امروز مایه عبرت شما می باشم، و فردا از شما جدا می گردم، اگر ماندم خود اختیار خون خویش را دارم، و اگر بمیرم، مرگ وعده گاه من است، اگر عفو كنم، برای من نزدیك شدن به خدا، و برای شما نیكی و حسنه است، پس عفو كنید. (آیا دوست ندارید خدا شما را بیامرزد؟) بخدا سوگند! مرگ ناگهان به من روی نیاورده كه از آن خشنود نباشم، و نشانه های آن را زشت بدانم، بلكه من چونان جوینده آب در شب كه ناگهان آن را بیابد، یا كسی كه گمشده خود را پیدا كند، از مرگ خرسندم كه: (و آنچه نزد خداست برای نیكان بهتر است.) (شبیه این كلمات در خطبه ها گذشت كه جهت برخی مطالب تازه آن را آوردیم.)

p: ۵۲

WILL ۲۴

In English

Amir al-mu' minin's will as to how his property should be dealt with. He wrote it on return .from Siffin

This is what `Ali ibn Abi Talib the slave of Allah has laid down about his property in pursuance of seeking Allah's pleasure so that He may by virtue of it give him entry into .Paradise and accord him peace

A part of the same

It will be administered by Hasan ibn `Ali. He will take from it a suitable portion for his livelihood and spend it on charity. If something happens to Hasan and Husayn survives he will adminster it after Hasan and deal with it accordingly. In the charitable estate of the two sons of Fatimah they have the same rights as the all (other) sons of `Ali. I have laid down the (functions of) administration of the two sons of Fatimah in order to seek the pleasure of Allah and nearness to the Messenger of Allah (may Allah bless him and his descendants) with due regard for his honour and consideration of his kinship. it is obligatory on him who administers it that he retains the estate as it is and spends the usufruct as he has been ordered and instructed. He should not sell the seedlings in the plantations of these villages till the land changes its face by turning them into plants. As for those of my slave girls who were under me if any one of them has a child or is pregnant she will be retained for the sake of the child and will form part of his share. If the child dies and she survives then she is free bondage is removed from her and liberty is (given to her.(۱

p: ۵۳

as- Sayyid ar- Radi says: In this will in Amir al-mu' minin's phrase "alla yabi`a min nakhliha wadiyyatan" the word "wadiyyah" means seedling of date-palm and its plural is "wadiyy". And his words "hatta tushkila arduha ghirasan" is one of the most eloquent form of expression and it means that when a number of date plants grow on the land .then he who had seen it before the growth would regard it as a different land

In Arabic

ومن وصيه له عليه السلام

بما يُعمل فى أمواله، كتبها بعد منصرفه من صفين:

هذَا مَا أَمَرَ بِهِ عَبْدُاللهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِی طَالِبٍ أمِيرُالْمُؤْمِنِينَ فِی مَالِهِ، ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ، لِيُولِجَهُ (۱) بِهِ الْجَنَّهَ، وَيُعْطِيَهُ الْأَمَنَهَ (۲) .

منهـا: فَـإِنَّهُ يَقُومُ بِـذلِکَ الْحَسنُ بْنُ علِیّ، يأْكُلُ مِنْهُ بِالْمعْروفِ، وَيُنْفِقُ مِنْهُ بِالمَعْرُوفِ، فَإِنْ حَـدَثَ بِحَسَنٍ حَـدَثٌ (۳) وَحُسَـيْنٌ حَیٌّ، قَامَ بِالْأَمْرِ بَعْدَهُ، وَأَصْدَرَهُ (۴) مَصْدَرَهُ.

وَإِنَّ لاِبْنَیْ فَاطِمَهَ مِنْ صَـدَقَهِ عَلِیٍّ مِثْلَ الَّذِی لِبَنِی عَلِیٍّ، وَإِنِّی إِنَّمَا جَعَلْتُ الْقِيَامَ بِـذلِکَ إِلَی ابْنَیْ فَاطِمَهَ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ، وَقُرْبَهً إِلَی رَسُولِ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَتَكْرِيماً لِحُرْمَتِهِ، وَتَشْرِيفاً لِوُصْلَتِهِ (۵) .

وَيَشْتَرِطُ عَلَی الَّذِی يَجْعَلُهُ إِلَيْهِ أَنْ يَتْرُکَ الْمَـالَ عَلَی أُصُولِهِ (۶) ، وَيُنْفِقَ مِنْ ثَمَرِهِ حَيْثُ أُمِرَ بِهِ وَهُـدِیَ لَهُ، أَلَّا يَبِيعَ مِنْ أَوْلَادِ نَخِيلَ هذِهِ الْقُرَی وَدِيَّهً (۷) حَتَّی تُشْكِلَ أَرْضُهَا غِرَاساً.

وَمَنْ كَـانَ مِنْ إِمَـائِی اللَّاتِی أَطُوفُ عَلَيْهِنَّ (۸) لَهَا وَلَـدٌ، أَوْهِیَ حَامِلٌ، فَتُمْسَکُ عَلَی وَلَـدِهَا وَهِیَ مِنْ حَظِّهِ، فَإِنْ مَاتَ وَلَـدُهَا وَهِیَ حَيَّهٌ فَهِیَ عَتِيقَهٌ، قَدْ أَفْرَجَ عَنْهَا الرِّقُّ، وَحَرَّرَهَا الْعِتْقُ.

قال الشـريف: قوله عليه السـلام فی هذه الوصـيه": وألا يبيع من نخلها وَدِيَّهً، "الوَدِيَّهُ: الفَسِيلَهُ، وجمعها وَدِیٌّ. وَقوله عليه السلام": حتی تشـكل أرضها غراساً "هو من أفصح الكلام، والمراد به: أن الأرض يكثر فيها غراس النخل حتّی يراها الناظر علی غير تلک الصفه التی عرفها بها فيشكل عليه أمرها ويحسبها غيرها.

p: ۵۴

In Persian

وصیت درباره دارایی خود

وصیت اقتصادی نسبت به اموال شخصی این دستوری است که بنده خدا علی بن ابیطالب، امیر مومنان نسبت به اموال شخصی خود برای خشنودی خدا، داده است، تا خداوند با آن به بهشتش درآورد، و آسوده اش گرداند. (قسمتی از این نامه است) همانا سرپرستی این اموال بر عهده فرزندم حسن بن علی است، آنگونه که رواست از آن مصرف نماید، و از آن انفاق کند، اگر برای حسن حادثه ای رخ داد و حسین زنده بود، سرپرستی آن را پس از برادرش به عهده گیرد، و کار او را تداوم بخشد. پسران فاطمه از این اموال به همان مقدار سهم دارند که دیگر پسران علی خواهند داشت، من سرپرستی اموالم را به پسران فاطمه واگذارم، تا خشنودی خدا، و نزدیک شدن به رسول الله (ص) و بزرگداشت حرمت او، و احترام پیوند خویشاوندی پیامبر (ص) را فراهم آورم. ضرورت حفظ اموال و با کسی که این اموال در دست اوست شرط می کنم که اصل مال را حفظ نموده تنها از میوه و درآمدش بخورند و انفاق کنند، و هرگز نهالهای درخت خرما را نفروشند، تا همه این سرزمین یکپارچه زیر درختان خرما بگونه ای قرار گیرد که راه یافتن در آن دشوار باشد. و زنان غیر عقدی من که با آنها بودم و صاحب فرزند یا حامله می باشند، پس از تولد

فرزند، فرزند خود را گیرد که او بهره او باشد، و اگر فرزندانش بمیرد، مادر آزاد است، کنیز بودن از او برداشته، و آزادی خویش را باز یابد، (ودیه) به معنی نهال خرما، و جمع آن (ودی) بر وزن (علی) می باشد، و جمله امام نسبت به درختان (حتی تشکل ارضها غراسا) از فصیح ترین سخن است یعنی زمین پردرخت شود که چیزی جز درختان به چشم نیایند)

p: ۵۵

Footnote

The life of Amir al-mu'minin was that of a labourer or a cultivator. He worked in fields .(۱) of other persons cultivated barren and untilled lands providing means of irrigating them made them cultivable and planted orchards therein . Since these lands were cultivated by him they were his Property but he never paid heed to property and declaring them a trust gave up his proprietorship; but in consideration of the Prophet's kinship he assigned the management rights of this trust to Imam Hasan and Imam Husayn one after the other. Yet he did not tolerate any additional rights for them but like other children gave them merely the right to take from it only for their livelihood while the balance he ordered to be spent for the common good of the Muslims and for charitable purposes. Thus Ibn Abi'l-:Hadid writes

Everyone knows that in Medina Yanbu' and Suwayqah Amir al-mu'minin had dug several springs from under the land and brought under cultivation many barren and uncultivable lands. Thereafter he gave up rights over them and declared them as trusts for the Muslims. When he left the world nothing was owned by him. (Sharh Nahj al-balaghah (vol.۱۵ p.۱۴۶

INSTRUCTION ۲۵

In English

Amir al-mu'minin used to write to whoever he appointed for the the collection of zakat .and charities

ash-Sharif says: We have recorded a few portions of it here to show that he always erected the pillars of right and created examples of justice in all matters small or big .delicate or serious

p: ۵۶

Move on with the fear of Allah Who is One and has no partner. Do not frighten any Muslim. Do not pass over his lands so as to make him feel unhappy. Do not take from him more than Allah's share in his property. When you go to a tribe you should get down at their watering place instead of entering their houses. Then proceed towards them with peace and dignity till you stand among them. Then salute them and do not be remiss in greeting them then say to them O' servants of Allah, the vicegerent of Allah and His caliph has sent me to you to collect from you Allah's share in your properties. Is there anything of His .share in your properties? If so, give it to His vicegerent

If someone among them says "No" then do not repeat the demand. If someone speaks to you in the affirmative then go with him without frightening him threatening him pressuring him or oppressing him. Take what he gives you such as gold or silver (coins). If he has cattle or camels do not enter upon them save with his permission because their major part is his. Therefore when you get there do not enter upon them like one who has full control over them or in a violent manner. Do not scare any animal do not tease .anyone and do not let the owner feel grieved about anyone

Divide the property into two parts and let the owner choose one.When he has chosen do not object to it.Then divide the remaining into two parts and let him choose one and when he has chosen do not raise any objection.Continue like this till only that much remains which is enough to satisfy Allah's dues. Then take Allah's due from it. If he disputes your action allow his views then mix the two (separated) parts and repeat what you had done before till you take Allah's due from his property. Do not take an old decrepit broken-limbed sick or unsound animal. Do not entrust the animals (for custody) except to one whom you trust to take care of Muslims' property till he hands it over to their chief who will distribute it. Do not entrust it to anyone except he who is a well wisher God-fearing trustworthy and watchful and who is not harsh on Muslims' property nor makes them run too much nor tires them nor labours them. Then send to us all that you have collected and .we shall deal with it as Allah has ordered

p: ۵۷

When your trustee takes over (the animal) tell him that he should not separate the she-camel from its young and should not milk all its milk because that would affect its young and also that he should not exert it in riding. In this matter he should behave justly between it and all its companions. He should allow rest to camels (who are tired) and drive with ease those whose hoofs have been rubbed off. When you pass a water spring stay the camels there for drinking and do not take them away from vegetated land to barren paths. He should allow them rest now and then and give them time near water and grass. In this way when they reach us by leave of Allah they will be fat with plenty of marrow and would not be fatigued or distressed. We will then distribute them according to the (commands of) the Book of Allah and the sunnah of His Prophet (peace be upon him and his progeny). Certainly this will be a great source of reward for you and a means to secure guidance if Allah so wills.

In Arabic

ومن وصيه له عليه السلام

كان يكتبها لمن يستعمله على الصدقات

قال الشريف: و إنما ذكرنا هنا جملاً ليُعلَم بها أنه عليه السلام كان يقيم عماد الحق، ويشرع أمثله العدل، فى صغير الأمور وكبيرها، ودقيقها وجليلها.

انْطَلِقْ عَلَى تَقْوَى اللهِ وَحْدَهُ لاَ شَرِيکَ لَهُ، وَلاَ تُرَوِّعَنَّ (١) مُسْلِماً، وَلاَ تَجْتَازَنَّ (٢) عَلَيْهِ کَارِهاً، وَلاَ تَأْخُذَنَّ مِنْهُ أَکْثَرَ مِنْ حَقِّ اللهِ فِی مَالِهِ. فَـإِذَا قَدِمْتَ عَلَى الْحَيِّ فَانْزِلْ بِمَـائِهِمْ مِنْ غَيْرِ أَنْ تُخَالِـطَ أَبْيَـاتَهُمْ، ثُمَّ امْضِ إِلَيْهِمْ بِالسَّکِينَهِ وَالْوَقَارِ، حَتَّى تَقُومَ بَيْنَهُمْ فَتُسَـلِّمَ عَلَيْهِمْ، وَلاَ تُخْدِجْ بِالتَّحِيَّهِ لَهُمْ (٣) ، ثُمَّ تَقُولَ: عِبَادَ اللهِ، أَرْسَـلَنِی إِلَيْکُمْ وَلِيُّ اللهِ وَخَلِيفَتُهُ،لآخُذَ مِنْکُمْ حَقَّ اللهِ فِی أَمْوَالِکُمْ، فَهَلْ لِلَّهِ فِی أَمْوَالِکُمْ مِنْ حَقّ فَتُؤَدُّوهُ إِلَى وَلِيِّهِ؟ فَـإِنْ قَـالَ قَائِلٌ: لاَ، فَلاَ تُرَاجِعْهُ، وَإِنْ أَنْعَمَ (۴) لَکَ مُنْعِمٌ فَانْطَلِقْ مَعَهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ تُخِيفَهُ أَوْ تُوعِدَهُ أَوْ تَعْسِـفَهُ (۵) أَوْ تُرْهِقَهُ (۶) ، فَخُـذْ مَا أَعْطَاکَ مِنْ ذَهَب أ وْ فِضَّه، فَإِنْ کَانَ لَهُ مَاشِـيَهٌ أَوْ إِبِلٌ فَلاَ تَـدْخُلْهَا إِلاَّ بِإِذْنِهِ، فَإِنَّ أَکْثَرَهَا لَهُ، فَإِذَا أَتَيْتَهَا فَلاَ تَـدْخُلْ عَلَيْهَـا دُخُولَ مُتَسَـلِّط عَلَيْهِ وَلاَـ عَنِيف بِهِ، وَلاَ تُنَفِّرَنَّ بَهِيمَهً وَلاَ تُفْزِعَنَّهَا،وَلاَ تَسُوءَنَّ صَاحِبَهَا فِيهَا، وَاصْـدَعِ (٧) الْمَالَ , صَـدْعَيْنِ، ثُمَّ خَيِّرْهُ (٨) ، فَـإِذَا اخْتَـارَ فَلاَـ تَعْرِضَنَّ لِمَا اخْتَارَهُ، ثُمَّ اصْـدَعِ الْبَاقِیَ صَـدْعَيْنِ، ثُمَّ خَيِّرْهُ، فَإِذَا اخْتَارَ فَلاَ تَعْرِضَنَّ لِمَا اخْتَارَ. فَلاَ تَزَالُ کَـذَلِکَ حَتَّى يَبْقَى مَـا فِيهِ وَفَـاءٌ لِحَقِّ اللهِ فِی مَـالِهِ، فَاقْبِضْ حَقَّ اللهِ مِنْهُ. فَإِنِ اسْـتَقَالَکَ فَأَقِلْهُ (٩) ، ثُمَّ اخْلِطْهُمَـا، ثُمَّ اصْـنَعْ مِثْلَ الَّذِی صَـنَعْتَ أَوَّلاً حَتَّى تَأْخُـذَ حَقَّ اللهِ فِی مَالِهِ. وَلاَ تَأْخُذَنَّ عَوْداً (١٠) ، وَلاَ هَرِمَهً (١١) ، وَلاَ مَکْسُورَهً، وَلاَ مَهْلُوسَهً (١٢) ، وَلاَ ذَاتَ عَوَار (١٣) وَلاَ تَأْمَنَنَّ عَلَيْهَا إِلاَّ مَنْ تَثِقُ بِدِينِهِ، رَافِقاً بِمَالِ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى يُوَصِّلَهُ إِل َی وَلِيِّهِمْ فَيَقْسِمَهُ بَيْنَهُمْ, وَلاَ تُوَکِّلْ بِهَا إِلاَّ نَاصِحاً شَفِيقاً وَأَمِيناً حَفِيظاً، غَيْرَ مُعَنِّف وَلاَ مُجْحِف (١۴) ، وَلاَ مُلْغِب (١۵) وَلاَ مُتْعِب. ثُمَّ احْدُرْ (١۶) إِلَيْنَا مَا اجْتَمَعَ عِنْدَکَ، نُصَيِّرْهُ حَيْثُ أَمَرَ اللهُ بِهِ, فَإِذَا أَخَذَهَا أَمِينُکَ فَأَوْعِزْ إِلَيْهِ أَلاَّ يَحُولَ بَيْنَ نَاقَه وَبَيْنَ فَصِـيلِهَا (١٧) ، وَلاَ يَمْصُرَ (١٨) لَبَنَهَا فَيَضُـرَّ ذلِکَ بِوَلَـدِهَا، وَلاَ يَجْهَدَنَّهَا رُکُوباً، وَلْيَعْدِلْ بَيْنَ صَوَاحِبَاتِهَا فِی ذَلِکَ وَبَيْنَهَا، وَلْيُرَفِّهْ عَلَى اللاَّغِبِ (١٩) ، وَلْيَسْتَأْنِ (٢٠) بِالنَّقِبِ (٢١) وَالظَّالِعِ (٢٢) ، وَلْيُورِدْهَا مَا تَمُرُّ بِهِ مِنَ الْغُدُرِ (٢٣) ، وَلاَ يَعْدِلْ بِهَا

عَنْ نَبْتِ الْأَرْضِ إِلَى جَوَادِّ الطُّرُقِ (۲۴) ، وَ لْيُرَوِّحْهَا فِي السَّاعَاتِ، وَلْيُمْهِلْهَا عِنْدَ النِّطَافِ (۲۵) وَالْأَعْشَابِ، حَتَّى تَأْتِيَنَا بِإِذْنِ اللهِ بُدَّناً (۲۶) مُنْقِيَاتٍ (۲۷) ، غَيْرَ مُتْعَبَاتٍ وَلاَ مَجْهُودَاتٍ (۲۸) ، لِنَقْسِمَهَا عَلَى كِتَابِ اللهِ وَسُنَّةِ نَبِيِّهِ صَلَّى عَلَيْهِ وَ آلِهِ فَإِنَّ ذَلِكَ أَعْظَمُ لِأَجْرِكَ، وَأَقْرَبُ لِرُشْدِكَ، إِنْ شَاءَ اللهُ.

In Persian

به مامور جمع آوری مالیات

اخلاق اجتماعی کارگزاران اقتصادی با ترس از خدایی که یکتاست و همتایی ندارد، حرکت کن، در سر راه هیچ مسلمانی را نترسان، یا با زور از زمین او نگذر، و افزون تر از حقوق الهی از او مگیر، هرگاه به آبادی رسیدی، در کنار آب فرود آی، و وارد خانه کسی مشو، سپس با آرامش و وقار به سوی آنان حرکت کن، تا در میانشان قرارگیری، به آنها سلام کن، و در سلام و تعارف و مهربانی کوتاهی نکن. سپس می گویی: (ای بندگان خدا، مرا ولی خدا و جانشین او به سوی شما فرستاده، تا حق خدا را که در اموال شماست تحویل گیرم، آیا در اموال شما حقی است که به نماینده او بپردازید؟) اگر کسی گفت: نه، دیگر به او مراجعه نکن، و اگر کسی پاسخ داد: آری، همراهش برو، بدون آنکه او را بترسانی، یا تهدید کنی، یا به کار مشکلی وادار سازی، هر چه از طلا و نقره به تو رساند برادر، و اگر دارای گوسفند یا شتر بود، بدون اجازه اش داخل مشو، که اکثر اموال از آن اوست. آنگاه که داخل شدی مانند اشخاص سلطه گر، و سختگیر رفتار نکن، حیوانی را رم مده، و هراسان مکن، و دامدار را مرنجان، حیوانات را به دو دسته تقسیم کن و صاحبش را اجازه ده که خود انتخاب کند، پس از انتخاب اعتراض نکن، سپس باقیمانده را به دو دسته تقسیم کن و صاحبش را اجازه ده که خود انتخاب کند و بر انتخاب او خرده مگیر، به همین گونه رفتار کن تا باقیمانده، حق خداوند باشد. اگر دامدار از این تقسیم و انتخاب پشیمان است، و از تو درخواست گزینش دوباره دارد همراهی کن، پس حیوانات را درهم کن، و به دو دسته تقسیم نما همانند آغاز کار، تا حق خدا را از آن برگیری و در تحویل گرفتن حیوانات، حیوان پیر و دست و پا شکسته، بیمار و معیوب را به عنوان زکات نپذیر، و به فردی که اطمینان نداری، و نسبت به اموال مسلمین دلسوز نیست، مسپار. تا آن را به پیشوای مسلمین رسانده، در میان آنها تقسیم گردد. حمایت از حقوق حیوانات در رساندن حیوانات آن را به دست چوپانی که خیرخواه و مهربان، امین و حافظ، که نه سختگیر باشد و نه ستمکار، نه تند براند و نه حیوانات را خسته کند، بسپار، سپس آنچه از بیت المال جمع آوری شد برای ما بفرست، تا در نیازهایی که خدا اجازه فرمود مصرف کنیم، هرگاه حیوانات را به دست فردی امین سپردی، به او سفارش کن تا: (بین شتر و نوزادش جدایی نیفکند، و شیر آن را ندوشد تا به بچه اش زیانی وارد نشود، در سوار شدن بر شتران عدالت را رعایت کند، و مراعات حال شتر خسته یا زخمی

p: ۵۹

را كه سوارى دادن براى او سخت است بنمايد، آنها را در سر راه به درون آب ببريد، و از جاده هائى كه دو طرف آن علفزار است به جاده بى علف نكشانند و هر چندگاه شتران را مهلت دهد تا استراحت كنند و هرگاه به آب و علفزار رسيد، فرصت دهد تا علف بخورند و آب بنوشند.) تا آنگاه كه به اذن خدا بر ما وارد شوند، فربه و سرحال، نه خسته و كوفته، كه آنها را بر اساس رهنمود قرآن، و سنت پيامبر (ص) تقسيم نماييم، عمل به دستورات يادشده مايه بزرگى پاداش و هدايت تو خواهد شد. انشاءالله.

INSTRUCTION ۲۶

In English

.Given to one of his officers whom he sent for the collection of zakat and charities

He (Amir al-mu'minin) ordered him to fear Allah in his secret matters and hidden actions where there is no witness except He and no one watches save He. He also orders him that whatever he does in obedience to Allah openly should not be different from what he does secretly. He whose hidden position is not different from his open position and whose action is not different from his words has discharged his obligation and his worship is .pure

He also ordered him that he should not harass them should not be harsh on them and should not turn away from them because of superiority of official position over them .because they are brethren in faith and help in the recovery of levies

Certainly you have a fixed share and a known right in this levy and there are other sharers who are poor weak and starving. We shall discharge your rights. So you should discharge their rights. If you do not do so you will have the largest number of enemies on the Day of Judgement. How wretched is the man whose enemies in the view of Allah are the needy the destitute the beggars the turned away the indebted and (penniless) travellers. He who treats the trust lightly and indulges in treachery and does not keep himself and his faith untarnished by it has certainly secured humiliation in this world and his humiliation and disgrace in the next world will be greater. Surely the greatest treachery is the treachery against the Muslim community and the most ugly deceit is the .deceit towards the Muslim leaders; and that is an end to the matter

p: ۶۰

In Arabic

ومن عهد له عليه السلام

إلى بعض عمّاله، وقد بعثه على الصدقه

أَمَرَهُ بِتَقْوَى اللهِ فِى سَرَائِرِ أُمُورِهِ وَخَفِيَّاتِ عَمَلِهِ، حَيْثُ لاَ شَهِيدَ غَيْرُهُ، وَلاَ وَكِيلَ دُونَهُ. وَ أَمَرَهُ أَلاَّ يَعْمَلَ بَشَىْءٍ مِنْ طَاعَهِ اللهِ فِيما ظَهَرَ فَيُخَالِفَ إِلَى غَيْرِهِ فِيما أَسَرَّ، وَمَنْ لَمْ يَخْتَلِفْ سِرُّهُ عَلاَنِيَتُهُ، وَفِعْلُهُ وَمَقَالَتُهُ، فَقَدْ أَدّى الْأَمَانَهَ، وَأَخْلَصَ الْعِبَادَهَ.

وَأَمَرَهُ أَلاَّ يَجْبَهَهُمْ (۱) ، وَلاَ يَعْضَهَهُمْ (۲) ، وَلاَ يَرْغَبَ عَنْهُمْ (۳) تَفَضُّلاً بِالْإِمَارَهِ عَلَيْهِمْ، فَإِنَّهُمُ الْإِخْوَانُ فِى الدِّينِ، وَ الْأَعْوَانُ عَلَى اسْتِخْرَاجِ الْحُقُوقِ.

وَإِنَّ لَکَ فِى هذِهِ الصَّدَقَهِ نَصِيباً مَفْرُوضاً، وَحَقّاً مَعْلُوماً، وَشُرَکَاءَ أَهْلَ مَسْکَنَه، وَضَعَفَاءَ ذَوِى فَاقَهٍ، إِنَّا مُوَفُّوکَ حَقَّکَ، فَوَفِّهِمْ, حُقُوقَهُمْ، وَإِلاَّ تَفْعَلْ فَإِنَّکَ مِنْ أَکْثَرِ النَّاسِ خُصُوماً يَوْمَ الْقِيَامَهِ، وَبُؤْسى (۴) لِمَنْ -خَصْمُهُ عِنْدَ اللهِ - الْفُقَرَاءُ وَالْمَسَاکِينُ وَالسَّائِلُونَ وَالْمَدْفُوعُونَ وَالْغَارِمُونَ وَابْنُ السَّبِيلِ! وَمَنِ اسْتَهَانَ بِالْأَمَانَهِ، وَرَتَعَ فِى الْخِيَانَهِ، وَلَمْ يُنَزِّهَ نَفْسَهُ وَدِينَهُ عَنْهَا، فَقَدْ أَحَلَّ بِنَفْسِهِ الْذُّلَّ وَالْخِزْىَ (۵) فِى الدُّنْيَا، وَهُوَ فِى الْآخِرَهِ أَذَلُّ وَأَخْزَى. وَإِنَّ أَعْظَمَ الْخِيَانَهِ خِيَانَهُ الْأُمَّهِ، وَأَفْظَعَ الْغِشِّ غِشُّ الْأَئِمَّهِ، وَالسَّلاَم.

In Persian

به يکی از ماموران زکات

اخلاق کارگزاران مالياتی او را به ترس از خدا در اسرار پنهانی، و اعمال مخفی سفارش می کنم، آنجا که هيچ گواهی غير از او، و نماينده ای جز خدا نيست، و سفارش می کنم که مبادا در ظاهر خدا را اطاعت، و در خلوت نافرمانی کند، و اينکه آشکار و پنهانش، و گفتار و کردارش در تضاد نباشد، امانت الهی را اداء، و عبادت را خالصانه انجام دهد. و به او سفارش می کنم با مردم تندخو نباشد، و به آنها دروغ نگويد، و با مردم به جهت اينکه بر آنها حکومت دارد بی اعتنايی نکند، چه اينکه مردم برادران دينی، و ياری دهندگان در استخراج حقوق الهی اند. بدان! برای تو در اين زکاتی که جمع می کنی سهمی معين، و حقی روشن است، و شريکانی از مستمندان و ضعيفان داری، همانگونه که ما حق تو را می دهيم، تو هم بايد نسبت به حقوق آنان وفادار باشی، اگر چنين نکنی در روز رستاخيز بيش از همه دشمن داری، و وای بر کسی که در پيشگاه خدا، فقرا و مساکين، و درخواست کنندگان و آنان که از حقشان محرومند، و بدهکاران و ورشکستگان و در راه ماندگان، دشمن او باشند و از او شکايت کنند. امانتداری کسی که امانت الهی را خوار شمارد، و دست به خيانت آلوده کند، و خود و دين خود را پاک نسازد،

p: ۶۱

درهای خواری را در دنیا به روی خود گشوده، و در قیامت خوارتر و رسواتر خواهد بود، و همانا! بزرگترین خیانت! خیانت به ملت، و رسواترین دغلکاری، دغلبازی با امامان است، با درود.

INSTRUCTION ۲۷

In English

Given to Muhammad ibn Abi Bakr (may Allah be pleased with him) when Amir al-mu'minin .appointed him as the Governor of Egypt

Behave humbly with the people keep yourself lenient meet them large-heartedly accord them equal treatment so that the big should not expect injustice from you in their favour and the low should not be despondent of your justice to them. Allah the Sublime will certainly question you O' community of His creatures about your actions small or big open or concealed. If He punishes you it is because you have been oppressive and if He .forgives then it is because He is the Most Generous

Know O' creatures of Allah that the God-fearing have shared the joys of this transient world as well as the next coming world for they shared with the people of this world in their worldly matters while their people did not share with them in the matters of the next world. They lived in this world in the best manner of living and ate the choicest food and consequently they enjoyed herein all that the people with ease of life enjoyed and secured from it what the haughty and the vain secured. Then they departed from it after taking provision enough to take them to the end of their journey and after doing a profitable transaction. They tasted the pleasure of renouncing the world in this world and they firmly believed that on the coming day in their next life they would be neighbours of .Allah where their call would not be repulsed nor would their share of pleasure be small

p: ۶۲

Therefore O' creatures of Allah be afraid of death and its measures and keep ready all that is needed for it.It will come as a big event and a great affair either as a good in which there will never be any evil or an evil in which there will never be any good.Who is nearer to Paradise than he who works towards it and who is nearer to Hell than he who works for it? You are being chased by death. If you stop it will catch you and if you

run away from it it will grip you. It is more attached to you than your reflection. Death is tied to your fore-locks while the world is being wrapped up from behind you. Therefore fear the Fire whose hollow is deep whose flames are severe and whose punishment is novel. It is a place wherein there is no mercy. No call is heard in it. No pain is healed in it. If it is possible for you to have severe fear of Allah and to rest hope in Him then do both these things because every individual can have hope in His Lord to the extent of his fear .of His Lord. Certainly the most hopeful person with Allah is he who fears Him most

O' Muhammad ibn Abi Bakr know that I have given you charge of Egypt which is my biggest force. So you are duty-bound to oppose your passions and serve as a shield against your religion even though you may get only an hour in the world; and do not enrage Allah for pleasing others because (Allah) is such that He may take the place of others but others cannot take the place of Allah. Say prayers at the appointed time. Do not say it earlier for the sake of (available) leisure nor delay it on account of pre-.occupation. Remember that every act of yours is dependent on your prayer

A part of the same

The leader of guidance and the leader of destruction cannot be equal nor the friend of the Prophet and the enemy of the Prophet. The Messenger of Allah (p.b.u.h.a.h.p.) has told (۳۱۸)

me that: "In respect of my people I am afraid neither of a believer nor of an unbeliever. As for the believer Allah will afford him protection because of his belief and as for the unbeliever Allah will humiliate him because of his unbelief. But I am afraid about everyone of you who is a hypocrite in his heart and learned of speech. He speaks what you hold good but does what you dislike."

In Arabic

ومن عهد له عليه السلام

إلى محمد بن أبى بكر – رضى الله عنه – حين قلّده مصر:

فَاخْفِضْ لَهُمْ جَنَاحَكَ، وَأَلِنْ لَهُمْ جَانِبَكَ، وَابْسُطْ لَهُمْ وَجْهَكَ، وَآسِ (۱) بَيْنَهُمْ فِى اللَّحْظَهِ وَالنَّظْرَهِ، حَتَّى لاَ يَطْمَعَ الْعُظَمَاءُ فِى حَيْفِکَ لَهُمْ (۲) ، وَلاَ يَيْأَسَ الضُّعَفَاءُ مِنْ عَدْلِکَ عَلَيْهِمْ. فَإِنَّ اللّهَ تَعَالَى يُسَائِلُکُمْ مَعْشَرَ عِبَادِهِ عَنِ الصَّغِيرَهِ مِنْ أَعْمَالِکُمْ وَالْکَبِيرَهِ، وَالظَّاهِرَهِ وَالْمَسْتُورَهِ، فَإِنْ يُعَذِّبْ فَأَنْتُمْ أَظْلَمُ، وَإِنْ يَعْفُ فَهُوَ أَکْرَمُ.

وَاعْلَمُوا عِبَادَ اللهِ، أَنَّ الْمُتَّقِينَ ذَهَبُوا بِعَاجِلِ الدُّنْيَا وَآجِلِ الْآخِرَهِ، فَشَارَکُوا أَهْلَ الدُّنْيَا فِى دُنْيَاهُمْ، وَلَمْ يُشَارِکُو أَهْلُ الدُّنْيَا فِى آخِرَتِهِمْ؛ سَکَنُوا الدُّنْيَا بِأَفْضَلِ مَا سُکِنَتْ، وَأَکَلُوهَا بِأَفْضَلِ مَا أُکِلَتْ، فَحَظُوا مِنَ الدُّنْيَا بِمَا حَظِىَ بِهِ الْمُتْرَفُونَ (۳) ، وَأَخَذُوا مِنْهَا مَا أَخَذَهُ الْجَبَابِرَهُ الْمُتَکَبِّرُونَ، ثُمَّ انْقَلَبُوا عَنْهَا بِالزَّادِ الْمُبَلِّغِ،

وَالْمَتْجَرِ الرَّابِحِ، أَصَابُوا لَذَّهَ زُهْدِ الدُّنْيَا فِى دُنْيَاهُمْ، وَتَيَقَّنُوا أَنَّهُمْ جِيرَانُ اللهِ غَداً فِى آخِرَتِهِمْ، لاَ تُرَدُّ لَهُمْ دَعْوَهٌ، وَلاَ يَنْقُصُ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنْ لَذَّه. فَاحْذَرُوا عِبَادَ اللهِ الْمَوْتَ وَقُرْبَهُ، وَأَعِدُّوا لَهُ عُدَّتَهُ، فَإِنَّهُ يَأْتِى بِأَمْرٍ عَظِيم، وَخَطْبٍ جَلِيلٍ، بِخَيْرٍ لاَ يَکُونُ مَعَهُ شَرٌّ أَبَداً، أَوْ شَرٍّ لاَ يَکُونُ مَعَهُ خَيْرٌ أَبَداً، فَمَنْ أَقْرَبُ إِلَى الْجَنَّهِ مِنْ عَامِلِهَا!

p: ۶۴

وَمَنْ أَقْرَبُ إِلى النَّارِ مِنْ عَامِلِهَا! وَأَنْتُمْ طُرَدَاءُ الْمَوْتِ، إِنْ أَقَمْتُمْ لَهُ أَخَذَكُمْ، وَإِنْ فَرَرْتُمْ مِنْهُ أَدْرَكَكُمْ، وَهُوَ أَلْزَمُ لَكُمْ مِنْ ظِلِّكُمْ، الْمَوْتُ مَعْقُودٌ بِنَوَاصِيكُمْ (۴) ، وَالدُّنْيَا تُطْوَى مِنْ خَلْفِكُمْ. فَاحْذَرُوا نَاراً قَعْرُهَا بَعِيدٌ، وَحَرُّهَا شَدِيدٌ، وَعَذَابُهَا جَدِيدٌ، دَارٌ لَيْسَ فِيها رَحْمَةٌ، وَلاَ تُسْمَعُ فِيهَا دَعْوَةٌ، وَلاَ تُفَرَّجُ فِيهَا كُرْبَةٌ. وَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ يَشْتَدَّ خَوْفُكُمْ مِنَ اللهِ، وَأَنْ يَحْسُنَ ظَنُّكُمْ بِهِ، فَاجْمَعُوا بيْنَهُمَا، فَإِنَّ الْعَبْدَ إِنَّمَا يَكُونُ حُسْنُ ظَنِّهِ بِرَبِّهِ عَلَى قَدْرِ خَوْفِهِ مِنْ رَبِّهِ، وَإِنَّ أَحْسَنَ النَّاسِ ظَنّاً بِاللهِ أَشَدُّهُمْ خَوْفاً لله. وَاعْلَمْ يَا مُحَمَّدُ بْنَ أَبِى بَكْرٍ أَنِّى قَدْ وَلَّيْتُکَ أَعْظَمَ أَجْنَادِي فِي نَفْسِي أَهْلَ مِصْرَ، فَأَنْتَ مَحْقُوقٌ أَنْ تُخَالِفَ عَلَى نَفْسِکَ (۵) ، وَأَنْ تُنَافِحَ (۶) عَنْ دِينِکَ، وَلَوْ لَمْ يَكُنْ لَکَ إِلاَّ سَاعَةٌ مِنَ الدَّهْرِ، وَلاَ تُسْخِطِ اللهَ بِرِضَى أَحَد مِنْ خَلْقِهِ، فَإِنَّ فِي اللهِ خَلَفاً مِنْ غَيْرِهِ (۷) ، وَلَيْسَ مِنَ اللهِ خَلَفٌ فِي غَيْرِهِ.

صَلِّ الصَّلاَةَ لِوَقْتِهَا الْمُوَقَّتِ لَهَا، وَلاَ تُعَجِّلْ وَقْتَهَا لِفَرَاغ، وَلاَ تُؤْخِّرْهَا عَنْ وَقْتِهَا لاِشْتِغَالٍ، وَاعْلَمْ أَنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ عَمَلِکَ تَبَعٌ لِصَلاَتِکَ.

ومنه: فَإِنَّهُ لاَ سَوَاءَ، إِمَامُ الْهُدَى وَإِمَامُ الرَّدَى، وَوَلِيُّ النَّبِيِّ وَعَدُوُّ النَّبِيِّ، وَلَقَدْ قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: (إِنِّي لاَ أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي مُؤْمِناً وَلاَ مُشْرِكاً، أَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيَمْنَعُهُ اللهُ بِإِيمَانِهِ، وَأَمَّا الْمُشْرِکُ فَيَقْمَعُهُ (۸) اللهُ بِشِرْكِهِ. لكِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ كُلَّ مُنَافِقِ الْجَنَانِ (۹) ، عَالِمِ اللِّسَانِ (۱۰) ، يَقُولُ مَا تَعْرِفُونَ،وَيَفْعَلُ مَا تُنْكِرُونَ).

In Persian

به محمد بن ابوبکر

اخلاق اجتماعی با مردم فروتن باش، نرمخو و مهربان باش، گشاده رو و خندان باش، در نگاههایت، و در نیم نگاه و خیره شدن به مردم به تساوی رفتار کن، تا بزرگان در ستمکاری تو طمع نکنند، و ناتوانها در عدالت تو مایوس نگردند، زیرا خداوند از شما بندگان درباره اعمال کوچک و بزرگ، آشکار و پنهان پرسش می کند، اگر کیفر دهد شما استحقاق بیش از آن را دارید، و اگر ببخشد از بزرگواری اوست.

p: ۶۵

اعتدال گرایی زاهدان آگاه باشید، ای بندگان خدا، پرهیزکاران از دنیای زودگذر به سلامت گذشتند و آخرت جاودانه را گرفتند، با مردم دنیا در دنیاشان شریک گشتند، اما مردم دنیا در آخرت آنها شرکت نکردند، پرهیزکاران در بهترین خانه های دنیا سکونت کردند، و بهترین خوراکهای دنیا را خوردند، و همان لذتهایی را چشیدند که دنیاداران چشیده بودند، و از دنیا بهره گرفتند آنگونه که سرکشان و متکبران دنیا بهره مند بودند. سپس از این جهان با زاد و توشه فراوان، و تجارتی پرسود، به سوی آخرت شتافتند، لذت پارسایی در ترک حرام دنیا را چشیدند، و یقین داشتند در روز قیامت از همسایگان خدایند، جایگاهی که هر چه درخواست کنند، داده می شود، و هر گونه لذتی در اختیارشان قرار دارد. ضرورت یاد مرگ ای بندگان خدا! از مرگ و نزدیک بودنش بترسید، و آمادگیهای لازم را برای مرگ فراهم کنید، که مرگ جریانی بزرگ و مشکلی سنگین به همراه خواهد آورد، یا خیری که پس از آن شری وجود نخواهد داشت، و یا شری که هرگز نیکی با آن نخواهد بود، پس چه کسی از عمل کننده برای بهشت، به بهشت نزدیکتر؟ و چه کسی از عمل کننده برای آتش، به آتش نزدیکتر است؟ شما همه شکار آماده مرگ می باشید، اگر توقف کنید شما را می گیرد، و اگر فرار کنید به شما می رسد، مرگ از سایه شما به شما نزدیک تر است، نشانه مرگ بر پیشانی شما زده شد، دنیا پشت سر شما در حال درهم پیچیده شدن است، پس بترسید از آتشی که ژرفای آن زیاد، و حرارتش شدید، و عذابش نو به نو وارد می شود، در جایگاهی که رحمت در آن وجود ندارد، و سخن کسی را نمی شنوند، و ناراحتیها در آن پایان ندارد، اگر می توانید که ترس از خدا را فراوان، و خوشبینی خود را به خدا نیکو گردانید، چنین کنید، هر دو را جمع کنید، زیرا بنده خدا خوش بینی او به پروردگار باید به اندازه ترسیدن او باشد، و آن کس که به خدا خوش بین است باید بیشتر از همه از کیفر الهی بترسد.

p: ۶۶

اخلاق مدیران اجرایی ای محمد بن ابی بکر! بدان، که من تو را سرپرست بزرگترین لشکرم یعنی لشکر مصر، قرار دادم، بر تو سزاوار است که با خواسته های دل مخالفت کنی، و از دین خود دفاع نمایی، هر چند ساعتی از عمر تو باقی نمانده باشد، خدا را در راضی نگهداشتن مردم به خشم نیاور، زیرا خشنودی خدا جایگزین هر چیزی بوده اما هیچ چیز جایگزین خشنودی خدا نمی شود، نماز را در وقت خودش بجای آر، نه اینکه در بیکاری زودتر از وقتش بخوانی، و به هنگام درگیری و کار آن را تاخیر بیاندازی، و بدان که تمام کردار خوبت در گرو نماز است.

(قسمتی از نامه) امام هدایتگر، و زمامدار گمراهی هیچگاه مساوی نخواهند بود، چنانکه دوستان پیامبر (ص) و دشمنانش برابر نیستند، پیامبر اسلام (ص) به من فرمود: (بر امت اسلام، نه از مومن و نه از مشرک هراسی ندارم، زیرا مومن را ایمانش باز داشته، و مشرک را خداوند به جهت شرک او نابود می سازد، من بر شما از مرد منافقی می ترسم که درونی دوچهره، و زبانی عالمانه دارد، گفتارش دلپسند و رفتارش ناپسند است.

LETTER ۲۸

In English

In reply to Mu'awiyah and it is one ot his most elegant writings

Now your letter (۱) has reached me wherein you recall that Allah chose Muhammad (p.b.u.h.a.h.p.) for His religion and helped him through those companions who helped him. Strange things about you have remained concealed (by the irony of fate) from us since you have started telling us of Allah's trials for us and His bounties to us through our Prophet. In this matter you are like the person who carries dates to Hajar or who .challenges his own master to a duel in archery

p: ۶۷

You think that so - and- so are the most distinguished persons in Islam. You have said such a thing which if it be true you have nothing to do with it but if it be not so then its defect will not affect you. And what are you to do with the question of who is better and who is worse or who is the ruler and who is the ruled. What have the freed ones and their sons to do with distinguishing between the first muhajirun and determining their position or defining their ranks. What a pity! the sound of an arrow is being produced by what is not a real arrow and he against whom the judgement is to be passed is sitting in judgement. O' man why do you not see your own lameness and remain within bounds and why do not you realize the shortness of your measure and stay back where destiny has placed you. You have no concern with the defeat of the defeated or the victory of the .victor

You are wandering in bewilderment and straying from the right path. Do you not realize it? I am not giving you any news: I am just recounting Allah's bounty namely that a number of people from among the muhajirun (immigrants from Mecca) and ansar (helpers) fell as martyrs in the way of Allah the Sublime and that each of them is distinguished (on that account) but when one of us secured martyrdom he was named the Chief of all martyrs and the Messenger of Allah (p.b.u.h.a.h.p.) gave him the peculiar honour of saying seventy takbir (Allahu akbar) during his funeral prayer. Do you not know that a number of people lost their hands in the way of Allah and that everyone is distinguished (on that account) but when the same thing occurred to one of us he was given the name "the flier in Paradise"; and "the two winged". If Allah had not forbidden self-praise the writer would have mentioned numerous distinctions which the believer .knows full well and which the ears of hearers do not wish to forget

p: ۶۸

Better leave those whose arrows miss the mark. We are the direct recipients of our Lord's favours while others receive favours from us after that. In spite of our old established honour and our well-known superiority over your people we did not stay away from mixing with you and married and got married (among you) like equals although you were not so. And how could you be so when(the position is that) among us is the Prophet while among you is the opposer among us is the lion of Allah while among you is the lion of the opposing groups among us are the two masters of the youth of Paradise (٢) while among you are the children of Hell among us is the choicest of all the women of the worlds (٣) while among you is the bearer of firewood and many more distinctions on our side and shortcomings on your side. Our Islam is well-known and our (greatness in the) preIslamic period too cannot be denied. Whatever remains has been mentioned in the words of Allah :the Glorified the Sublime

And blood relations have the better claim in respect of one to the other according to the .... (Book of Allah... (Qur'an ٣٣:۶

:He (Allah) the Sublime also says

Verily of men the nearest to Abraham are surely those who followed him and this (Our) (Prophet (Muhammad

(and those who believe; and verily Allah is the Guardian of the faithful. (Qur'an ٣:۶٨

Thus we are superior firstly because of kinship and secondly because of obedience. When at Saqifah (of Banu Sa'idah) the muhajirun contended kinship with the Messenger of Allah (p.b.u.h.a.h.p.) against the ansar they scored over them. If that success was based on kinship then the right would be ours better than yours. Otherwise the ansar's contention .stands

p: ۶٩

You think that I have been jealous of every caliph and have revolted against them. Even if .this be so it is not an offence against you and therefore no explanation is due to you

.This is a matter for which no blame comes to you

You have said that I was dragged like a camel with a nose string to swear allegiance (to Abu Bakr at Saqifah). By the Eternal Allah you had intended to revile me but you have praised me and to humiliate me but have yourself been humiliated. What humiliation does it mean for a Muslim to be the victim of oppression so long as he does not entertain any doubt in his religion nor any misgiving in his firm belief! This argument of mine is intended for others but I have stated it to you only in so far as it was appropriate. Then you have recalled my position vis-a- vis 'Uthman and in this matter an answer is due to you because of your kinship with him. So (now tell me) which of us was more inimical towards 'Uthman and who did more to bring about his killing; or who offered him his support but he made him sit down and stopped him; or who was he whom he called for help but who turned his face from him and drew his death near him till his fate over took him? No no; by :Allah

Indeed knoweth Allah those who hinder others among you and those who say unto their (brethren "Come hitherunto us" and they come not to fight but a little. (Qur'an ٣٣;١٨

p: ٧٠

I am not going to offer my excuse for reproving him for (some of) his innovations for if my good counsel and guidance to him was a sin then very often a person who is blamed has no sin and sometimes the only reward a counseller (۴) reaps is suspicion (of evil). I desired naught but reform what I am able to (do); and my guidance is not but with Allah; On Him ((alone) do I rely and unto Him (alone) do I turn. (Qur'an ١١:٨٨

You have mentioned that for me and for my followers you have only the sword. This makes even a weeping person laugh. Did you ever see the descendants of 'Abd al-Muttalib running away from battle or being frightened by swords Wait a little till Hamal (۵) -joins the battle" shortly then he whom you are seek

ing will seek you and he whom you think to be far away will approach near you. I am (shortly) speeding towards you with a force of muhajirun and ansar and those who follow them in virtue. Their number will be great and their dust will spread all round. They will be wearing their shrouds and their most coveted desire is to meet Allah. They will be accompanied by the descendants of those who took part in the battle of Badr and they will have Hashimite swords whose cut you have already seen in the case of your brother maternal uncle your grandfather and your kinsmen. Nor are they far distant from the (unjust ones. (Qur'an ١١:٨٣

p: ٧١

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه جواباً، قال الشريف: وهو من محاسن الكتب.

أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ أَتَانِی كِتَابُكَ تَذْكُرُ فِيهِ اصْطِفَاءَ اللهِ مُحَمَّداً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لِدِينِهِ، وَتَأْيِيدَهُ إِيَّاهُ بِمَنْ أَيَّدَهُ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَلَقَدْ خَبَأَ لَنَا الدَّهْرُ مِنْكَ عَجَباً (۱) ، إِذْ طَفِقْتَ (۲) تُخْبِرُنَا بِبَلاَءِ اللهِ (۳) تَعَالَى عِنْدَنَا. وَنِعْمَتِهِ عَلَيْنَا فِی نَبِيِّنَا، فَكُنْتَ فِی ذلِكَ كَنَاقِلِ الَّتمْرِ إِلَى هَجَرَ (۴) ، أَوْ دَاعِی مُسَدِّدِهِ (۵) إِلَى النِّضَالِ (۶) . وَزَعَمْتَ أَنَّ أَفْضَلَ النَّاسِ فِی الْإِسْلاَمِ فُلاَنٌ وَفُلاَنٌ، فَذَكَرْتَ أَمْراً إِنْ تَمَّ اعْتَزَلَكَ (۷) كُلُّهُ، وَإِنْ نَقَصَ لَمْ يَلْحَقْكَ ثَلْمُهُ (۸) ، وَمَا أَنْتَ وَالْفَاضِلَ وَالْمَفْضُولَ، وَالسَّائِسَ وَالْمَسُوسَ! وَمَا لِلطُّلَقَاءِ (۹) وَأَبْنَاءِ الطُّلَقَاءِ، وَالتَّمْيِيزَ بَيْنَ الْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ، وَتَرْتِيبَ دَرَجَاتِهِمْ، وَتَعْرِيفَ طَبَقَاتِهِمْ! هَيْهَاتَ لَقَدْ حَنَّ (۱۰) قِدْحٌ لَيْسَ مِنْهَا، وَطَفِقَ يَحْكُمُ فِيهَا مَنْ عَلَيْهِ الْحُكْمُ لَهَا! أَلاَ تَرْبَعُ أَيُّهَا الْإِنْسَانُ عَلَى ظَلْعِكَ (۱۱) ، وَتَعْرِفُ قُصُورَ ذَرْعِكَ (۱۲) ، وَتَتَأَخَّرُ حَيْثُ أَخَّرَكَ الْقَدَرُ! فَمَا عَلَيْكَ غَلَبَةُ الْمَغْلُوبِ، وَلاَ لَكَ ظَفَرُ الظَّافِرِ!

وَإِنَّكَ لَذَهّابٌ (۱۳) فِی التِّيهِ (۱۴) ، رَوَّاغٌ (۱۵) عَنِ الْقَصْدِ (۱۶) . أَلاَ تَرَى غَيْرَ مُخْبِرٍ لَكَ، لكِنْ بِنِعْمَةِ اللهِ أُحَدِّثُ أَنَّ قَوْماً اسْتُشْهِدُوا فی سَبِيلِ اللهِ تَعَالَى مِنَ الْمُهاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، وَلِكُلٍّ فَضْلٌ، حَتَّى إِذَا اسْتُشْهِدَ شَهِيدُنَا (۱۷) قِيلَ: سَيِّدُ الشُّهَدَاءِ، وَخَصَّهُ رَسُولُ اللهِ ـ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ـ بِسَبْعِينَ تَكْبِيرَةً عِنْدَ صَلاَتِهِ عَلَيْهِ! أَوَلاَ تَرَى أَنَّ قَوْماً قُطِّعَتْ أَيْدِيهِمْ فِی سَبِيلِ اللهِ وَلِكُلّ فَضْلٌ حَتَّى إذَا فُعِلَ بِوَاحِدِنَا (۱۸) كمَا فُعِلَ بِوَاحِدِهِمْ، قِيلَ: الطَّيَّارُ فِی الْجَنَّهِ وَذُوالْجَنَاحَيْنِ! وَلَوْ لاَ مَا نَهَى اللهُ عَنْهُ مِنْ تَزْكِيَهِ الْمَرْءِ نَفْسَهُ، لَذَكَرَ ذَاكِرٌ فَضَائِلَ جَمَّةً (۱۹) ، تَعْرِفُهَا قُلُوبُ الْمُؤْمِنِينَ، وَلاَ تَمُجُّهَا (۲۰) آذَانُ السَّامِعِينَ. فَدَعْ عَنْكَ مَنْ مَالَتْ بِهِ الرَّمِيَّهُ (۲۱) ، فَإِنَّا صَنَائِعُ رَبِّنَا (۲۲) ، وَالنَّاسُ بَعْدُ صَنَائِعُ لَنَا. لَمْ يَمْنَعْنَا قَدِيمُ عِزِّنَا وَلاَ عَادِيُّ طَوْلِنَا (۲۳) عَلَى قَوْمِكَ أَنْ خَلَطْنَاكُمْ بِأَنفُسِنَا، فَنَكَحْنَا وَأَنْكَحْنا، فِعْلَ الْأَكْفَاءِ (۲۴) ، وَلَسْتُمْ هُنَاكَ! وَأَنَّى يَكُونُ ذلِكَ كَذَلِكَ وَمِنَّا النَّبِيُّ وَمِنْكُمُ الْمُكَذِّبُ (۲۵) ، وَمِنَّا أَسَدُ اللهِ (۲۶) وَمِنْكُمْ أَسَدُ الْأَحْلاَفِ (۲۷) ، وَمِنَّا سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّهِ (۲۸) وَمِنْكُمْ صِبْيَهُ النَّارِ (۲۹) ، وَمِنَّا خَيْرُ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ (۳۰) وَمِنْكُمْ حَمَّالَهُ الْحَطَبِ (۳۱) ، فِی كَثِيرٍ مِمَّا لَنَا وَعَلَيْكُمْ!

فَإِسْلاَمُنَا مَا قَدْ سُمِعَ، وَجَاهِلِيَّتُنَا لاَ تُدْفَعُ (۳۲) ، وَكِتَابُ اللهِ يَجْمَعُ لَنَا مَا شَذَّ عَنَّا، وَهُوَ قَوْلُهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى (وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللهِ)، وَقَوْلُهُ تَعَالَى: (إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ)، فَنَحْنُ مَرَّةً أَوْلَى بِالْقَرَابَهِ، وَتَارَةً أَوْلَى بِالطَّاعَهِ. وَلَمَّا احْتَجَّ الْمُهَاجِرُونَ عَلَى الْأَنْصَارِ يَوْمَ السَّقِيفَهِ (۳۳) بِرَسُولِ الله ـ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ـ فَلَجُوا (۳۴) عَلَيْهِمْ, فَإِنْ يَكُنِ الْفَلَجُ بِهِ فَالْحَقُّ لَنَا دُونَكُمْ، وَإِنْ يَكُنْ بِغَيْرِهِ فَالْأَنْصَارُ عَلَى دَعْوَاهُمْ.

وَزَعَمْتَ أَنِّي لِكُلِّ الْخُلَفَاءِ حَسَدْتُ، وَعَلَى كُلِّهِمْ بَغَيْتُ، فَإِنْ يَكُنْ ذلِكَ كَذلِكَ فَلَيْستَ الْجِنَايَهُ عَلَيْكَ، فَيَكُونَ الْعُذْرُ إِلَيْكَ.

وَتِلْكَ شَكَاهٌ (۳۵) ظَاهِرٌ عَنْكَ عَارُهَا (۳۶) وَقُلْتَ: إِنِّي كُنْتُ أُقَادُ كَمَا يُقَادُ الْجَمَلُ الْمَخْشُوشُ (۳۷) حَتَّى أُبَايِعَ، وَلَعَمْرُ اللهِ لَقَدْ أَرَدْتَ أَنْ تَذُمَّ فَمَدَحْتَ، وَأَنْ تَفْضَحَ فَافْتَضَحْتَ! وَمَا عَلَى الْمُسْلِمِ مِنْ غَضَاضَه (۳۸) فِي أَنْ يَكُونَ مَظْلُوماً مَا لَمْ يَكُنْ شَاكّاً فِي دِينِهِ، وَلاَ مُرْتَاباً بِيَقِينِهِ! وَهذِهِ حُجَّتِي إِلَى غَيْرِكَ قَصْدُهَا، وَلكِنِّي أَطْلَقْتُ لَكَ مِنْهَا بِقَدْرِ مَا سَنَحَ (۳۹) مِنْ ذِكْرِهَا. (۳۲۵)

ثُمَّ ذَكَرْتَ مَا كَانَ مِنْ أَمْرِي وَأَمْرِعُثْمانَ، فَلَكَ أَنْ تُجَابَ عَنْ هـذِهِ لِرَحِمِكَ منْهُ (۴۰) ، فَأَيُّنَا كَانَ أَعْدَى لَهُ (۴۱) ، أ هْدَى إِلَى مَقَاتِلِهِ (۴۲) ! أَمَنْ بَذَلَ لَهُ نُصْرَتَهُ فَاسْتَقْعَدَهُ (۴۳) وَاسْتَكَفَّهُ (۴۴) ، أَمْ مَنِ اسْتَنْصَرَهُ فَتَرَاخَى عَنْهُ بَثَّ الْمَنُونَ إِلَيْهِ (۴۵) ، حَتَّى أَتَى قَدَرُهُ عَلَيْهِ، كَلَّا وَاللهِ لَقَد يَعْلَمِ اللهُ الْمُعَوِّقِينَ (۴۶) مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَلاَ يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلاَّ قَلِيلاً.

وَمَا كُنْتُ لِأَعْتَذِرَ مِنْ أَنِّي كُنْتُ أَنْقِمُ (۴۷) عَلَيْهِ أَحْدَاثاً (۴۸) ، فَإِنْ كَانَ الذَّنْبُ إِلَيْهِ إِرْشَادِي وَهِدَايَتِي لَهُ، فَرُبَّ مَلُومٍ لاَ ذَنْبَ لَهُ.

p: ۷۳

وَقَدْ يَسْتَفِيدُ الظِّنَّهَ (۴۹) الْمُتَنَصِّحُ (۵۰)

وَمَا أَرَدْتُ (إِلاَّ الْإِصْلاَحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِى إِلاَّ بِاللهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ و إِلَيْهِ أُنِيبُ)

وَذَكَرْتَ أَنَّهُ لَيسَ لِى وَلِأَصْحابِى عِنْدَكَ إِلاَّ السَّيْفُ، فَلَقَدْ أَضْحَكْتَ بَعْدَ اسْتِعْبَار (۵۱) ! مَتَى أُلْفِيَتْ (۵۲) بَنُو عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَنِ الْأَعْدَاءِ نَاكِلِينَ (۵۳) ، وبِالسُّيُوفِ مُخَوَّفِينَ؟!

فَ لَبِّثْ (۵۴) قَلِيلاً يَلْحَقِ الْهَيْجَا (۵۵) حَمَلْ (۵۶)

فَسَيَطْلُبُكَ مَنْ تَطْلُبُ، وَيَقْرُبُ مِنْكَ مَا تَسْتَبْعِدُ، وَأَنَا مُرْقِلٌ (۵۷) (۳۲۷)

نَحْوَكَ فِي جَحْفَلٍ (۵۸) مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، وَالتَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ، شَدِيدٍ زِحَامُهُمْ، سَاطِعٍ (۵۹) قَتَامُهُمْ (۶۰) ، مُتَسَرْبِلِينَ (۶۱) سَرَابِيلَ الْمَوْتِ، أَحَبُّ اللِّقَاءِ إِلَيْهِمْ لِقَاءُ رَبِّهِمْ، قَدْ صَحِبَتْهُمْ ذُرِّيَّهٌ بَدْرِيَّهٌ (۶۲) ، وَسُيُوفٌ هَاشِمِيَّهٌ، قَدْ عَرَفْتَ مَوَاقِعَ نِصَالِهَا فِی أَخِيكَ وَخَالِكَ وَجَدِّكَ وَأَهْلِكَ (۶۳) ، (وَمَا هِیَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيد)

In Persian

در پاسخ معاویه

افشـای ادعاهـای دروغین معاویه پس از یاد خـدا و درود! نامه شـما رسـید، که در آن نوشتیـد، خداونـد محمـد (ص) را برای دینش برگزیـد، و با یارانش او را تایید کرد، راستی روزگار چه چیزهای شگفتی از تو بر ما آشکار کرده است! تو می خواهی ما را از آن چه خداونـد به ما عنایت فرمود، آگاه کنی؟ و از نعمت وجود پیامبر باخبرمان سازی؟ داسـتان تو کسـی را مانـد که خرما به سـرزمین پرخرمای (هجر) برد. یا استاد خود را به مسابقه دعوت کند، و پنداشتی که برترین انسانها در اسلام فلان کس، و فلان شخص است؟ چیزی را آورده ای که اگر اثبات شود هیـچ ارتباطی به تو ندارد، و اگر دروغ هم باشد به تو مربوط نمی شود، تو را با انسانهای برتر و غیر برتر، سیاسـتمدار و غیر سیاسـتمدار چه کار است؟ اسـیران آزاده و فرزنـدشان را چه رسد به امتیازات میان مهاجران نخستین، و ترتیب درجات، و شـناسایی منزلت و مقام آنان! هرگز! خود را در چیزی قرار می دهی که از آن بیگانه ای، حال کار بـدینجا کشـید که محکوم حاکم باشد؟ ای مرد چرا بر سـر جایت نمی نشینی؟ و کوتاهی کردنهایت را بیاد نمی آوری؟ و به منزلت عقب مانده ات باز نمی گردی؟ برتری ضـعیفان، و پیروزی پیروزمندان در اسـلام با تو چه ارتباطی دارد؟ تو همواره در بیابان گمراهی سـرگردان، و از راه راست روی گردانی. فضائل بنی هاشم آیا نمی بینی؟ (آنچه می گویم برای آگاهاندن تو نیست، بلکه برای یادآوری نعمتهای خدا می گویم)، جمعی از مهاجر و انصار در راه خدا به شـهادت رسـیدند؟ و هر کدام دارای فضـیلتی بودند؟ اما آنگاه که شـهید ما (حمزه) شـربت شهادت نوشید، او را سیدالشهداء خواندند، و پیامبر (ص) در نماز بر پیکر او بجای پنج تکبیر، هفتاد تکبیر گفت، آیا نمی بینی؟ گروهی که دسـتشان در جهاد قطع شد، و هر کدام فضـیلتی داشتند، اما چون بر یکی از ما ضربتی وارد شد و دستش قطع گردید، طیارش خواندند؟ که با دو بال در آسـمان بهشت پرواز می کند! و اگر خدا نهی نمی فرمود که مرد خود را بسـتاید، فضائل فراوانی را برمی شـمردم، که دلهای آگاه مومنان آن را شـناخته، و گوشـهای شنوندگان با آن آشناست. فضائل بنی هاشم و رسوایی بنی امیه معـاویه! دست از این ادعاها بردار، که تیرت به خطا رفته است، همانا ما، دست پرورده و ساخته پروردگار خویشـیم، و مردم تربیت شدگان و پرورده های مایند، اینکه با شـما طرح خویشاوندی ریختم. ما از طائفه شـما همسـر گرفتیم، و شما از طایفه ما همسر

انتخاب کردید، و برابر با شـما رفتار کردیم، عزت گذشـته، و فضیلت پیشین را از ما باز نمی دارد، شما چگونه با ما برابرید که پیامبر (ص) از ماست، و دروغگوی رسوا از شـما، حمزه شـیر خدا (اسدالله) از ماست، و ابوسـفیان، (اسدالاحلاف) از شما، دو سید جوانان اهـل بهشت از ما، و کودکان در آتش افکنـده شـده از شـما، و بهترین زنان جهان از ما، و زن هیزم کش دوزخیان از شـما، از ما این همه فضیلتها و از شما آن همه رسواییهاست.

p: ۷۴

اسلام ما را همه شنیده، و شرافت ما را همه دیده اند، و کتاب خدا برای ما فراهم آورد آنچه را به ما نرسید ه که خدای سبحان فرمود: (خویشاوندان، بعضی سزاوارترند بر بعض دیگر در کتاب خدا.) و خدای سبحان فرمود: (شایسته ترین مردم به ابراهیم کسانی هستند که از او پیروی دارند، و این پیامبر و آنان که ایمان آوردند و خدا ولی مومنان است.) پس ما یک بار به خاطر خویشاوندی با پیامبر (ص) و بار دیگر به خاطر اطاعت از خدا، به خلافت سزاوارتریم، و آنگاه که مهاجرین در روز سقیفه با انصار گفتگو و اختلاف داشتند، تنها با ذکر خویشاوندی با پیامبر (ص) بر آنان پیروز گردیدند، اگر این دلیل برتری است پس حق با ماست نه با شما، و اگر دلیل دیگری داشتند ادعای انصار بجای خود باقی است، معاویه تو پنداری که بر تمام خلفا حسد ورزیده ام؟ و بر همه آنها شورانده ام؟ اگر چنین شده باشد جنایتی بر تو نرفته که از تو عذرخواهی کنم. سوگند بخدا! خواستی نکوهش کنی، اما ستودی، خواستی رسوا سازی که خود را رسوا کرده ای، مسلمان را چه باک که مظلوم واقع شود، مادام که در دین خود تردید نداشته، و در یقین خود شک نکند، این دلیل را آورده ام حتی برای غیر تو که پند گیرند، و آن

را کوتاه آوردم به مقداری که از خاطرم گذشت.

سپس کار مرا با عثمان بیاد آوردی، تو باید پاسخ دهی که از خویشاوندان او می باشی، راستی کدام یک از ما دشمنی اش با عثمان بیشتر بود؟ و راه را برای کشندگانش فراهم آورد؟ آن کس که به او یاری رساند، و از او خواست بجایش بنشیند، و به کار مردم رسد؟ یا آنکه از او یاری خواست و دریغ کرد؟ و به انتظار نشست تا مرگش فرارسد؟ نه، هرگز، بخدا سوگند. (خداوند بازدارندگان از جنگ را در میان شما می شناسد، و آنان را که برادران خود را به سوی خویش می خوانند، و جز لحظه های کوتاهی در نبرد حاضر نمی شوند.) من ادعا ندارم که درمورد بدعتهای عثمان، بر او عیب نمی گرفتم، نکوهش می کردم و از آن عذرخواه نیستم، اگر گناه من ارشاد و هدایت اوست، بسیارند کسانی که ملامت شوند و بی گناهند. و بسیارند ناصحانی که در پند و اندرز دادن مورد تهمت قرار گیرند. (من قصدی جز اصلاح تا نهایت توانایی خود ندارم، و موفقیت من تنها به لطف خداست، و توفیقات را جز از خدا نمی خواهم، بر او توکل می کنم و به سوی او باز می گردم.)

p: ۷۵

پاسخ به تهدید نظامی در نامه ات نوشته ای که نزد تو برای من و یاران من چیزی جز شمشیر نیست! در اوج گریه انسان را به خنده وامی داری! فرزندان عبدالمطلب را در کجا دیدی که پشت به دشمن کنند؟ و از شمشیر بهراسند؟ پس (کمی صبر کن که هماورد تو به میدان آید.) آن را که می جویی به زودی تو را پیدا خواهد کرد، و آنچه را که از آن می گریزی در نزدیکی خود خواهی یافت، و من در میان سپاهی بزرگ، از مهاجران و انصار و تابعان، به سرعت به سوی تو خواهم آمد، لشکریانی که جمعشان به هم فشرده، و به هنگام حرکت، غبار آسمان را تیره و تار می کنند، کسانی که لباس شهادت بر تن، و ملاقات دوست داشتنی آنان ملاقات با پروردگار است، همراه آنان فرزندانی از دلاوران بدر، و شمشیرهای هاشمیان که خوب می دانی لبه تیز آن بر پیکر برادر و دایی و جد و خاندانت چه کرد، می آیند (و آن عذاب از ستمگران چندان دور نیست.)

Footnote

This letter of Amir al-mu'minin's is in reply to Mu'awiyah's letter which he sent to Kufah .(۱) through Abu Umamah al-Bahili and it also contains replies to some points which .Mu'awiyah had written in the letter sent through Abu Muslim al-Khawlani

In Abu Umamah's letter Mu'awiyah had mentioned the deputation of the Prophet and his ascension to the position of revelation and wrote in such a manner as though it was a matter not known to or not understood by Amir al-mu'minin and that he was in need of being informed and told of it. This is just like a stranger who may draw the map of a house for the guidance of those who dwell in it and apprise them of things already known to them. That is why Amir al-mu'minin has compared him to the man who

.carried dates to Hajar which was itself noted for abundant growth of dates

This is a proverb employed when someone beings to tell a person matters which he already knows better. The basis of this proverb is that a man of Hajar which is a town near Bahrain (Persian Gulf) went to Basrah to sell goods and make purchases. After finishing the sale he looked about the market to make his purchases and found nothing cheaper than dates. He therefore decided to purchase dates and when he reached Hajar with his load of dates their plenty and cheapness there did not leave him any alternative but to store them so as to sell them later when their price had risen. The price however continued to fall day by day till all of them became rotten leaving to him nothing except their stones. In short after referring to the Prophet's ascension to prohphethood Mu'awiyah recounted the distinction and merits of the three Caliphs according to his view :and wrote

The most distinguished among the companions and the most high ranking in the view of the Muslims was the first Caliph who collected all the Muslims under one voice removed their disunity and fought those who were forsaking Islam. After him is the second Caliph who won victories founded cities and humiliated the unbelievers. Then comes the third Caliph who was the victim of oppression. He propagated religion and spread the word of Allah far and wide. (Siffin al-Minqari pp.۸۶-۸۷; al-'Iqd al-farid vol.۴ pp.۳۳۴-۳۳۵; Sharh Nahj (al-balaghah vol.۱۵ p.۱۸۶

p: ۷۷

Mu'awiyah's purpose behind in bringing up these pointless warblings was to injur Amir al-mu'minin's feelings and to rouse his temper so as to make him produce such words through his tongue or pen which would so disparage the caliphs that he would instigate the people of Syria and Iraq against him by exploiting them. In fact he had already set it in the minds of these people that Amir al-mu'minin had instigated the people against 'Uthman had got Talhah and az-Zubayr killed had turned 'A'ishah out

from her house and had shed the blood of thousands of Muslims. Being unaware of the real facts they were convinced of these beseless allegations yet to strengthen the opposition he thought it advisable to make them believe that Amir al-mu'minin did not recognize the achievements of the three caliphs and bore enmity and malice towards them and to produce Amir al-mu'minin's writing in evidence and also to use it for rousing the people of Iraq because their majority was much impressed with the environment created by the caliphs and with their greatness. But Amir al-mu'minin guessed his intention and gave him such a reply which put a knot in his tongue and which he could not dare show to anyone. So Amir al-mu'minin exposed his lowness by referring to his enmity towards Islam and his accepting subjugation under force and advised him to keep within his bounds and warned him against fixing grades of distinction among those muhajirun who were in any case superior to him in so far as they had been the preceders in hijrah (immigration from Mecca). Whereas since Mu'awiyah himself was only one of those whose life had been spared (on the day of fall of Mecca) he had not the remotest connection with the muhajirun. Consequently in the matter under discussion Amir al-mu'minin has put Mu'awiyah's position as that of a false arrow among real arrows. This is a proverb which is employed when a man boasts over persons with whom he has no connection. As regards his statement that so - and - so is greater in distinction Amir al-mu'minin has by using the word "you think" shown that it is his personal opinion which has not the remotest connection with fact because this word is used when a false or unreal statement is made.

After refuting this claim of being the most distinguished Amir al-mu'minin has referred to these qualities and distinctions of Banu Hashim which show conspicuously the high degree of their attainments. Thus the people who took part in jihad with the Prophet and secured martyrdom attained high positions but the distinction that fell to Hamzah by virtue of his high performance was not secured by anyone else. The Prophet gave him the title of Master of the Martyrs and said his funeral prayer fourteen times whereby the number of takbir (Allahu akbar) rose to seventy. Similarly in various battles the hands of the fighters were cut off. For example in the battle of Badr the hands of Khubayb ibn Isaf al-Ansari and Mu'adh ibn Jabal and in the battle of Uhud those of 'Amr ibn al-Jamuh as-Salami and 'Ubayd ('Atik) ibn at-Tayyihan (brother of Abu'l-Haytham at-Tayyihan) were cut off but when in the battle of Mu'tah the hands of Ja'far ibn Abi Talib were cut off the Prophet singled him out by naming him "the flier in Paradise" and the "two-winged". After recounting the peculiar achievements of Banu Hashim Amir al-mu'minin has referred to his own attainments with which the histories and traditions are replete and which could not be tarnished with doubts and misgivings. Thus traditionists like Ahmad ibn Hanbal (۱۶۴/۷۸۰-۲۴۱/۸۵۵) Ahmad ibn 'Ali an-Nasa'i (۲۱۵/۸۳۰ - ۳۰۳/۹۱۵) and others say that:

The number of traditions that have been related through reliable sources in regard to the distinctions of 'Ali ibn Abi Talib have not been related about any other companion of the Prophet. (al-Mustadrak vol.۳ p.۱۰۷; al-Isti'db vol.۳ p.۱۱۱۵; Tabaqat al-hanabilah vol.۱ p.۳۱۹; al-Kamil vol.۳ p.۳۹۹; Tahdhib at-tahdhib vol.۷ p.۳۳۹; Fath al-bari vol.۷ p.۵۷)

p: ۷۹

An important distinction out of these particular distinctions of Ahlu'l-bayt (the Household of the Holy Prophet) is the one to which Amir al-mu'-minin has referred in these words that "We are the direct recipients of Allah's favours while others receive favours from us." This is the height of distinction that even the highest personality cannot reach its sublimity and every other distinction looks small before it. Acknowledging the greatness and supremacy of this sentence Ibn Abi'l-Hadid writes:

Amir al-mu'minin intends to convey that we are not under obligation of any person since Allah has bestowed all blessings on us directly there being no intermediary between us and Allah while all other people are under our obligation and protection being the intermediary between them and Allah the Glorified; this is a high position indeed. Its apparent meaning is what the words show but its real sense is that the Ahlu'l-bayt are the obedient servants of Allah and the people must be their obedient followers. (Sharh Nahj al-balaghah vol.١۵ p.١٩۴)

Now since these people are the first recipients of the bounties of Allah and the source of bounties for the rest of the people no one from among the people can be compared with them nor can anyone be regarded as their equal on the basis of social contacts with them much less than those individuals who were in direct contrast to the attainments and characteristics of these people and used to oppose truth and right on every occasion. Amir al-mu'minin places both the sides of the picture before Mu'awiyah and says:

p: ٨٠

The Prophet was from us while your father Abu Sufyan was foremost in opposing him. Hamzah was from us and the Prophet gave him the title of "Lion of Allah" while your maternal grandfather 'Utbah ibn Rabi'ah was proud of being the "lion of swearers .(" (against the Prophet

When in the battle of Badr Hamzah and 'Utbah ibn Rabi'ah came face to face Hamzah said I am Hamzah son of 'Abd al-Muttalib; I am the lion of Allah and the lion of His .(Prophet, whereupon 'Utbah said I am the lion of swearers (against the Prophet

In another version the word Asadu'l-ahlaf has been recorded. The meaning is that he was the Chief of the allying parties. The story of swearing is that when Banu 'Abd Manaf acquired a distinct position among the Arab tribes they thought they should take over from Banu 'Abdi'd-Dar the offices relating to the Ka'bah and to depose them from these offices. In this connection Banu 'Abd Manaf allied with themselves the tribes of Banu Asad ibn 'Abdi'l-'Uzza Banu Taym Banu Zuhrah and Banu al-Harith and concluded an agreement with them.In order to solemnize this agreement they drenched their hands in tib (perfume) and swore that they would help each other. For this reason these tribes were called: "Tribes of sworn chaste parties". On the other side the tribes of Banu

Abdi'd-Dar Banu Makhzum Banu Sahm and Banu 'Adi also swore that they would resist' Banu 'Abd Manaf and their allies. These tribes are called the "allies". 'Utbah has deemed himself the head of the allying parties. Some commentators have taken the word Asadu'l-ahlaf to mean Abu Sufyan because he made different tribes swear against the Prophet in the battle of the Trench while some commentators take it to mean Asad ibn 'Abdi'l-'Uzzah but this interpretation does not carry weight because here Amir al-mu'minin is addressing Mu'awiyah and this interpretation does not hit Mu'awiyah since Banu 'Abd Manaf were a party to this alliance. Then Amir al-mu'minin says they have among themselves the masters of the youth of Paradise . Referring to the Prophet's saying al-Hasan and al-Husayn are the masters of the youth of Paradise while the boys of the other side are in Hell. This reference is to the sons of 'Uqbah ibn Abi Mu'ayt about whom the Prophet has said For you and your sons is Hell . Then Amir al-mu'minin says that among them is the chief of all the women of the worlds namely Fatimatu'z-Zahra' (p.b.u.h.) while in the other party is the bearer of the wood which refers to Umm Jamil the sister of Abu Sufyan. This woman used to spread thorns in the path of the Prophet. She has been mentioned in the

:Qur'an along with Abu Lahab in these words

In the Name of Allah the Beneficent the Merciful May perish both the hands of Abu Lahab may perish (he himself); Shall avail him not his wealth nor what he earneth; Soon shall he burn in the flaming fire; And his wife the bearer of the firewood; Upon her neck shall be a (halter of twisted rope. (Qur'an ١١١

It is narrated from Amir al-mu'minin 'Umar ibn al-Khattab Hudhayfah ibn Yaman Abu .(٢) Sa'id al-Khudri Abu Hurayrah etc. that the Holy Prophet (may Allah bless him and his :descendants) said

Verily Fatimah is the Supreme Lady of the women of Paradise and al-Hasan and al-Husayn are the two Supreme Youth of Paradise. But their father ('Ali) is Superior to them. (al-Jami'as -sahih at-Tirmidhi vol.۵ pp.۶۵۶ ۶۶۱; al-Musnad Ahmad ibn Hanbal vol. ٣ pp.٣ ۶٢ ۶۴ ٨٢; vol.۵ pp.٣٩١ ٣٩٢; as-Sunan Ibn Majah vol.١ p. ۵۶; al-Mustadrak al-Hakim vol.٣ p. ١۶٧; Majma' az-zawa'id vol.٩ pp. ١٨٣ ١٨۴ ٢٠١; Kanz al-'ummal al-Muttaqi vol.١٣ pp. ١٢٧ ١٢٨; al-Isti'ab vol.۴ p.١٨٩۵; Usd al-ghabah vol.۵ p.۵٧۴; Tarikh Baghdad vol.١ p.١۴٠; vol.۶ p.٣٧٢; vol.١٠ .(p.٢٣٠; at-Tarikh Ibn 'Asakir vol.٧ p.٣۶۵

It is narrated from 'Imran ibn al-Husayn and Abu Tha'labah al-Khushni that the Holy .(٣) :(.Prophet (p.b.u.h.a.h.p.) said to Fatimah (p.b.u.h

O' my little daughter, are you not satisfied that you are verily the Supreme Lady of all women in the worlds? She said O' father, then what about Maryam (Mary) daughter of 'Imran? He said She was the Supreme Lady of her age, and you are the Supreme Lady of your age. Truly, by Allah, I married you to one who is the Master in this world and the hereafter. No one hates him save a hypocrite. (Hilyah al-awliya' vol.٢ p.٩٢; al-Isti'ab vol.۴ p. (١٨٩۵; al-Isabah vol.۴ p.٢٧۵

p: ٨٢

:Also A'ishah narrated that the Holy Prophet (p.b.u.h.a.h.p.) said

O' Fatimah will you not be satisfied to be the Supreme Lady of the women of the worlds (or) to be the Supreme Lady of all women of this ummah (community) or of the women believers? (as-Sahih al-Bukhari vol.۸ p.۷۹; as-Sahih Muslim vol.۷ pp. ۱۴۲-I۴۴; as-Sunan Ibn Majah vol.۱ p.۵۱۸; al-Musnad Ahmad ibn Hanbal vol.۶ p.۲۸۲; al-Mustadrak 'ala as-sahihayn (al-Hakim vol.۳ p.۱۵۶

The meaning is that the person who goes too far in counselling others will be thought .(۴) to have his personal ends in so doing even though his counsel may well be based on sincerity of intention and selflessness. This line is used as a proverb on such occasions. :The whole couplet runs as follows

How often a good counsel I offered you but sometimes the only reward a counsellor .reaps is suspicion

:This line is of Hamal ibn Badr. The full couplet runs thus .(۵)

.Wait a bit till Hamal reaches the battlefield; How pretty is death when it comes

The story behind it is that Malik ibn Zuhayr threatened Hamal ibn Badr with battle and in reply he recited this couplet and then attacked Malik and killed him. When Malik's brother saw this he killed Hamal and his brother Hudhayfah in revenge. Then he described this in :his following couplet

I appeased my heart by killing Hamal ibn Badr and my sword appeased me by killing .Hudhayfah

LETTER ۲۹

In English

To the People of Basrah

p: ۸۳

Whatever disunity and schism you have is not hidden to you. I have forgiven your wrong-doers and held back my sword from those who ran away. I received everyone who came to me from among you. If devastating matters and wrong and silly views are prompting you to break the pledge with me and to oppose me then (listen) I have kept ready my horses and put saddles (on my riding camels) and if you force me to advance towards you I shall come down in such a manner that before it the battle of Jamal too would appear like the last licking of the tongue. At the same time I know the high position of the obedient among you and the right of the sincere without confusing the sinless with the offenders or the faithful with the pledge-breakers.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أهل البصره

وَقَدْ كَانَ مِنِ انْتِشَارِ حَبْلِكُمْ (١) وَشِقَاقِكُمْ مَا لَوْ تَغْبَوْا عَنْهُ (٢) ، فَعَفَوْتُ عَنْ مُجْرِمِكُمْ، وَرَفَعْتُ السَّيْفَ عَنْ مُدْبِرِكُمْ، وَقَبِلْتُ مِنْ مُقْبِلِكُمْ. فَإِنْ خَطَتْ (٣) بِكُمُ الْأُمُورُ الْمُرْدِيَهُ (۴) ، وَسَفَهُ (۵) الْآرَاءِ الْجَائِرَهِ (۶) ، إِلَى مُنَابَذَتِی (٧) وَخِلاَفِی، فَهَأَنَاذَا قَدْ قَرَّبْتُ جِيَادِی (٨) ، وَرَحَلْتُ (٩) رِكَابِی (١٠) . وَلَئِنْ أَلْجَأْتُمُونِی إِلَى الْمَسِيرِ إِلَيْكُمْ، لَأُوقِعَنَّ بِكُمْ وَقْعَهً لاَ يَكُونُ يَوْمُ الْجَمَلِ إِلَيْهَا إِلاَّ كَلَعْقَهِ (١١) لاَعِقٍ، مَعَ أَنِّی عَارِفٌ لِذِی الطَّاعَهِ مِنْكُمْ فَضْلَهُ، وَلِذِی النَّصِيحَهِ حَقَّهُ، غَيْرُ مُتَجَاوِزٍ مُتَّهَماً إِلَى بَرِیٍّ، وَلاَ نَاكِثاً (١٢) إِلَى وَفِیٍّ.

In Persian

به مردم بصره

هشدار به مردم بصره شما از پیمان شکستن، و دشمنی آشکارا با من آگاهید، با این همه جرم شما را عفو کردم، و شمشیر از فراریان برداشتم ، و استقبال کنندگان را پذیرفتم، و از گناه شما چشم پوشیدم، اگر هم اکنون کارهای ناروا، و اندیشه های نابخردانه، شما را به مخالفت و دشمنی با من بکشاند، سپاه من آماده، و پا در رکابند. و اگر مرا به حرکت دوباره مجبور کنید، حمله ای بر شما روا دارم که جنگ جمل در برابر آن بسیار کوچک باشد، با اینکه به ارزشهای فرمانبردارانتان آگاهم، و حق نصیحت کنندگان شما را می شناسم، و هرگز برای شخص متهمی، به انسان نیکوکاری تجاوز روا نمی دارم، و هرگز پیمان وفاداران را نخواهم شکست.

p: ٨۴

LETTER ٣٠

In English

To Mu'awiyah

Fear Allah regarding what you have amassed and find out your true right therein and turn to understand for what you will not be excused on the grounds of ignorance. Certainly for (following the path of) obedience there arc clear signs shining ways straight highways and a fixed aim. The shrewd proceed towards them while the mean turn away from them. Whoever turns his face from them deviates from the right and gropes in bewilderment. Allah takes away His bounty from him and afflicts him with His chastisement. Therefore beware of yourself. Allah has already shown you your way and the end where your affairs will terminate. You are speeding towards the aim of loss and the position of unbelief. Your ego has pushed you towards evil thrown you into misguidance conveyed you to destruction and created difficulties in your way.

In Arabic

[٣٠] ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه

فَاتَّقِ اللهَ فِيما لَدَيْکَ، وَانْظُرْ فی حَقِّهِ عَلَيْکَ، وَارْجِعْ إِلَی مَعْرِفَهِ مَا لاَ تُعْذَرُ بَجَهَالَتِهِ، فَإِنَّ لِلطَّاعَهِ أَعْلَاماً وَاضِحَهً، وَسُبُلًا نَيِّرَهً، وَمَحَجَّهً (١) نَهْجَهً (٢) ، وَغَايَهً مُطَّلَبَهً (٣) ، يَرِدُهَا الْأَكْيَاسُ (۴) ،وَيُخَالِفُهَا الْأَنْكَاسُ (۵) ، مَنْ نَكَبَ (۶) عَنْهَا جَارَ (٧) عَنِ الْحَقِّ، وَخَبَطَ (٨) فِی التِّيهِ (٩) ، وَغَيَّرَ اللهُ نِعْمَتَهُ، وَأَحَلَّ بِهِ نِقْمَتَهُ. فَنَفْسَکَ نَفْسَکَ! فَقَدْ بَيَّنَ اللهُ لَکَ سَبِيلَکَ، وَحَيْثُ تَنَاهَتْ بِکَ أُمُورُکَ، فَقَدْ أَجْرَيْتَ إِلَی غَايَهِ خُسْرٍ (١٠) ، وَمَحَلَّهِ كُفْرٍ، فَإِنَّ نَفْسَکَ قَدْ أَوْلَجَتْکَ (١١) شَرّاً، وَأَقْحَمَتْکَ (١٢) غَيّاً (١٣) ، وَأَوْرَدَتْکَ الْمَهَالِکَ، وَأَوْعَرَتْ (١۴) عَلَيْکَ الْمَسَالِکَ.

p: ٨۵

In Persian

به معاویه

پنـد و هشـدار بـه معـاویه نسـبت به آنچه در اختیـار داری از خـدا بـترس، و در حقـوق الهی که بر تـو واجب است انـدیشه کن، و به شناخت چیزی همت کن که در ناآگاهی آن معـذور نخواهی بود، همانا اطاعت خـدا، نشانه های آشـکار، و راههای روشن. و راهی میانه و همیشه گشوده، و پایانی دلپسـند دارد که زیرکان به آن راه یابند، و فاسدان از آن به انحراف روند، کسـی که از دین سـر باز زنـد، از حق رویگردان شـده، و در وادی حیرت سـرگردان خواهـد شد، که خدا نعمت خود را از او گرفته، و بلاهایش را بر او نازل می کند، معاویه اینک به خود آی، و به خود بپرداز! زیرا خداوند راه و سرانجام امور تو را روشن کرده است. اما تو همچنان به سوی زیانکاری، و جایگاه کفرورزی، حرکت می کنی، خواسـته های دل تو را به بـدیها کشانـده، و در پرتگاه گمراهی قرار داده است، و تو را در هلاکت انداخته، و راههای نجات را بر روی تو بسته است.

COMMANDMENT ۳۱

In English

He wrote for al-Hasan ibn `Ali (۱) (his son - peace be upon them) when Amir al-mu'minin .encamped at al-Hadirin on his way back from Siffin

From the father who is (shortly) to die who acknowledges the hardships of the times who has turned away from life who has submitted himself to the (calamities of) time who realizes the evils of the world who is living in the abodes of the dead and is due to depart from them any day; to the son who yearns for what is not to be achieved who is treading the path of those who have died who is the victim of ailments who is entangled in the (worries of the) days who is a target of hardships a slave of the world a trader of its deception a debtor of wishes a prisoner of mortality an ally of worries a neighbour of griefs a victim of distresses who has been overpowered by desires and who is a successor of the dead. Now (you should know that) what I have learnt from the turning away of this world from me the onslaught of

p: ۸۶

time over me and the advancing of the next world towards me is enough to prevent me from remembering anyone except myself and from thinking beyond myself. But when I confined myself to my own worries leaving the worries of others my intelligence saved me and protected me from my desires. It clarified to me my affairs and led me to seriousness wherein there was no trickery and truth which was not tarnished by falsehood. Here I found you a part of myself rather I found you my whole so much so that if anything befell you it was as though it befell me and if death came to you it was as though it came to me. Consequently your affairs meant to me what my own matters meant to me. So I have written this piece of advice (to you) as an instrument of seeking .help through it whether I remain alive for you or cease to exist

I advise you to fear Allah O' my child to abide by His commands to fill your heart with remembrance of Him and to cling to hope from Him. No connection is more reliable than the connection between you and Allah provided you take hold of it. Enliven your heart with preaching kill it by renunciation energise it with firm belief enlighten it with wisdom humiliate it by recalling death make it believe in mortality make it see the misfortunates of this world make it fear the authority of the time and the severity of some changes during the nights and the days place before it the events of past people recall to it what befell those who were before you and walk among their cities and ruins then see what they did and from what they have gone away and where they have gone and stayed. You will find that they departed from (their) friends and remain in loneliness. Shortly you too will be like one of them. Therefore plan for your place of stay and do not sell your next life .with this world

p: ۸۷

Give up discussing what you do not know and speaking about what does not concern you. Keep off the track from which you fear to go astray because refraining (from moving) when there is fear of straying is better than embarking on dangers. Ask others to do good; you will thus be among the good doers. Desist others from evil with your action as well as your speech and keep off to the best of your ability from he who commits it. Struggle for Allah as is His due; and the reviling of a reviler should not deter you in matters of Allah. Leap into dangers for the sake of right wherever it be. Acquire insight into religious law. Habituate yourself to endure hardships since the best trait of character is endurance in matters of right. In all your affairs resign yourself to your Allah because you will thus be resigning yourself to a secure shelter and a strong protector. You should ask only from your Lord because in His hand is all the giving and depriving. Seek good (from Allah) as much as you can. Understand my advice an do not turn away from it because the best saying is that which benefits. Know that there is no good in that knowledge which does not benefit and if knowledge is not made use of then its acquisition .is not justified

O'my child when I noticed that I was of goodly age and noticed that I was increasing in weakness I hastened with my will for you and wrote down salient points of it lest death overtook me before I divulged to you what I have in my heart or lest my wit be affected as my body has been affected or the forces of passions or the mischiefs of the world overtake you making you like a stubborn camel. Certainly the heart of a young man is like uncultivated land. It accepts whatever is strewn on it. So I hastened to mould you properly before your heart hardened up and your mind became occupied so that you might be ready to accept through your intelligence the results of the experience of others and be saved from going through these experiences yourself. In this way you would avoid the hardship of seeking them and the difficulties of experimenting. Thus you are getting to know what we had experienced and even those things are becoming clear to you .which we might have missed

p: ۸۸

O' my child even though I have not reached the age which those before me have yet I looked into their behaviour and thought over events of their lives. I walked among their ruins till I was as one of them. In fact by virtue of those of their affairs that have become known to me it is as though I have lived with them from the first to the last. I have .therefore been able to discern the impure from the clean and the benefit from the harm

I have selected for you the choicest of those matters and collected for you their good points and have kept away from you their useless points.Since I feel for your affairs as a living father should feel and I aim at giving you training I thought it should be at a time when you are advancing in age and new on the stage of the world possessing upright intention and clean heart and that I should begin with the teaching of the Book of Allah to Whom belongs Might and Majesty and its interpretation the laws of Islam and its commands its lawful matters and unlawful matters and that I should not go beyond these for you. Then I feared lest you should get confused as other people had been confused on account of their passions and (different) views. Therefore in spite of my dislike for you being so warned I thought it better for me to make this position strong rather than leave you in a position where I do not regard you safe from falling into destruction. I hoped that Allah would help you in your straightforwardness and guide you in your resoluteness. .Consequently I wrote this piece of my will for you

p: ۸۹

Know O' my child that what I love most for you to adopt from my will is to fear Allah to confine yourself to what Allah has made obligatory on you and to follow the actions of your forefathers and the virtuous people of your household because they did not fall short in seeing for themselves what you will sec for yourself and they did about their affairs as you would like to think (about your affairs) . Thereafter their thinking led them to discharge the obligations they came to know of and to desist from what they were not required to do. If your heart does not accept this without acquiring knowledge as they acquired it then your search should first be by way of understanding and learning and not .by falling into doubts or getting entangled in quarrels

And before you probe into this you should begin by seeking your Allah's help and turning to Him for competence and keeping aloof from everything that throws you into doubt or .flings you towards misguidance

When you have made sure that your heart is clean and humble and your thoughts have come together and you have only one thought which is about this matter then you will see what I have explained to you; but if you have not been able to achieve that peace of observation and thinking which you would like to have then know that you are only stamping the ground like a blind she-camel and falling into darkness while a seeker of .religion should not grope in the dark or create confusion. It is better to avoid this

p: ٩٠

Appreciate my advice O' my child and know that He Who is the Master of death is also the Master of life that the Creator causes death as well; that He Who destroys is also the restorer of life and that He Who inflicts disease is also the curer. This world continues in the way Allah has made it with regard to its pleasures trials rewards on the Day of Judgement and all that He wishes and you do not know. If anything of this advice is not understood by you then attribute it to your ignorance of it because when you were first born you were born ignorant. Thereafter you acquired knowledge. There are many matters of which you are ignorant and in which your sight first wonders and your eye wanders then after this you see them. Therefore cling to Him Who created you fed you and put you in order. Your worship should be for Him your eagerness should be towards .Him and your fear should be of Him

Know O' my child that no one received messages from Allah the Glorified as the Prophet (may Allah bless him and his progeny) did. Therefore regard him as your forerunner and leader towards deliverance. Certainly I shall spare no effort in giving you advice and surely even if you try you cannot acquire that insight for your welfare as I have for you. Know O' my child that if there had been a partner with your Lord his messengers too should have come to you and you would have seen signs of his authority and power and you should have known his deeds and qualities. But He is only One God as He has described Himself. No one can dispute with Him in His authority. He is from ever and will be for ever. He is before all things without any beginning. He will remain after all things without any end. He is far too great to have His divinity proved by the encompassing heart or eye. When you have understood this then you should do what is done by him who is like you by way of his low position his lack of authority his increasing incapability and his great need of his Lord for seeking His obedience fearing His chastisement and apprehending His anger because He does not command you save for virtue and does not .refrain you save from evil

p: ۹۱

O' my child I have informed you about the world its condition its decay and its passing away and I have informed you of the next world and of what has been provided in it for its people. I have recounted to you parables about it so that you may draw instruction from them and act upon them. The example of those who have understood the world is like those travellers who being disgusted with drought striken places set off for greenery and .a fruitful place

Then they endure difficulties on the way separation from friends hardships of the journey and unwholesome food in order to reach their fields of plenty and place of stay. Consequently they do not feel any pain in all this and do not regard any expenditure to be waste. Nothing is more lovable to them than what takes them near their goal and carries them closer to their place of stay. (Against this) the example of those who are deceived by this world is like the people who were in a green place but they became disgusted with it and went to a drought-stricken place. Therefore for them nothing is more detestable or abominable than to leave the place where they were to go to a place which they will reach .unexpectedly and for which they are heading

O' my child make yourself the measure (for dealings) between you and others. Thus you should desire for others what you desire for yourself and hate for others what you hate for yourself. Do not oppress as you do not like to be oppressed. Do good to others as you would like good to be done to you. Regard bad for yourself whatever you regard bad for others. Accept that (treatment) from others which you would like others to accept from you. Do not talk about what you do not know even though what you know be very little. .Do not say to others what you do not like to be said to you

p: ۹۲

Know that self- admiration is contrary to propriety (of action) and is a calamity for the mind. Therefore increase your striving and do not become a treasurer for (wealth to be inherited by) others. When you have been guided on the right path humble yourself .before Allah as much as you can

Know that in front of you lies a road of long distance and severe hardship and that you cannot avoid seeking it. Take your requirements of provision keeping the burden light. Do not load your back beyond your power lest its weight become a mischief for you. Whenever you come across a needy person who can carry for you your provision to hand it back to you on the Day of Judgement when you will need it then accept him as a good opportunity and get him to carry it. Put in that provision as much-as you are able to for it is likely that if you may need him (afterwards) you may not get hold of him. If a person is willing to borrow from you in the days of your affluence to pay it back to you at the time of .your need then make use of this opportunity

Know that in front of you lies an impassable valley wherein the light-burdened man will be in a better condition than the heavy-burden one and the slow- paced would be in a worse condition than the swift-paced. Your terminating point at the other end of this passage will necessarily be either Paradise or Hell. Therefore reconnoitre for yourself before alighting and prepare the place before getting down because after death there can be no .preparation nor return to this world

p: ۹۳

Know that He Who owns the treasuries of the heavens and of the earth has permitted you to pray to Him and has promised you acceptance of the prayer. He has commanded you to beg from Him in order that He may give you and to seek His mercy in order that He may have mercy on you. He has not placed any thing between you and Him that may veil Him from you. He has not required you to get a mediator for you to Him and if you err He has not prevented you from repentance. He does not hasten with punishment. He does not taunt you for repenting nor does He humiliate you when humiliation is more appropriate for you. He has not been harsh in accepting repentance. He does not severely question you about your sins. He does not disappoint you of His mercy. Rather He regards abstention from sin as a virtue. He counts your one sin as one while He counts .your one virtue as ten

He has opened for you the door of repentance. Therefore whenever you call Him He hears your call and whenever you whisper to Him He knows the whisper. You place before Him your needs unveil yourself before Him complain to Him of your worries beseech Him to remove your troubles seek His help in your affairs and ask from the treasuries of His mercy that which no one else has power to give namely length of life health of body and increase in sustenance. Then He has placed the keys of His treasuries .in your hands in the sense that He has shown you the way to ask Him

p: ۹۴

Therefore wherever you wish open the doors of His favour with prayer and let the abundant rains of His mercy fall on you. Delay in acceptance of the prayer should not disappoint you because the grant of prayer is according to the measure of (your) intention. Sometimes acceptance (of prayer) is delayed with a view to its being a source of greater reward to the asker and of better gifts to the expectant. Sometimes you ask for a thing but it is not given to you and a better thing is given to you later or a thing is taken away from you for some greater good of yours because sometimes you ask for a thing which contains ruin for your religion if it is given to you. Therefore your request should be for things whose beauty should be lasting and whose burden should remain .away from you. As for wealth it will not last for you nor will you live for it

O' my child know that you have been created for the next world not for this world for destruction(in this world) not for lasting and for dying not for living. You are in a place which does not belong to you a house for making preparations and a passage towards the next world. You are being chased by death from which the runner-away cannot escape as it would surely over take him. So be on guard against it lest it overtakes you at a time when you are in a sinful state and you are thinking of repenting but it creates .obstruction between you and repentance. In such a case you will ruin yourself

p: ۹۵

O' my child remember death very much and the place where you have to go suddenly and reach after death so that when it comes you are already on your guard against it and have prepared yourself for it and it does not come to you all of a sudden and surprise you. Beware lest you become deceived by the leanings of the people towards worldly attraction and their rushing upon it. Allah has warned you about it and the world has .informed you of its mortal character and unveiled to you its evils

Surely those (who go) after it are like barking dogs or devouring carnivore who hate each other. The stronger among them eat away the weaker and the big among them tramples over the small. Some are like tied cattle and some like untied cattle who have lost their wits and are running in unknown directions. They are flocks of calamities wandering in rugged valleys. There is no herdsman to detain them nor any tenderer to take them to grazing. The world has put them on the track of blindness and taken away their eyes from the beacons of guidance. They have therefore been perplexed in its bewilderings and sunk in its pleasures. They took it as a god so it played with them. They too played with it and forgot what is beyond it. Darkness is disappearing gradually. Now it is as though travellers have got down and the hasteners will soon meet. Know O' my child that everyone who is riding on the carriage of night and day is being carried by them even though he may be stationary and he is covering the distance even though he is staying .and resting

p: ۹۶

Know with certainty that you cannot achieve your desire and cannot exceed your destined life. You are on the track of those before you. Therefore be humble in seeking and moderate in earning because often seeking leads to deprivation. Every seeker of livelihood does not get it nor is everyone who is moderate in seeking deprived. Keep yourself away from every low thing even though they may take you to your desired aims because you will not get any return for your own respect which you spend. Do not be the slave of others for Allah had made you free. There is no good in good which is achieved .through evil and no good in comfort that is achieved through (disgracing) hardship

Beware lest bearers of greed should carry you and make you descend down to the springs of destruction. If you can manage that there be no wealthy person between yourself and Allah do so because in any case you will find what is for you and get your share. A little received directly from Allah the Glorified is more dignified than that which is more but is received through (the obligation of) His creatures although (really) all is from .Allah

It is easier to rectify what you miss by silence than to secure what you lose by speaking. Whatever is in a pot can be retained by closing the lid. I should prefer you to retain what is in your hands rather to seek what is in other's hands. Bitterness of disappointment is better than seeking from people. Manual labour. with chastity is better than the riches of a vicious life. A man is the best guard of his own secrets. Often a man strives for what harms him. He who speaks much speaks nonsense. Whoever ponders perceives. Associate with people of virtue; you will become one of them. Keep aloof from people of vice; you will remain safe from them. The worst food is that which is unlawful. Oppressing .the weak is the worst oppression

p: ۹۷

Where leniency is unsuitable harshness is lenience. Often cure is illness and illness is cure. Often the ill-wisher gives correct advice while the well-wisher cheats. Do not depend upon hopes because hopes are the mainstay of fools. It is wise to preserve one's experience. Your best experience is that which teaches you a lesson. Make use of leisure before it changes into (the hour of) grief. Every seeker does not achieve (what he seeks); and every departer does not return. To lose provision and to earn evil for the Day of Judgement means ruin. Every matter has a consequence. What is destined for you will shortly come to you. A trader undertakes a risk. Often a small quantity is more beneficial than a large quantity. There is no good in an ignoble helper nor in a suspicious friend. Be compliant with the world as long as it is in your grip. Do not put yourself to risk as regards anything in expectation for more than that. Beware lest the feeling of enmity should .overpower you

Bear yourself towards your brother in such a way that if he disregards kinship you keep to it; when he turns away be kind to him and draw near to him; when he withholds spend for him; when he goes away approach him; when he is harsh be lenient; when he commits wrong think of (his) excuse for it so much so as though you are a slave of him and he is the benevolent master over you. But take care that this should not be done inappropriately and that you should not behave so with an undeserving person. Do not take the enemy of your friend as a friend because you will thus antagonize your friend. Give true advice to your brother be it good or bitter. Swallow your anger because I did not find a sweeter thing than it in the end and nothing more pleasant in consequence. Be lenient to him who is harsh to you for it is likely that he will shortly become lenient to you. Treat your enemy with favours because this is sweeter of the two successes (the success of revenge and .(the success of doing favour

p: ۹۸

If you intend to cut yourself off from a friend leave some scope for him from your side by which he may resume friendship if it so occurs to him some day. If anyone has a good idea about you prove it to be true. Do not disregard the interests of your brother depending upon your terms with him for he is not your brother if you disregard his interests. Your household should not become the most miserable people through you. Do not lean towards him who turns away from you. Your brother should not be more firm in his disregard of kinship than you in paying regard to it and you should exceed in doing good to him than is evil to you. Do not feel too much the oppression of a person who oppresses you because he is only busy in harming himself and benefiting you. The reward .of him who pleases you is not that you displease him

Know O' my child that livelihood is of two kinds - a liveli- hood that you seek and a livelihood that seeks you which is such that if you do not reach it it will come to you. How bad it is to bend down at the time of need and to be harsh in riches. You should have from this world only that with which you can adorn your permanent abode. If you cry over what has gone out of your hands then also cry for what has not at all come to you. Infer about what has not yet happened from what has already happened because occurrences are ever similar. Do not be like those whom preaching does not benefit unless you inflict pain on them because the wise take instruction from teaching while beasts learn only from .beating

p: ۹۹

Ward off from yourself the onslaught of worries by firmness of endurance and purity of belief. He who gives up moderation commits excess. A companion is like a relation. A friend is he whose absence also proves the friendship. Passion is a partner of distress. Often the near ones are remoter than the distant ones and often the distant ones are nearer than the near ones. A stranger is he who has no friend. He who transgresses right narrows his own passage. He who stays in his position remains constant upon it. The most trustworthy intermediary is that which you adopt between yourself and Allah the Glorified. He who does not care for your interests is your enemy. When greed leads to ruin deprivation is an achievement. Not every defect can be reviewed and not every .opportunity recurs

Often a person with eyes misses the track while a blind person finds the correct path. Delay an evil because you will be able to hasten it whenever you desire. The disregard of kinship of the ignorant is equal to the regard for kinship of the wise. Whoever takes the world to be safe it will betray him. Whoever regards the world as great it will humiliate him. Every one who shoots does not hit. When authority changes the time changes too. Consult the friend before adopting a course and the neighbour before taking a house. Beware lest you mention in your speech what may rouse laughter even though you may be relating it from others. Do not consult women because their view is weak and their determination is unstable. Cover their eyes by keeping them under the veil because strictness of veiling keeps them for long. Their coming out is not worse than your allowing an unreliable man to visit them. If you can manage that they should not know anyone other than you do so. Do not allow a woman matters other than those about hereself because a woman is a flower not an administrator. Do not pay her regard beyond herself. Do not encourage her to intercede for others. Do not show suspicion out of place because .this leads a correct woman to evil and a chaste woman to deflection

p: ۱۰۰

For everyone among your servants fix a work for which you may hold him responsible. In this way they will not fling the work one over the other. Respect your kinsmen because they are your wings with which you fly the origin towards which you return and your hands with which you attack. Place your religion and your world at Allah's disposal and beg Him to ordain the best for you in respect of the near and the far this world and the .next; and that is an end to the matter

In Arabic

ومن وصيّته له عليه السلام

للحسن بن على عليهما السلام، كتبها إليه" بحاضرين ("١) عند انصرافه من صفّين

مِنَ الْوَالِدِ الْفَانِ، الْمُقِرِّ لِلزَّمَانِ (٢) ، الْمُدْبِرِ الْعُمُرِ، الْمُسْتَسْلِمِ ، لِلدُّنْيَا، السَّاكِنِ مَسَاكِنَ الْمَوْتَى، الظَّاعِنِ عَنْهَا غَداً، إِلَى الْمَوْلُودِ الْمُؤَمِّلِ مَا لاَ يُدْرَكُ، السَّالِكِ سَبِيلَ مَنْ قَدْ هَلَكَ، غَرَضِ (٣) الْأَسْقَامِ رَهِينَهِ (۴) الْأَيَّامِ، وَرَمِيَّهِ (۵) الْمَصَائِبِ، وَعَبْدِ الدُّنْيَا، وَتَاجِرِ الْغُرُورِ، وَغَرِيمِ الْمَنَايَا، وَأَسِيرِ الْمَوْتِ، وَحَلِيفِ الْهُمُومِ،قَرِينِ الْأَحْزَانِ، وَنُصُبِ الْآفَاتِ (۶) ، وَصَرِيعِ (٧) الشَّهَوَاتِ، وَخَلِيفَهِ الْأَمْوَاتِ.

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ فِيما تَبَيَّنْتُ مِنْ إِدْبَارِ الدُّنْيَا عَنِّی، وَجُمُوحِ الدَّهْرِ (٨) عَلَيَّ، وَإِقْبَالِ الْآخِرَهِ إِلَيَّ، مَا يَزَعُنِی (٩) عَنْ ذِكْرِ مَنْ سِوَایَ، وَالْإِهْتِمامِ بِمَا وَرَائِی (١٠) ، غَيْرَ أَنِّی حَيْثُ تَفَرَّدَ بِی دُونَ هُمُومِ النَّاسِ هَمُّ نَفْسِی، فَصَدَفَنِی (١١) رَأْيِی، وَصَرَفَنِی عَنْ هَوَایَ، وَصَرَّحَ لِی مَحْضُ أَمْرِی (١٢) ، فَأَفْضَی بِی إِلَی جِدٍّ لاَ يَكُونُ فِيهِ لَعِبٌ، وَصِدْق لاَ يَشُوبُهُ كَذِبٌ. وَوَجَدْتُکَ بَعْضِی، بَلْ وَجَدْتُکَ كُلِّی، حَتَّی كَأَنَّ شَيْئاً لَوْ أَصَابَکَ أَصَابَنِی، وَكَأَنَّ الْمَوْتَ لَوْ أَتَاکَ أَتَانِی، فَعَنَانِی مِنْ أَمْرِکَ مَا يَعْنِينِی مِنْ أَمْرِ نَفْسِی، فَكَتَبْتُ إِلَيْکَ كِتَابِی هَذا، مُسْتَظْهِراً بِهِ (١٣) إِنْ أَنَا بَقِيتُ لَکَ أَوْ فَنِيتُ.

فَإِنِّی أُوصِیکَ بِتَقْوَی اللهِ أیْ بُنَیَّ وَلُزُومِ أَمْرِهِ، وَعِمَارَهِ قَلْبِکَ بِذِکْرِهِ، وَالْإعْتِصَامِ بِحَبْلِهِ، وَأَیُّ سَبَبٍ أَوْثَقُ مِنْ سَبَبٍ بَیْنَکَ وَبَیْنَ اللهِ عَزّوَجَلَّ إنْ أَنْتَ أَخَذْتَ بِهِ!

أَحْیِ قَلْبَکَ بِالْمَوْعِظَهِ، وَأَمِتْهُ بِالزَّهَادَهِ، وَقَوِّهِ بِالْیَقِینِ، وَنَوِّرْهُ بِالْحِکْمَهِ، وَذَلِّلْهُ بِذِکْرِ الْمَوْتِ، وَقَرِّرْهُ بِالْفَنَاءِ (۱۴) ، وَبَصِّرْهُ (۱۵) فَجَائِعَ (۱۶) الدُّنْیَا، وَحَذِّرْهُ صَوْلَهَ الدَّهْرِ وَفُحْشَ تَقَلُّبِ اللَّیَالِی وَالْأَیَّامِ، وَاعْرِضْ عَلَیْهِ أَخْبَارَ الْمَاضِینَ، وَذَکِّرْهُ بِمَا أَصَابَ مَنْ کَانَ قَبْلَکَ مِنَ الْأَوَّلِینَ، وَسِرْ فِی دِیَارِهِمْ وَآثَارِهِمْ، فَانْظُرفِیمَا فَعَلُوا عَمَّا انْتَقَلُوا، وَأَیْنَ حَلُّوا وَنَزَلُوا! فَإِنَّکَ تَجِدُهُمْ قَدِ انْتَقَلُوا عَنِ الْأَحِبَّهِ، وَحَلُّوا دِیَارَ الْغُرْبَهِ، وَکَأَنَّکَ عَنْ قَلِیلٍ قَدْ صِرْتَ کَأَحَدِهِمْ. فَأَصْلِحْ مَثْوَاکَ، وَلاَ تَبعْ آخِرَتَکَ بِدُنْیَاکَ، وَدَعِ الْقَوْلَ فِیما لاَ تَعْرِفُ، وَالْخِطَابَ فِیما لَمْ تُکَلَّفْ، وَأَمْسِکْ عَنْ طَرِیقٍ إذَا خِفْتَ ضَلاَلَتَهُ، فَإِنَّ الْکَفَّ عِنْدَ حَیْرَهِ الضَّلاَلِ خَیْرٌ مِنْ رُکُوبِ الْأَهْوَالِ، وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ تَکُنْ مِنْ أَهْلِهِ، وَأَنْکِرِ الْمُنکَرَ بِیَدِکَ وَلِسَانِکَ، وَبَایِنْ (۱۷)

مَنْ فَعَلَهُ بِجُهْدِکَ، وَجَاهِدْ فِی اللهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَلاَ تَأْخُذْکَ فِی اللهِ لَوْمَهُ لاَئِمٍ، وَخُضِ الْغَمَرَاتِ (۱۸) لِلحَقِّ حَیْثُ کَانَ، وَتَفَقَّهْ فِی الدِّینِ، وَعَوِّدْ نَفْسَکَ التَّصَبُّرَ عَلَی الْمَکْرُوهِ، وَنِعْمَ الْخُلُقُ التَّصَبُّرُفی الْحَقِّ ! وَأَلْجِیءْ نَفْسَکَ فِی أُمُورِکَ کُلِّهَا إِلَی إِلهِکَ، فَإِنَّکَ تُلجِئُهَا إِلَی کَهْفٍ (۱۹) حَرِیزٍ (۲۰) ، وَمَانِعٍ عَزِیزٍ، وَأَخْلِصْ فِی الْمَسْأَلَهِ لِرَبِّکَ، فَإِنَّ بِیَدِهِ الْعَطَاءَ وَالْحِرْمَانَ، وَأَکْثِرِ الْإِسْتِخَارَهَ (۲۱) ، وَتَفَهَّمْ وَصِیَّتِی، وَلاَ تَذْهَبَنَّ عَنْکَ صَفْحاً (۲۲) ، فَإِنَّ خَیْرَ الْقَوْلِ مَا نَفَعَ. وَاعْلَمْ أَنَّهُ لاَ خَیْرَ فِی عِلْمٍ لاَ یَنْفَعُ، وَلاَ یُنْتَفَعُ بِعِلْمٍ لاَ یَحِقُّ (۲۳) تَعَلُّمُهُ.

أَیْ بُنَیَّ، إِنِّی لَمَّا رَأَیْتُنِی قَدْ بَلَغْتُ سِنّاً (۲۴) ، وَرَأَیْتُنِی أَزْدَادُ وَهْناً (۲۵) ، بَادَرْتُ بِوَصِیَّتِی إِلَیْکَ، وَأَوْرَدْتُ خِصَالاً مِنْهَا قَبْلَ أَنْ یَعْجَلَ بِی أَجَلِی دُونَ أَنْ أُفْضِیَ (۲۶) إِلَیْکَ بِمَا فِی نَفْسِی، أَوْ أَنْ أَنْقُصَ فِی رَأْیِی کَمَا نُقِصْتُ فِی جِسْمِی، أَوْ یَسْبِقَنِی إِلَیْکَ بَعْضُ غَلَبَاتِ الْهَوَی وَفِتَنِ الدُّنْیَا، فَتَکُونَ کَالصَّعْبِ (۲۷) النَّفُورِ (۲۸) . وَ إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدَثِ کَالْأَرْضِ الْخَالِیَهِ مَا أُلْقِیَ فِیهَا مِنْ شَیءٍ قَبِلَتْهُ. فَبَادَرْتُکَ بِالْأَدَبِ قَبْلَ أَنْ یَقْسُو قَلْبُکَ، وَیَشْتَغِلَ لُبُّکَ، لِتَسْتَقْبِلَ بِجِدِّ رَأْیِکَ (۲۹) مِنَ الْأَمْرِ مَا قَدْ کَفَاکَ أَهْلُ التَّجَارِبِ بُغْیَتَهُ (۳۰) وَتَجْرِبَتَهُ، فَتَکُونَ قَدْ کُفِیتَ مَؤُونَهَ الطَّلَبِ، وَعُوفِیتَ مِنْ عِلاَجِ التَّجْرِبَهِ، فَأَتَاکَ مِنْ ذلِکَ مَا قَدْ کُنَّا نَأْتِیهِ، وَاسْتَبَانَ (۳۱) لَکَ مَا رُبَّمَا أَظْلَمَ عَلَیْنَا مِنْهُ.

أَیْ بُنَیَّ، إِنِّی وَإِنْ لَمْ أَکُنْ عُمِّرْتُ عُمُرَ مَنْ کَانَ قَبْلِی، فَقَدْ نَظَرْتُ فِی أَعْمَالِهِمْ، وَفَکَّرْتُ فِی أَخْبَارِهِمْ، وَسِرْتُ فِی آثَارِهِمْ، حَتَّی عُدْتُ کَأَحَدِهِمْ، بَلْ کَأَنِّی بِمَا انْتَهَی إِلَیَّ مِنْ أُمُورِهِمْ قَدْ عُمِّرْتُ مَعَ أَوَّلِهِمْ إِلَی آخِرِهِمْ، فَعَرَفْتُ صَفْوَ ذلِکَ مِنْ کَدَرِهِ، وَنَفْعَهُ مِنْ ضَرَرِهِ، فَاسْتَخْلَصْتُ لَکَ مِنْ کُلِّ أَمْر نَخِیلَتَهُ (۳۲) ،تَوَخَّیْتُ (۳۳) لَکَ جَمِیلَهُ، وَصَرَفْتُ عَنْکَ مَجْهُولَهُ، وَرَأَیْتُ حَیْثُ عَنَانِی مِنْ أَمْرِکَ مَا یَعْنِی الْوَالِدَ الشَّفِیقَ، وَأَجْمَعْتُ عَلَیْهِ (۳۴) مِنْ أَدَبِکَ أَنْ یَکُونَ ذلِکَ وَأَنْتَ مُقْبِلُ الْعُمُرِ مُقْتَبَلُ (۳۵) الدَّهْرِ، ذُونِیَّه سَلِیمَه، وَنَفْس صَافِیَه، وَأَنْ أَبْتَدِئَکَ بِتَعْلِیم کِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَتَأْوِیلِهِ، وَشَرَائِعِ الْإِسْلَامِ وَأَحْکَامِهِ، وَحَلاَلِهِ وَحَرَامِهِ، لاَ أُجَاوِزُ (۳۶) ذلِکَ بِکَ إِلَی غَیْرِهِ. ثُمَّ أَشْفَقْتُ (۳۷) أَنْ یَلْتَبِسَ عَلَیْکَ مَا اخْتَلَفَ النَّاسُ فِیهِ مِنْ أَهْوَائِهِمْ وَآرَائِهِمْ مِثْلَ الَّذِی الْتَبَسَ (۳۸) عَلَیْهِمْ، فَکَانَ إِحْکَامُ ذلِکَ عَلَی مَا کَرِهْتُ مِنْ تَنْبِیهِکَ لَهُ أَحَبَّ إِلَیَّ مِنْ إِسْلَامِکَ إِلَی أَمْرٍ لاَ آمَنُ عَلَیْکَ بِهِ الْهَلَکَهَ (۳۹) ، وَرَجَوْتُ أَنْ یُوَفِّقَکَ اللهُ فِیهِ لِرُشْدِکَ، وَأَنْ یَهْدِیَکَ لِقَصْدِکَ، فَعَهِدْتُ إِلَیْکَ وَصِیَّتِی هذِهِ.

وَاعْلَمْ یَا بُنَیَّ، أَنَّ أَحَبَّ مَا أَنْتَ آخِذٌ بِهِ إِلَیَّ مِنْ وَصِیَّتِی تَقْوَی اللهِ، وَالْإِقْتِصَارُ عَلَی مَا فَرَضَهُ اللهُ عَلَیْکَ، وَالْأَخْذُ بِمَا مَضَی عَلَیْهِ الْأَوَّلُونَ مِنْ آبَائِکَ، وَالصَّالِحُونَ مِنْ أَهْلِ بَیْتِکَ، فَإِنَّهُمْ لَمْ یَدَعُوا (۴۰) أَنْ نَظَرُوا لِأَنْفُسِهِمْ کَمَا أَنْتَ نَاظِرٌ، وَفَکَّرُوا کَمَا أَنْتَ مُفَکِّرٌ، ثُمَّ رَدَّهُمْ آخِرُ ذلِکَ إِلَی الْأَخْذِ بِمَا عَرَفُوا، والْإِمْسَاکِ عَمَّا لَمْ یُکَلَّفُوا، فَإِنْ أَبَتْ نَفْسُکَ أَنْ تَقْبَلَ ذلِکَ دُونَ أَنْ تَعْلَمَ کَمَا عَلِمُوا فَلْیَکُنْ طَلَبُکَ ذلِکَ بَتَفَهُّم وَتَعَلُّم، لاَبِتَوَرُّطِ الشُّبُهَاتِ، وَعُلَقِ الْخُصُومَاتِ. وَابْدَأْ قَبْلَ نَظَرِکَ فِی ذلِکَ بِالْإِسْتِعَانَه بِإِلهِکَ، وَالرَّغْبَه إِلَیْهِ فِی تَوْفِیقِکَ، وَتَرْکِ کُلِّ شَائِبَه (۴۱) أَوْلَجَتْکَ (۴۲) فِی شُبْهَه، أَوْ أَسْلَمَتْکَ إِلَی ضَلاَلَه. فَإِنَّ أَیْقَنْتَ أَنْ قَدْ صَفَا قَلْبُکَ فَخَشَعَ، وَتَمَّ رَأْیُکَ وَاجْتَمَعَ، وَکَانَ هَمُّکَ فِی ذلِکَ هَمّاً وَاحِداً، فَانْظُرْ فِیمَا فَسَّرْتُ لَکَ، وَإِنْ لَمْ یَجْتَمِعْ لَکَ مَا تُحِبُّ مِنْ نَفْسِکَ، وَفَرَاغِ نَظَرِکَ وَفِکْرِکَ، فَاعْلَمْ أَنَّکَ إِنَّمَا تَخْبِطُ الْعَشْوَاءَ (۴۳)]، وَتَتَوَرَّطُ (۴۴) الظَّلْمَاءَ، وَلَیْسَ طَالِبُ الدِّینِ مَنْ خَبَطَ أَوْ خَلَّطَ، والْإِمْسَاکُ (۴۵) عَنْ ذلِکَ أَمْثَلُ (۴۶) .

فَتَفَهَّمْ يَا بُنَيَّ وَصِيَّتِي، وَاعْلَمْ أَنَّ مَالِكَ الْمَوْتِ هُوَ مَالِكُ الحَيَاةِ، وَأَنَّ الْخَالِقَ هُوَ الْمُمِيتُ، وَأَنَّ الْمُفْنِيَ هُوَ الْمُعِيدُ، وَأَنَّ الْمُبْتَلِيَ هُوَ الْمُعَافِي، وَأَنَّ الدُّنْيَا لَمْ تَكُنْ لِتَسْتَقِرَّ إِلاَّ عَلَى مَا جَعَلَهَا اللهُ عَلَيْهِ مِنَ النَّعْمَاءِ، وَالْإِبْتِلاَءِ، وَالْجَزَاءِ فِي الْمَعَادِ، أَوْ مَاشَاءَ مِمَّا لاَ تعْلَمُ، فَإِنْ أَشْكَلَ عَلَيْكَ شَيْءٌ مِنْ ذلِكَ فَاحْمِلْهُ عَلَى جَهَالَتِكَ ، فَإِنَّكَ أَوَّلُ مَا خُلِقْتَ جَاهِلاً ثُمَّ عَلِمْتَ، وَمَا أَكْثَرَ مَا تَجْهَلُ مِنَ الْأَمْرِ، وَيَتَحَيَّرُ فِيهِ رَأْيُكَ، وَيَضِلُّ فِيهِ بَصَرُكَ ثُمَّ تُبْصِرُهُ بَعْدَ ذلِكَ ! فَاعْتَصِمْ بِالَّذِي خَلَقَكَ وَرَزَقَكَ وَسَوَّاكَ، وَلْيَكُنْ لَهُ تَعَبُّدُكَ، وَإِلَيْهِ رَغْبَتُكَ، وَمِنْهُ شَفَقَتُكَ (۴۷) .

وَاعْلَمْ يَا بُنَيَّ أَنَّ أَحَداً لَمْ يُنْبِىءْ عَنِ اللهِ سُبْحَانَهُ كَمَا أَنْبَأَ عَنْهُ الرَّسُولُ ــ صَلَّى الله عَلَيْهِ وَآلِهِ ــ فَارْضَ بِهِ رَائِداً (۴۸) ، وَإِلَى النَّجَاةِ قَائِدَاً، فَإِنِّي لَمْ آلُكَ (۴۹) نَصِيحَةً. وَإِنَّكَ لَنْ تَبْلُغَ فِي النَّظَرِ لِنَفْسِكَ وَإِنِ اجْتَهَدْتَ مَبْلَغَ نَظَرِي لَكَ. وَاعْلَمْ يَا بُنَيَّ، أَنَّهُ لَوْ كَانَ لِرَبِّكَ شَرِيكٌ لَأَتَتْكَ رُسُلُهُ، وَلَرَأَيْتَ آثَارَ مُلْكِهِ وَسُلْطَانِهِ، وَلَعَرَفْتَ أَفْعَالَهُ وصِفَاتِهِ، وَلكِنَّهُ إِلهٌ وَاحِدٌ كَمَا وَصَفَ نَفْسَهُ، لاَ يُضَادُّهُ فِي مُلْكِهِ أَحَدٌ، وَلاَ يَزُولُ أَبَداً وَلَمْ يَزَلْ، أَوَّلٌ قَبْلَ الْأَشْيَاءِ بِلاَ أَوَّلِيَّه، وَآخِرٌ بَعْدَ الْأَشْيَاءِ بِلاَ نِهَايَهٍ. عَظُمَ عَنْ أَنْ تَثْبُتَ رُبُوبِيَّتُهُ بَإِحَاطَهِ قَلْبٍ أَوْ بَصَرٍ. فَإِذَا عَرَفْتَ ذلِكَ فَافْعَلْ كَمَا يَنْبَغِي لِمِثْلِكَ أَنْ يَفْعَلَهُ فِي صِغَرِ خَطَرِهِ (۵۰) ، وَقِلَّهِ مَقْدِرَتِهِ، وَكَثْرَهِ عَجْزِهِ، عَظِيمِ حَاجَتِهِ إِلَى رَبِّهِ، فِي طَلَبِ طَاعَتِهِ، وَالْخَشْيَهِ مِنْ عُقُوبَتِهِ، وَالشَّفَقَهِ مِنْ سُخْطِهِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَأْمُرْكَ إِلاَّ بِحَسَنٍ، وَلَمْ يَنْهَكَ إِلاَّ عَنْ قَبِيحٍ.

يَا بُنَيَّ، إِنِّي قَدْ أَنْبَأْتُكَ عَنِ الدُّنْيَا وَحَالِهَا، وَزَوَالِهَا وَانْتِقَالِهَا، وَأَنْبَأْتُكَ عَنِ الْآخِرَهِ وَمَا أُعِدَّ لِأَهْلِهَا فِيهَا، وَضَرَبْتُ لَكَ فِيهِمَا الْأَمْثَالَ، لِتَعْتَبِرَ بِهَا، وَتَحْذُوَ عَلَيْهَا. إِنَّمَا مَثَلُ مَنْ خَبَرَ (۵۱) الدُّنْيَا كَمَثَلِ قَوْمٍ سَفْرٍ (۵۲) ، نَبَا (۵۳) بِهِمْ مَنْزِلٌ جَدِيبٌ (۵۴) ، فَأَمُّوا (۵۵) مَنْزِلاً خَصِيباً وَجَنَاباً (۵۶) مَرِيعاً (۵۷) ، فَاحْتَمَلُوا وَعْثَاءَ (۵۸) الطَّرِيقِ، وَفِرَاقَ الصَّدِيقِ، وَخُشُونَهَ السَّفَرِ، وَجُشُوبَهَ (۵۹) الْمَطْعَمِ، لِيَأْتُوا سَعَهَ دَارِهِمْ، وَمَنْزِلَ قَرَارِهِمْ، فَلَيْسَ يَجِدُونَ لِشَيْءٍ مِنْ ذلِكَ أَلَماً، وَلاَ يَرَوْنَ نَفَقَهً مَغْرَماً، وَلاَ شَيْءَ أَحَبُّ إِلَيْهِمْ مِمَّا قَرَّبَهُمْ مِنْ مَنْزِلِهِمْ، وَأَدْنَاهُمْ مِنْ مَحَلِّهِمْ. وَمَثَلُ مَنِ اغْتَرَّ بِهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ كَانُوا بِمَنْزِلٍ خَصِيبٍ، فَنَبَا بِهِمْ إِلَى مَنْزِلٍ جَدِيبٍ، فَلَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَهَ إِلَيْهِمْ وَلاَ أَفْظَعَ عِنْدَهُمْ مِنْ مُفَارَقَهِ مَا كَانُوا فِيهِ، إِلَى مَا يَهْجُمُونَ عَلَيْهِ (۶۰) ، وَيَصِيرُونَ إِلَيْهِ.

يَا بُنَيَّ اجْعَلْ نَفْسَكَ مِيزَاناً فِيما بَيْنَكَ وَبَيْنَ غَيْرِكَ، فَأَحْبِبْ لِغَيْرِكَ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ، وَاكْرَهْ لَهُ مَا تَكْرَهُ لَهَا، وَلاَ تَظْلِمْ كَما لاَ تُحِبُّ أَنْ تُظْلَمَ، وَأَحْسِنْ كَمَا تُحِبُّ أَنْ يُحْسَنَ إِلَيْكَ، وَاسْتَقْبِحْ مِنْ نَفْسِكَ مَا تَسْتَقْبِحُهُ مِنْ غَيْرِكَ، وَارْضَ مِنَ النَّاسِ بِمَا تَرْضَاهُ لَهُمْ مِنْ نَفْسِكَ، وَلاَ تَقُلْ مَا لاَ تَعْلَمُ وَإِنْ قَلَّ مَا تعْلَمُ، وَلاَ تَقُلْ مَا لاَ تُحِبُّ أَنْ يُقَالَ لَكَ.

وَاعْلَمْ، أَنَّ الْإِعْجَابَ (۶۱) ضِدُّ الصَّوَابِ، وَآفَهُ الْأَلْبَابِ (۶۲) . فَاسْعَ فِى كَدْحِكَ (۶۳) ، وَلاَ تَكُنْ خَازِناً لِغَيْرِكَ (۶۴) ، وَإِذَا أَنْتَ هُدِيتَ لِقَصْدِكَ فَكُنْ أَخْشَعَ مَا تَكُونُ لِرَبِّكَ.

وَاعْلَمْ، أَنَّ أَمَامَكَ طَرِيقاً ذَا مَسَافَهٍ بَعِيدَهٍ، وَمَشَقَّهٍ شَدِيدَهٍ، وَأَنَّهُ لاَ غِنَى بِكَ فِيهِ عَنْ حُسْنِ الْإِرْتِيَادِ (۶۵) ، وَقَدْرِ بَلاَغِكَ (۶۶) مِنَ الزَّادِ، مَعَ خِفَّهِ الظَّهْرِ، فَلاَ تَحْمِلَنَّ عَلَى ظَهْرِكَ فَوْقَ طَاقَتِكَ، فَيَكُونَ ثِقْلُ ذلِكَ وَبَالاً عَلَيْكَ، وَإِذَا وَجَدْتَ مِنْ أَهْلِ الْفَاقَهِ (۶۷) مَنْ يَحْمِلُ لَكَ زَادَكَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَهِ، فَيُوَافِيكَ بِهِ غَداً حَيْثُ تَحْتَاجُ إِلَيْهِ، فَاغْتَنِمْهُ وَحَمِّلْهُ إِيَّاهُ، وَأَكْثِرْ مِنْ تَزْوِيدِهِ وَأَنْتَ قَادِرٌ عَلَيْهِ، فَلَعَلَّكَ تَطْلُبُهُ فَلاَ تَجِدُهُ، وَاغْتَنِمْ مَنِ اسْتَقْرَضَكَ فى حَالِ غِنَاكَ، لِيَجْعَلَ قَضَاءَهُ لَكَ فى يَوْمِ عُسْرَتِكَ.

وَاعْلَمْ، أَنَّ أمَامَكَ عَقَبَهً كَؤوداً (۶۸) ، الْمُخِفُّ (۶۹) فِيهَا أَحْسَنُ حَالاً مِن الْمُثْقِلِ (۷۰) ، وَالْمُبْطِىءُ عَلَيْهَا أَقْبَحُ حَالاً مِنَ الْمُسْرِعِ، وَأَنَّ مَهْبِطَكَ بِهَا لاَمَحَالَهَ إِمَّا عَلَى جَنَّه أَوْ عَلَى نَارٍ، فَارْتَدْ (۷۱) لِنَفْسِكَ قَبْلَ نُزُولِكَ، وَوَطِّىءِ الْمنْزِلَ قَبْلَ حُلُولِكَ، فَلَيْسَ بَعْدَ الْمَوْتِ مُسْتَعْتَبٌ (۷۲) ، وَلاَ إِلَى الدُّنْيَا مُنْصَرَفٌ (۷۳) .

وَاعْلَمْ، أَنَّ الَّذِى بِيَدِهِ خَزَائِنُ السَّموَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ أَذِنَ لَكَ فِى الدُّعَاءِ، وَتَكَفَّلَ لَكَ بِالْإِجَابَهِ، أَمَرَكَ أَنْ تَسْأَلَهُ لِيُعْطِيَكَ، وَتَسْتَرْحِمَهُ لِيَرْحَمَكَ، وَلَمْ يَجْعَلْ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ مَنْ يَحْجُبُكَ عَنْهُ، وَلَمْ يُلْجِئْكَ إِلَى مَنْ يَشْفَعُ لَكَ إِلَيْهِ، وَلَمْ يَمْنَعْكَ إِنْ أَسَأْتَ مِنَ التَّوْبَهِ، وَلَمْ يُعَاجِلْكَ بَالنِّقْمَهِ، وَلَمْ يُعَيِّرْكَ بِالْإِنَابَهِ (۷۴) ، وَلَمْ يَفْضَحْكَ حَيْثُ الْفَضِيحَهُ بِكَ أَوْلَى، وَلَمْ يُشدِّدْ عَلَيْكَ فِى قَبُولِ الْإِنَابَهِ، وَلَمْ يُنَاقِشْكَ بِالْجَرِيمَهِ،وَلَمْ يُؤْيِسْكَ مِنَ الرَّحْمَهِ، بَلْ جَعَلَ نُزُوعَكَ (۷۵) عَنِ الذَّنْبِ حَسَنهً، وَحَسَبَ سَيِّئَتَكَ وَاحِدَهً، وَحَسَبَ حَسَنَتَكَ عَشْراً، وَفَتَحَ لَكَ بَابَ الْمَتَابِ،بَابَ الْاِسْتِعتَابِ؛ فَإِذَا نَادَيْتَهُ سَمِعَ نِدَاكَ، وَإِذَا نَاجَيْتَهُ عَلِمَ نَجْوَاكَ (۷۶) ، فَأَفْضَيْتَ (۷۷) إِلَيْهِ بِحَاجَتِكَ، وَأَبْثَثْتَهُ (۷۸) ذَاتَ نَفْسِكَ (۷۹) ، وَشَكَوْتَ إِلَيْهِ هُمُومَكَ، وَاسْتَكْشَفْتَهُ كُرُوبَكَ (۸۰) ، وَاسْتَعَنْتَهُ عَلَى أُمُورِكَ، وَسَأَلْتَهُ مِنْ خَزَائِنِ رَحْمَتِهِ مَا لاَ يَقْدِرُ عَلَى إِعْطَائِهِ غيْرُهُ، مِنْ زِيَادَهِ الْأَعْمَارِ، وَصِحَّهِ الْأَبْدَانِ، وَسَعَهِ الْأَرْزَاقِ. ثُمَّ جَعَلَ فِى يَدَيْكَ مفاتِيحَ خَزَائِنِهِ بِمَا أَذِنَ لَكَ فِيهِ مِنْ مَسْأَلتِهِ، فَمَتَى شِئْتَ اسْتَفْتَحْتَ بِالدُّعَاءِ أَبْوَابَ نِعَمِهِ، وَاسْتَمْطَرْتَ شآبِيبَ (۸۱) رَحْمَتِهِ، فَلاَ يُقَنِّطَنَّكَ (۸۲) إِبْطَاءُ إِجَابَتِهِ، فَإِنَّ الْعَطِيَّهَ عَلَى قَدْرِ النِّيَّهِ، وَرُبَّمَا أُخِّرَتْ عَنْكَ الْإِجَابَهُ، لِيَكُونَ ذلِكَ أَعْظَمَ لِأَجْرِ السَّائِلِ، وَأَجْزَلَ لِعَطَاءِ الْآمِلِ. وَرُبَّمَا سَأَلْتَ الشَّيْءَ فَلاَ تُؤْتاهُ، وَأُوتِيتَ خَيْراً مِنْهُ عَاجِلاً أَوْ آجِلاً، أَوْ صُرِفَ عَنْكَ لِمَا هُوَ خَيْرٌ لَكَ، فَلَرُبَّ أَمْرٍ قَدْ طَلَبْتَهُ فِيهِ هَلاَكُ دِينِكَ لَوْ أُوتِيتَهُ، فَلْتَكُنْ مَسَأَلَتُكَ فِيما يَبْقَى لَكَ جَمَالُهُ، وَيُنْفَى عَنْكَ وَبَالُهُ، فَالْمَالُ لاَ يَبْقَى لَكَ وَلاَ تَبْقى لَهُ.

وَاعْلَمْ يا بُنَيَّ أَنَّکَ إِنَّما خُلِقْتَ لِلْآخِرهِ لاَ لِلـدُّنْيا، وَلِلْفَنَاءِ لاَ لِلْبَقَاءِ، وَلِلْمَوْت لاَ لِلْحَيَاهِ، وَأَنَّکَ فِی قُلْعَهٍ (٨٣) ، وَدَارِ بُلْغَهٍ (٨۴) ، وَطرِيقٍ إِلَی الْآخِرَهِ، وَأَنَّکَ طَرِيـدُ الْمَوْتِ الَّذِی، لاَ يَنْجُو مِنْهُ هَارِبُهُ، وَلاَ يَفُوتُهُ طَالِبُهُ ،وَلاَ بُدَّ أَنَّهُ مُدْرِکُهُ، فَکُنْ مِنْهُ عَلَی حَذرِ أَنْ يُدْرِکَکَ وَأَنْتَ عَلَی حَال سَيِّئَهٍ، قَدْ کُنْتَ تُحَدِّثُ نفْسَکَ مِنْهَا بِالتَّوْبَهِ، فَيَحُولَ بَيْنَکَ وَبَيْنَ ذلِکَ، فَإِذَا أَنْتَ قَدْ أَهْلَکْتَ نَفْسَکَ.

ذكر الموت

يَا بُنَيَّ، أَکْثِرْ مِنْ ذِکْرِ الْمَوْتِ، وَذِکْرِ مَا تَهْجُمُ عَلَيْهِ، وَتُفْضِی بَعْـدَ الْمَوْتِ إِلَيْهِ، حَتَّی يَأْتِيَکَ وَقَدْ أَخَذْتَ مِنْهُ حِذْرَکَ (٨۵) ، وَشَدَدْتَ لَهُ أَزْرَکَ (٨۶) ، وَلاَـ يَأْتِيَکَ بَغْتَهً فَيَبْهَرَکَ (٨٧) . وَإِيَّاکَ أَنْ تَغْتَرَّ بِمَـا تَرَی مِنْ إِخْلاَدِ أَهْلِ الـدُّنْيَا (٨٨) إِلَيْهَا، وَتَکَالُبِهِمْ (٨٩) عَلَيْهَا، فَقَدْ نَبَّأَکَ اللهُ عَنْهَا، وَنَعَتْ (٩٠) لَکَ نَفْسَـهَا، وَتَکَشَّفَتْ لَکَ عَنْ مَسَاوِيهَا، فَإِنَّمَا أَهْلُهَا کِلاَبٌ عَاوِيَهٌ، وَسِبَاعٌ ضَارِيَهٌ (٩١) ، يَهِرُّ (٩٢) بَعْضُهَا بَعْضاً،يَأْکُلُ عَزِيزُهَا ذَلِيلَهَا، وَيَقْهَرُ کَبِيرُهَا صَغِيرَهَا، نَعَمٌ (٩٣) مُعَقَّلَهٌ (٩۴) ، وَأُخْرَی مُهْمَلَهٌ، قَدْ أَضَلَّتْ (٩۵) عُقُولَهَا،رَکِبَتْ مَجْهُولَهَا (٩۶) ، سُرُوحُ (٩٧) عَاهَهٍ (٩٨) بِوَادٍ وَعْثٍ (٩٩) ، لَيْسَ لَهَـا رَاعٍ يُقِيمُهَا، وَلاَ مُسِـيمٌ (١٠٠) يُسِـيمُهَا، سَلَکَتْ بِهِمُ الدُّنْيَا طَرِيقَ الْعَمَی، وَأَخَذَتْ بِأَبْصَـارِهِمْ عَنْ مَنَارِ الْهُـدَی، فَتاهُوا فِی حَيْرَتِهَا، وَغَرِقُوا فِی نِ عْمَتِهَا، وَاتَّخَـذُوهَا رَبّاً، فَلَعِبَتْ بِهِمْ وَلَعِبُوا بِهَا، وَنَسُوا مَا وَرَاءَهَا. الترفق فی الطلب

رُوَيْداً يُسْفِرُ (١٠١) الظَّلاَمُ، کَأَنْ قَدْ وَرَدَت الْأَظْعَانُ (١٠٢) ، يُوشِکُ مَنْ أَسْرَعَ أَنْ يَلْحَقَ! وَاعْلَمْ يَا بُنَيَّ أَنَّ مَنْ کَانَتْ مَطِيَّتُهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ، فَإِنَّهُ يُسَارُ بِهِ وَإِنْ کَانَ وَاقِفاً، وَيَقْطَعُ الْمَسَافَهَ وَإِنْ کَانَ مُقِيماً وَادِعاً (١٠٣) .

وَاعْلَمْ يَقِينـاً، أَنَّکَ لَنْ تَبْلُغَ أَمَلَـکَ، وَلَنْ تَعْـدُوَ أَجَلَکَ، وَأَنَّکَ فِی سَبِيلِ مَنْ کَانَ قَبْلَکَ، فَخَفِّضْ (١٠۴) فِی الطَّلَبِ، وَأَجْمِلْ (١٠۵) فِی الْمُکْتَسَبِ، فَإِنَّهُ رُبَّ طَلَب قَـدْ جَرَّ إِلَی حَرَبٍ (١٠۶) ، فَلَيْسَ کُلُّ طَـالِبٍ بِمَرْزُوقٍ، وَلاَ کُلُّ مُجْمِلٍ بِمَحْرُومٍ. وَأَکْرِمْ نَفْسَکَ عَنْ کُلِّ دَنِيَّهٍ (١٠٧) وَإِنْ سَاقَتْکَ إِلَی الرَّغَائِبِ (١٠٨) ، فَإِنَّکَ لَنْ تَعْتَاضَ بِمَا تَبْـذُلُ مِنْ نَفْسِکَ عِوَضاً (١٠٩) . وَلاَ تَکُنْ عَبْدَ غَيْرِکَ وَقَدْ جَعَلَکَ اللهُ حُرّاً. وَمَا خَيْرُ خَيْرٍ لاَ يُنَالُ إِلاَّ بِشَرٍّ، ويُسْرٍ (١١٠) لاَ يُنَالُ إِلاَّ بِعُسْرٍ (١١١) ؟!

وَإِيَّاكَ أَنْ تُوجِفَ (۱۱۲) بِكَ مَطَايَا (۱۱۳) الطَّمعِ، فَتُورِدَكَ مَنَاهِلَ (۱۱۴) الْهَلَكَهِ (۱۱۵) ، وَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَلاَّ يَكُونَ بَيْنَكَ بَيْنَ اللهِ ذُونِعْمَه فَافْعَلْ، فإِنَّكَ مُدْرِكٌ قِسْمَكَ، وَآخِذٌ سَهْمَكَ، وَإِنَّ الْيَسِيرَ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ أَعْظَمُ وَ أَكْرَمُ مِنَ الْكَثِيرِ مِنْ خَلْقِهِ وَإِنْ كَانَ كُلٌّ مِنْهُ.

وصايا شتّى

وَتَلاَفِيكَ (۱۱۶) مَا فَرَطَ (۱۱۷) مِنْ صَمْتِكَ أَيْسَرُ مِنْ إِدْرَاكِكَ مَا فَاتَ (۱۱۸) مِنْ مَنْطِقِكَ، وَحِفْظُ مَا فِي الْوِعَاءِ بِشَدِّ الْوِكَاءِ (۱۱۹) ، وَحِفْظُ مَا فِي يَدَيْكَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ طَلَبِ مَا فِي يَدَيْ غَيْرِكَ. وَمَرَارَهُ الْيَأْسِ خَيْرٌ مِنَ الطَّلَبِ إِلَى النَّاسِ، وَالْحِرْفَهُ مَعَ الْعِفَّهِ خَيْرٌ مِنَ الْغِنَى مَعَ الْفُجُورِ، وَالْمَرْءُ أَحْفَظُ لِسِرِّهِ (۱۲۰) ، وَرُبَّ سَاعٍ فِيما يَضُرُّهُ! مَنْ أَكْثَرَ أَهْجَرَ (۱۲۱) ، وَمَنْ تَفَكَّرَ أَبْصَرَ، قَارِنْ أَهْلَ الْخَيْرِ تَكُنْ مِنْهُمْ، وَبَايِنْ أَهْلَ الشَّرِّ تَبِنْ عَنْهُمْ، بِئْسَ الطَّعَامُ الْحَرَامُ! وَظُلْمُ الضَّعِيفِ أَفْحَشُ الظُّلْمِ، إِذَا كَانَ الرِّفْقُ خُرْقاً (۱۲۲) كَانَ الْخُرْقُ رِفْقاً. رُبَّمَا كَانَ الدَّوَاءُ دَاءً، وَالدَّاءُ دَوَاءً، وَرُبَّمَا نَصَحَ غَيْرُ النَّاصِحِ، وَغَشَّ الْمُسْتَنْصَحُ (۱۲۳) . وَإِيَّاكَ وَالْاتِّكَالَ عَلَى الْمُنَى (۱۲۴) ، فَإِنَّهَا بَضَائِعُ النَّوْكَى (۱۲۵) ، وَالْعَقْلُ حِفْظُ التَّجَارِبِ، وَخَيْرُ مَا جَرَّبْتَ مَا وَعَظَكَ . بَادِرِ الْفُرْصَهَ قَبْلَ أَنْ تَكُونَ غُصَّهً، لَيْسَ كُلُّ طَالِبٍ يُصِيبُ، وَلاَ كُلُّ غَائِب يَؤُوبُ، وَمِنَ الْفَسَادِ إِضَاعَهُ الزَّادِ، وَمَفْسَدَهُ الْمَعَادِ، وَلِكُلِّ أَمْر عَاقِبَهٌ، سَوْفَ يَأْتِيكَ مَا قُدِّرَ لَكَ. التَّاجِرُ مُخَاطِرٌ، وَرُبَّ يَسِيرٍ أَنْمَى مِنْ كَثِيرٍ! لاَ خَيْرَ فِي مُعِينٍ مَهِينٍ (۱۲۶) ، وَلاَ فِي صَدِيقٍ ظَنِينٍ (۱۲۷) ، سَاهِلِ الدَّهْرَ (۱۲۸) مَا ذَلَّ لَكَ قَعُودُهُ (۱۲۹) ، وَلاَ تُخَاطِرْ بِشَيءٍ رَجَاءَ أَكْثَرَ مِنْهُ، وَإِيَّاكَ أَنْ تَجْمَحَ بِكَ مَطِيَّهُ اللَّجَاجِ (۱۳۰) .

احْمِلْ نَفْسَكَ مِنْ أَخِيكَ عِنْدَ صَرْمِهِ (۱۳۱) عَلَى الصِّلَهِ (۱۳۲) ، وَعِنْدَ صُدُودِهِ (۱۳۳) عَلَى اللَّطَفِ (۱۳۴) وَالْمُقَارَبَهِ، وَعِنْدَ جُمُودِهِ (۱۳۵) عَلَى الْبَذْلِ (۱۳۶) ، وَعِنْدَ تَبَاعُدِهِ عَلَى الدُّنُوِّ، وَعِنْدَ شِدَّتِهِ عَلَى اللِّينِ، وَعِنْدَ جُرْمِهِ عَلَى الْعُذْرِ، حَتَّى كَأَنَّكَ لَهُ عَبْدٌ، وَكَأَنَّهُ ذُونِعْمَه عَلَيْكَ. وَإِيَّاكَ أَنْ تَضَعَ ذلِكَ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ، أَوْ أَنْ تَفْعَلَهُ بِغَيْرِ أَهْلِهِ، لاَ تَتَّخِذَنَّ عَدُوَّ صَدِيقِكَ صَدِيقاً فَتُعَادِيَ صَدِيقَكَ، وَامْحَضْ أَخَاكَ النَّصِيحَهَ، حَسَنَهً كَانَتْ أَمْ قَبِيحَهً، وَتَجَرَّعِ الْغَيْظَ (۱۳۷) ، فَإِنِّي لَمْ أَرَ جُرْعَهً أَحْلَى مِنْهَا عَاقِبَهً، وَلاَ أَلَذَّ مَغَبَّهً (۱۳۸) ، وَلِنْ (۱۳۹) لِمَنْ غَالَظَكَ (۱۴۰) ، فَإِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ يَلِينَ لَكَ، وَخُذْ عَلَى عَدُوِّكَ بِالْفَضْلِ فإِنَّهُ أَحْلَى الظَّفَرَيْنِ، وَإِنْ أَرَدْتَ قَطِيعَهَ أَخِيكَ فَاسْتَبْقِ لَهُ مِنْ نَفْسِكَ بَقِيَّهً يَرْجِعُ إِلَيْهَا إنْ بَدَا لَهُ ذلِكَ يَوْماً مَّا، وَمَنْ ظَنَّ بِكَ خَيْراً فَصَدِّقْ ظَّنهُ، وَلاَ تُضِيعَنَّ حَقَّ أَخِيكَ اتِّكَالاً عَلَى مَا بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ، فَإِنَّهُ لَيْسَ لَكَ بِأَخٍ مَنْ أَضَعْتَ حَقَّه، وَلاَ يكُنْ أَهْلُكَ أَشْقَى الْخَلْقِ بِكَ، وَلاَ تَرْغَبَنَّ فِيمَنْ زَهِدَ فِيكَ، وَلاَ يَكُونَنَّ أَخُوكَ أَقْوَى عَلَى قَطِيعَتِكَ مِنْكَ عَلَى صِلَتِهِ، وَلاَ تكُونَنَّ عَلَىالْإِسَاءَهِ أَقْوَى مِنْكَ عَلَى الْإِحْسَانِ. وَلاَ يَكْبُرَنَّ عَلَيْكَ ظُلْمُ مَنْ ظَلَمَكَ، فَإِنَّهُ يَسْعَى فِي مَضَرَّتِهِ وَنَفْعِكَ، وَلَيْسَ جَزَاءُ مَنْ سَرَّكَ أَنْ تَسُوءَهُ.

وَاعْلَمْ يَا بُنَيَّ، أَنَّ الرِّزْقَ رِزْقَانِ: رِزْقٌ تَطْلُبُهُ، وَرِزْقٌ يَطْلُبُکَ، فَإِنْ أَنْتَ لَمْ تَأْتِهِ أَتَاکَ، مَا أَقْبَحَ الْخُضُوعَ عِنْدَ الْحَاجَهِ، وَالْجَفَاءَ عِنْدَ

الْغِنَی! إِنَّمَا لَکَ مِنْ دُنْيَاکَ، مَا أَصْلَحْتَ بِهِ مَثْوَاکَ (۱۴۱) ، وَإِنْ کُنْتَ جَازِعاً عَلَی مَا تَفَلَّتَ (۱۴۲) مِنْ يَدَيْکَ، فَاجْزَعْ عَلَی کُلِّ مَا لَمْ يَصِلْ إِلَيْکَ. اسْتَدِلَّ عَلَی مَا لَمْ يَکُنْ بِمَا قَدْ کَانَ، فَإِنَّ الْأُمُورَ أَشْبَاهٌ، وَلَا تَکُونَنَّ مِمَّنْ لَا تَنْفَعُهُ الْعِظَهُ إِلَّا إِذَا بَالَغْتَ فِی إِيلَامِهِ، فَإِنَّ الْعَاقِلَ يَتَّعِظُ بِالْآدَبِ، وَالْبَهَائِمَ لَا تَتَّعِظُ إِلَّا بِالضَّرْبِ. اطْرَحْ عَنْکَ وَارِدَاتِ الْهُمُومِ بِعَزَائِمِ الصَّبْرِ وَحُسْنِ الْيَقِينِ، مَنْ تَرَکَ الْقَصْدَ (۱۴۳) جَارَ (۱۴۴) ، وَالصَّاحِبُ مُنَاسِبٌ (۱۴۵) ، وَالصَّدِيقُ مَنْ صَدَقَ غَيْبُهُ (۱۴۶) ، وَالْهَوَی (۱۴۷) شَرِيکُ الْعَمَی، رُبَّ بَعِيدٍ أَقْرَبُ مِنْ قَرِيبٍ، وَقَرِيبٍ أَبْعَدُ مِنْ بَعِيدٍ، وَالْغَرِيبُ مَنْ لَمْ يَکُنْ لَهُ حَبِيبٌ، مَنْ تَعَدَّی الْحَقَّ ضَاقَ مَذْهَبُهُ، وَمَنِ اقْتَصَرَ عَلَی قَدْرِهِ کَانَ أَبْقَی لَهُ، وَأَوْثَقُ سَبَبٍ أَخَذْتَ بِهِ سَبَبٌ بَيْنَکَ وَبَيْنَ اللهِ سُبْحَانَهُ، وَمَنْ لَمْ يُبَالِکَ (۱۴۸) فَهُوَ عَدُوُّکَ، قَدْ يَکُونُ الْيَأْسُ إِدْرَاکاً، إِذَا کَانَ الطَّمَعُ هَلَاکاً، لَيْسَ کُلُّ عَوْرَهٍ تَظْهَرُ، وَلَا کُلُّ فُرْصَهٍ تُصَابُ، وَرُبَّمَا أَخْطَأَ الْبَصِيرُ قَصْدَهُ،أَصَابَ الْأَعْمَی رُشْدَهُ.

أَخِّرِ الشَّرَّ، فَإِنَّکَ إِذَا شِئْتَ تَعَجَّلْتَهُ (۱۴۹) ، وَقَطِيعَهُ الْجَاهِلِ تَعْدِلُ صِلَهَ الْعَاقِلِ، مَنْ أَمِنَ الزَّمَانَ خَانَهُ، وَمَنْ أَعْظَمَهُ (۱۵۰) أَهَانَهُ، لَيْسَ کُلُّ مَنْ رَمَی أَصَابَ، إِذَا تَغَيَّرَ السُّلْطَانُ تَغَيَّرَ الزَّمَانُ. سَلْ عَنِ الرَّفِيقِ قَبْلَ الطَّرِيقِ، وَعَنِ الْجَارِ قَبْلَ الدَّارِ. إِيَّاکَ أَنْ تَذْکُرَ مِنَ الْکَلَامِ مَا يَکُونُ مُضْحِکاً، وَإِنْ حَکَيْتَ ذلِکس عَنْ غَيْرِکَ. الرأی فی المرأه

وَإِيَّاکَ وَمُشَاوَرَهَ النِّسَاءِ، فَإِنَّ رَأْيَهُنَّ إِلَی أَفْنٍ (۱۵۱) ، وَعَزْمَهُنَّ إِلَی وَهْنٍ (۱۵۲) . وَاکْفُفْ عَلَيْهِنَّ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ بِحِجَابِکَ إِيَّاهُنَّ، فَإِنَّ شِدَّهَ الْحِجَابِ أَبْقَی عَلَيْهِنَّ، وَلَيْسَ خُرُوجُهُنَّ بِأَشَدَّ مَنْ إِدْخَالِکَ مَنْ لَا يُوثَقُ بِهِ عَلَيْهِنَّ، وَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَلَّا يَعْرِفْنَ غَيْرَکَ فَافْعَلْ. وَلَا تُمَلِّکِ الْمَرْأَهَ مِنْ أَمْرِهَا مَا جَاوَزَ نَفْسَهَا، فَإِنَّ الْمَرْأَهَ رَيْحَانَهٌ، وَلَيْسَتْ بِقَهْرَمَانَهٍ (۱۵۳) . وَلَا تَعْدُ (۱۵۴) بِکَرَامَتِهَا نَفْسَهَا، وَلَا تُطْمِعْهَا أَنْ تَشْفَعَ لِغَيْرِهَا. وَإِيَّاکَ وَالتَّغَايُرَ (۱۵۵) فِی غَيْرِ مَوْضِعِ غَيْرَهٍ، فَإِنَّ ذلِکَ يَدْعُوالصَّحِيحَهَ إِلَی السَّقَمِ، وَالْبَرِيئَهَ إِلَی الرِّيَبِ. وَاجْعَلْ لِکُلِّ إِنْسَانٍ مِنْ خَدَمِکَ عَمَلاً تَأْخُذُهُ بِهِ، فَإِنَّهُ أَحْرَی أَلَّا يَتَوَاکَلُوا (۱۵۶) فِی خِدْمَتِکَ. وَأَکْرِمْ عَشِيرَتَکَ، فَإِنَّهُمْ جَنَاحُکَ الَّذِی بِهِ تَطِيرُ، وَأَصْلُکَ الَّذِی إِلَيْهِ تَصِيرُ، وَيَدُکَ الَّتی بِهَا تَصُولُ.

دعاء

أَسْتَوْدِعِ اللهَ دِينَکَ وَدُنْيَاکَ، وَأَسْأَلُهُ خَيْرَ الْقَضَاءِ لَکَ فِی الْعَاجِلَهِ وَالْآجِلَهِ، وَالدُّنْيَا وَالْآخِرَهِ، وَالسَّلامُ .

In Persian

به حضرت مجتبی

انسان و حوادث روزگار از پدری فانی، اعتراف دارنده به گذشت زمان، زندگی را پشت سر نهاده، که در سپری شدن دنیا چاره ای ندارد. مسکن گزیده در جایگاه گذشتگان، و کوچ کننده فردا، به فرزندی آزمند چیزی که به دست نمی آید، رونده راهی که به نیستی ختم می شود، در دنیا هدف بیماریها، در گرو روزگار، و در تیررس مصائب، گرفتار دنیا، سوداکننده دنیای فریبکار، وام دار نابودیها، اسیر مرگ، هم سوگند رنجها، همنشین اندوهها، آماج بلاها، به خاک درافتاده خواهشها و جانشین گذشتگان است.

پس از ستایش پروردگار، همانا گذشت عمر، و چیرگی روزگار، و روی آوردن آخرت، مرا از یاد غیر خودم باز داشته و تمام توجه مرا به آخرت کشانده است، که به خویشتن فکر می کنم و از غیر خودم روی گردان شدم، که نظرم را از دیگران گرفت، و از پیروی خواهشها باز گرداند، و حقیقت کار مرا نمایاند، و مرا به راهی کشاند که شوخی بردار نیست، و به حقیقتی رساند که دروغی در آن راه ندارد. و تو را دیدم که پاره تن من، بلکه همه جان منی، آنگونه که اگر آسیبی به تو رسد به من رسیده است، و اگر مرگ به سراغ تو آید، زندگی مرا گرفته است، پس کار تو را کار خود شمردم، و نامه ای برای تو نوشتم، تا تو را در سختی های زندگی رهنمون باشد، من زنده باشم یا نباشم.

p: ۱۰۹

مراحل خودسازی پسرم! همانا تو را به ترس از خدا سفارش می کنم که پیوسته در فرمان او باشی، و دلت را با یاد خدا زنده کنی، و به ریسمان او چنگ زنی، چه وسیله ای مطمئن تر از رابطه تو با خداست اگر سررشته آن را در دست گیری.

دلت را با انـدرز نیکو زنـده کن، هوای نفس را با بی اعتنایی به حرام بمیران، جان را با یقین نیرومند کن، و با نور حکمت روشـنایی بخش، و بـا یـاد مرگ آرام کن، به نـابودی از او اعتراف گیر، و بـا بررسـی تحولات ناگوار دنیا به او آگاهی بخش، و از دگرگونی روزگار، و زشتیهای گردش شب و روز او را بترسان، تاریخ گذشـتگان را بر او بنما، و آنچه که بر سـر پیشینیان آمده است به یادش آور، در دیـار و آثـار ویران رفتگان گردش کن، و بیانـدیش که آنها چه کرده انـد؟ از کجا کوچ کرده، و در کجا فرود آمدنـد؟ از جمع دوسـتان جداشده و به دیار غربت سفر کردند، گویا زمانی نمی گذرد که تو هم یکی از آنانی! پس جایگاه آینده را آباد کن، آخرت را به دنیا مفروش، و آنچه نمی دانی مگو، و آنچه بر تو لازم نیست بر زبان نیاور، و در جاده ای که از گمراهی آن می ترسی قـدم مگـذار. زیر خودداری به هنگام سـرگردانی و گمراهی، بهتر از سـقوط در تباهی هاست. اخلاق اجتماعی به نیکی ها امر کن و خود نیکوکار باش، و با دست و زبان بدیها را انکار کن، و بکوش تا از بدکاران دور باشـی، و در راه خدا آنگونه که شایسـته اسـت تلاش کن، و هرگز سـرزنش ملامتگران تو را از تلاش در راه خـدا باز ندارد، برای حق درمشـکلات و سـختی ها شـنا کن، شـناخت خود را در دین به کمال رسان، خود را برای اسـتقامت برابر مشـکلات عادت ده، که شـکیبایی در راه حق عادتی پسندیده است، در تمـام کارهـا خود را به خـدا واگـذار، که به پناهگـاه مطمئن و نیرومنـدی رسـیده ای، در دعـا بـا اخلاص پروردگارت را بخوان، که بخشـش و محروم کردن به دست اوست، و فراوان از خـدا درخواست خیر و نیکی داشـته بـاش. وصـیت مرا به درسـتی دریـاب، و به سادگی از آن نگذر، زیرا بهترین سـخن آن است که سودمند باشد، بدان علمی که سودمند نباشد فایده ای نخواهد داشت، و دانشی که سزاوار یادگیری نیست سودی ندارد.

شتاب در تربیت فرزند پسرم! هنگامی که دیدم سالیانی از من گذشت، و توانایی رو به کاستی رفت، به نوشتن وصیت برای تو شتاب کردم، و ارزشهای اخلاقی را برای تو برشمردم، پیش از آنکه اجل فرا رسد، و رازهای درونم را به تو منتقل نکرده باشم، و در نظرم کاهشی پدید آید چنانکه در جسمم پدید آمد، و پیش از آن که خواهشها و دگرگونی های دنیا به تو هجوم آورند، و پذیرش و اطاعت مشکل گردد، زیرا قلب نوجوان چونان زمین کاشته نشده، آماده پذیرش هر بذری است که در آن پاشیده شود. پس در تربیت تو شتاب کردم، پیش از آنکه دل تو سخت شود، و عقل تو به چیز دیگری مشغول گردد، تا به استقبال کارهایی بروی که صاحبان تجربه، زحمت آزمون آن را کشیده اند، و تو را از تلاش و یافتن بی نیاز ساخته اند، و آنچه از تجربیات آنها نصیب ما شد، به تو هم رسیده، و برخی از تجربیاتی که بر ما پنهان مانده بود برای شما روشن گردد.

پسرم! درست است که من به اندازه پیشینیان عمر نکرده ام، اما در کردار آنها نظر افکندم، و در اخبارشان اندیشیدم، و در آثارشان سیر کردم تا آنجا که گویا یکی از آنان شده ام، بلکه با مطالعه تاریخ آنان، گویا از اول تا پایان عمرشان با آنان بوده ام. پس قسمتهای روشن و شیرین زندگی آنان را از دوران تیرگی شناختم، و زندگانی سودمند آنان را با دوران زیانبارش شناسایی کردم، پس از هر چیزی مهم و ارزشمند آنرا، و از هر حادثه ای، زیبا و شیرین آنرا برای تو برگزیدم و ناشناخته های آنان را دور کردم، پس آنگونه که پدری مهربان نیکی ها را برای فرزندش می پسندد، من نیز بر آن شدم تو را با خوبیها تربیت کنم، زیرا در آغاز زندگی قرار داری، تازه به روزگار روی آوردی، نیتی سالم و روحی باصفا داری. روش تربیت فرزند پس در آغاز تربیت، تصمیم گرفتم تا کتاب خدای توانا و بزرگ را همراه با تفسیر آیات، به تو بیاموزم، و شریعت اسلام و احکام آن از حلال و حرام، به تو تعلیم دهم و به چیز دیگری نپردازم، اما از آن ترسیدم که مبادا رای و هوایی که مردم را دچار اختلاف کرد، و کار را بر آنان شبهه ناک ساخت، به تو نیز هجوم آورد، گرچه آگاه کردن تو را نسبت به این امور خوش نداشتم، اما آگاه شدن و استوار ماندنت را ترجیح دادم، تا تسلیم هلاکتهای اجتماعی نگردی، و امیدوارم خداوند تو را در رستگاری پیروز گرداند، و به راه راست هدایت فرماید، بنابراین وصیت خود را اینگونه تنظیم کردم،

p: ۱۱۱

پسـرم! بدان آنچه بیشتر دوست دارم از وصیت من بکارگیری، ترس از خدا، و انجام واجبات، و پیمودن راهی که پدرانت و صالحان خاندانت پیموده اند، می باشد. زیرا آنان آنگونه که تو در امور خویشتن نظر می کنی در امور خویش نظر داشتند و همانگونه که تو درباره خویشـتن می اندیشی، نسبت به خودشان می اندیشیدند، و تلاش آنان دراین بود که آنچه را شناختند، انتخاب کنند، و بر آن چه تکلیف ندارنـد روی گرداننـد، و اگر نفس تو از پـذیرفتن سـر باز زنـد و خواهـد چنانکه آنان دانسـتند بدانـد، پس تلاش کن تا درخواستهای تو از روی درک و آگـاهی باشـد، نه آنکه به شـبهات روی آوری و از دشـمنی ها کمک گیری. و قبل از پیمودن راه پاکـان، از خداونـد یـاری بجوی، و در راه او بـا اشتیـاق عمل کن تا پیروز شوی. و از هر کاری که تو را به شک و تردیـد انـدازد، یا تسلیم گمراهی کنـد بپرهیز. و چون یقین کردی دلت روشن و فروتن شـد، و انـدیشه ات گرد آمـد و کامل شد، و اراده ات به یک چیز متمرکز شـد، پس انـدیشه کـن در آنچـه کـه برای تـو تفسیر می کنـم، اگر در ایـن راه آنچه را دوست می داری فراهم نشـد، و آسودگی فکر و اندیشه نداری، بدان که راهی را که ایمن نیستی می پیمایی، و در تاریکی ره می سپاری، زیرا طالب

دین نه اشتباه می کند، و نه در تردید و سرگردانی است، که در چنین حالتی خودداری بهتر است.

ضرورت توجه به معنویات پسـرم! در وصـیت من درست بیاندیش، بدان که در اختیاردارنده مرگ همان است که زندگی در دست او، و پدیدآورنده موجودات است، همو می میراند، و نابودکننده همان است که دوباره زنده می کند، و آنکه بیمار می کند شـفا نیز می دهد، بدان که دنیا جاودانه نیست، و آنگونه که خدا خواسـته است برقرار است، از عطا کردن نعمتها، و انواع آزمایشها، و پاداش دادن در معاد، و یا آنچه را که او خواسـته است و تو نمی دانی. اگر درباره جهان، و تحولات روزگار مشکلی برای تو پدید آمد آن را به عـدم آگـاهی ارتباط ده، زیرا تو ابتـدا با ناآگاهی متولـد شـدی و سـپس علوم را فرا گرفتی، و چه بسـیار است آنچه را که نمی دانی و خدا می داند، که اندیشه ات سرگردان، و بینش تو در آن راه ندارد، سپس آنها را می شناسی. پس به قدرتی پناه بر که تو را آفریـده، روزی داده، و اعتـدال در انـدام تو آورده است، بنـدگی تو فقـط برای او باشـد، و تنها اشتیاق او را داشـته باش، و تنها از او بترس.

p: ۱۱۲

بدان پسرم! هیچ کس چون رسول خدا (ص) از خدا آگاهی نداده است، رهبری او را پذیرا باش، و برای رستگاری، راهنمایی او را بپذیر، همانا من از هیچ اندرزی برای تو کوتاهی نکردم، و تو هر قدر کوشش کنی، و به اصلاح خویش بیاندیشی، همانند پدرت نمی توانی باشی.

پسرم! اگر خدا شریکی داشت، پیامبران او نیز به سوی تو می آمدند، و آثار قدرتش را می دیدی، و کردار و صفاتش را می شناختی، اما خدا، خدایی است یگانه، همانگونه که خود توصیف کرد، هیچ کس در مملکت داری او نزاعی ندارد، نابودشدنی نیست، و همواره بوده است، اول هر چیزی است که آغاز ندارد و آخر هر چیزی که پایان نخواهد داشت، برتر از آن است که قدرت پرورگاری او را فکر و اندیشه درک کند. حال که این حقیقت را دریافتی، در عمل بکوش آن چنانکه همانند تو سزاوار است بکوشند، که منزلت آن اندک، و تواناییش فعیف، و ناتوانیش بسیار، و اطاعت خدا را مشتاق، و از عذابش ترسان، و از خشم او گریزان است، زیرا خدا تو را جز به نیکوکاری فرمان نداده، و جز از زشتی ها نهی نفرموده است.

ضرورت آخرت گرایی ای پسرم! من تو را از دنیا و تحولات گوناگونش، و نابودی و دست به دست گردیدنش آگاه کردم، و از آخرت و آنچه برای انسانها در آنجا فراهم است اطلاع دادم، و برای هر دو مثالها زدم، تا پند پذیری، و راه و رسم زندگی بیاموزی، همانا داستان آن کس که دنیا را آزمود، چونان مسافرانی است که در سرمنزلی بی آب و علف و دشوار اقامت دارند. و قصد کوچ کردن به سرزمینی را دارند که در آنجا آسایش و رفاه فراهم است پس مشکلات راه را تحمل می کنند، و جدایی دوستان را می پذیرند، و سختی سفر، و ناگواری غذا را با جان و دل قبول می کنند، تا به جایگاه وسیع، و منزلگاه امن، با آرامش قدم بگذارند، و از تمام سختی های طول سفر احساس ناراحتی ندارند، و هزینه های مصرف شده را غرامت نمی شمارند، و هیچ چیز برای آنان دوست داشتنی نیست جز آنکه به منزل امن، و محل آرامش برسند. اما داستان دنیاپرستان همانند گروهی است که از جایگاهی پر از نعمتها می خواهند به سرزمین خشک و بی آب و علف کوچ نمایند، پس در نظر آنان چیزی ناراحت کننده تر از این نیست که از جایگاه خود جدا می شوند، و ناراحتیها را باید تحمل کنند.

p: ۱۱۳

معیارهـای روابـط اجتمـاعی ای پسـرم! نفس خـود را میزان خـود و دیگران قرار ده، پس آنچـه را کـه برای خـود دوست داری برای دیگران نیز دوست بدار، و آنچه را که برای خود نمی پسـندی، برای دیگران مپسـند، سـتم روا مدار، آنگونه که دوست نداری به تو ستم شـود، نیکوکـار بـاش، آنگـونه که دوست داری به تـو نیکی کننـد، و آن چه را که برای دیگران زشت می داری برای خـود نیز زشت بشـمار، و چیزی را برای مردم رضـایت بـده که برای خـود می پسـندی، آنچه نمی دانی نگـو، گرچه آنچه را می دانی انـدک است، آنچه را دوست نـداری به تو نسـبت دهنـد، دربـاره دیگران مگو، بـدان که خود بزرگ بینی و غرور، مخـالف راستی، و آفت عقـل است، نهـایت کوشـش را در زنـدگی داشـته باش، و در فکر ذخیره سازی برای دیگران مباش، آنگاه که به راه راست هـدایت شدی، در برابر پروردگارت از هر فروتنی خاضع تر باش.

تلاـش در جمع آوری زاد و توشه بـدان راهی پرمشـقت و بس طولاـنی در پیش روی داری، و در این راه بـدون کوشـش بایسـته، و تلاش فراوان، و اندازه گیری زاد و توشه، و سبک کردن بار گناه، موفق نخواهی بود، بیش از تحمل خود بار مسوولیتها بر دوش منه، که سـنگینی آن برای تو عذاب آور است، اگر مستمندی را دیدی که توشه ات را تا قیامت می برد، و فردا که به آن نیاز داری به تو باز می گرداند، کمک او را غنیمت بشـمار، و زاد و توشه را بر دوش او بگذار، و اگر قدرت مالی داری بیشتر انفاق کن، و همراه او بفرست، زیرا ممکن است روزی در رسـتاخیز در جسـتجوی چنین فردی باشـی و او را نیابی. به هنگام بی نیازی، اگر کسی از تو وام خواهد، غنیمت بشـمار، تا در روز سـختی و تنگدستی به تو باز گرداند، بدان که در پیش روی تو، گردنه های صعب العبوری وجود دارد، که حال سـبکباران به مراتب بهتر از سـنگین باران است، و آنکه کنـد رود حالش بدتر از شـتاب گیرنده می باشد، و سـرانجام حرکت، بهشت و یـا دوزخ خواهـد بـود، پس برای خـویش قبـل از رسـیدن به آخرت وسـائلی مهیـا سـاز، و جایگـاه خود را پیش از آمدنت آماده کن، زیرا پس از مرگ، عذری پذیرفته نمی شود، و راه بازگشتی وجود ندارد.

p: ۱۱۴

نشانه های رحمت الهی بدان، خدایی که گنجهای آسمان و زمین در دست اوست، به تو اجازه درخواست داده، و اجابت آن را بعهده گرفته است، تو را فرمان داده که از او بخواهی تا عطا کند، درخواست رحمت کنی تا ببخشاید، و خداوند بین تو و خودش کسی را قرار نداده تا حجاب و فاصله ایجاد کند، و تو را مجبور نساخته که به شفیع و واسطه ای پناه ببری، و در صورت ارتکاب گناه در توبه را مسدود نکرده است، در کیفر تو شتاب نداشته، و در توبه و بازگشت، بر تو عیب نگرفته است، در آنجا که رسوایی سزاوار توست، رسوا نساخته، و برای بازگشت بخویش شرائط سنگینی مطرح نفرموده است، در گناهان تو را به محاکمه نکشیده، و از رحمت خویش ناامیدت نکرده، بلکه بازگشت تو را از گناهان نیکی شمرده است. هر گناه تو را یکی، و هر نیکی تو را ده بحساب آورده، و راه بازگشت و توبه را به روی تو گشوده است، هرگاه او را بخوانی، ندایت را می شنود، و چون با او راز دل گویی راز تو را می داند، پس حاجت خود را با او بگوی، و آنچه در دل داری نزد او باز گوی، غم و اندوه خود را در پیشگاه او مطرح کن، تا غمهای تو را برطرف، و در مشکلات تو را یاری رساند.

شرائط اجابت دعا و از گنجینه های رحمت او چیزهایی را درخواست کن که جز او کسی نمی تواند عطا کند، مانند عمر بیشتر، تندرستی بدن، و گشایش در روزی، سپس خداوند کلیدهای گنجینه های خود را در دست تو قرار داده که به تو اجازه دعا کردن فرمود، پس هرگاه اراده کردی می توانی با دعا، درهای نعمت خدا را بگشایی، تا باران رحمت الهی بر تو ببارد. هرگز از تاخیر اجابت دعا ناامید مباش، زیرا بخشش الهی باندازه نیت است، گاه، در اجابت دعا تاخیر می شود تا پاداش درخواست کننده بیشتر و جزای آرزومند کامل تر شود، گاهی درخواست می کنی اما پاسخ داده نمی شود، زیرا بهتر از آنچه خواستی به زودی یا در وقت مشخص، به تو خواهد بخشید، یا به جهت اعطاء بهتر از آنچه خواستی، دعا به اجابت نمی رسد، زیرا چه بسا خواسته هایی داری که اگر داده شود مایه هلاکت دین تو خواهد بود، پس خواسته های تو بگونه ای باشد که جمال و زیبایی تو را تامین، و رنج و سختی را از تو دور کند، پس نه مال دنیا برای تو پایدار، و نه تو برای مال دنیا باقی خواهی ماند.

p: ۱۱۵

ضرورت یـاد مرگ پسـرم، بـدان تو برای آخرت آفریـده شـدی نه دنیـا، برای رفتن از دنیـا، نه پایـدار مانـدن در آن، برای مرگ، نه زندگی جاودانه در دنیا، که هر لحظه ممکن است از دنیا کوچ کنی، و به آخرت درآیی. و تو شکار مرگی هستی که فرارکننده آن نجاتی ندارد، و هر که را بجوید به آن می رسد، و سرانجام او را می گیرد، پس از مرگ بترس، نکند زمانی سراغ تو را گیرد که در حال گناه یا در انتظار توبه کردن باشی، مرگ مهلت ندهد و بین تو و توبه فاصله اندازد، پس آنگاه خود را تباه کردی.

پسـرم! فراوان بیـاد مرگ بـاش، و به یـاد آنچه که به سوی آن می روی، و پس از مرگ در آن قرار می گیری، تـا هنگـام ملاقات با مرگ از هر نظر آماده باش، نیروی خود را افزون، و کمر همت را بسته نگهدار که ناگهان نیاید و تو را مغلوب سازد، مبادا دلبستگی فراوان دنیاپرسـتان، و تهـاجم حریصـانه آنان به دنیا، تو را مغرور کنـد، چرا که خداونـد تو را از حالات دنیا آگاه کرده، و دنیا نیز از وضع خود تو را خبر داده و از زشتی های روزگار پرده برداشـته است. شـناخت دنیاپرسـتان همانا دنیاپرسـتان! چونان سگهای درنده، عوعوکنان، برای دریدن صید درشتابند، برخی به برخی دیگر هجوم آورند و نیرومندشان، ناتوان را می خورد، بزرگترها کوچکترها را. و یـا چونـان شـترانی هسـتند کـه برخی از آنهـا پـای بسـته، و برخی دیگر در بیابـان رهاشـده، کـه راه گم کرده و در جـاده هـای نـامعلومی در حرکتنـد، در وادی پر از آفتهـا، و در شـنزاری که حرکت بـا کنـدی صورت می گیرد گرفتارنـد، نه چوپانی دارنـد که بکارشان برسـد، و نه چرانندہ ای که به چراگاهشان ببرد، دنیا آنها را به کوری کشاند، و دیدگانشان را از چراغ هدایت بپوشاند، در بیراهه سرگردان، و در نعمتها غرق شده اند، که نعمتها را پروردگار خود برگزیدند

p: ۱۱۶

، هم دنیا آنها را به بازی گرفته، و هم آنها با دنیا به بازی پرداخته اند، و آخرت را فراموش کرده اند، اندکی مهلت ده، بزودی تاریکی برطرف می شود، گویا مسافران به منزل رسیده اند، و آن کس که شتاب کند به کاروان خواهد رسید.

پسرم! بدان. آن کس که مرکبش شب و روز آماده است همواره در حرکت خواهد بود، هر چند خود را ساکن پندارد، و همواره راه می پیماید هرچند در جای خود ایستاده و راحت باشد. به یقین بدان که تو به همه آرزوهای خود نخواهی رسید، و تا زمان مرگ بیشتر زندگی نخواهی کرد، و بر راه کسی می روی که پیش از تو می رفت، پس در به دست آوردن دنیا آرام باش، و در مصرف آنچه به دست آوردی نیکو عمل کن، زیرا چه بسا تلاش بی اندازه برای دنیا که به تاراج رفتن اموال کشانده شد. پس هر تلاشگری به روزی دلخواه نخواهد رسید، و هر مداراکننده ای محروم نخواهد شد، نفس خود را از هرگونه پستی بازدار، هر چند تو را به اهدافت رساند، زیرا نمی توانی باندازه آبرویی که از دست می دهی بهایی به دست آوری، برده دیگری مباش، که خدا تو را آزاد آفرید، آن نیک که جز با شر به دست نیاید نیکی نیست، و آن راحتی که با سختی های فراوان به دست آید، آسایش نخواهد بود. بپرهیز از آنکه مرکب طمع ورزی تو را به سوی هلاکت به پیش راند، و اگر توانستی که بین تو و خدا صاحب نعمتی قرار نگیرد، چنین باش، زیرا تو، روزی خود را دریافت می کنی، و سهم خود برمی داری، و مقدار اندکی که از طرف خدای سبحان به

p: ۱۱۷

دست می آوری، بزرگ و گرامی تر از فراوانی است که از دست بندگان دریافت می داری، گرچه همه از طرف خداست.

آنچه با سکوت از دست می دهی آسان تر از آن است که با سخن از دست برود، چرا که نگهداری آنچه در مشک است با محکم بستن دهانه آن امکان پذیر است، و نگهداری آنچه که در دست داری، پیش من بهتر است از آنکه چیزی از دیگری بخواهی و تلخی ناامیدی بهتر است از درخواست کردن از مردم است، شغل همراه با پاکدامنی، بهتر از ثروت فراوانی است که با گناهان به دست آید، مرد برای پنهان نگاه داشتن اسرار خویش سزاوارتر است، چه بسا تلاش کننده ای که به زیان خود می کوشد، هر کس پرحرفی کند یاوه می گوید، و آن کس که بیاندیشد آگاهی یابد، با نیکان نزدیک شو و از آنان باش، و با بدان دور شو و از آنان دوری کن، بدترین غذاها، لقمه حرام، و بدترین ستم ها، ستمکاری به ناتوان است، جایی که مدرا کردن درشتی به حساب آید به جای مدارا درشتی کن، چه بسا که دارو بر درد افزاید، و بیماری، درمان باشد، و چه بسا آن کس که اهل اندرز نیست، اندرز دهد، و نصیحت کننده دغل کار باشد، هرگز بر آرزوها تکیه نکن که سرمایه احمقان است، و حفظ عقل، پند گرفتن از تجربه هاست، و بهترین تجربه آنکه تو را پند آموزد، پیش از آنکه فرصت از دست برود، و اندوه ببار آورد، از فرصتها استفاده کن، هر تلاشگری به خواسته های خود نرسد، و هر پنهان شده ای باز نمی گردد، از نمونه های تباهی، نابود کردن زاد و توشه آخرت است، هر کاری پایانی دارد، و به زودی آنچه برای تو مقدر گردیده خواهد رسید، هر بازرگانی خویش را به مخاطره افکند.

p: ۱۱۸

چه بسا انـدکی که از فراوانی بهـتر است، نه در یـاری دادن انسـان پست، و نه دوسـتی بـا دوست متهم، خیری وجود دارد، حـال که روزگـار در اختیـار تو است آسـان گیر، و برای آنکه بیشـتر به دست آوری خطر نکن، از سوار شـدن بر مرکب سـتیزه جویی بپرهیز. حقوق دوستان چون برادرت از تو جدا گردد، تو پیوند دوستی را برقرار کن، اگر روی برگرداند تو مهربانی کن، و چون بخل ورزد تو بخشـنده بـاش، هنگامی که دوری می گزینـد تو نزدیک شو، و چون سـخت می گیرد تو آسان گیر، و به هنگام گناهش عـذر او بپـذیر، چنانکه گویا بنـده او می باشـی، و او صاحب نعمت تو می باشد. مبادا دسـتورات یادشده را با غیر دوسـتانت انجام دهی، یا با انسانهـایی که سـزاوار آن نیسـتند بجـا آوری، دشـمن دوست خود را دوست مگیر تـا با دوست دشـمنی نکنی، در پنـد دادن دوسـت بکوش، خوب باشد یا بد، و خشم را فرو خور که من جرعه ای شـیرین تر از آن ننوشـیدم، و پایانی گواراتر از آن ندیدم. با آن کس که با تو درشتی کرد. نرم باش که امید است به زودی در برابر تو نرم شود، با دشـمن خود با بخشـش رفتار کن، زیرا سرانجام شیرین دو پیروزی است (انتقام گرفتن یا بخشیدن) اگر خواستی از برادرت جدا شوی، جایی برای دوستی باقی گذار تا اگر

روزی خواست به سوی تو باز گردد بتوانـد، کسـی به تو گمان نیک برد او را تصـدیق کن، و هرگز حق برادرت را با اعتماد دوستی که با او داری ضایع نکن، زیرا آن کس که حقش را ضایع می کنی با تو برادر نخواهـد بود، و افراد خانواده ات بـدبخت ترین مردم نسـبت به تو نباشـند، و به کسـی که به تو علاقه ای ندارد دل مبند، مبادا برادرت برای قطع پیوند دوستی، دلیلی محکم تر از برقراری پیونـد با تو داشـته باشد، و یا در بدی کردن، بهانه ای قوی تر از نیکی کردن تو بیاورد، سـتمکاری کسـی که بر تو سـتم می کند در دیده ات بزرگ جلوه نکند، چه او به زیان خود، و سود تو کوشش دارد، و سزای آن کس که تو را شاد می کند بدی کردن نیست.

p: ۱۱۹

ارزشهای اخلاقی پسرم بدان که روزی دو قسم است، یکی آنکه تو آن را می جویی، و دیگر آنکه او تو را می جوید، و اگر تو به سوی آن نروی، خود به تو خواهد رسید، چه زشت است فروتنی به هنگام نیاز، و ستمکاری به هنگام بی نیازی، همانا سهم تو از دنیا آن اندازه خواهد بود که با آن سرای آخرت را اصلاح کنی، اگر برای چیزی که از دست دادی ناراحت می شوی، پس برای هر چیزی که به دست تو نرسیده نیز نگران باش. با آنچه در گذشته دیده یا شنیده ای، برای آنچه که هنوز نیامده، استدلال کن، زیرا تحولات و امور زندگی همانند یکدیگرند، از کسانی مباش که اندرز سودشان ندهد، مگر با آزردن فراوان، زیرا عاقل با اندرز و آداب پند گیرد، و حیوانات پند نگیرند جز با زدن. غم و اندوه را با نیروی صبر و نیکویی یقین از خود دور ساز، کسی که میانه روی را ترک کند از راه حق منحرف می گردد، یار و همنشین، چونان خویشاوندانند، دوست آن است که در نهان آیین دوستی را رعایت کند، هواپرستی همانند کوری است، چه بسا دور که از نزدیک نزدیکتر، و چه بسا نزدیک که از دور دورتر است، تنها، کسی است که دوستی ندارد، کسی که از حق تجاوز کند، زندگی بر او تنگ می گردد، هرکس قدر و منزلت خویش را

بداند حرمتش باقی است، استوارترین وسیله ای که می توانی به آن چنگ زنی، رشته ای که بین تو و خدای تو قرار دارد، کسی که به کار تو اهتمام نمی ورزد دشمن توست. گاهی ناامیدی رسیدن به هدف است، آنجا که طمع ورزی هلاکت باشد، چنان نیست که هر عیبی آشکار، و هر فرصتی دست یافتنی باشد، چه بسا که بینا به خطا می رود و کور به مقصد رسد، بدیها را به تاخیر اندازد زیرا هر وقت بخواهی می توانی انجام دهی، بریدن با جاهل، پیوستن به عاقل است، کسی که از روزگار ایمن اشد به او خیانت خواهد کرد و کسی که روزگار فانی را بزرگ بشمارد، او را خوار خواهد کرد، چنین نیست که هر تیراندازی به هدف بزند، هر گاه اندیشه سلطان تغییر کند، زمانه دگرگون شود، پیش از حرکت از همسفر بپرس، و پیش از خریدن منزل همسایه را بشناس.

p: ۱۲۰

از سـخنانی بی ارزشـی و خنـده آور بپرهیز، گرچه آن را از دیگری نقـل کرده باشـی. جایگـاه زن و فرهنـگ پرهیز در امور سیاسـی کشور از مشورت بـا زنان بپرهیز، که رای آنان زود سـست می شود، و تصـمیم آنان ناپایـدار است، در پرده حجاب نگاهشان دار، تا نامحرمان را ننگرند، زیرا که سـخت گیری در پوشـش، عامل سـلامت و اسـتواری آنان است، بیرون رفتن زنان بدتر از آن نیست که افراد غیر صالح را در میانشان آوری، و اگر بتوانی بگونه ای زندگی کنی که غیر تو را نشناسـند چنین کن، کاری که برتر از توانایی زن است به او وامگـذار، که زن گـل بهاری است، نه پهلوانی سـخت کوش، مبادا در گرامی داشـتن زن زیاده روی کنی که او را به طمع ورزی کشانـده برای دیگران شـفاعت نمایـد. بـپرهیز از غیرت نشـان دادن بیجـا که درسـتکار را به بیمـاردلی، و پاکـدامن را به بدگمانی رساند، کار هر کدام از خدمتکارانت را معین کن. که او را در برابر آن کار مسئول بدانی، که تقسیم درست کار سبب می شود کارها را به یکدیگر وانگذارند، و در خدمت سـستی نکنند. خویشاوندانت را گرامی دار، زیرا آنها پر و بال تو می باشند، که با آن پرواز می کنی، و ریشه تواند که به آنها باز می گردی، و دست نیرومند تواند که با آن حمله

می کنی. دین و دنیای تو را بخدا می سپارم، و بهترین خواسته الهی را در آینده و هم اکنون، در دنیا و آخرت، برای تو می خواهم، با درود.

Footnote

(۱). Ibn Maytham al-Bahrani (vol.۵ p.۲) has quoted Abu Ja`far ibn Babawayh al-Qummi to have stated that Amir al-mu'minin wrote this piece of advice in the name of his son Muhammad ibn al-Hanaffiyyah while al-`Allamah as-Sayyid ar-Radi has written that its addressee is Imam al-Hasan (p.b.u.h.). But the fact is that Amir al-mu' minin wrote another piece of advice to Ibn al-Hanafiyyab in brief which included a part of the same which he wrote to al-Imam al-Hasan. (Kashf al-mahajjah Ibn Tawus pp.۱۵۷- ۱۵۹; al-Bihar vol.۷۷ pp.۱۹۶-۱۹۸)

p: ۱۲۱

In any case whether the addressee is al-Imam al-Hasan or Muhammad ibn al-Hanafiyyah this manifesto of the Imam is a lesson of guidance to action in which the ways of success and achievement can be opened and the straying caravans of mankind can tread the path of guidance. It contains principles of correcting the matters of this world and the next creating the sense of morality and improving economic and social matters whose like cannot be produced by the epitomes of scholars and philosophers. Its truthful preachings are a strong incentive for recalling to humanity the lessons it has forgotten .reviving the dead lines of social dealings and raising the standards of morality

LETTER ۳۲

In English

To Mu'awiyah

You have ruined a large group of people whom you have deceived by your misguidance and have flung them into the currents of your sea where darkness has covered them and misgivings toss them about. As a result they have strayed from the right path and turned on their backs. They turned their backs and pushed forward except those wise ones who came back because they left you after understanding you and ran towards Allah away from your assistance when you put them to troubles and deviated them from the middle path. Therefore O' Mu'awiyah fear Allah about yourself and take away your rein from Satan since this world is shortly to be cut off from you and the next world is near you; and .that is an end to the matter

p: ۱۲۲

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه

وَأَرْدَيْتَ (١) جِيلاً مِنَ النَّاسِ كَثِيراً، خَدَعْتَهُمْ بِغَيِّكَ (٢) ، وَأَلْقَيْتَهُمْ فِي مَوْجِ بَحْرِكَ، تَغْشَاهُمُ الظُّلُمَاتُ، تَتَلَاطَمُ بِهِمُ الشُّبُهَاتُ، فَجَازُوا (٣) عَنْ وِجْهَتِهِمْ (۴) ، وَنَكَصُوا (۵) عَلَى أَعْقَابِهِمْ، وَتَوَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ، وَعَوَّلُوا (۶) عَلَى أَحْسَابِهِمْ، إِلاَّ مَنْ فَاءَ (٧) مِنْ أَهْلِ الْبَصَائِرِ، فَإِنَّهُمْ فَارَقُوكَ بَعْدَ مَعْرِفَتِكَ، وَهَرَبُوا إِلَى اللهِ سُبحانَهُ مِنْ مُوَازَرَتِكَ (٨) ، إِذْ حَمَلْتَهُمْ عَلَى الصَّعْبِ، وَعَدَلْتَ بِهِمْ عَنِ الْقَصْدِ. فَاتَّقِ اللهَ يَا مُعَاوِيَهُ فِي نَفْسِكَ، وَجَاذِبِ الشَّيْطَانَ (٩) قِيَادَكَ (١٠) ، فَإِنَّ الدُّنْيَا مُنْقَطِعَهٌ عَنْكَ، وَالْآخِرَهَ قَرِيبَهٌ مِنْكَ، وَالسَّلَامُ.

In Persian

به معاويه

افشاى سياست استحمارى معاويه اى معاويه! گروهى بسيار از مردم را به هلاكت كشاندى، و با گمراهى خود فريبشان دادى، و در موج سركش درياى جهالت خود غرقشان كردى، كه تاريكيها آنان را فرا گرفت، و در امواج انواع شبهات غوطه ور گرديدند، كه از راه حق به بيراه افتادند، و به دوران جاهليت گذشتگانشان روى آوردند، و به ويژگيهاى جاهلى خاندانشان نازيدند، جز اندكى از آگاهان كه مسير خود را تغيير دادند، پس از آنكه تو را شناختند از تو جدا شدند، و از يارى كردن تو به سوى خدا گريختند، زيرا تو آنان را به كار دشوار واداشتى، و از راه راست منحرفشان ساختى. اى معاويه! در كارهاى خود از خدا بترس، و اختيارت را از كف شيطان درآور، كه دنيا از تو بريده و آخرت به تو نزديک شده است.

LETTER ۳۳

In English

To Qutharn ibn al- 'Abbas his Governor of Mecca

My spy in the West has written (۱) to me telling me that some people of Syria have been sent for hajj who are blind of heart deaf of ears and devoid of eyesight. They confound the truth with vanity obey men in disobeying Allah claim the milk of the world in the name of religion and trade in the pleasures of this world by forsaking the rewards of the virtuous and the God- fearing. No one achieves good except he who acts for it and no one is awarded the recompense of evil except he who commits it. Therefore behave yourself in your duties like an intelligent experienced well-wishing and wise man who follows his superior and is obedient to his Imam. You should avoid what you may have to explain. Do not rise up in riches nor lose courage in distress; and that is an end to the matter.

p: ۱۲۳

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى قُثَم بن العبّاس، وهو عامله على مكّه

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ عَيْنِى (۱) بِالْمَغْرِبِ (۲) كَتَبَ إِلَيَّ يُعْلِمُنِى أَنَّهُ وُجِّهَ إِلَى الْمَوْسِمِ (۳) أُنَاسٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ، الْعُمْيِ الْقُلُوبِ، الصُّمِّ الْأَسْمَاعِ، الْكُمْهِ (۴) الْأَبْصَارِ، الَّذِينَ يَلْبِسُونَ (۵) الْحَقَّ بِالبَاطِلِ، وَيُطِيعُونَ الْمَخْلُوقَ فِى مَعْصِيَهِ الْخَالِقِ، وَيَحْتَلِبُونَ (۶) الدُّنْيَا دَرَّهَا (۷) بِالدِّينِ، وَيَشْتَرُونَ عَاجِلَهَا بِآجِلِ الْأَبْرَارِ الْمُتَّقِينَ، وَلَنْ يَفُوزَ بِالْخَيْرِ إِلاَّ عَامِلُهُ، وَلاَ يُجْزَى جَزَاءَ الشَّرِّ إِلاَّ فَاعِلُهُ. فَأَقِمْ عَلَى مَا فِى يَدَيْكَ قِيَامَ الْحَازِمِ الصَّلِيبِ (۸) ، وَالنَّاصِحِ اللَّبِيبِ، التَّابِعِ لِسُلْطَانِهِ، الْمُطِيعِ لِإِمَامِهِ. وَإِيَّاكَ وَمَا يُعْتَذَرُ مِنْهُ، وَلاَ تَكُنْ عِنْدَ النَّعْمَاءِ (۹) بَطِراً (۱۰) ، وَلاَ عِنْدَ الْبَأْسَاءِ (۱۱) فَشِلاً (۱۲) ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به قثم بن عباس

هشدار از تبلیغات دروغین یاران معاویه در مراسم حج پس از یاد خدا و درود، همانا مامور اطلاعاتی من در شام به من اطلاع داده که گروهی از مردم شام برای مراسم حج به مکه می آیند، مردمی کوردل، گوشهایشان در شنیدن حق ناشنوا، و دیده هایشان نابینا، که حق را از راه باطل می جویند، و بنده را در نافرمانی از خدا، فرمان می برند، دین خود را به دنیا می فروشند، و دنیا را به بهای سرای جاودانه نیکان و پرهیزکاران می خرند، در حالی که در نیکی ها، انجام دهنده آن پاداش گیرد، و در بدیها جز بدکار کیفر نشود. پس در اداره امور خود هشیارانه و سرسختانه استوار باش، نصیحت دهنده ای عاقل، پیرو حکومت، و فرمانبردار امام خود باش، مبادا کاری انجام دهی که به عذرخواهی روی آوری، نه به هنگام نعمتها شادمان و نه هنگام مشکلات سست باشی. با درود.

p: ۱۲۴

Footnote

Mu'awiyah sent some men in the garb of pilgrims to Mecca in order to create . (۱) sensation in the peaceful atmosphere of the place by taking common men into their confidence by a show of piety and God-fearing and then convincing them that 'Ali ibn Abi Talib has instigated the people against 'Uthman and in the end succeeded in getting him killed. In this way they were to hold him responsible for the killing of 'Uthman and to turn the people against him and also to incline the people towards him (Mu'a- wiyah) by mentioning the greatness of his character the sublimity of his manners and stories of his generosity. But when the men whom Amir al-mu'- minin had put on the job gave him the information he wrote

this letter to Qutham ibn al-'Abbas to keep an eye on their

.movements and to put a stop to their mischief - mongerings

LETTER ۳۴

In English

To Muhammad ibn Abi Bakr on coming to know that he had taken over the Position of .(Malik) al-Ashtar as Governor of Egypt after the latter had died on his way to Egypt

I have come to know of your anger at the posting of al-Ash- tar in your place but I did not do so because of any shortcoming on your part or to get you to increase your efforts but when I had taken away what was under your authority I would have placed you at a .position which would have been less exacting and more attractive to you

p: ۱۲۵

The man whom I have made Governor of Egypt was my well-wisher and very harsh and vengeful towards our enemies. May Allah have mercy on him as he has finished his days and met his death. I am quite pleased with him. May Allah too accord him His pleasure and multiply his reward. Now get ready for your enemy and act according to your intelligence. Prepare for fighting him who fights you and calling to the path of Allah. Seek Allah's help exceedingly. If Allah wills He will assist you in what worries you and help you with what befalls you.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى محمد بن أبى بكر، لما بلغه توجّده (١) من عزله بالاشتر عن مصر، ثم توفى الاشتر فى توجهه إلى هناك قبل وصوله إليها

أَمَّا بَعْدُ ،فَقَدْ بَلَغَنِی مَوْجِدَتُکَ (٢) مِنْ تَسْرِیحِ (٣) الْأَشْتَرِ إِلَی عَمَلِکَ (۴) ، وَإِنِّی لَمْ أَفْعَلْ ذلِکَ اسْتِبْطَاءً لَکَ فِی الجَهْدِ، وَلاَ ازدِیاداً لَکَ فِی الْجِدِّ، وَلَوْ نَزَعْتُ مَا تَحْتَ یَدِکَ مِنْ سُلْطَانِکَ، لَوَلَّیْتُکَ مَا هُوَ أَیْسَرُ عَلَیْکَ مَؤُونَهً، وَأَعْجَبُ إِلَیْکَ وِلاَیَهً.

إِنَّ الرَّجُلَ الَّذِی کُنْتُ وَلَّیْتُهُ أَمْرَ مِصْرَ کَانَ رَجُلاً لَنَا نَاصِحاً، وَعَلَی عَدُوِّنَا شَدِیداً نَاقِماً (۵) ، فَرَحِمَهُ اللهُ! فَلَقَدِ اسْتَکْمَلَ أَیَّامَهُ، وَلاَقَی حِمَامَهُ (۶) ، وَنَحْنُ عَنْهُ رَاضونَ، أَوْلَاهُ اللهُ رِضْوَانَهُ، وَضَاعَفَ الثَّوَابَ لَهُ. فَأَصْحِرْ (٧) لِعَدُوِّکَ، وَامْضِ عَلَی بَصِیرَتِکَ، وَشَمِّرْ لِحَرْبِ مَنْ حَارَبَکَ، وَادْعُ إِلَی سَبِیلِ رَبِّکَ، وَأَکْثِرِالْإِسْتِعَانَهَ بِاللهِ یَکْفِکَ مَا أَهَمَّکَ، وَیُعِنْکَ عَلَی مَا یُنْزِلُ بِکَ، إِنْ شَاءَ اللهُ.

In Persian

به محمد بن ابی بکر

روش دلجویی از فرمانـدار معزول پس از یـاد خـدا و درود، به من خـبر داده انـد که از فرسـتادن اشـتر به سـوی محـل فرمانـداریت، نـاراحت شـده ای، این کـار را انجـام نـدادم که تـو در تلاـش خود کنـد شـدی، یـا انتظـار کوشـش بیشـتری از تو دارم، اگر تو را از فرمانداری مصر عزل کردم، فرماندار جایی قرار دادم که اداره آنجا بر تو آسان تر، و حکومت تو در آن سامان خوش تر است. همانا مردی را فرماندار مصـر قرار دادم، که نسبت به ما خیرخواه، و به دشـمنان ما سخت گیر و درهم کوبنده بود، خدا او را رحمت کند، که ایام زندگی خود را کامل و مرگ خود را ملاقات کرد، در حالی که ما از او خشنود بودیم و خداوند خشنودی خود را نصیب او گردانـد، و پاداش او را چند برابر عطا کند. پس برای مقابله با دشـمن سـپاه را بیرون بیاور، و با آگاهی لازم به سوی دشـمن حرکت کن، و بـا کسـی که بـا تو در جنگ است آماده پیکار باش. مردم را به راه پروردگارت بخوان، و از خـدا فراوان یاری خواه که تو را در مشکلات کفایت می کند، و در سختیهایی که بر تو فرود می آید یاریت می دهد.

ان شاء الله

LETTER ۳۵

In English

.To 'Abdullah ibn al-'Abbas after Muhammad ibn Abi Bakr had been killed

Now then Egypt has been conquered and Muhammad ibn Abi Bakr may Allah have mercy on him has been martyred. We seek his reward from Allah. He was a son who was a well - wisher a hard worker a sharp sword and a bastion of defence. I had roused the people to join him and ordered them to reach him to help before this incident. I called to them secretly as well as openly repeatedly. Some of them came half-heartedly some put up false excuses and some sat away leaving me. I ask Allah the Sublime to give me early relief from them for by Allah had I not been yearning to meet the enemy for martyrdom and not prepared myself for death I would not have liked to be with these people for a .single day nor ever to face the enemy with them

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى عبدالله بن العباس، بعد مقتل محمّد بن أبى بكر

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ مِصْرَ قَدِ افْتُتِحَتْ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَبِی بَکْر رَحِمَهُ اللهُ قَدِ اسْتُشْهِدَ، فَعِنْدَ اللهِ نَحْتَسِبُهُ (۱) ، وَلَداً نَاصِحاً، وَعَامِلاً کَادِحاً (۲) ، وَسَیْفاً قَاطِعاً، وَرُکْناً دَافِعاً. وَقَدْ کُنْتُ حَثَثْتُ النَّاسَ عَلَی لَحَاقِهِ، وَأَمَرْتُهُمْ بِغِیَاثِهِ قَبْلَ الْوَقْعَهِ، وَدَعَوْتُهُمْ سِرّاً وَجَهْراً، وَعَوْداً وَبَدْءاً، فَمِنْهُمُ الْآتِی کَارِهاً، وَمِنْهُمُ الْمُعْتَلُّ کَاذِباً، وَمِنْهُمُ الْقَاعِدُ خَاذِلاً. أَسْأَلُ اللهَ تَعَالی أَنْ یَجْعَلَ لِی مِنْهُمْ فَرَجاً عَاجِلاً، فَوَاللهِ لَوْلاَ طَمَعِی عِنْدَ لِقَائِی عَدُوِّی فِی الشَّهَادَهِ، وَتَوْطِینِی نَفْسِی عَلَی الْمَنِیَّهِ، لَاَحْبَبْتُ أَلاَّ أَلْقَی مَعَ هؤُلاَءِ یَوْماً وَاحِداً، وَلاَ أَلْتَقِیَ بِهِمْ أَبَداً.

p: ۱۲۷

In Persian

به عبدالله بن عباس

علل سـقوط مصر پس از یاد خدا و درود! همانا مصر سقوط کرد، و فرماندارش محمد بن ابی بکر (که خدا او را رحمت کند) شهید گردید، در پیشـگاه خداوند، او را فرزندی خیرخواه، و کارگزاری کوشا، و شمشیری برنده، و ستونی باز دارنده می شماریم، همواره مردم را برای پیوسـتن به او برانگیختم، و فرمان دادم تا قبل از این حوادث ناگوار به یاریش بشـتابند، مردم را نهان و آشکار، از آغاز تا انجام فرا خواندم، عده ای با ناخوشایندی آمدند، و برخی به دروغ بهانه آوردند، و بعضی خوار و ذلیل بر جای ماندند. از خدا می خواهم به زودی مرا از این مردم نجات دهـد. بخـدا سوگند اگر در پیکار با دشـمن، آرزوی من شـهادت نبود، و خود را برای مرگ آماده نکرده بودم، دوست می داشتم حتی یک روز با این مردم نباشم، و هرگز دیدارشان نکنم.

LETTER ۳۶

In English

To his brother 'Aqil ibn Abi Talib (۱) in reply to his letter which contained a reference to the army Amir al-mu'minin had sent to some enemy.

I had sent towards him a large army of Muslims. When he came to know of it he fled away and retreated repenting. They met him on the way when the sun was about to set. They grappled for a while like nothing. It was about an hour and then he rescued himself half-dead as he had almost been taken by the neck and only the last breath had remained in him. In this way he escaped in a panic.

p: ۱۲۸

Leave the Quraysh in their rushing into misguidance their galloping in disunity and their leaping over destruction. They have joined together to fight me as they had joined to fight the Messenger of Allah (p.b.u.h.a.h.p.) before me. I wish the Quraysh will get the reward of their treatment of me. For they disregarded my kinship and deprived me of the power (due to me from the son of my mother (i.e. the Holy Prophet). (۳۷۶

As for your enquiry about my opinion to fight till I die I am in favour of fighting those who regard fighting lawful. The crowd of men around me does not give me strength nor does their dispersal from me cause any loneliness. Surely do not consider the son of your father weak or afraid even though all people have forsaken him bow down submissively before injustice or hand over his reins into the hand of the puller or allow his back to be :used by the rider to sit upon. But he is as the man of Banu Salim has said

If you enquire how I am then listen that I am enduring and strong against the vicissitudes of time. I do not allow myself to be grieved lest the foe feels joyed and the friend feels .sorry

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أخيه عقيل بن أبى طالب، فى ذكر جيش أنفذه إلى بعض الأعداء، وهو جواب كتاب كتبه إليه عقيل

فَسَرَّحْتُ إِلَيْهِ جَيْشاً كَثِيفاً مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَلَمَّا بَلَغَهُ ذلِكَ شَمَّرَ هَارِباً، وَنَكَصَ نَادِماً، فَلَحِقُوهُ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ، وَقَدْ طَفَّلَتِ (۱) الشَّمْسُ لِلْإِيَابِ (۲) ، فَاقْتَتَلُوا شَيْئاً كَلاَ وَلاَ (۳) ، فَمَا كَانَ إِلاَّ كَمَوْقِفِ سَاعَةٍ حَتَّى نَجَا جَرِيضاً (۴) بَعْدَمَا أُخِذَ مِنْهُ بِالْمُخَنَّقِ (۵) ، وَلَمْ يَبْقَ مِنْهُ غَيْرُ الرَّمَقِ (۶) ، فَلَأْياً بِلَأْيٍ (۷) مَا نَجَا. فَدَعْ عَنْكَ قُرَيْشاً وَتَرْكَاضَهُمْ (۸) فِى الضَّلاَلِ، وَتَجْوَالَهُمْ (۹) فِى الشِّقَاقِ (۱۰) ، وَجِمَاحَهُمْ (۱۱) فِى التِّيهِ (۱۲) ، فَإِنَّهُمْ قَدْ أَجْمَعُوا عَلَى حَرْبِى كَإِجْمَاعِهِمْ عَلَى حَرْبِ رَسُولِ اللهِ ـصَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلّمَ ـقَبْلِى، فَجَزَتْ قُرَيْشاً عَنِّى الْجَوَازِى (۱۳) ! فَقَدْ قَطَعُوا رَحِمِى، وَسَلَبُونِى سُلْطَانَ ابْنِ أُمِّى (۱۴) . وَأَمَّا مَا سَأَلْتَ عَنْهُ مِنْ رَأْيِى فِى الْقِتَالِ، فَإِنَّ رَأْيِى قِتَالُ الْمُحِلِّينَ (۱۵) حَتَّى أَلْقَى اللهَ، لاَ يَزِيدُنِى كَثْرَةُ النَّاسِ حَوْلِى عِزَّةً، وَلاَ تَفَرُّقُهُمْ عَنِّى وَحْشَةً، وَلاَ تَحْسَبَنَّ ابْنَ أَبِيكَ وَلَوْ أَسْلَمَهُ النَّاسُ مُتَضَرِّعاً مُتَخَشِّعاً، وَلاَ مُقِرّاً لِلضَّيْمِ (۱۶) وَاهِناً (۱۷) ، وَلاَ سَلِسَ (۱۸) الزِّمَامِ (۱۹) لِلْقَائِدِ، وَلاَ وَطِىءَ (۲۰) الظَّهْرِ لِلرَّاكِبِ الْمُقْتَعِدَ (۲۱) وَلكِنَّهُ كَمَا قَالَ أَخُو بَنِى سُلَيم:

فَإِنْ تَسْأَلِينِی کَیْفَ أَنْتَ فَإِنَّنِی صَبُورٌ عَلَی رَیْبِ الزَّمَانِ صَلِیبُ (۲۲) یَعِزُّ عَلَیَّ (۲۳) أَنْ تُرَی بِی کَآبَهٌ (۲۴) فَیَشْمَتَ عَادٍ (۲۵) أَوْ یُسَاءَ حَبِیبُ.

In Persian

به عقیل

آمادگی رزمی امام (ع) لشکری انبوه از مسلمانان را به سوی بسر بن ارطاه (که به یمن یورش برد) فرستادم، هنگامی که این خبر به او رسید، دامن برچید و فرار کرد، و پشیمان بازگشت، اما در سر راه به او رسیدند و این به هنگام غروب آفتاب بود، لحظه ای نبرد کردند، گویا ساعتی بیش نبود، که بی رمق با دشواری جان خویش از میدان نبرد بیرون برد. برادر! قریش را بگذار تا در گمراهی بتازند، و در جدایی سرگردان باشند، و با سرکشی و دشمنی زندگی کنند، همانا آنان در جنگ با من متحد شدند آنگونه که پیش از من در نبرد با رسول خدا (ص) هماهنگ بودند، خدا قریش را به کیفر زشتی هایشان عذاب کند، آنها پیوند خویشاوندی مرا بریدند، و حکومت فرزند مادرم (پیامبر (ص)) را از من ربودند. اعلام مواضع قاطعانه در جنگ اما آنچه را که از تداوم جنگ پرسیدی، و رای مرا خواستی بدانی، همانا رای من پیکار با پیمان شکنان است تا آنگاه که خدا را ملاقات کنم، نه فراوانی مردم مرا توانمند می کند، و نه پراکندگی آنان مرا هراسناک می سازد، هرگز گمان نکنی مرا توانمند می کند، و نه پراکندگی آنان مرا هراسناک می سازد، هرگز گمان نکنی که فرزند پدرت، اگر مردم او را رها کنند، خود را زار و فروتن خواهد داشت، و یا در برابر ستم سست می شود، و یا مهار اختیار خود را به دست هرکسی می سپارد، و یا از دستور هر کسی اطاعت می کند، بلکه تصمیم من آنگونه است که آن شاعر قبیله بنی سلیم سروده: (اگر از من بپرسی چگونه ای؟ همانا من در برابر مشکلات روزگار شکیبا هستم. بر من دشوار است که مرا با چهره ای اندوهناک بنگرند، تا دشمن سرزنش کند و دوست ناراحت شود.)

p: ۱۳۰

Footnote

When after arbitration Mu'awiyah started a campaign of killing and devastation he .(۱) sent a force of four thousand under ad-Dahhak ibn Qays al-Fihri to attack Amir al-mu'minin's cities. When Amir al-mu'minin came to know of his activities he roused the people of Kufah to put up a defence but they began to offer lame excuses. At last Hujr ibn 'Adi al-Kindi rose with a.force of four thousand men and chasing the enemy overtook him at Tadmur. The two parties had only a few grappings when darkness came in and ad-Dahhak fled away under its cover. This was the time when 'Aqil ibn Abi Talib had come to Mecca for 'umrah. When he came to know that after attacking al-Hirah ad -Dahhak had escaped alive and that the people of Kufah were afraid of war and all their activities had come to a stop he sent a letter to Amir al-mu'minin through 'Abd ar-Rahman ibn 'Ubayd al-Azdi offering his help. In reply to that Amir al-mu'minin wrote this Ietter wherein He complains of the behaviour of the people of Kufah and mentions the flight of ad-Dahhak. No doubt Mu'awiyah wished 'Uthman to be killed so that he should create confusion in the name of his blood and through these disturbances clear the way for allegiance to himself (as Caliph). That is why he neither helped him when he was surrounded nor thought it .necessary to trace the murderers of 'Uthman after securing power

LETTER ۳۷

In English

To Muawiyah

Glory be to Allah! How staunchly you cling to innovated passions and painful bewilderment along with ignoring the facts and rejecting strong reasons which are liked by Allah and serve as pleas for the people. As regards your prolonging the question of 'Uthman's (۱) murder the position is that you helped 'Uthman when it was really your own .help while you forsook him when he was in need of help; and that is an end to the matter

p: ۱۳۱

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه

فَسُبْحَانَ اللهِ! مَا أَشَدَّ لُزُومَکَ لِلْأَهْوَاءِ الْمُبْتَدَعَهِ، وَالْحَيْرَهِ الْمُتَّبَعَهِ (١) ، مَعَ تَضْيِيعِ الْحَقَائِقِ وَاطِّرَاحِ الْوَثَائِقِ، الَّتِي هِيَ لِلَّهِ طِلْبَهٌ (٢) ، وَعَلَى عِبَادِهِ حُجَّهٌ. فَأَمَّا إِكْثَارُکَ الْحِجَاجَ (٣) فِي عُثْمانَ وَقَتَلَتِهِ، فَإِنَّکَ إِنَّمَا نَصَرْتَ عُثْمانَ حَيْثُ کَانَ النَّصْرُ لَکَ، وَخَذَلْتَهُ حَيْثُ کَانَ النَّصْرُ لَهُ، وَالسَّلَامُ.

In Persian

به معاويه

افشای ادعای دروغين معاويه پس خدای را سپاس! معاويه تو چه سخت به هوسهای بدعتزا، و سرگردانی پايدار، وابسته ای؟ حقيقتها را تباه کرده، و پيمانها را شکسته ای، پيمانهايی که خواسته خدا و حجت خدا بر بندگان او بود. اما پرگويی تو نسبت به عثمان و کشندگان او را جواب آن است که: تو عثمان را هنگامی ياری دادی که انتظار پيروزی او را داشتی، و آنگاه که ياری تو به سود او بود او را خوار گذاشتی، با درود.

Footnote

(١). There is no question of denying that Mu'awiyah claimed to help 'Uthman after he had been killed although when he was surrounded and clamoured for his help by writing letter after letter Mu'awiyah never budged an inch. However just to make a show he had sent a contingent towards Medina under Yazid ibn Asad al-Qasri but had ordered it to remain in waiting in the valley of Dhu Khushub near Medina. Eventually 'Uthman was murdered and he went back with his contingent.

LETTER ٣٨

In English

To the people of Egypt when he appointed (Malik) al-Ashtar as their Governor.

From the slave of Allah 'Ali Amir al-mu'minin to the people who became wrathful for the sake of Allah when He was disobeyed on His earth and His rights were ignored and oppression had spread its coverings over the virtuous as well as the vicious on the local as well as the foreigner. Consequently no good was acted upon nor any evil was avoided.

p: ۱۳۲

Now I have sent to you a man from among the servants of Allah who allows himself no sleep in days of danger nor does He shrink from the enemy at critical moments. He is severer on the wicked than a blazing fire. He is Malik ibn al-Harith our brother from (the tribe of) Madhhij. Therefore listen to him and obey his orders that accord with right because he is a sword among the swords of Allah whose edge is not dull and which does not miss its victim. If he orders you to advance advance and if he orders you to stay stay because he surely neither advances or attacks nor puts anyone backward or forward save with my command. I have preferred him for you rather than for myself because of his being your well-wisher and (because of) the severity of his harshness over your .enemies

In Arabic

[۳۸] ومن كتاب له عليه السلام

إلى أهل مصر، لما ولّى عليهم الأشتر

مِنْ عَبْدِ اللهِ عَلِيٍّ أَمِيرِالْمُؤْمِنينَ، إِلَى الْقَومِ الَّذِينَ غَضِبُوا لِلَّهِ حِينَ عُصِىَ فِى أَرْضِهِ، وَذُهِبَ بِحَقِّهِ، فَضَرَبَ الْجَوْرُ (۱) سُرَادِقَهُ (۲) عَلَى الْبَرِّ (۳) وَالْفَاجِرِ، وَالْمُقِيمِ وَالظَّاعِنِ (۴) ، فَلاَ مَعْرُوفٌ يُسْتَرَاحُ إِلَيْهِ (۵) ، وَلاَ مُنْكَرٌ يُتَنَاهَى عَنْهُ.

أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ بَعَثْتُ إِلَيْكُمْ عَبْداً مِنْ عِبَادِاللهِ عَزَّوَجَلَّ، لاَيَنَامُ أَيَّامَ الخَوْفِ، وَلاَ يَنْكُلُ (۶) عَنِ الْأَعْدَاءِ سَاعَاتِ الرَّوْعِ (۷) ، أَشَدَّ عَلَى الْفُجَّارِ مِنْ حَرِيقِ النَّارِ، وَهُوَ مَالِكُ بْنُ الْحَارِثِ أَخُو مَذْحِجٍ (۸) ، فَاسْمَعُوا لَهُ أَطِيعُوا أَمْرَهُ فِيما طَابَقَ الْحَقَّ، فَإِنَّهُ سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللهِ، لاَ كَلِيلُ (۹) الظُّبَهِ (۱۰) ، وَلاَ نَابِى (۱۱) الضَّرِيبَهِ (۱۲) : فَإِنْ أَمَرَكُمْ أَنْ تَنْفِرُوا فانْفِرُوا، وَإِنْ أَمَرَكُمْ أَنْ تُقِيمُوا فَأَقِيمُوا، فَإِنَّهُ لاَ يُقْدِمُ وَلاَ يُحْجِمُ، وَلاَ يُؤَخِّرُ وَلاَ يُقَدِّمُ إِلاَّ عَنْ أَمْرِى، وَقَدْ آثَرْتُكُمْ بِهِ (۱۳) عَلَى نَفْسِى لِنَصِيحَتِهِ لَكُمْ، وَشِدَّهِ شَكِيمَتِهِ (۱۴) عَلَى عَدُوِّكُمْ.

In Persian

به مردم مصر

ویژگیهای بیماننـد مالک اشتر از بنده خدا، علی امیر مومنان، به مردمی که برای خدا به خشم آمدند، آن هنگام که دیگران خدا را در زمیـن نافرمـانی کردنـد، و حـق او را نـابود نمودنـد، پس سـتم، خیمه خـود را بر سـر نیـک و بـد، مسـافر و حاضـر، و بر همگـان، برافراشت، نه معروفی ماند که در پناه آن آرامش یابند، و نه کسـی از زشتیها نهی می کرد پس از سـتایش پروردگار! من بنده ای از بنـدگان خـدا را به سوی شـما فرسـتادم، که در روزهای وحشت، نمی خوابد، و در لحظه های ترس از دشـمن روی نمی گرداند، بر بدکاران از شـعله های آتش تندتر است، او مالک پسـر حارث مذحجی است، آنجا که با حق است، سخن او بشنوید، و از او اطاعت کنید، او شمشیری از شمشیرهای خداست، که نه تیزی آن کند می شود، و نه ضربت آن بی اثر است، اگر شما را فرمان کوچ کردن داد، کوچ کنیـد، و اگر گفت بایستیـد، بایستیـد، که او در پیش روی و عقب نشـینی و حمله، بـدون فرمان من اقـدام نمی کنـد مردم مصـر! من شـما را بر خود برگزیدم که او را برای شـما فرسـتادم، زیرا او را خیرخواه شـما دیدم، و سرسـختی او را در برابر دشمنانتان پسندیدم.

LETTER ۳۹

In English

To 'Amr ibn al-'As

You have surely made your religion subservient to the worldly seekings of a man whose misguidance is not a concealed affair and whose veil has been torn away. He mars an honourable man with his company and befools those who keep his society. You are following in his footsteps and seeking his favours like the dog that follows the lion looking at his paws and waiting for whatever remnants of his prey fall down to him. In this way you have ruined your world as well as the next life although if you had stuck to the right you would have got what you were after. If Allah grants me power over you and Ibn Abi Sufyan (Mu'awiyah) I shall award you both recompense of what you have done but if you escape and survive then hereafter there is only evil for you both; and that is an end to the .matter

p: ۱۳۴

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى عمروبن العاص

فَإِنَّكَ جَعَلْتَ دِينَكَ تَبَعاً لِدُنْيَا امْرِىءٍ ظَاهِرٍ غَيُّهُ، مَهْتُوكٍ سِتْرُهُ، يَشِينُ الْكَرِيمَ بِمَجْلِسِهِ، وَيُسَفِّهُ الْحَلِيمَ بِخِلْطَتِهِ، فَاتَّبَعْتَ أَثَرَهُ، وَطَلَبْتَ فَضْلَهُ، اتِّبَاعَ الْكَلْبِ لِلضِّرْغَامِ (۱) ، يَلُوذُ إِلَى مَخَالِبِهِ، وَيَنْتَظِرُ مَا يُلْقَى إِلَيْهِ مِنْ فَضْلِ فَرِيسَتِهِ، فَأَذْهَبْتَ دُنْيَاكَ وَآخِرَتَكَ! وَلَوْ بِالْحَقِّ أَخَذْتَ أَدْرَكْتَ مَا طَلَبْتَ، فَإِنْ يُمَكِّنِّي اللهُ مِنْكَ وَمِنِ ابْنِ أَبِي سُفْيَانَ أَجْزِكُمَا بِمَا قَدَّمْتُما، وَإِنْ تُعْجِزَا (۲) وَتَبْقَيَا فَمَا أَمَامَكُمَا شَرٌّ لَكُمَا، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به عمروعاص

افشای بردگی عمروعاص تو دین خود را پیرو کسی قرار دادی که گمراهیش آشکار است، پرده اش دریده، و افراد بزرگوار در همنشینی با او لکه دار، و در معاشرت با او به سبک مغزی متهم می گردند، تو در پی او می روی، و چونان سگی گرسنه بدنبال پس مانده شکار شیر هستی، به بخشش او نظر دوختی که قسمتهای اضافی شکارش را به سوی تو افکند، پس دنیا و آخرت خود را تباه کردی، در حالی که اگر به حق می پیوستی به خواسته های خود می رسیدی. اگر خدا مرا بر تو و پسر ابوسفیان مسلط گرداند، سزای زشتیهای شما را خواهم داد، اما اگر قدرت آن را نیافتم و باقی ماندید آنچه در پیش روی دارید برای شما بدتر است. با درود.

LETTER ۴۰

In English

To one of his officers

Now I have come to know such a thing about you that if you have done so then you have displeased your Lord disobeyed your Imam and betrayed your trust.

I have come to know that you have razed the ground and taken away whatever was under your feet and devoured what ever was in your hands. Send me your account and know that the accounting to Allah will be severer than that to the people; and that is an end to the matter.

p: ۱۳۵

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى بعض عماله

أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ بَلَغَنِي عَنْكَ أَمْرٌ، إِنْ كُنْتَ فَعَلْتَهُ فَقَدْ أَسْخَطْتَ رَبَّكَ، وَعَصَيْتَ إِمَامَكَ، وَأَخْزَيْتَ أَمَانَتَكَ (١) . بَلَغَنِي أَنَّكَ جَرَّدْتَ (٢) الْأَرْضَ فَأَخَذْتَ مَا تَحْتَ قَدَمَيْكَ، وَأَكَلْتَ مَا تَحْتَ يَدَيْكَ، فَارْفَعْ إِلَيَّ حِسَابَكَ، وَاعْلَمْ أَنَّ حِسَابَ اللهِ أَعْظَمُ مِنْ حِسَابِ النَّاسِ، وَالسَّلَامُ.

In Persian

به یکی از کارگزاران خود

نکوهش یک کارگزار پس از یاد خدا و درود! از تو خبری رسیده است که اگر چنان کرده باشی، پروردگار خود را به خشم آورده، و امام خود را نافرمانی کردی، و در امانت خود خیانت کردی. به من خبر رسیده که کشت زمینها را برداشته، و آن چه را که می توانستی گرفته، و آنچه در اختیار داشتی به خیانت خورده ای، پس هر چه زودتر حساب اموال را برای من بفرست و بدان که حسابرسی خداوند از حسابرسی مردم سخت تر است. با درود.

LETTER ۴۱

In English

To one of his officers

Now I had made you a partner in my trust and made you my chief man. And for me no other person from my kinsmen was more trustworthy than you in the matter of sympathizing with me assisting and respecting my trusts. But when you saw that time had attacked your cousin the enemy had waged war the trust of the people was being humiliated and the whole community was trackless and disunited you turned your back against your cousin and forsook him when others forsook him you abandoned him when others abandoned him and you betrayed him when others betrayed him. Thus you .showed no sympathy to your cousin nor discharged the trust

p: ۱۳۶

It seems as if you do not want (to please) Allah by your jihad and as if you do not stand upon a clear sign from your Lord and as if you have been playing tricks with this ummah (Muslim community) to earn (the pleasure of) this world and watching for the moment of their neglectfulness to usurp their share of the wealth. As soon as it was possible for you to misappropriate the ummah's trust you hastened to turn around and attack (them) and made a swift leap to snatch away whatever you could from their property meant for their widows and their orphans as a wolf snatches a wounded and helpless goat. Then you happily loaded it off to the Hijaz without feeling guilty for having appropriated it. Allah's woe be to your ill-wishers; it was as though you were sending to your family what you .had inherited from your father and mother

Glory be to Allah! Do you not believe in the Day of Judge- ment or do you not fear the exaction of account? O' you who were counted by us among the men possessed of mind how can you enjoy food and drink when you know that you are eating the unlawful and drinking the unlawful. You are purchasing slavemaids and wedding women with the money of the orphans the poor the believers and the participants in jihad to whom Allah had dedicated this money and through whom He had strengthened these cities. Fear Allah and return to these people their properties. If you do not do so and Allah grants me power over you I shall excuse myself before Allah about you and strike you with my .sword with which I did not strike anyone but that he went to hell

p: ۱۳۷

By Allah even if Hasan and Husayn had done what you did there would have been no leniency with me for them and they could not have won their way with me till I had recovered from them the right and destroyed the wrong produced by their unjust action. I swear by Allah the Lord of all beings that I would not be pleased to regard their money which you have appropriated as lawful for me and to leave it to my successors by way of inheritance. Mind yourself and consider for a while as though you had reached the end of life and had been buried under the earth. Then your actions will be presented before you in the place where the oppressor cries "Alas" while he who wasted his life yearns for (return (to the world) but time was none to escape. (Qur'an ۳۸:۳

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى بعض عماله

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّی كُنْتُ أَشْرَكْتُکَ فِی أَمَانَتِی (۱) ، وَجَعَلْتُکَ شِعَارِی وَبِطَانَتِی، وَلَمْ یَكُنْ مِنْ أَهْلِی رَجُلٌ أَوْثَقَ مِنْکَ فِی نَفْسِی، لِمُوَاسَاتِی (۲) وَمُوَازَرَتِی (۳) وَأَدَاءِ الْأَمَانَهِ إِلَیَّ. فَلَمَّا رَأَیْتَ الزَّمَانَ عَلَى ابْنِ عَمِّکَ

قَدْ كَلِبَ (۴) ، وَالْعَدُوَّ قَدْ حَرِبَ (۵) ، وَأَمَانَهَ النَّاسِ قَدْ خَزِیَتْ (۶) ، وَهذِهِ الْأُمَّهَ قَدْ فَنَكَتْ (۷) وَشَغَرَتْ (۸) ، قَلَبْتَ لِإبْنِ عَمِّکَ ظَهْرَ الْمِجَنِّ (۹) ، فَفَارَقْتَهُ مَعَ الْمُفَارِقِینَ، وَخَذَلْتَهُ مَعَ الْخَاذِلِینَ، وَخُنْتَهُ مَعَ الْخَائِنِینَ، فَلاَ ابْنَ عَمِّکَ آسَیْتَ (۱۰) ، وَلاَ الْأَمَانَهَ أَدَّیْتَ. وَكَأَنَّکَ لَمْ تَكُنِ اللهَ تُرِیدُ بِجِهَادِکَ، وَكَأَنَّکَ لَمْ تَكُنْ عَلَى بَیِّنَهٍ مِنْ رَبِّکَ، وَكَأَنَّکَ إِنَّمَا كُنْتَ تَكِیدُ (۱۱) هذِهِ الْأُمَّهَ عَنْ دُنْیَاهُمْ، وَتَنْوِی غِرَّتَهُمْ (۱۲) عَنْ فَیْئِهِمْ (۱۳) ! فَلَمَّا أَمْكَنَتْکَ الشِّدَّهُ فِی خِیَانَهِ الْأُمَّهِ، أَسْرَعْتَ الْكَرَّهَ، وَعَاجَلْتَ الْوَثْبَهَ، وَاخْتَطَفْتَ مَا قَدَرْتَ عَلَیْهِ مِنْ أَمْوَالِهِمُ الْمَصُونَهِ لِأَرَامِلِهِمْ وَأَیْتَامِهِمُ، اخْتِطَافَ الذِّئْبِ الْأَزَلِّ (۱۴) دَامِیَهَ (۱۵) الْمِعْزَى (۱۶) الْكَسِیرَهَ (۱۷) ، فَحَمَلْتَهُ إِلَى الْحِجَازِ رَحِیبَ الصَّدْرِ بِحَمْلِهِ، غَیْرَ مُتَأَثِّمٍ (۱۸) مِنْ أَخْذِهِ، كَأَنَّکَ لاَ أَبَا لِغَیْرِکَ (۱۹) حَدَرْتَ (۲۰) إِلَى أَهْلِکَ تُرَاثَکَ (۲۱) مِنْ أَبِیکَ وَأُمِّکَ، فَسُبْحَانَ اللهِ! أَمَا تُؤْمِنُ بِالْمَعَادِ؟ أَوَ مَا تَخَافُ نِقَاشَ (۲۲) الْحِسَابِ! أَیُّهَا الْمَعْدُودُ كَانَ عِنْدَنَا مِنْ أُولِی الْأَلْبَابِ، كَیْفَ تُسِیغُ (۲۳) شَرَاباً وَطَعَاماً، وَأَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّکَ تَأْكُلُ حَرَاماً، وَتَشْرَبُ حَرَاماً، وَتَبْتَاعُ الْإِمَاءَ وَتَنْكِحُ النِّسَاءَ مِنْ مَالِ الْیَتَامَى وَالْمَسَاكِینِ وَالْمُؤْمِنِینَ وَالْمُجَاهِدِینَ، الَّذِینَ أَفَاءَ اللهُ عَلَیْهِمْ هذِهِ الْأَمْوَالَ، وَأَحْرَزَ بِهِمْ هذِهِ الْبِلاَدَ! فَاتَّقِ اللهَ، وَارْدُدْ إِلَى هؤُلاَءِ الْقَوْمِ أَمْوَالَهُمْ، فإِنَّکَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ ثُمَّ أَمْكَنَنِی اللهُ مِنْکَ لَأُعْذِرَنَّ إِلَى اللهِ فِیکَ (۲۴) ، وَلَأَضْرِبَنَّکَ بِسَیْفِی الَّذِی مَا ضَرَبْتُ بِهِ أَحَداً إِلاَّ دَخَلَ النَّارَ! وَ وَاللهِ لَوْ أَنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَیْنَ فَعَلاَ مِثْلَ الَّذِی فَعَلْتَ، مَا كَانَتْ لَهُمَا عِنْدِی هَوَادَهٌ (۲۵) ، وَلاَ ظَفِرَا مِنِّی بِإِرَادَه، حَتَّى آخُذَ الْحَقَّ مِنْهُمَا، وَأُزِیحَ الْبَاطِلَ عَنْ مَظْلَمَتِهِمَا. وَأُقْسِمُ بِاللهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ مَا یَسُرُّنِی أَنَّ مَا أَخَذْتَهُ مِنْ أَمْوَالِهِمْ حَلاَلٌ لِی، أَتْرُكُهُ مِیرَاثاً لِمَنْ بَعْدِی، فَضَحِّ رُوَیْداً (۲۶) ، فَكَأَنَّکَ قَدْ بَلَغْتَ الْمَدَى (۲۷) ، وَدُفِنْتَ تَحْتَ الثَّرَى (۲۸) ، وَعُرِضَتْ عَلَیْکَ أَعْمَالُکَ بِالْمَحَلِّ الَّذِی یُنَادِی الظَّالِمُ فِیهِ بِالْحَسْرَهِ، وَیَتَمَنَّى الْمُضَیِّعُ الرَّجْعَهَ، (وَلاَتَ حِینَ مَنَاصٍ) (۲۹) ! وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به یکی از کارگزارانش

علل نکوهش یک کارگزار خیانتکار پس از یاد خدا و درود! همانا من تو را در امانت خود شرکت دادم، و همراز خود گرفتم، و هیچ یک از افراد خاندانم برای یاری و مددکاری، و امانت داری، چون تو مورد اعتمادم نبود، آن هنگام که دیدی روزگار بر پسر عمویت سخت گرفته، و دشمن به او هجوم آورده، و امانت مسلمانان تباه گردیده. و امت اختیار از دست داده، و پراکنده شدند، پیمان خود را با پسر عمویت دگرگون ساختی، و همراه با دیگرانی که از او جدا شدند فاصله گرفتی، تو هماهنگ با دیگران دست از یاریش کشیدی، و با دیگر خیانت کنندگان خیانت کردی، نه پسر عمویت را یاری کردی، و نه امانتها را رساندی. گویا تو در راه خدا جهاد نکردی! و برهان روشنی از پروردگارت نداری، و گویا برای تجاوز به دنیای این مردم نیرنگ می زدی، و هدف تو آن بود که آنها را بفریبی! و غنائم و ثروتهای آنان را در اختیار گیری، پس آنگاه که فرصت خیانت یافتی شتابان حمله ور شدی، و با تمام توان، اموال بیت المال را که سهم بیوه زنان و یتیمان بود، چونان گرگ گرسنه ای که گوسفند زخمی یا استخوان شکسته ای را می رباید، به یغما بردی، و آنها را به سوی حجاز با خاطری آسوده، روانه کردی، بی آنکه در این کار احساس گناهی داشته باشی. نکوهش از سوءاستفاده در بیت المال دشمنت بی پدر باد، گویا میراث پدر و مادرت را به خانه می بری! سبحان الله!! آیا به معاد ایمان نداری؟ و از حسابرسی دقیق قیامت نمی ترسی؟ ای کسی که در نزد ما از خردمندان بشمار می آمدی، چگونه نوشیدن و خوردن را بر خود گوارا نمودی در حالی که می دانی حرام می خوری! و حرام می نوشی! چگونه با اموال یتیمان و مستمندان و مومنان و مجاهدان راه خدا، کنیزان می خری و با زنان ازدواج می کنی؟ که خدا این اموال را به آنان واگذاشته، و این شهرها را به دست ایشان امن فرموده است! برخورد قاطع با خیانتکار پس از خدا بترس، و اموال آنان را باز گردان، و اگر چنین نکنی و خدا مرا فرصت دهد تا بر تو دست یابم، تو را کیفر خواهم نمود، که نزد خدا عذرخواه من باشد، و با شمشیری تو را می زنم که به هر کس زدم وارد دوزخ گردید. سوگند بخدا!! اگر حسن و حسین چنان می کردند که تو انجام دادی، از من روی خوش نمی دیدند و به آرزو نمی رسیدند تا آنکه حق را از آنان باز پس ستانم، و باطلی را که به ستم پدید آمده نابود سازم، به پروردگار جهانیان سوگند، آنچه که تو از اموال مسلمانان به ناحق بردی، بر من حلال بود، خشنود نبودم که آن را میراث بازماندگانم قرار دهم، پس دست نگهدار و اندیشه نما، فکر کن که به پایان زندگی رسیده ای، و در زیر خاکها پنهان شده، و اعمال تو را بر تو عرضه داشتند، آنجا که ستمکار با حسرت فریاد می زند، و تباه کننده عمر و فرصتها، آرزوی بازگشت دارد اما راه فرار و چاره مسدود است.

p: ۱۳۹

LETTER ۴۲

In English

To `Umar ihn Abi Salamah al-Makhzumi (foster son of the Holy Prophet from Umm al-mu'minin Umm Salamah) who was Amir al-mu'minin's Governor of Bahrain hut whom he .removed and replaced by an- Nu'man ibn Ajlan az-Zuraqi

Now I have posted an-Nu'man ibn `Ajlan az-Zuraqi at Bahrain and have released you from that position without anything bad from you nor reproach on you because you managed the governorship well and discharged the obligations. Therefore proceed to me when you are neither suspected nor rebuked neither blamed nor guilty. I have just intended to proceed towards the recalcitrant of Syria and desired that you should be with me because you are among those on whom I rely in fighting the enemy and erecting the .pillars of religion if Allah wills

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى عمر بن أبى سلمه المخزومى وكان عامله على البحرين، فعزله، واستعمل النعمان بن عجلان الزّرقى مكانه

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّی قَدْ وَلَّیْتُ النُّعْمَانَ بْنَ عَجْلاَنَ الزُّرَقیَّ عَلَی الْبَحْرَیْنِ، وَنَزَعْتُ یَدَکَ، بِلاَ ذَمٍّ لَکَ، وَلاَ تَثْرِیبٍ (۱) عَلَیْکَ، فَلَقَدْ أَحْسَنْتَ الْوِلاَیَهَ، وَأَدَّیْتَ الْأَمَانَهَ، فَأَقْبِلْ غَیْرَ ظَنِینٍ (۲) ، وَلاَ مَلُوم، وَلاَ مُتَّهَم، وَلاَ مَأْثُوم، فَقَدْ أَرَدْتُ الْمَسِیرَ إِلَی ظَلَمَهِ (۳) أَهْلِ الشَّامِ، وَأَحْبَبْتُ أَنْ تَشْهَدَ مَعِی، فَإِنَّکَ مِمَّنْ أَسْتَظْهِرُ بِهِ (۴) عَلَی جِهَادِ الْعَدُوِّ، وَإِقَامَهِ عَمُودِ الدِّینِ، إِنْ شَاءَ اللهُ.

In Persian

به عمر بن ابی سلمه

روش دلجویی در عزل و نصبها پس از یاد خدا و درود! همانا من نعمان ابن عجلان زرقی، را به فرمانداری بحرین نصب کردم، و بی آنکه سرزنشی و نکوهشی برای تو وجود داشته باشد تو را از فرمانداری آن سامان گرفتم، که تاکنون زمامداری را به نیکی انجام دادی، و امانت را پرداختی، پس به سوی ما حرکت کن، که تصمیم دارم به سوی ستمگران شام حرکت کنم، دوست دارم در این جنگ با من باشی، زیرا تو از دلاورانی هستی که در جنگ با دشمن، و برپا داشتن ستون دین از آنان یاری می طلبم. ان شاء الله

LETTER ۴۳

In English

.(To Masqalah ibn Hubayrah ash-Shaybani the Governor of Ardashir Khurrah (Iran

I have come to know concerning you a matter which if you have done it you have displeased your Allah and disobeyed your Imam. You are distributing among the Arabs (Bedouins) of your kin who tend towards you the property of the Muslims which they collected by dint of their spears and horses and on which their blood was shed. By-Allah Who germinated the seed and created living beings if this is true you will be humbled in my view and you will become light in weight. Therefore do not treat lightly the obligations of your Lord and do not reform your world by ruining your religion since then you will be among losers by the way of (your) actions.

Know that the right of those Muslims who are around you and those who are around me in this property is equal. For that reason they come to me and take from it.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى مصقله بن هُبَيره الشيبانى وهو عامله على أردشير خُرّه (١)

بَلَغَنِی عَنْکَ أَمْرٌ إِنْ کُنْتَ فَعَلْتَهُ فَقَدْ أَسْخَطْتَ إِلهَکَ، وَأَغْضَبْتَ إِمَامَکَ: أَنَّکَ تَقْسِمُ فَیْءَ (٢) الْمُسْلِمِینَ الَّذِی حَازَتْهُ رِمَاحُهُمْ وَخُیُولُهُمْ، وَأُرِیقَتْ عَلَیْهِ دِمَاؤُهُمْ، فِیمَنِ اعْتَامَکَ (٣) مِنْ أَعْرَابِ قَوْمِکَ، فَوَالَّذِی فَلَقَ الْحَبَّهَ، وَبَرَأَ النَّسَمَهَ (۴) ، لَئِنْ کَانَ ذلِکَ حَقّاً لَتَجِدَنَّ لَکَ عَلَیَّ هَوَاناً، وَلَتَخِفَّنَّ عِنْدِی مِیزَاناً، فَلاَ تَسْتَهِنْ بِحَقِّ رَبِّکَ، وَلاَ تُصلِحْ دُنْیَاکَ بِمَحْقِ دِینِکَ، فَتَکُونَ مِنَ الْأَخْسَرِینَ أَعْمَالاً.

أَلاَ وَإِنَّ حَقَّ مَنْ قِبَلَکَ (۵) وَقِبَلَنَا مِنَ الْمُسْلِمِینَ فِی قِسْمَهِ هذَا الْفَیْءِ سَوَاءٌ، یَرِدُونَ عِنْدِی عَلَیْهِ،یَصْدُرُونَ عَنْهُ، والسَّلامُ.

p: ۱۴۱

In Persian

به مصقله بن هبیره

سخت گیری در مصرف بیت المـال گزارشـی از تو به من دادنـد که اگر چنان کرده باشـی، خـدای خود را به خشم آوردی، و امام خویش را نافرمانی کردی، خبر رسـید که تو غنیمت مسـلمانان را که نیزه ها و اسـبهاشان گرد آورده، و با ریخته شدن خونهایشان به دست آمده، به اعرابی که خویشاوندان تواند، و تو را برگزیدند، می بخشی. به خدایی که دانه را شکافت، و پدیده ها را آفرید، اگر این گزارش درست باشـد، در نزد من خوارشده، و منزلت تو سـبک گردیده است، پس حق پروردگارت را سـبک مشـمار، و دنیای خود را بـا نـابودی دین آبـاد نکن، که زیانکـارترین انسانی، آگاه باش، حق مسـلمانانی که نزد من یا پیش تو هسـتند در تقسـیم بیت المال مساوی است، همه باید به نزد من آیند و سهم خود را از من گیرند.

LETTER ۴۴

In English

To Ziyad ibn Abih when Amir al-mu'minin had come to know that Mn`awiyah had written .to Ziyad to deceive him and to attach him to himself in kinship

I have learnt that Mu`awiyah has written to you to deceive your wit and blunt your sharpness. You should be on guard against him because he is the Satan who approaches a believer from the front and from the back from the right and from the left to catch him .suddenly in the hour of his carelessness and overcome his intelligence

In the days of `Umar ibn al-Khattab Abu Sufyan (۱) happened to utter a thoughtless point which was an evil suggestion of Satan from which neither kinship is established nor entitlement to succession occurs. He who relies on it is like the uninvited guest to a drink-.(party or like the dangling cup (tied to a saddle

p: ۱۴۲

as-Sayyid ar-Radi says: When Ziyad read this letter he said By Allah he has testified to it. This point remained in his mind till Mu`awiyah claimed him (as his brother by his father). Amir al-mu'minin's word "al-waghil" means the man who joins the drinking group so as to drink with them but he is not one of them. He is therefore constantly turned out and pushed off. As for the words "an-nawtu'l-mudhabdhab" it is a wooden cup or a bowl or the like attached to the saddle of the rider so that it dangles when the rider drives the beast or quickens its pace.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى زياد بن أبيه وقد بلغه أن معاويه كتب إليه يريد خديعته باستلحاقه

وَقَدْ عَرَفْتُ أَنَّ مُعَاوِيَهَ كَتَبَ إِلَيْکَ يَسْتَزِلُّ (۱) لُبَّکَ (۲) ، وَيَسْتَفِلُّ (۳) غَرْبَکَ (۴) ، فاحْذَرْهُ، فَإِنَّمَا هُوَ الشَّيْطَانُ يَأْتِی الْمَرْءَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ يَمينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، لِيَقْتَحِمَ غَفْلَتَهُ (۵) ، وَيَسْتَلِبَ غِرَّتَهُ (۶) .

وَقَدْ كَانَ مِنْ أَبِی سُفْيَانَ فِی زَمَنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَلْتَهٌ (۷) مِنْ حَدِيثِ النَّفْسِ، وَنَزْغَهٌ مِنْ نَزَغَاتِ الشَّيْطَانِ، لاَ يَثْبُتُ بِهَا نَسَبٌ، وَلاَ يُسْتَحَقُّ بِهَا إِرْثٌ، وَالْمُتَعَلِّقُ بِهَا كَالْوَاغِلِ الْمُدَفَّعِ، وَالنَّوْطِ الْمُذَبْذَبِ.

فلمّا قرأ زياد الكتاب قال: شهد بها وربّ الكعبه، ولم يزل فی نفسه حتی ادّعاه معاويهُ.

قال الرضی: قوله عليه السلام: (الواغلُ): هوالذی يهجم علی الشّرْب ليشرب معهم وَليس منهم، فلا يزال مُدفّعاً محاجزاً. و"النّوْط المُذَبْذَب: "هو ما يناط برحل الراكب من قعب أو قدح أو ما أشبه ذلك، فهو أبداً يتقلقل إذا حث ظهره واستعجل سيره.

p: ۱۴۳

In Persian

به زیاد بن ابیه

افشای توطئه معاویه نسبت به زیاد: اطلاع یافتم که معاویه برای تو نامه ای نوشته تا عقل تو را بلغزد، و اراده تو را سست کند، از او بترس که شیطان است، و از پیش رو، و پشت سر، و از راست و چپ به سوی انسان می آید تا در حال فراموشی، او را تسلیم خود سازد، و شعور و درکش را برباید، آری ابوسفیان در زمان عمر بن خطاب ادعایی بدون اندیشه و با وسوسه شیطان کرد که نه نسبی را درست می کند، و نه کسی با آن سزاوار ارث است، ادعاکننده چونان شتری بیگانه است که در جمع شتران یک گله واردشده تا از آبشخور آب آنان بنوشد که او را از خود ندانند و از جمع خود دور کنند. یا چونان ظرفی که بر پالان مرکبی آویزان پیوسته از این سو بدان سو لرزان باشد. (وقتی زیاد نامه را خواند گفت به پروردگار کعبه سوگند که امام (ع) به آنچه در دل من می گذشت گواهی داد تا آنکه معاویه او را به همکاری دعوت کرد. (واغل) حیوانی است که برای نوشیدن آب هجوم می آورد اما از شمار گله نیست و همواره دیگر شتران او را به عقب می رانند، و (نوط مذبذب) ظرفی است که به مرکب می آویزند، که همیشه به این سو و آن سو می جهد، و در حال حرکت لرزان است).

Footnote

(۱). Caliph `Umar sent Ziyad to Yemen for some encounter. When he returned after finishing the job he addressed a gathering which included Amir al-mu`minin `Umar `Amr ibn al-`As and Abu Sufyan. Impressed with the speech `Amr ibn al-`As said:

What a good man! Had he been from the Quraysh he would have led the whole of Arabia" with his stick." Whereupon Abu Sufyan said "He is from the Quraysh as I know who is his father." `Amr ibn al-`As enquired "Who was his father?" Abu Sufyan said "It is I." History also conclusively holds that Ziyad's mother Sumayyah who was the slave-maid of al-Harith ibn Kaldah and was married to a slave named `Ubayd used to lead an immoral life in a quarter of at-Ta'if known as Haratu 'l-Baghaya and immoral men used to visit her. Once Abu Sufyan also got to her through Abu Maryam as-Saluli. As a result Ziyad was born. When `Amr ibn al-`As heard this from Abu Sufyan he asked why he had not declared it. Abu Sufyan pointed to `Umar and said that he was afraid of him otherwise he would have declared him his own son. Although he would not have dared to do this when Mu`awiyah acquired power he started correspondence with him because Mu`awiyah was in need of such persons who were intelligent and cunning and expert in machinations. In any case when Amir al-mu 'minin got information about this correspondence he wrote this letter to Ziyad wherein he warned him against Mu`awiyah so that he should not fall in the trap. But he did fall in his trap and joined Mu`awiyah and the latter declared him his brother by attaching him in his kin although the Prophet had .declared

.The child goes to the (lawful) husband while the adulterer gets stones

LETTER ۴۵

In English

To `Uthman ibn Hunayf al-Ansari who was Amir al-mu' minin's Governor of Basrah when he came to know that the people of that place had invited `Uthman to a banquet and he .had attended

O' Ibn Hunayf I have come to know that a young man of Basrah invited you to a feast and you leapt towards it. Foods of different colours were being chosen for you and big bowls were being given to you. I never thought that you would accept the feast of a people who turn out the beggars and invite the rich. Look at the morsels you take leave out that about which you are in doubt and take that about which you are sure that it has been secured .lawfully

Remember that every follower has a leader whom he follows and from the effulgence of whose knowledge he takes light. Real ize that your Imam has contented himself with two shabby pieces of cloth out of the (comforts of the) world and two loaves for his meal. Certainly you cannot do so but at least support me in piety exertion chastity and uprightness because by Allah I have not treasured any gold out of your world nor amassed plentiful wealth nor collected any clothes other than the two shabby sheets. (۳۹۴ (

Of course all that we had in our possession under this sky was Fadak but a group of people felt greedy for it and the other party withheld themselves from it. Allah is after all the best arbiter. What shall I do: Fadak (۱) or no Fadak while tomorrow this body is to go into the grave in whose darkness its traces will be destroyed and (even) news of it will disappear. It is a pit that even if its width is widened or the hands of the digger make it broad and open the stones and clods of clay will narrow it and the falling earth will close its apperture. I try to keep myself engaged in piety so that one the day of great fear it will .be peaceful and steady in slippery places

p: ۱۴۶

If I wished I could have taken the way leading towards (worldly pleasures like) pure honey fine wheat and silk clothes but it cannot be that my passions lead me and greed take me to choosing good meals while in the Hijaz or in Yamamah there may be people who have no hope of getting bread or who do not have a full meal. Shall I lie with a satiated belly while around me there may be hungry bellies and thirsty livers? Or shall I be ?as the poet has said

It is enough for you to have a disease that you lie with your belly full while around you .people may be badly yearning for dried leather

Shall I be content with being called `Amir al-mu 'minin' (The Commander of the Believers) although I do not share with the people the hardships of the world? Or shall I be an example for them in the distresses of life? I have not been created to keep myself busy in eating good foods like the tied animal whose only worry is his fodder or like a loose animal whose activity is to swallow. It fills its belly with its feed and forgets the purpose behind it. Shall I be left uncontrolled to pasture freely or draw the rope of misguidance or roam ?aimlessly in the paths of bewilderment

I see as if one of you would say that if this is what the son of Abi Talib eats then weakness must have made him unfit to fight his foes and encounter the brave. Remember that the tree of the forest is the best for timber while green twigs have soft bark and the wild bushes are very strong for burning and slow in dying off. My relation with the Messenger of Allah is that of one branch with another or of the wrist with the forearm. By Allah if the Arabs join together to fight me I will not run away from them and if I get the opportunity I will hasten to catch them by their necks. I shall surely strive to relieve the earth of this .man of perverse mind and uncouth body till the bits of earth are removed from the grain

p: ۱۴۷

A part of the same which is the end of the letter

Get away from me O' world. Your rein is on your

own shoulders as I have released myself from your

ditches removed myself of your snares and avoided

walking into your slippery places. Where are those whom you have deceived by your jokes? Where are those communities whom you have enticed with your embellishments? They are all confined to graves and hidden in burial places. By Allah if you had been a visible personality aud a body capable of feeling I would have awarded you the penalties fixed by Allah because of the people whom you received through desires and the communities whom you threw into destruction and the rulers whom you consigned to ruin (and drove to places of distress (۳۹۸

after which there is neither going nor returning. Indeed whoever stepped on your slippery place slipped whoever rode your waves was drowned and whoever evaded your snares received in ward support. He who keeps himself safe from you does not worry even though his affairs may be straitened and the world to him is like a day which is near .expiring

Get away from me for by Allah I do not bow before you so that you may humiliate me nor do I let loose the reins for you so that you may drive me away. I swear by Allah an oath wherein I except the will of Allah that I shall so train my self that it will feel joyed if it gets one loaf for eating and be content with only salt to season it. I shall let my eyes empty themselves of tears like the stream whose water has flown away. Should `Ali eat whatever he has and fall asleep like the cattle who fill their stomachs from the pasture land and lie down or as the goats (who) graze eat the green grass and go into their pen! .His eyes may die if he after long years follows loose cattle and pasturing animals

p: ۱۴۸

Blessed is he who discharges his obligations towards Allah and endures his hardships allows himself no sleep in the night but when sleep overpowers him lies down on the ground using his hand as a pillow along with those who keep their eyes wakeful in fear of the Day of Judgement whose bodies are ever awav from beds whose lips are humming in remembrance of Allah and whose sins have been erased through their prolonged beseechings for forgiveness. They are the party of Allah; Be it known verily the party of Allah alone shall be the successful ones (Qur'an ٥٨:٢٢). Therefore O Ibn Hunayf fear Allah .and be content with your own loaves so that you may escape Hell

In Arabic

[۴۵] ومن كتاب له عليه السلام

إلى عثمان بن حنيف الأنصارى و كان عامله على البصره، وقد بلغه أنه دعى إلى وليمه قوم من أهلها، فمضى إليها قوله:

أَمَّا بَعْـدُ، يَابْنَ حُنَيْف، فَقَدْ بَلَغَنِى أَنَّ رَجُلاً مِنْ فِتْيَهِ أَهْلِ الْبَصْـرَهِ دَعَاكَ إلى مَأْدُبَه (١) ، فَأَسْرَعْتَ إِلَيْهَا، تُسْتَطَابُ (٢) لَكَ الْأَلْوَانُ (٣) ، وَتُنْقَلُ إِلَيْكَ الْجِفَانُ (۴) ، وَمَـا ظَنَنْتُ أَنَّكَ تُجِيبُ إِلى طَعَامِ قَوْم، عَائِلُهُمْ (۵) مَجْفُوٌّ (۶) ، وَغَنِيُّهُمْ مَدْعُوٌّ. فَانْظُرْ إِلَى مَا تَقْضَـمُهُ (٧) مِنْ هـذَ الْمَقْضَم، فَمَا اشْتَبَهَ عَلَيْكَ عِلْمُهُ فَالْفِظْهُ (٨) ، وَمَـا أَيْقَنْتَ بِطِيبِ وُجُوهِهِ فَنَـلْ مِنْهُ. أَلاَ وَإِنَّ لِكُلِّ مَأمُوم إِمَاماً، يَقْتَـدِى بِهِ، وَيَسْتَضِـىءُ بِنُورِ عِلْمِهِ. أَلَا وَإِنَّ إِمَامَكُمْ قَـدِ اكْتَفَى مِنْ دُنْيَاهُ بِطِمْرَيْهِ (٩) ، وَمِنْ طُعْمِهِ (١٠) بِقُرْصَيْهِ (١١) . أَلاَ وَإِنَّكُمْ لاَ تَقْدِرُونَ عَلَى ذلِكَ، وَلكِنْ أَعِينُونى بِوَرَع وَاجْتِهَاد، وَعِفَّه وَسَـدَاد (١٢) . فَوَاللهِ مَـا كَنَزْتُ مِنْ دُنْيَـاكُمْ تِبْراً (١٣) ، وَلاَـ ادَّخَرْتُ مِنْ غَنَائِمِهَا وَفْراً (١۴) ، وَلاَ أَعْدَدْتُ لِبَالِى ثَوْبِى طِمْراً (١۵) .وَ لاَحُزتُ مِنْ أَرْضِهاَ شِبْراً ،ولاَ أخذتُ مِنْهُ إلَّا كَقُوتِ أَتَانٍ دَبِرهٍ (١۶) ،وَلَهِىَ فِى عَيْنِى أَوْهَى وَ أَهْوَنُ مِنْ عَفْصَهٍ مَقِرَهٍ (١٧) بَلَى! كَانَتْ فى أَيْـدِينا فَـدَكٌ مِنْ كـلِّ مَـا أَظَلَّتْهُ السَّمـاءُ، فَشَحَّتْ عَلَيْهَا نُفُوسُ قَوْم، وَسَـخَتْ عَنْهَا نُفُوسُ قُوْم آخَرِينَ، وَنِعْمَ الْحَكَمُ اللهُ. وَمَا أَصْـنَعُ بِفَدَك (١٨) وَغَيْرِ فَـدَك، وَالنَّفْسُ مَظَانُّهَا (١٩) فِى غَدٍ جَدَثٌ (٢٠) ، تَنْقَطِعُ فِى ظُلْمَتِهِ آثَارُهَـا، وَتَغِيبُ أَخْبَارُهَا، وَحُفْرَهٌ لَوْ زِيدَ فِى زِيدَ فِى فُسْحَتِهَا، وَأَوْسَعَتْ يَدَا حَافِرِهَا،لَأَضْغَطَهَا (٢١) الْحَجَرُ وَالْمَدَرُ (٢٢) ، وَسَدَّ فُرَجَهَا (٢٣) التُّرَابُ الْمُتَرَاكِمُ، وَإِنَّمَا هِىَ نَفْسِـى أَرُوضُهَا (٢۴) بِـالتَّقْوَى لِتَـأْتِىَ آمِنَهً يَوْمَ الْخَوْفِ الْـأَكْبَرِ، وَتَثْبُتَ عَلَى جَوَانِبِ الْمَزْلَقِ (٢۵) . وَلَوْ شِـئْتُ لَاهْتَدَيْتُ الطَّرِيقَ، إِلَى مُصَـفَّى هـذَا الْعَسَلِ، وَلُبَابِ هـذَا الْقَمْـحِ، وَنَسَائِجِ هذَا الْقَزِّ (٢۶) ، وَلكِـنْ هَيْهَـاتَ أَنْ يَغْلِبَنِى هَـوَاىَ، وَيَقُـودَنِى جَشَعِى (٢٧) إِلَى تَخَيُّرِ الْـأَطْعِمَهِ وَلَعَلَّ بِالْحِجَازِ أَوِ الْيَمَامَهِ مَنْ لَاطَمَعَ لَهُ فِى الْقُرْصِ (٢٨) ، وَلاَ عَهْـدَ لَهُ بِالشِّبَعِ أَوْ أَبِيتَ مِبْطَاناً وَحَوْلِى بُطُونٌ غَرْثَى (٢٩) وَأَكْبَادٌ حَرَّى (٣٠) ، أَوْ أَكُونَ كَمَا قَالَ الْقَائِلُ:

وَحَسْبُکَ دَاءً أَنْ تَبِیتَ بِبِطْنَهٍ (۳۱) وَحَوْلَکَ أَکْبَادٌ تَحِنُّ إِلَی الْقِدِّ (۳۲) .أَأَقْنَعُ مِنْ نَفْسِی بِأَنْ یُقَالَ: أَمِیرُالْمُؤْمِنِینَ، وَلاَ أُشَارِکُهُمْ فِی مَکَارِهِ الدَّهْرِ، أَوْ أَکُونَ أُسْوَهً لَهُمْ فِی جُشُوبَهِ (۳۳) الْعَیْشِ! فَمَا خُلِقْتُ لِیَشْغَلَنِی أَکْلُ الطَّیِّبَاتِ، کَالْبَهِیمَهِ الْمَرْبُوطَهِ هَمُّهَا عَلَفُهَا، أَوِ الْمُرْسَلَهِ شُغُلُهَا تَقَمُّمُهَا (۳۴) ، تَکْتَرِشُ (۳۵) مِنْ أَعْلاَفِهَا (۳۶) ، وَتَلْهُو عَمَّا یُرَادُ بِهَا، أَوْ أُتْرَکَ سُدیً، أَوْ أُهْمَلَ عَابِثاً، أَوْ أَجُرَّ حَبْلَ الضَّلاَلَهِ، أَوْ أَعْتَسِفَ (۳۷) طَرِیقَ الْمَتَاهَهِ (۳۸) ! وَکَأَنِّی بِقَائِلِکُمْ یَقُولُ: إِذَا کَانَ هذَا قُوتُ ابْنِ أَبِی طَالِب، فَقَدْ قَعَدَ بِهِ الضَّعْفُ عَنْ قِتَالِ الْأَقْرَانِ وَمُنَازَلَهِ الشُّجْعَانِ. أَلاَ وَإِنَّ الشَّجَرَهَ الْبَرِّیَّهَ (۳۹) أَصْلَبُ عُوداً، وَالرَّوَائِعَ الْخَضِرَهَ (۴۰) أَرَقُّ جُلُوداً، وَالنَّابِتَاتِ العِذْیَهَ (۴۱) أَقْوَی وَقُوداً (۴۲) ، وَأَبْطَأُ خُمُوداً، وَأَنَا مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ کَالضَّوءِ مِنَ الضَّوءِ (۴۳) ، وَالذِّرَاعِ مِنَ الْعَضُدِ (۴۴) . وَاللهِ لَوْ تَظَاهَرَتِ الْعَرَبُ عَلَی قِتَالِی لَمَا وَلَّیْتُ عَنْهَا، وَلَوْ أَمْکَنَتِ الْفُرَصُ مِنْ رِقَابِهَا لَسَارَعْتُ إِلَیْهَا،سَأَجْهَدُ (۴۵) فِی أَنْ أُطَهِّرَ الْأَرضَ مِنْ هذَا الشَّخْصِ الْمَعْکُوسِ، وَالْجِسْمِ الْمَرْکُوسِ (۴۶) ، حَتَّی تَخْرُجَ الْمَدَرَهُ (۴۷) مِنْ بَیْنِ حَبِّ الْحَصِیدِ (۴۸) .

ومن هذا الکتاب، و هو آخره:

إِلَیْکَ عَنِّی (۴۹) یَا دُنْیَا، فَحَبْلُکِ عَلَی غَارِبِکِ (۵۰) ، قَدِ انْسَلَلْتُ مِنْ مَخَالِبِکِ (۵۱) ، وَأَفْلَتُّ مِنْ حَبَائِلِکِ (۵۲) ، وَاجْتَنَبْتُ الذَّهَابَ فِی مَدَاحِضِکِ (۵۳) . أَیْنَ الْقُرُونُ الَّذِینَ غَرَرْتِهِمْ بَمَدَاعِبِکَ (۵۴) ! أَیْنَ

الْأُمَمُ الَّذِینَ فَتَنْتِهِم بِزَخَارِفِکِ! فَهَا هُمْ رَهَائِنُ الْقُبُورِ، وَمَضَامِینُ اللُّحُودِ (۵۵) . وَاللهِ لَوْ کُنْتِ شَخْصاً مَرْئِیّاً، وَقَالَباً حِسِّیّاً، لَأَقَمْتُ عَلَیْکِ حُدُودَ اللهِ فِی عِبَاد غَرَرْتِهِمْ بِالْأَمَانِی، وَأُمَم أَلْقَیْتِهِمْ فِی الْمَهَاوِی (۵۶) ، وَمُلُوکٍ أَسْلَمْتِهِمْ إِلَی التَّلَفِ، وَأَوْرَدْتِهِمْ مَوَارِدَ الْبَلاَءِ، إِذْ لاَ وِرْدَ (۵۷) وَلاَ صَدَرَ (۵۸) ! هَیْهَاتَ! مَنْ وَطِیءَ دَحْضَکِ (۵۹) زَلِقَ (۶۰) ، وَمَنْ رَکِبَ لُجَجَکِ غَرِقَ، وَمَنِ ازْوَرَّ (۶۱) عَنْ حَبَائِلِکِ وُفِّقَ، وَالسَّالِمُ مِنْکِ لاَیُبَالِی إنْ ضَاقَ بِهِ مُنَاخُهُ (۶۲) ، وَالدُّنْیَا عِنْدَهُ کَیَوْم حَانَ (۶۳) انْسِلاَخُهُ (۶۴) .

اعْزُبی (۶۵) عَنِّی! فَوَاللهِ لاَ أَذِلُّ لَکِ فَتَسْتَذِلِّینی، وَلاَ أَسْلَسُ (۶۶) لَکِ فَتَقُودِینِی. وَایْمُ اللهِ یَمِیناً أَسْتَثْنِی فِیهَا بِمَشِیئَهِ اللهِ لَأَرُوضَنَّ نَفْسِی رِیَاضَهً تَهشُّ (۶۷) مَعَها إِلَی الْقُرْصِ إِذَا قَدَرتْ عَلَیْهِ مَطْعُوماً، وَتَقْنَعُ بِالْمِلْحِ مَأْدُوماً (۶۸ ;) وَلَأَدَعَنَّ (۶۹) مُقْلَتِی (۷۰) کَعَیْنِ مَاءٍ، نَضَبَ (۷۱) مَعِینُهَا (۷۲) ، مُسْتَفْرِغَهً دُمُوعَهَا. أَتَمْتَلِیءُ السَّائِمَهُ (۷۳) مِنْ رِعْیِهَا (۷۴) فَتَبْرُکَ؟ وَتَشْبَعُ الرَّبِیضَهُ (۷۵) مِنْ عُشْبِهَا فَتَرْبِضَ (۷۶) ؟ وَیَأْکُلُ عَلِیٌّ مِنْ زَادِهِ فَیَهْجَعَ (۷۷) ؟ قَرَّتْ إِذاً عَیْنُهُ (۷۸) إِذَا اقْتَدَی بَعْدَ السِّنِینَ الْمُتَطَاوِلَهِ بِالْبَهِیمَهِ الْهَامِلَهِ (۷۹) ، وَالسَّائِمَهِ الْمَرْعِیَّهِ!

طُوبَی لِنَفْسٍ أَدَّتْ إِلَی رَبِّهَا فَرْضَهَا، وَعَرَکَتْ بِجَنْبِهَا بُؤْسَهَا (۸۰) ، وَهَجَرَتْ فِی اللَّیْلِ غُمْضَهَا (۸۱) ، حَتَّی إِذَا غَلَبَ الْکَرَی (۸۲) عَلَیْهَا افْتَرَشَتْ أَرْضَهَا (۸۳) ، وَتَوَسَّدَتْ کَفَّهَا (۸۴) ، فِی مَعْشَرٍ أَسْهَرَ عُیُونَهُمْ خَوْفُ مَعَادِهِمْ، تَجَافَتْ (۸۵) عَنْ مَضَاجِعِهِمْ (۸۶) جُنُوبُهُمْ، وَهَمْهَمَتْ (۸۷) بِذِکْرِ رَبِّهِم شِفَاهُهُمْ، وَتَقَشَّعَتْ (۸۸) بِطُولِ اسْتِغْفَارِهِم ذُنُوبُهُمْ (أُولئِکَ حِزْبُ الله، أَلاَ إِنَّ حِزْبَ اللهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ) فَاتَّقِ اللهَ یَابْنَ حُنَیْفٍ، وَلْتَکْفُفْ أَقْرَاصُکَ (۸۹) ، لِیَکُونَ مِنْ النَّارِ خَلاَصُکَ.

In Persian

به عثمان بن حنیف

ضرورت ساده زیستی کارگزاران: پس از یاد خدا و درود! ای پسر حنیف، به من گزارش دادند که مردی از سرمایه داران بصره، تو را به مهمانی خویش فرا خوانـد و تو به سرعت به سوی آن شـتافتی، خوردنیهای رنگارنگ برای تو آوردند، و کاسه هایی پر از غذا پی در پی جلوی تو می نهادنـد، گمان نمی کردم مهمانی مردمی را بپذیری که نیازمندانشان با سـتم محروم شده، و ثروتمندانشان بر سر سفره دعوت شده اند، اندیشه کن در کجایی؟ و بر سر کدام سفره می خوری؟ پس آن غذایی که حلال و حرام بودنش را نمی دانی دور بیافکن، و آنچه را به پاکیز گی و حلال بودنش یقین داری مصرف کن.

p: ۱۵۱

امام الگوی ساده زیستی آگاه باش! هر پیروی را امامی است که از او پیروی می کند، و از نور دانشش روشنی می گیرد، آگاه باش! امـام شـما از دنیای خود به دو جامه فرسوده، و دو قرص نان رضایت داده است، بدانیـد که شـما توانایی چنین کاری را ندارید اما با پرهیزکاری و تلاش فراوان و پاکـدامنی و راستی، مرا یاری دهید. پس سوگند به خدا! من از دنیای شـما طلا و نقره ای نیاندوخته، و از غنیمتهـای آن چیزی ذخیره نکرده ام، بر دو جـامه کهنه ام جـامه ای نیفزودم، و از زمین دنیـا حتی یـک وجب در اختیار نگرفتم و دنیای شما در چشم من از دانه تلخ درخت بلوط ناچیزتر است.

آری از آنچه آسـمان بر آن سایه افکنـده، فدک در دست ما بود که مردمی بر آن بخل ورزیده، و مردمی دیگر سـخاوتمندانه از آن چشم پوشـیدند، و بهترین داور خـداست، مرا با فـدک و غیر فـدک چه کار است؟ در صورتیکه جایگاه فردای آدمی گور است. که در تـاریکی آن، آثـار انسان نابود و اخبارش پنهان می گردد، گوالی که هر چه بر وسـعت آن بیفزاینـد، و دسـتهای گورکن فراخش نماید، سـنگ و کلوخ آن را پر کرده، و خاک انباشته رخنه هایش را مسدود کند. من نفس خود را با پرهیزکاری می پرورانم، تا در روز قیامت که هراسناکترین روزهاست در امان، و در لغزشگاههای آن ثابت قدم باشد.

من اگر می خواسـتم، می توانسـتم از عسل پاک، و از مغز گنـدم، و بافته های ابریشم، برای خود غذا و لباس فراهم آورم، اما هیهات که هوای نفس بر من چیره گردد، و حرص و طمع مرا وادارد که طعامهای لذیـذ برگزینم، در حالی که در (حجاز) یا (یمامه) کسـی باشـد که به قرص نـانی نرسـد، و یـا هرگز شـکمی سیر نخورد، یـا من سیر بخوابم و پیرامونم شـکمهایی که از گرسـنگی به پشـت چسبیده، و جگرهای سوخته وجود داشـته باشد، یا چنان باشم که شاعر گفت: (این درد تو را بس که شب را با شـکم سیر بخوابی.) (و در اطراف تو شکمهایی گرسنه و به پشت چسبیده باشد.)

p: ۱۵۲

آیا به همین رضایت دهم که مرا امیرالمومنین (ع) خوانند؟ و در تلخی های روزگار با مردم شریک نباشم؟ و در سختی های زندگی الگوی آنان نگردم؟ آفریده نشده ام که غذاهای لذیذ و پاکیزه مرا سرگرم سازد، چونان حیوان پرواری که تمام همت او علف، و یا چون حیوان رهاشده که شغلش چریدن و پر کردن شکم بوده، و از آینده خود بی خبر است. آیا مرا بیهوده آفریدند؟ آیا مرا به بازی گرفته اند؟ آیا ریسمان گمراهی در دست گیرم؟ و یا در راه سرگردانی قدم بگذارم؟ گویا می شنوم که شخصی از شما می گوید: (اگر غذای فرزند ابیطالب همین است، پس سستی او را فرا گرفته و از نبرد با هماوردان و شجاعان بازمانده است.) آگاه باشید! درختان بیابانی، چوبشان سخت تر، اما درختان کناره جویبار را پوست نازک تر است، درختان بیابانی که با باران سیراب می شوند آتش چوبشان شعله ورتر و پردوام تر است. من و رسول خدا (ص) چونان روشنایی یک چراغیم، یا چون آرنج به یک بازو پیوسته، به خدا سوگند! اگر اعراب در نبرد با من پشت به پشت یکدیگر بدهند، از آن روی برنتابم، و اگر فرصت داشته باشم به پیکار همه می شتابم، و تلاش می کنم که زمین را از این شخص (معاویه) مسخ شده، و این جسم کج اندیش، پاک

سازم تا سنگ و شن از میان دانه ها جدا گردد. (قسمتی از آخر نامه) ای دنیا از من دور شو، مهارت را بر پشت تو نهاده، و از چنگالهای تو رهایی یافتم، و از دامهای تو نجات یافته، و از لغزشگاههایت دوری گزیده ام، کجایند بزرگانی که به بازیچه های خود فریبشان داده ای؟ کجایند امتهایی که با زور و زیورت آنها را فریفتی؟ که اکنون در گورها گرفتارند! و درون لحدها پنهان شده اند.

p: ۱۵۳

امام و دنیای دنیاپرستان ای دنیا به خدا سوگند! اگر شخصی دیدنی بودی، و قالب حس کردنی داشتی، حدود خدا را بر تو جاری می کردم، به جهت بندگانی که آنها را با آرزوهایت فریب دادی، و ملتهایی که آنها را به هلاکت افکندی، و قدرتمندانی که آنها را تسلیم نابودی کردی، و هدف انواع بلاها قرار دادی که دیگر راه پس و پیش ندارند، اما هیهات! کسی که در لغزشگاه تو قدم گذارد سقوط کرد، و آن کس که بر امواج تو سوار شد غرق گردید، کسی که از دامهای تو رست پیروز شد، آن کس که از تو به سلامت گذشت نگران نیست که جایگاهش تنگ است، زیرا دنیا در پیش او چونان روزی است که گذشت. از برابر دیدگانم دور شو، سوگند به خدا، رام تو نگردم که خوارم سازی، و مهارم را به دست تو ندهم که هر کجا خواهی مرا بکشانی، به خدا سوگند، سوگندی که تنها اراده خدا در آن است، چنان نفس خود را به ریاضت وادارم که به یک قرص نان، هرگاه بیابم، و به نمک به جای نان خورش قناعت کند، و آنقدر از چشم ها اشک ریزم که چونان چشمه ای خشک درآید، و اشک چشم پایان پذیرد. آیا سزاوار است که چرندگان فراوان بخورند و راحت بخوابند، و گله گوسفندان پس از چرا کردن به آغل رو کنند، و علی نیز از زاد و

توشه خود بخورد و استراحت کند؟ چشمش روشن باد! که پس از سالیان دراز، چهار پایان رهاشده، و گله های گوسفندان را الگو قرار دهد!! خوشا به حال آن کس که مسوولیتهای واجب را در پیشگاه خدا به انجام رسانده، و در راه خدا هرگونه سختی و تلخی را به جان خریده، و به شب زنده داری پرداخته است، و اگر خواب بر او چیره شود بر روی زمین خوابیده، و کف دست را بالین خود قرار می دهد، در گروهی که ترس از معاد خواب را از چشمانشان ربوده، و پهلو از بسترها گرفته، و لبهایشان به یاد پروردگار در حرکت و با استغفار طولانی گناهان را زدوده اند. (آنان حزب خداوندند، و همانا حزب خدا رستگار است.)

Footnote

Fadak was a green fertile village near Medina in the Hijaz and it also had a fortress .(۱) called ash-Shumrukh. (Mu `jam al-buldan vol.۴ p.۲۳۸; Mu`jam masta`jam al-Bakri vol.۳ p.l۰۱۵; ar-Rawd al-mi`tar al-Himyari p.۴۳۷; Wafa' al-wafa vol.۴ p. ۱۲۸۰). Fadak belonged to the Jews and in the year ۷ A. H. its ownership went from them to the Prophet under the terms of a settlement for peace. The reason for this settlement was that when after the fall of Khaybar the Jews realized the real power of the Muslims their martial aspirations were lowered and noting that the Prophet had spared some Jews on their seeking protection they also sent a message of peace to the Prophet and expressed their wish that Fadak might be taken from them and their area should not be made a battlefield. Consequently the Prophet accepted their request and allowed them an amnesty and this land became his personal property wherein no one else had any interest nor could there be any such interest; because the Muslims have a share only in those properties which they might have acquired as booty after jihad while the property acquired without jihad is called fay' and the Prophet alone is entitled to it. No other person has a share in it. Thus :Allah says

And whatever hath Allah bestowed on His Apostle from them ye pricked not against it any horse or a camel but Allah granteth authority unto His apostles against whomsoever He (willeth: And Allah over all things is All-powerful. (Qur'an ۵۹:۶

p: ۱۵۵

No one has ever disputed the fact that Fadak was secured without battle. It was therefore the Prophet's personal property to which no one else had any title. The :Historians write

Fadak was personal to the Prophet as the Muslims did not use their horses or camels for it. (at-Tarikh at-Tabari vol.۱ pp.۱۵۸۲-۱۵۸۳ ۱۵۸۹; al-Kamil Ibn al-Athir vol.۲ pp.۲۲۴-۲۲۵;as-Sirah Ibn Hisham vol.۳ p.۳۶۸; at-Tarikh Ibn Khaldum vol.۲ part ۲ p.۴۰; Tarikh al-khamis ad-Diyar'bakri vol.۲ p.۵۸; as-Sirah al-Halabiyyah vol.۳ p.۵۰)

The historian and geographical scholar Ahmad ibn Yahya al-Baladhuri (d. ۲۷۹/۸۹۲) writes: Fadak was the personal property of the Prophet as the Muslims had not used their horses or camels for it. (Futuh al-buldan vol.۱ p.۳۳)

Umar ibn al-Khattab had himself regarded Fadak as the unshared property of the Holy` :Prophet when he declared

The property of Banu an-Nadir was among that which Allah has bestowed on His Messenger; against them neither horses nor camels were pricked but they belonged to the Messenger of Allah especially. (as-Sahih al-Bukhari vol.۴ p.۴۶; vol.۷ p.۸۲; vol.۹ pp.۱۲۱-۱۲۲; as-Sahih Muslim vol.۵ p.۱۵۱; as-Sunan Abu Dawud vol.۳ pp. ۱۳۹-۱۴۱; as-Sunan an-Nasa'i vol.۷ p.۱۳۲; al-Musnad Ahmad ibn Hanbal vol.۱ pp.۲۵.۴۸.۶۰ ۲۰۸: as-Sunan al-kubra al-Bayhayqi vol.۶ pp.۲۹۶-۲۹۹)

It is also proved in the accepted way that the Prophet had in his lifetime given this land (Fadak) to Fatimah as a gift. It is narrated through al-Bazzar Abu Ya`la Ibn Abi Hatim Ibn Marduwayh and others from Abu Sa'id al-Khudri and through Ibn Marduwayh from :`Abdullah ibn al-`Abbas that when the verse

p: ۱۵۶

And give to the near of kin his due. . ." (Qur'an ١٧:٢۶) was revealed the Holy Prophet called" Fatimah' and gifted Fadak to her. (ad-Durr al-manthur as-Suyuti vol.۴ p.١٧٧; Majma` az-zawa'id al-Haythami vol.٧ p.۴۶; Kanz al-'ummal al-Muttaqi vol.٣ p.۴٣٩; Ruh al-ma`ani al-(Alusi vol.١۵ p.۶٢

When Abu Bakr assumed power then in view of some benefits of State he turned out :Fatimah from Fadak and took it from her possession. Thus the historians writes

Certainly Abu Bakr snatched Fadak from Fatimah (p.b.u.h.) (Sharh Nahj al-balaghah Ibn Abi'l-Hadid vol.١۶ p. ٢١٩; Wafa' al-wafa as-Samhudi vol.٣ p.١OOO; as-Sawa`iq al-muhriqah Ibn Hajar p.٣٢) Fatimah raised a voice against it. Protesting to Abu Bakr she said "You have taken over possession of Fadak although the Prophet had gifted it to me during his lifetime." On this Abu Bakr asked her to produce witness of the gift. Consequently Amir al-mu'minin and Umm Ayman gave evidence in her favour. (Umm Ayman was the freed bond maid and the dry nurse of

(۴٠٣)

the Holy Prophet. She was the mother of Usamah ibn Zayd ibn al-Harithah. The Holy Prophet used to say "Umm Ayman is my mother after my mother. [al-Mustadrak vol.۴ p.۶٣; at-Tabari vol.٣ p. ٣۴۶٠; al-Isti`ab. vol.۴ p. ١٧٩٣; Usd al-ghabah vol.۵ p.۵۶٧] The Holy Prophet bore witness that she is among the people of Paradise. [Ibn Sa`d vol.٨ p.١٩٢; al-Isabah vol.۴ p.۴٣٢]). But this evidence was held inadmissible by Abu Bakr and Fatimah's :claim was rejected as being based on false statement. About this al-Baladhuri writes

p: ١۵٧

Fatimah said to Abu Bakr "The Messenger of Allah had apportioned Fadak to me. Therefore give it to me." Then he asked her for another witness than Umm Ayman saying "O' daughter of the Prophet you know that evidence is not admissible except by two men ."or one man and two women

After these facts there remains no possibility of denying that Fadak was the personal property of the Prophet and that he had completed its gifting to her by handing over possession in his lifetime. But Abu Bakr took over its possession and dislodged her from it. In this connection he rejected the evidence of `Ali and Umm Ayman on the ground that the requirement of evidence was not completed by the evidence of one man and one woman. Besides them Imam Hasan and Imam Husayn gave evidence in support of Fatimah but their evidence was rejected too on the ground that the evidence of the offspring and minors was not acceptable in favour of their parents. Then Rabah the slave of the Holy Prophet was also produced as a witness in support of the claim of Fatimah but he was rejected too. (Futuh al-buldan al-Baladhuri vol. ١ p.٣٥: at-Tarikh al-Ya`qubi vol.٣ p.١٩٥; Muruj adh-dhahab al-Mas`udi vol.٣ p.٢٣٧; al-Awa'il Abu Hilal al-`Askari p.٢٠٩; Wafa' al-wafa vol.٣ pp.٩٩٩ ١٠٠٠-١٠٠١; Mu`jam al-buldan Yaqut al-Hamawi vol.۴ p.٢٣٩; Sharh Ibn Abi'l-Hadid vol.١۶ pp.٢١۶ ٢١٩ - ٢٢٠ ٢٧۴; al-Muhalla Ibn Hazm vol.۶ p.۵٠٧; as-Sirah al-.(Halabiyyah vol.٣ p.٣۶١ ; at-Tafsir al-Fakhr ar-Razi vol.٢٩ p.٢٨۴

p: ١۵٨

At this stage the question arises that when Fatimah's possession over Fadak is admitted as Amir al-mu 'minin has also clarified in this letter by saying "We had Fadak in our possession " what was the sense in asking Fatimah to produce evidence in support of her claim because the onus of proof does not lie on the person in possession. The onus of proof lies on the person filing a counter claim because possession itself constitutes a .proof

(۴۰۴)

As such it was on Abu Bakr to produce a proof of the lawfulness of his taking over the land and in the case of his being unable to do so Fatimah's possession would mean a proof for her lawful ownership. As such it would be wrong to ask her to produce some more proof .or evidence

It is strange that when other claims of this nature came before Abu Bakr he allowed them in favour of the claimant merely on the basis of the claim and the claimant is neither asked to furnish proof of his claim nor to produce witnesses. In this connection the :traditionalists write

It is related from Jabir ibn `Abdillah al-Ansari that he said that the Messenger of Allah had said that when the booty from Bahrain arrived he would allow him such and such out of it but the booty did not arrive till the Prophet's death. When it arrived in the days of Abu Bakr he went to him and Abu Bakr made the announcement that whoever had a claim against the Messenger of Allah or to whomever he had made a promise should come for his claim. So I went to him and told him that the Prophet had promised to give me such and such property out of the booty from Bahrain whereupon he gave me all that. (as-Sahih al-Bukhari vol.۳ pp.۱۱۹ ۲۰۹ ۲۳۶; vol.۴ p.۱۱۰; vol.۵ p.۲۱۸; as- Sahih Muslim vol.۷ pp.۷۵-۷۶; al-Jami' as-sahih at-Tirmidhi vol.۵ p.۱۲۹; al-Musnad Ahmad ibn Hanbal vol.۳ pp.۳۰۷-۳۰۸; at-.(Tabaqat al-kabir Ibn Sa'd vol.۲ part ۲ pp.۸۸-۸۹

p: ۱۵۹

In the annotations of this tradition Shihabu'd-Din Ahmad ibn `Ali (Ibn Hajar) al-`Asqalani ash-Shafi`i (۷۷۳/۱۳۷۲ - ۸۵۲/۱۴۴۹) and Badru'd- Din Mabmud ibn Ahmad al-`Ayni al-Hanafi (۷۶۲/۱۳۶۱ - ۸۵۵/۱۴۵۱) have written:

This tradition leads to the conclusion that the evidence of one just companion can also be admitted as full evidence even though it may be in his own favour because Abu Bakr did not ask jabir to produce any witness in proof of his claim. (Fath al-bari fi sharh sahih al-Bukhari vol.۵ p.۳۸۰; `Umdatu'l-qari fi sharh sahih al-Bukhari vol.۱۲ p.۱۲۱) If it was lawful to allow property to Jabir on the basis of good impression without calling for witness or evidence then what stopped allowing Fatimah's claim on the basis of similar good impression. If good impression could exist in the case of Jabir to such an effect that he would not benefit

(۴۰۵)

by speaking a lie then why should there not be the good belief about Fatimah that she would not attribute a false saying to the Prophet just for a piece of land. Firstly her admitted truthfulness and honesty was enough for holding her truthful in her claim and the evidence of `Ali and Umm Ayman in her favour was also available besides other evidences. It has been said that the claim could not be decided in favour of Fatimah on the basis of these two witnesses because the holy Qur'an lays down the principle of evidence that:

then call to witness two witnesses from among your men and if there not be two men. . . (then (take) a man and two women (Qur'an ۲:۲۸۲

If this principle is universal and general then it should be taken into regard on every occasion but on some occasions it is found not to have been followed; for example when an Arab had a dispute with the Prophet about a camel khuzaymah ibn Thabit al-Ansari gave evidence in favour of the Prophet and this one evidence was deemed to be equal to two because there was no doubt in the honesty and truthfulness of the individual in whose favour the evidence was led. It was for this reason that the Holy Prophet granted him the title of Dhu'sh-Shahadatayn (i.e. one whose evidence is equivalent to the evidence of two witnesses). (al-Bukhari vol.۴ p.۲۴; vol.۶ p.۱۴۶; Abu Dawud vol.۳ p.۳۰۸; an-Nasa'i vol.۷ p.۳۰۲; Ahmad ibn Hanbal vol.۵ pp.۱۸۸ ۱۸۹ ۲۱۶; al-Isti`ab vol.۲ p.۴۴۸; Usd al-ghabah vol.۲ p.۱۱۴; al-Isabah vol.۱ pp.۴۲۵ -۴۲۶; al-Musannaf as-San`ani vol.۸ pp.۳۶۶ - ۳۶۸).

Consequently neither was the generality of the verse about evidence affected by this action nor was it deemed to be against the cannons of evidence. So if here in view of the Prophet's truthfulness one evidence in his favour was deemed to be equal to two then could not the evidence of `Ali and Umm Ayman be regarded enough for Fatimah in view of her moral greatness and truthfulness? Besides this verse does not show that there can be no other way of establishing a claim other than these two ways. In this connection al-Qadi Nuru'llah al-Mar'ashi at-Tustari (۹۵۶/۱۵۴۹ - ۱۰۱۹/ ۱۶۱۰) has written in Ihqaq al-haqq chapter on al-Mata`in:

The view of the objector that by Umm Ayman's evidence the requirement of evidence remains incomplete is wrong on the grounds that

(۴۰۶)

from certain traditions it is seen that it is lawful to give a decision on the basis of one witness and it does not necessarily mean that the injunction of the Qur'an has been violated because this verse means that a decision can be given on the strength of the evidence of two men or one man and two women and that their evidence is enough. From this it does not appear that if there are some other grounds besides evidence of witnesses that are unacceptable and that verdict cannot be given on its basis unless it is argued that this is the only sense of the verse. But since every sense is not final argument this sense can be brushed aside particularly because the tradition clearly points to a contrary sense and ignoring the sense does not necessarily mean violation of the verse. Secondly the verse allows a choice between the evidence of two men or of one man and two women. If by virtue of the tradition a third choice is added namely that a verdict can be passed by means of other evidence as well then how does it necessitate that the ?Qur'anic verse should stand violated

In any case from this reply it is clear that a claimant is not obliged to produce the evidence of two men or one man and two women in support of the claim because if there is one witness and the claimant swears on oath then he can be taken to have legitimacy in his claim and a decision can be given in his favour. In this connection it has been narrated by :more than twelve companions of the Holy Prophet that

The Messenger of Allah used to decide cases on the strength of one witness and the taking of oath.

It has been explained by some companions (of the Prophet) and some scholars ofjurisprudence that this decision is specially related to rights property and transactions and this decesion was practised by the three Caliphs Abu Bakr `Umar and `Uthman. (Muslim vol.۵ p.١٢٨; Abu Dawud vol.٣ pp.٣٠٨-٣٠٩; at-Tirmidhi vol.٣ pp.۶٢٧-۶٢٩; Ibn Majah vol.٢ p.٧٩٣; Ahmad ibn Hanbal vol.١ pp.٢۴٨ ٣١۵ ٣٢٣ vol.٣ p.٣٠۵; vol.۵ p.٢٨۵; Malik ibn Anas al-Muwatta' vol.٢ pp.٧٢١-٧٢۵; al-Bayhaqi as-Sunan al-kubra vol.١٠ pp.١۶٧ - ١٧۶;as-Sunan ad-Dar'qutni vol.۴ pp.٢١٢ - ٢١۵; Majma` az-zawa'id vol.۴ p.٢٠٢; Kanz al-'ummal vol.٧ p.١٣) When decisions were passed on the strength of one witness and swearing then even if in Abu Bakr's view the requirement of evidence was in-

(۴٠٧)

complete he should have asked her to swear and given the judgement in her favour. But here the very object was to tarnish the truthfulness of Fatimah so that in future the question of her testimony should not arise.

However when Fatimah's claim was rejected in this manner and Fadak was not accepted as the Prophet's gift to her she claimed it on the basis of inheritance saying:

"If you do not agree that the Prophet had gifted it to me you cannot at least deny that Fadak and the revenues of Khaybar as well as the lands around Medina were the Prophet's personal properties and I am his only successor." But she was deprived of her inheritance on the basis of a tradition related by Abu Bakr himself that the Holy Prophet said We prophets have no successors and whatever we leave behind constitutes charity." (al-Bukhari vol.۴ p. ٩۶; vol.۵ pp.٢۵ - ٢۶ ١١۵ ١١٧; vol.٨ p.١٨۵; Muslim vol.۵ pp.١۵٣-l۵۵; at-Tirmidhi vol.۴ pp.١۵٧-١۵٨; Abu Dawud vol.٣ pp.l۴٢-١۴٣; an-Nasa'i vol.٧ p.l٣٢; Ahmad ibn Hanbal vol.١ pp.۴ ۶ ٩ lO; al-Bayhaqi vol.۶ p.٣٠٠; Ibn Sa'd vol.٢ part٢ pp.٨۶-٨٧; at-Tabari vol.١ p.١٨٢۵; Tarikh al-khamis vol.٢ pp.١٧٣-١٧۴).

p: ١۶٣

Besides Abu Bakr no one else had knowledge of this saying which was shown to be a tradition of the Prophet nor had anyone from among the. companions heard it. Thus Jalalu'd-Din `Abd ar-Rahman ibn Abi Bakr as-Suyuti ash-Shafi`i (۸۴۹/۱۴۴۵-۹۱۱/۱۵۰۵) and Shihabu'd-Din Ahmad ibn Muhammad (Ibn Hajar) al-Haytami ash-Shafi'i (۹۰۹/۱۵۰۴-۹۷۴/۱۵۶۷) have written:

After the death of the Prophet there was a difference of view about the inheritance and no one had any information in this matter. Then Abu Bakr said that he had heard the Messenger of Allah saying that: "We prophets leave no successors and whatever we leave behind constitutes charity". (Tarikh al-khulafa' p.۷۳; as Sawa'iq al-muhriqah p. ۱۹) The mind refuses to believe that the Prophet should not tell those individuals who could be deemed his successors that they would not inherit and inform a third party who had not the remotest kinship that there would be no successor to him.Then this story was made public only when the case

(۴۰۸)

for Fadak had been filed in his court and he himself constituted the contesting party. In such circumstances how can his presenting in his own support a tradition which no one else had heard be deemed permissible. If it is argued that this tradition should be relied upon in view of the greatness of position of Ahu Bakr then why cannot Fatimah's claim to the gift be relied upon because of her honesty and truthfulness more so when the evidence of Amir al-mu'minin and Umm Ayman as well as others was also in her favour. If necessity was felt to call more evidence in her case then evidence can also be called for about this tradition particularly since this tradition hits against the general instructions of the Qur'an on succession. How can a tradition which is weak in the manner of its relating and altered and is questioned on the basis of facts be deemed to particularize a generality of the Qur'anic injunction on succession because the question of the inheritance of the prophets is clearly mentioned in the Qur'an. Thus Allah says:

p: ۱۶۴

(And Soloman inherited David . . . (Qur'an ۲۷:۱۶

:At another place it is stated through the words of Prophet Zakariyya

So grant me from yourselfan heir who shall inherit me and inherit from the family of (Jacob. . . (Qur'an ۱۹:۵-۶

In these verses succession refers to succession in estate and to take it in its figurative meaning of succession in prophetic knowledge would not only be obtuse but also against facts because knowledge and prophethood are not objects of succession nor do they possess the quality of transmission through inheritance for in that case all the progeny of the prophets would have been prophets. There is no sense in making a distinction that the progeny of some prophets may inherit prophethood while others should remain deprived of it. It is strange that the theory of transmission of prophethood through inheritance is propagated by those who have always laid the objection against the Shi'ahs that they regard the Imamate and the caliphate as an object of inheritance and confined to one family only. Will not prophethood become an object of inheritance by taking succession in ?this verse to mean succession to the prophethood

If in Abu Bakr's view by virtue of this tradition there could be no successor of the Prophet then where was this tradition when a document had been written admitting Fatimah's -claim for succession? Thus Nuru'd

(۴۰۹)

Din `Ali ibn Ibrahim al-Halabi ash-Shafi'i (۹۷۵/۱۵۶۷ - ۱۰۴۴/۱۶۳۵) quoting from Shamsu'd-Din :Yusuf (Sibt ibn al-Jawzi) al-Hanafi (۵۸۱/۱۱۸۵ - ۶۵۴/ ۱۲۵۶) narrated

Abu Bakr was on the pulpit when Fatimah came to him and said "O' Abu Bakr the Qur'an should allow your daughter to inherit you but I am not to inherit my father!" Abu Bakr started weeping and alighted from the pulpit. Then he wrote for her about Fadak. At that time `Umar arrived and enquired what it was. Abu Bakr replied "It is a document I have written for Fatimah about her inheritance from her father." `Umar said "What will you spend on the Muslims while the Arabs are waging war against you as you see?" Then `Umar took the document and tore it. (as-Sirah al-Halabiyyah vol.۳ pp. ۳۶۱-۳۶۲)

Every sensible person who remarks this behaviour can easily reach the conclusion that this tradition is concocted and wrong and was fabricated only to secure possession over Fadak and other inheritances. Consequently Fatimah refused to accept it and expressed her anger in this way that she made a will about Abu Bakr and `Umar that the two should not join in her funeral prayer. `A'ishah narrated:

Fatimah (p.b.u.h.) the daughter of the Holy Prophet (p.b.u.h.a.h.p.) sent for Abu Bakr (after he became Caliph after the death of the Holy Prophet) claiming from him her inheritance left by the Messenger of Allah from what Allah had bestowed (especially) upon him at Medina and Fadak and what was left from one-fifth (khums) of the income (annually received) from Khaybar. . . Abu Bakr refused to hand over anything from it to Fatimah. Then Fatimah became angry with Abu Bakr and forsook him and did not talk to him until the end of her life...When she died her husband `Ali ibn Abi Talib buried her at night. He did not inform Abu Bakr about her death and offered the funeral prayer over her himself. . . (al-Bukhari vol.۵ p.۱۷۷; vol.۸; p.۱۸۵; Muslim vol.۵ pp.۱۵۳-۱۵۵; al-Bayhari vol.۴ p.۲۹; vol.۶ pp. ۳۰۰-۳۰۱; Ibn Sa'd vol.۲ part ۲ p.۸۶; Ahmad ibn Hanbal vol.۱ p.۹; at-Tabari vol.۱ p.۱۸۲۵; Ibn Kathir at-Tarikh vol.۵ pp.۲۸۵-۲۸۶; Ibn Abi'l-Hadid vol.۶ p.۴۶ and Wafa' al-wafa' vol.۳ p.۹۹۵)

p: ۱۶۶

In this connection Umm Ja'far the daughter of Muhammad ibn

(۴۱۰)

Ja`far narrated about the request of Fatimah (p.b.u.h.) to Asma' bint `Umays near her :death that

When I die I want you and `Ali to wash me and do not allow anyone to go in to me (in my .(house

When she died `A'ishah came to enter Asma' told her "Do not enter." `A'ishah complained to Abu Bakr (her father) saying "This Khath`amiyyah (a woman from the tribe of Kath'am i.e. Asma') intervenes between us and the daughter of the Messenger of Allah . . ." Then Abu Bakr came and stood at the door and said "O' Asma' what makes you prevent the wives of the Prophet from entering in to the daughter of the Messenger of Allah?" Asma' replied "She had herself ordered me not to allow anyone to enter into her . . ." Abu Rakr said "Do what she has ordered you." (Hilyah al-awliya' vol.۲ p.۴۳; as-Sunan al-kubra vol.۳ p.۳۹۶; vol.۴ p.۳۳۴; Ansab al-ashraf vol.۱ p.۴۰۵; al-Isti`ab vol.۴ pp.۱۸۹۷-۱۸۹۸; Usd (al-ghabah vol.۵ p.۵۲۴; al-Isabah vol.۴ pp.۳۷۸-۳۷۹

Fatimah (p.b.u.h.) had also made a request to Amir al-mu'minin `Ali that she must be buried at night and that no one should come to her that Abu Bakr and `Umar should not be notified about her death and burial and that Abu Bakr should not be allowed to say the .prayer over her body

When she died `Ali washed and buried her in the quietness of the night not notifying Abu .Bakr and `Umar. So these two were not aware of her burial

p: ۱۶۷

:Muhammad ibn `Umar al-Waqidi (١٣٠/٧٤٧ - ٢٠٧/٨٢٣) said

It has been proved to us that `Ali (p.b.u.h.) performed her funeral prayer and buried her by night accompanied by al-`Abbas (ibn `Abd al-Muttalib) and (his son) al-Fadl and did not notify anyone. it was for this reason that the burial place of Fatimah (p.b.u.h.) was hidden and unknown and no one is sure about it. (al-Mustadrak vol.٣ pp.١۶٢-١۶٣; al-Musannaf vol.۴ p.١۴١; Ansab al-ashraf vol.١ pp.۴٠٢ ۴٠۵. al-Isti`ab vol.۴ p.١٨٩٨; Usd al-ghabah vol.۵ pp. ۵٢۴-۵٢۵: al-Isabah vol.۴ pp.٣٧٩-٣٨٠; at-Tabari vol.٣ pp.٢۴٣۵-٢۴٣۶; Ibn Sa`d (vol.٨ pp.١٩-٢٠; Wafa' al-wafa vol.٣ pp.٩٠١-٩٠٢ ٩٠۴ ٩٠۵; Ibn Abi'l-Hadid vol.١۶ pp.٢٧٩-٢٨١

(۴١١)

To attribute this displeasure of Fatimah to sentiments and thereby to lower its importance does not evince a correct sentiment because if this displeasure had been the result of sentiments then Amir al-mu'minin would have stopped her from this misplaced displeasure but no history shows that Amir al-mu'minin took this displeasure to be misplaced. Besides how could her displeasure be the result of personal feelings or sentiments since her pleasure or displeasure always accord with Allah's will. The :Prophet's following saying is a proof of this

O' Fatimah surely Allah is enraged in your rage and is pleased in your pleasure. (al-Mustadrak vol.٣ p.١۵٣; Usd al-ghabah vol.۵ p.۵٢٢; al-Isabah vol.۴ p.٣۶۶; Tahdhib at-tahdhib vol.١٢ p.۴۴١; al-Khasa'is al-kubra vol.٢ p.٢۶۵; Kanz al-`ummal vol.١٣ p.٩۶; vol.١۶ p.٢٨٠; (Majma` az-zawa'id vol.٩ p.٢٠٣

A short history of Fadak after the death of Fatimah

The motive which causes us to pursue the history of Fadak and to extract the continuation of events after it for a period of three centuries from the texts of historical -:books is to clarify three questions

p: ١۶٨

a. The rule of annulment of inheritance from prophets made by the Holy Prophet in other words that the property of the Holy Prophet is a part of the public treasury and belongs to all Muslims. This was claimed by the first caliph Abu Bakr and was rejected by his successors both by next the two caliphs (Umar and Uthman) and by the Umayyads and the `Abbassids. We must consider that the lawfulness and rightfulness of their caliphate depended upon the correctness and lawfulness of the caliphate of the first Caliph and his .actions

b. Amir al-mu'minin (`Ali p.b.u.h.) and the descendants of Fatimah never had any hesitation regarding the rightfulness and justifiability of their claim. They insisted and confirmed that Fatimah (p.b.u.h.) had always been right and that Abu Bakr's claim had .always been rejected and they did not yield to the false claim

(۴۱۲)

c. Whenever one of the Caliphs made a decision to put into effect Allah's command in regard to Fadak to observe justice and equity and to restore the right to the entitled one in conformity with Islamic rules he used to return hack the Fadak to the descendants of .Fatimah (p.b.u.h.) and to hand it over to them

Umar ibn al-Khattab was the most harsh person in keeping Fatimah (p.b.u.h.) from .`۱ :Fadak and her inheritance as he himself confessed

When the Messenger of Allah died I came along with Abu Bakr to `Ali ibn Abi Talib and said "What do you say about what has been left by the Messenger of Allah? "He replied "We have the most rights with the Holy Prophet." I (`Umar) said "Even those properties of Khaybar?" He said "Yes even those of Khaybar." I said "Even those of Fadak?" He replied "Yes even those of Fadak." Then I said "By Allah we say no even if you cut our (necks with saws." (Majma` az-zawa'id vol.۹ pp.۳۹-۴۰

p: ۱۶۹

As it has been mentioned before `Umar then took the document of Fadak and tore it up. But when `Umar became Caliph (۱۳/۶۳۴ - ۲۳/۶۴۴) he gave back the Fadak to inheritors of the Holy Prophet. Yaqut al-Hamawi (۵۷۴/۱۱۷۸ - ۶۲۶/۱۲۲۹) the famous historian and :geographer following the event of Fadak said

Then when `Umar ibn al-Khattab became caliph and gained victories and the Muslims... had secured abundant wealth (i.e. the public treasury satisfied the Caliphate's needs) he made his judgement contrary to that of his predecessor and that was to give it (Fadak) back to the Prophet's heirs. At that time `Ali ibn Abi Talib and `Abbas ibn `Abd al-Muttalib .disputed Fadak

Ali said that Holy Prophet (p.b.u.h.a.h.p.) had bestowed it on Fatimah during his lifetime.` `Abbas denied this and used to say "This was in the possession of the Holy Prophet (p.b.u.h.a.h.p.) and I am sharing with his heirs." They were disputing this* among each other and asked `Umar to settle the case. He refused to judge between them and said "Both of you are more conscious and aware to your problem; but I only give it to you..." (Mu`jam al-buldan vol.۴ pp.۲۳۸-۲۳۹: Wafa' al-wafa vol.۳ p.۹۹۹; Tahdhib aL-lughah vol.۱O p.۱۲۴; Lisan al-`Arab

(۴۱۳)

(vol.۱۰ p.۴۷۳; Taj al-`arus vol.۷ p.۱۶۶

The reason that `Umar and Abu Bakr were trying to seize Fadak was an economic and political reason not merely a religious one as the previous episode shows for when the economic and political condition of the caliphate improved and there was no need of the .income obtained from Fadak `Umar's judgement changed also

p: ۱۷۰

The last part of this historic event has been inserted afterwards to demonstrate the matter of inheritance by the brother of the deceased or the paternal uncle of the deceased when he has no sons. This problem is a matter of dispute between Islamic sects. The judicial and jurisprudencial discussion is separate from our goal. We are only .discussing the matter historically

Abbas had no claim in this case because he had not shown that he had a share in this` property nor did his descendants consider it to be among their own assests even when they had became caliphs and were reigning. They owned this estate either in their position as caliphs or they used to return it to the descendants of Fatimah when they had .decided to be just governors

When `Uthman ibn Affan became caliph after the death of `Umar (٢٣/۶۴۴ - ٣۵/۶۵۶) he .٢ granted Fadak to Marwan ibn al-Hakam his cousin (as-Sunan al-kubra vol.۶ p.٣O١; Wafa' al-wafa vol.٣ p. ١٠٠٠; Ibn Abi'l- Hadid vol.١ p.١٩٨) and this was one of the causes of vindictive feelings among the Muslims towards `Uthman (al-Ma `arif Ibn Qutaybah p. ١٩۵; al-`Iqd al-farid vol.۴ pp.٢٨٣ ۴٣۵; at-Tarikh Abu'l-Fida' vol.١ p.١۶٨; at-Tarikh Ibn al-Wardi vol.١ p.٢٠۴) which ended in the revolt against him and his murder. "While previously Fatimah used to claim it. sometimes as her inheritance and sometimes as a gift (from her father) she was driven away from it (Fadak)" as Ibn Abi'l-Hadid said. (Sharh Nahj al-balaghah). In this way Fadak fell into the possession of Marwan. He used to sell its crops and products for at least ten thousand Dinars per year and if in some years its income decreased this drop was not very pronounced. This was its usual profit until the time of the caliphate of `Umar ibn `Abd al- `Aziz (in ١٠٠/٧١٨). (Ibn Sa`d. vol.۵ pp.٢٨۶ ٢٨٧; Subh al-(a`sha vol.۴ p.٢٩١

p: ١٧١

(۴۱۴)

When Mu`awiyah ibn Abi Sufyan became caliph (۴۱/۶۶۱ - ۶۰/ ۶۸۰) he became a partner .۳ with Marwan and others in Fadak. He alloted one third to Marwan and one third to `Amr ibn `Uthman ibn `Affan and one third to his son Yazid. This was after the death of al-Hasan ibn `Ali (p.b. u.h.). "To make angry the progeny of the Holy Prophet" al-Ya`qubi (states: (at-Tarikh vol.۲ p.۱۹۹

It was in the possession of the three above mentioned persons until Marwan became caliph (۶۴/۶۸۴ - ۶۵/۶۸۵) and he completely took over possession of it. Then he donated it to his two sons `Abd al-Malik and `Abd al-'Aziz. Then `Abd al-`Aziz donated his share to his .(son (`Umar ibn `Abd al.`Aziz

When `Umar ibn `Abd al-`Aziz became caliph (۹۹/۷۱۷ - ۱۰۱/ ۷۲۰) he delivered a lecture .۴ and mentioned that: "Verily Fadak was among the things that Allah had bestowed on His Messenger and no horse nor camel was pricked against it..." and mentioned the case of Fadak during the past caliphates until He said: "Then Marwan gave it (Fadak) to my father and to `Abd al-Malik. It became mine and al-Walid's and Sulayman's (two sons of `Abd al-Malik). When al-Walid became caliph (۸۶/۷۰۵ - ۹۶/۷۱۵)I asked him for his share and He gave it to me. I asked also for Sulayman's share and he gave it to me. Then I gathered the three parts and I possess no property more preferable to me than this. Be witness that I returned it to its original state." He wrote this to his governor of Medina (Abu Bakr ibn Muhammad ibn `Amr ibn Hazm) and ordered him to carry out what he had declared in the speech he delivered. Then Fadak came into the possession of the children of Fatimah. "This was the first removal of oppression by returning it (Fadak) to the children of `Ali." .(al-Awa'il Abu Hilal al-`Askari p.۲۰۹). They possessed it during the reign of this caliph

p: ۱۷۲

When Yazid ibn `Abd al-Malik became caliph (۱۰۱/۷۲۰ - ۱۰۵/ ۷۲۴) he seized Fadak and they .۵ (the children of `Ali) were dispossessed. It fell into the possession of the Banu Marwan as it had been previously. They passed it from hand to hand until their caliphate expired and .passed away to the Banu al-Abbas

When Abu'l-`Abbas Abdullah as-Saffah became the first caliph of the `Abbasid dynasty .۶ (۱۳۲/۷۴۹-۱۳۶/۷۵۴) he gave back Fadak to the children of Fatimah and submitted it .to`Abdullah ibn al-Hasan ibn al-Hasan ibn `Ali ibn Abi Talib

(۴۱۵)

When Abu Ja`far `Abdullah al-Mansur ad-Dawanaqi (۱۳۶/۷۵۴ - ۱۵۸/۷۷۵) became caliph he .۷ .seized Fadak from the children of al-Hasan

When Muhammad al-Mahdi ibn al-Mansur became caliph (۱۵۸/۷۷۵ - ۱۶۹/۷۸۵) he returned .۸ .Fadak to the children of Fatimah

Then Musa al-Hadi ibn al-Mahdi (۱۶۹/۷۸۵ - ۱۷۰/۷۸۶) and his brother Harun ar-Rashid .۹ (۱۷۰/۷۸۶ - ۱۹۳/۸۰۹) seized it from the descendants of Fatimah and it was in the possession of .(Banu al-`Abbas until the time that al-Ma'mun became caliph (۱۹۸/۸۱۳ - ۲۱۸/۸۳۳

al-Ma'mun al-`Abbasi gave it back to the descendants of Fatimah (۲۱۰/۸۲۶). It is .۱۰ :narrated through al-Mahdi ibn Sabiq that

al-Ma'mun one day sat to hear the complaints of the people and to judge in cases. The first utter of complaint which he received caused him to weep when he looked at it. He asked where the attorney of Fatimah daughter of the Holy Prophet was? An old man stood up and came forth arguing with him about Fadak and al-Ma'mun also argued with (him until he overcame al-Ma'mun. (al-Awa'il p.۲۰۹

p: ۱۷۳

al-Ma'mun summoned the Islamic jurisprudents (al-Fuqaha') and interrogated them about the claim of the Banu Fatimah. They narrated to al-Ma'mun that the Holy Prophet gifted Fadak to Fatimah and that after the death of the Holy Prophet Fatimah demanded Abu Bakr to return Fadak to her. He asked her to bring witnesses to her claim regarding this gift. She brought `Ali al-Hasan al-Husayn and Umm Ayman as her witnesses. They witnessed the case in her favour. Abu Bakr rejected their witness. Then al-Ma'mun asked the Islamic jurisprudents: "What is your view about Umm Ayman?" They replied She is a woman to whom the Holy Prophet bore witness that she is an inhabitant of Paradise. al-Ma'mun disputed at length with them and forced them to accept the argument by proofs till they confessed that `Ali al-Hasan al-Husayn and Umm Ayman had witnessed only the truth. When they unanimously accepted this matter he restored Fadak to the (descendants of Fatimah. (at-Tarikh al-Ya`qubi vol.۳ pp. ۱۹۵ - ۱۹۶

Then al-Ma'mun ordered that the estate (of Fadak) should be registered among the property (of the descendants of Fatimah) and it was

(۴۱۶)

.registered and al-Ma'mun signed it

:Then he wrote a letter to his governor in Medina named Qutham ibn ja`far as follows

Know that Amir al-mu'minin in exercise of the authority vested upon him by the divine" religion as the Caliph successor and the kinsman of the Holy Prophet has considered himself more deserving to follow the precedent of the Holy Prophet (sunnatu'n-nabi) and to carry out his commands. And (the chief is more entitled) to restore to the rightful persons any endowment gifted by the Holy Prophet or thing which the Holy Prophet had gifted to someone. The success and safeguard of Amir al-mu'minin is by Allah and he is particularly anxious to act in a way which will win the pleasure of the Almighty Allah for .him

p: ۱۷۴

Verily the Holy Prophet had gifted the estate of Fadak to his daughter Fatimah (p.b.u.h.)." He had transferred its ownership to her. It is a clear and established fact. None of the kindred of the Holy Prophet have any difference of view. Fatimah always claimed that which was more deserving (to be justified) than the person (Abu Bakr) whose word was accepted. Amir al-mu'minin considers it right and proper to restore Fadak to the heirs of Fatimah. He would hereby win nearness to Almighty Allah by establishing His justice and right. It would win the appreciation of the Holy Prophet by carrying into effect his commandments. Amir al-mu'minin has commanded that this restoration of Fadak should .duly be registered. The commands should he transmitted to all the officials

Then if as it was a custom to proclaim on every hajj gathering (every year) following the" death of the Holy Prophet that anyone to whom the Holy Prophet had promised (the donation) of a gift or a present should come forward his statement will be accepted and the promise will be fulfilled. Certainly Fatimah (p.b.u.h.) had a superior right to have her statements accepted in the matter of the gifting of Fadak by the Holy Prophet (may Allah .bless him and his descendants) to her

Verily Amir al-mu'minin has commanded his slave Mubarak at-Tabari to restore Fadak " to the descendants of Fatimah the daughter of the holy Prophet with all its borders its .rights and all slaves attached thereto. cereal crops and other things

p: ١٧٥

(۴۱۷)

The same has been restored to Muhammad ibn Yahya ibn al-Hasan ibn Zayd ibn `Ali ibn " al-Husayn ibn `Ali ibn Abi Talib and Muhammad ibn `Abdullah ibn al-Hasan ibn `Ali ibn al-Husayn ibn `Ali ibn Abi Talib.

Amir al-mu'minin has appointed the two of them as the agents representing the owners" of the lands - the heirs of Fatimah. Know then this is the view of Amir al-mu'minin and that Allah has inspired him to obey the order of Allah and to win His pleasure and the pleasure of the Holy Prophet. Let also your subordinates know this. Behave towards Muhammad ibn Yahya and Muhammad ibn `Abdillah in the same manner as you used to behave towards Mubarak at-Tabari. Help them both to everything which has to do with its flourishing and prosperity and its improvement in abundance of cereals by Allah's will; and that is an end to the matter."

(This is written this Wednesday two nights past Dhu'l-qi'dah the year ۲۱۰ (۱۵/۲/۸۲۶.

۱۱. During the period of al-Ma'mun's caliphate Fadak was in the possession of Fatimah's descendants and this continued during the caliphate of al-Mu'tasim (۲۱۸/۸۳۳ - ۲۲۷/۸۴۲) and al-Wathiq (۲۲۷/۸۴۲ - ۲۳۲/ ۸۴۷).

۱۲. When Ja`far al-Mutawakkil became caliph (۲۳۲/۸۴۷ - ۲۴۷/ ۸۶۱) the one among them who was marked as an archenemy of the progeny of the Holy Prophet both of those alive and of those dead gave the order to recapture Fadak from the descendants of Fatimah. (He seized it and granted it to Harmalah al-Hajjam or the Cupper) and after the death of al-Hajjam he granted it to al-Bazyar or the Falconer a native of Tabaristan. (Kashf al-ghumnah vol.۲ pp.۱۲۱ - ۱۲۲; al-Bihar [lst ed.] vol.۸. p.۱۰۸; Safinah al-bihar vol.۲ p.۳۵۱). Abu Hilal al-`Askari- mentioned that his name was `Abdullah ibn `Umar al-Bazyar and added: "And there were in it (Fadak) eleven date-palm trees which the Holy Prophet had planted by his own hands. The descendants of Abu Talib used to gather these dates. When pilgrims (al-Hujjaj) entered Medina they donated the dates to them. Through this they received a considerable ruturn. This news reached al-Mu- tawakkil. He ordered `Abdullah ibn `Umar to cut up the fruits and to squeeze the juice from them. `Abdullah ibn `Umar sent a man named Bishr ibn Umayyah ath-Thaqafi who squeezed the fruits. It was reported that he made it

p: ۱۷۶

(۴۱۸)

into wine. It had not reached Basrah (on its way to the Caliph) before it decayed and al-Mutawakkil was killed." (al-Awa'il p.۲۰۹).

۱۳. When al-Mutawakkil was killed and al-Muntasir (his son) succeeded him (۲۴۷/۸۶۱ - ۲۴۸/۸۶۲) he gave the order to restore Fadak to the descendants of al-Hasan and al-Husayn and delivered the donations of Abu Talib to them and this was in ۲۴۸/۸۶۲.

(Ref. for Nos.۳-۱۳-Futuh al-buldan vol.۱ pp.۳۳-۳۸; Mu`jam al-buldan vol.۴ pp.۲۳۸-۲۴۰; at-Tarikh al-Ya`qubi vol.۲ p.۱۹۹; vol.۳ pp.۴۸ ۱۹۵-۱۹۶; al-Kamil Ibn al-Athir vol.۲ pp. ۲۲۴-۲۲۵; vol.۳ pp. ۴۵۷ ۴۹۷; vol.۵ p.۶۳; vol.۷ p.۱۱۶; al-`Iqd al-farid vol.۴ PP:۲۱۶ ۲۸۳ ۴۳۵; Wafa' alwafa vol.۳ pp.۹۹۹-۱۰۰۰; at-Tabaqat al-kabir vol.۵ pp. ۲۸۶-۲۸۷; Tarikh al-Khulafa' pp.۲۳۱-۲۳۲ ۳۵۶; Muruj adh-dhahab vol.۴ p.۸۲; Sirah `Umar ibn `Abd al-`Aziz Ibn al-Jawzi p.۱۱۰;Subh al-a`sha vol.۴ p.۲۹۱; Jamharah rasa'il al-`Arab vol.۲ pp.۳۳۱-۳۳۲; vol. ۳ pp. ۵۰۹-۵۱۰; `Alam an-nisa' vol.۳ pp.۱۲۱۱ -۱۲۱۲; Ibn Abi'l-Hadid vol.۱۶ pp.۲۷۷- ۲۷۸: al-Awa'il p.۲۰۹; Kashf al-ghummah vol.۲ pp.۱۲۰-۱۲۲; al-Bihar vol.۸ pp.۱۰۷-۱۰۸).

۱۴. It seemed that Fadak was recaptured from the descendants of Fatimah after the death of al-Muntasir (۲۴۸/۸۶۲) because Abu'l-Hasan `Ali ibn `Isa al-Irbili (d. ۶۹۲/۱۲۹۳) mentioned al-Mu`tadid (۲۷۹/۸۹۲ - ۲۸۹/۹۰۲) returned Fadak to the descendants of Fatimah. Then he mentioned that al-Muqtafi (۲۸۹/۹۰۲ - ۲۹۵/۹۰۸) seized it from them. It is said also that al-Muqtadir (۲۹۵/۹۰۸ - ۳۲۰/۹۳۲) returned it to them (the descendants of Fatimah). (Kash al-ghummah vol.۲ p.۱۲۲; al-Bihar vol.۸ p.۱۰۸: Safinah vol.۲ p.۳۵۱).

۱۵. And after this long period of recapturing and restoration Fadak was returned to the possession of the usurpers and their heirs as it seems no further mention was made in history and the curtain fell.

p: ۱۷۷

Is it (then that) the judgement of (the times of pagan) ignorance they desire? And who ((else) can be better than Allah to judge for a people of assured faith. (Qur'an ۵:۵۰

LETTER ۴۶

In English

To One of his Officers

Now you are surely one of those whose help I take in establishing religion and with whose help I break the haughtiness of the sinful and guard critical boundaries. You should seek Allah's help in whatever causes you anxiety. Add a little harshness to the mixture of leniency and remain lenient where leniency is more appropriate. Adopt harshness when you cannot do without harshness. Bend your wings (in humbleness) before the subjects. Meet them with your face broad and keep yourself lenient (in behaviour) with them. Treat them equally in looking at them with half eyes or full eyes in signalling and in greeting so that the great should not expect transgression on your part and the weak should not lose .hope in your justice; and that is an end to the matter

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى بعض عمّاله

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّکَ مِمَّنْ أَسْتَظْهِرُ (١) بِهِ عَلَى إِقَامَهِ الدِّينِ، وَأَقْمَعُ (٢) بِهِ نَخْوَهَ (٣) الْأَثِيم (۴) ، وَأَسُدُّ بِهِ لَهَاهَ (۵) الثَّغْرِ (۶) الْمَخُوفِ (٧) . فَاسْتَعِنْ بِاللهِ عَلَى مَا أَهَمَّکَ، وَاخْلِطِ الشِّدَّهَ بِضِغْثٍ (٨) مِنَ اللِّينِ، وَارْفُقْ مَا كَانَ الرِّفْقُ أَرْفَقَ، وَاعْتَزِمْ بِالشِّدَّهِ حِينَ لاَ تُغْنِی عَنْکَ إِلاَّ الشِّدَّهُ، وَاخْفِضْ لِلرَّعِيَّهِ جَنَاحَکَ، وَابْسِطْ لَهُمْ وَجْهَکَ وَأَلِنْ لَهُمْ جَانِبَکَ، وَآسِ (٩) بَيْنَهُمْ فِی اللَّحْظَهِ وَالنَّظْرَهِ، وَالْإِشَارَهِ وَالتَّحِيَّهِ، حَتَّى لاَ يَطْمَعَ الْعُظَمَاءُ فِی حَيْفِکَ (١٠) ، وَلاَ يَيْأَسَ الضُّعَفَاءُ مِنْ عَدْلِکَ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به یکی از فرماندهان خود

مسوولیت فرمانداری و اخلاق اجتماعی پس از یاد خدا و درود! همانا از تو کسانی هستی که در یاری دین از آنها کمک می گیرم، و سرکشی و غرور گناهکاران را درهم می کوبم، و مرزهای کشور اسلامی را که در تهدید دشمن قرار دارند حفظ می کنم، پس در مشکلات از خدا یاری جوی، و درشتخویی را با اندک نرمی بیامیز، در آنجا که مدارا کردن بهتر است مدارا کن، و در جایی که جز با درشتی کار انجام نگیرد، درشتی کن، پر و بالت را برابر رعیت بگستران، با مردم گشاده روی و فروتن باش، و در نگاه و اشاره چشم، در سلام کردن و اشاره نمودن با همگان یکسان باش، تا زورمندان در ستم تو طمع نکنند، و ناتوانان از عدالت تو مایوس نگردند. با درود.

WILL ۴۷

In English

WILL ۴۷

For Imam al-Hasan and Imam al-Husayn (peace be upon them) when (`Abd ar-Rahman) .(Ibn Muljam (the curse of Allah be upon him) struck him (fatally with a sword

I advise you (both) to fear Allah and that you should not hanker after the (pleasures of this) world even though it may run after you. Do not be sorry for anything of this world that you have been denied. Speak the truth and act (in expectation) for reward. Be an enemy of the oppressor and helper of the oppressed. I advise you (both) and all my children and members of my family and everyone whom my writing reaches to fear Allah to keep your affairs in order and to maintain good relations among yourselves for I have heard your grand-father (the Holy Prophet - p.b.u.h.a.h.p.) saying Improvement of mutual ."differences is better than general prayers and fastings

p: ۱۷۹

Fear) Allah (and) keep Allah in view in the matter of orphaus. So do not allow them to) .starve and they should not be ruined in your presence

Fear)Allah (and) keep Allah in view in the matter of your neighbours, because they were) the subject of the Prophet's advice. He went on advising in their favour till we thought he .would allow them a share in inheritance

Fear) Allah (and) keep Allah in view in the matter of the Qur'an. No one should excel you) .in acting upon it

Fear) Allah (and) keep Allah in view in the matter of prayer, because it is the pillar of your) .religion

Fear) Allah (and) keep Allah in view in the matter of your Lord's House (Ka'bah). Do not) .forsake it so long as you live, because if it is abandoned you will not be spared

Fear) Allah (and) keep Allah in view in the matter of jihad with the help of your property,) .lives and tongues in the way of Allah

You should keep to a respect for kinship and spending for others. Avoid turning away from one another and severing mutual relations. Do not give up bidding for good and forbidding from evil lest the mischievous gain positions over you, and then if you will pray, the prayers will not be granted. Then he said: O' sons of `Abd al-Muttalib, certainly I do not wish to see you plunging harshly into the blood of Muslims shouting "Amir al-mu'minin .has been killed. Beware do not kill on account of me except my killer

p: ۱۸۰

Wait till I die by his (Ibn Muljam's) existing stroke. Then strike him one stroke for his stroke and do not dismember the limbs of the man for I have heard the Messenger of Allah (p.b. u.h.a.h.p.) saying Avoid cutting limbs even though it may be a rabid dog.

In Arabic

ومن وصیه له علیه السلام

للحسن والحسین علیهم السلام لما ضربه ابن ملجم لعنه الله

أُوصِیکُمَا بِتَقْوَى اللهِ، وأَلَّا تَبْغِیَا الدُّنْیَا وَإِنْ بَغَتْکُمَا (۱) ، وَلاَ تَأْسَفَا عَلَى شَیْءٍ مِنْهَا زُوِیَ (۲) عَنْکُمَا، وَقُولاَ بِالْحَقِّ، وَاعْمَلاَ لِلْأَجْرِ، وَکُونَا لِلظَّالِمِ خَصْماً، وَلِلْمَظْلُومِ عَوْناً.

أُوصِیکُمَا، وَجَمِیعَ وَلَدِی وَأَهْلِی وَمَنْ بَلَغَهُ کِتَابِی، بِتَقْوَى اللهِ، وَنَظْمِ أَمْرِکُمْ، وَصَلاَحِ ذَاتِ بَیْنِکُمْ، فَإِنِّی سَمِعْتُ جَدَّکُمَا صَلَّى اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ یَقُولُ": صَلاَحُ ذَاتِ الْبَیْنِ أَفْضَلُ مِنْ عَامَّهِ الصَّلاَهِ الصِّیَامِ."

اللهَ اللهَ فِی الْأَیْتَامِ، فَلاَ تُغِبُّوا (۳) أَفْوَاهَهُمْ، وَلاَ یَضِیعُوا بِحَضْرَتِکُمْ. وَاللهَ اللهَ فِی جِیرَانِکُمْ، فَإِنَّهُمْ وَصِیَّهُ نَبِیِّکُمْ، مَا زَالَ یُوصِی بِهِمْ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَیُوَرِّثُهُمْ (۴) .

وَاللهَ اللهَ فِی الْقُرْآنِ، لاَ یَسْبِقْکُمْ بِالْعَمَلِ بِهِ غَیْرُکُمْ.

وَاللهَ اللهَ فِی الصَّلاَهِ، فَإِنَّهَا عَمُودُ دِینِکُمْ.

وَاللهَ اللهَ فِی بَیْتِ رَبِّکُمْ، لاَ تُخْلُوهُ مَا بَقِیتُمْ، فَإِنَّهُ إِنْ تُرِکَ لَمْ تُنَاظَرُوا (۵) .

وَاللهَ اللهَ فِی الْجِهَادِ بِأَمْوَالِکُمْ وَأَنْفُسِکُمْ وَأَلْسِنَتِکُمْ فِی سَبِیلِ اللهِ.

وَعَلَیْکُمْ بِالتَّوَاصُلِ وَالتَّبَاذُلِ (۶) ، وَإِیَّاکُمْ وَالتَّدَابُرَ وَالتَّقَاطُعَ. لاَ تَتْرُکُوا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْیَ عَنِ الْمُنْکَرِ فَیُوَلَّى عَلَیْکُمْ أَشْرَارُکُمْ، ثُمَّ تَدْعُونَ فَلاَ یُسْتَجَابُ لَکُمْ. ثمّ قال:

یَا بَنِی عَبْدِالْمُطَّلِبِ، لاَ أُلْفِیَنَّکُمْ (۷) تَخُوضُونَ (۸) دِمَاءَ الْمُسْلِمِینَ خَوْضاً، تَقُولُونَ: قُتِلَ أَمِیرُالْمُؤْمِنِینَ. أَلاَ لاَ تَقْتُلُنَّ بِی إِلاَّ قَاتِلِی.

انْظُرُوا إِذَا أَنَا مِتُّ مِنْ ضَرْبَتِهِ هذِهِ، فَاضْرِبُوهُ ضَرْبَةً بِضَرْبَةٍ، وَلاَ يُمَثَّلُوا (۹) بِالرَّجُلِ، فَإِنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ یَقُولُ:(إِیَّاکُمْ وَالْمُثْلَهَ (۱۰) وَلَوْ بَالْکَلْبِ الْعَقُورِ).

In Persian

وصیت به حسن و حسین

پندهای جاودانه شما را به ترس از خدا سفارش می کنم به دنیا روی نیاورید، گرچه به سراغ شما آید، و بر آنچه از دنیا از دست می دهید اندوهناک مباشید، حق را بگویید، و برای پاداش الهی عمل کنید. دشمن ستمگر و یاور ستمدیده باشید. شما را، و تمام فرزندان و خاندانم را، و کسانی را که این وصیت به آنها می رسد، به ترس از خدا، و نظم در امور زندگی، و ایجاد صلح و آشتی در میانتان سفارش می کنم، زیرا من از جد شما پیامبر (ص) شنیدم که می گفت: (اصلاح دادن بین مردم از نماز و روزه یکسان برتر است.) خدا را! خدا را! درباره یتیمان، نکند آنان گاهی سیر و گاه گرسنه بمانند، و حقوقشان ضایع گردد. خدا را! خدا را! درباره همسایگان، حقوقشان را رعایت کنید که وصیت پیامبر (ص) شماست، همواره به خوش رفتاری با همسایگان سفارش می کرد تا آنجا که گمان بردیم برای آنان ارثی معین خواهد کرد. خدا را! خدا را! درباره قرآن، مبادا دیگران در عمل کردن به دستوراتش از شما پیشی گیرند. خدا را! خدا را! درباره نماز همانا که ستون دین شماست. خدا را! خدا را! درباره خانه خدا، تا هستید آن را خالی مگذارید، زیرا اگر کعبه خالی شود مهلت داده نمی شوید. خدا را! خدا را! درباره

p: ۱۸۲

جهاد با اموال و جانها و زبانهای خویش در راه خدا. بر شما باد به پیوستن با یکدیگر، و بخشش همدیگر، مبادا از هم روی گردانید، و پیونـد دوستی را از بین ببریـد، امر به معروف و نهی از منکر را ترک کنیـد که بدان شـما بر شـما مسلط می گرداند، آنگاه هر چه خدا را بخوانید جواب ندهد. (سپس فرمود).

سفارش به رعایت مقررات عـدالت در قصاص ای فرزنـدان عبـدالمطلب: مبادا پس از من دست به خون مسـلمین فرو برید و بگویید: امیر مومنان کشـته شد، بدانید جز کشـنده من کسی دیگر نباید کشته شود. درست بنگرید! اگر من از ضربت او مردم، او را تنها یک ضربت بزنیـد، و دست و پا و دیگر اعضای او را مبریـد، من از رسول خـدا (ص) شـنیدم که فرمود: (بپرهیزید از بریدن اعضای مرده، هر چند سگ دیوانه باشد.)

LETTER ۴۸

In English

To Mu'awiyah

Surely revolt and falsehood abase a man in his religious as well as worldly matters and manifest his shortcomings before his critic. You know that you cannot catch what is destined to remain away from you. Many people had aims other than right (ones) and began to swear by Allah (that they will attain their goal) but He falsified them. Therefore fear the Day when happy is he who made his end happy (by good actions) while repentant is he who allowed Satan to lead him and did not resist him. You called us to a settlement through the Qur'an although you were not a man of the Qur'an and we responded to the Qur'an through its judgement and not to you; and that is an end to the matter.

p: ۱۸۳

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه

وَإِنَّ الْبَغْيَ وَالزُّورَ يُوتِغَانِ (۱) الْمَرْءَ فِي دِينِهِ وَدُنْيَاهُ، وَيُبْدِيَانِ خَلَلَهُ عِنْدَ مَنْ يَعِيبُهُ، وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّكَ غَيْرُ مُدْرِكٍ مَا قُضِيَ فَوَاتُهُ (۲) ، وَقَدْ رَامَ أَقْوَامٌ أَمْراً بِغَيْرِ الْحَقِّ، فَتَأَوَّلُوا (۳) عَلَى اللهِ فَأَكْذَبَهُمْ (۴) ، فَاحْذَرْ يَوْماً يُغْتَبَطُ (۵) فِيهِ مَنْ أَحْمَدَ (۶) عَاقِبَةَ عَمَلِهِ، وَيَنْدَمُ مَنْ أَمْكَنَ (۷) الشَّيْطَانَ مِنْ قِيَادِهِ فَلَمْ يُجَاذِبْهُ. وَقَدْ دَعَوْتَنَا إِلَى حُكْمِ الْقُرْآنِ وَلَسْتَ مِنْ أَهْلِهِ، وَلَسْنَا إِيَّاكَ أَجَبْنَا، وَلكِنَّا أَجَبْنَا الْقُرْآنَ إِلى فِي حُكْمِهِ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به معاويه

اندرز دادن دشمن همانا ستمگرى و دروغ پردازى، انسان را در دين و دنيا رسوا مى كند، و عيب او را نزد عيب جويان آشكار مى سازد، و تو مى دانى آنچه كه از دست رفت باز نمى گردد، گروهى باطل طلبيدند، و خواستند با تفسير دروغين، حكم خدا را دگرگون سازند، و خدا آنان را دروغگو خواند، معاويه، از روزى بترس كه صاحبان كارهاى پسنديده خوشحالند، و تاسف مى خورند كه چرا عملشان اندك است، آن روز كسانى كه مهار خويش در دست شيطان دادند سخت پشيمانند. تو ما را به داورى قرآن خواندى، در حالى كه خود اهل قرآن نيستى، و ما هم پاسخ مثبت به تو نداديم، بلكه داورى قرآن را گردن نهاديم. با درود.

LETTER ۴۹

In English

To Mu`awiyah

So now this world turns away from the next one. He who is devoted to it achieves nothing from it except that it increases his greed and coveting for it. He who is devoted to it is not satisfied with what he gets from it because of what he has not got. Eventually there is separation from what has been amassed and a breaking of what has been strengthened. If you take a lesson from the past you can be safe in the future; and that is an end to the matter.

p: ۱۸۴

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه إيضاً

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ الدُّنْيَا مَشْغَلَهٌ عَنْ غَيْرِهَا، وَلَمْ يُصِبْ صَاحِبُهَا مِنْهَا شَيْئاً إِلاَّ فَتَحَتْ لَهُ حِرْصاً عَلَيْهَا، وَلَهَجاً بِهَا (١) ، وَلَنْ يَسْتَغْنِيَ صَاحِبُهَا بِمَا نَالَ فِيهَا عَمَّا لَمْ يَبْلُغْهُ مِنْهَا، وَمِنْ وَرَاءِ ذلِكَ فِرَاقُ مَا جَمَعَ، وَنَقْضُ مَا أَبْرَمَ! لَوِ اعْتَبَرْتَ بِمَا مَضَى حَفِظْتَ مَا بَقِيَ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به معاويه

هشـدار به معاويه از دنياپرستى پس از ياد خدا و درود! همانا دنيا انسان را به خود سـرگرم و از ديگر چيزها باز مى دارد، دنياپرسـتان چيزى از دنيا به دست نمى آورند جز آن كه درى از حرص برويشان گشوده، و آتش عشق آنان تندتر مى گردد، كسى كه به دنياى حرام برسـد آنچه به دست آورده راضـى نيست، و در فكر آن است كه به دست نياورده، اما سـرانجام آن، جداشـدن از فراهم آورده ها، و به هم ريختن بافته شده هاست، اگر از آنچه گذشته عبرت گيرى، آنچه را كه باقى مانده توانى حفظ كرد. با درود.

LETTER ۵۰

In English

To the officers of his army

:From the servant of Allah `Ali Amir al-mu'minin to the Officer-in-charge of garrisons

Now it is obligatory on an officer that the distinction he achieves or the wealth with which he has been exclusively endowed should not make him change his behaviour towards those under him and that the riches Allah has bestowed on him should increase him in .nearness to his people and kindness over his brethren

Beware that it is obligatory for you on me that I should not keep anything secret from you except during war nor should I decide any matter without consulting you except the commands of religion nor should I ignore the fulfilment of any of your rights nor desist till I discharge it fully and that for me all of you should be equal in rights. When I have done all this it becomes obligatory on you to thank Allah for this bounty and to obey me and you should not hold back when called nor shirk good acts and you should face harships for the sake of right. If you do not remain steadfast in this there will be no one more humiliated in

my view than the one among you who has deviated and then I will increase the punishment for him wherein no one will get any concession from me. Take this (pledge) from your (subordinate) officers and accord to them such behaviour from your side by which Allah may improve your matters; and that is an end to the matter.

p: ۱۸۵

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أمرائه على الجيوش

مِنْ عَبْدِاللهِ عَلِيِّ بْن أبِی طَالِبٍ أَمِيرِالْمُؤْمِنِينَ إِلَى أَصْحَابِ الْمَسَالِحِ (۱) :

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ حَقّاً عَلَى الْوَالِي أَلاَّ يُغَيِّرَهُ عَلَى رَعِيَّتِهِ فَضْلٌ نَالَهُ، وَلاَ طَوْلٌ (۲) خُصَّ بِهِ، وَأَنْ يَزِيدَهُ مَا قَسَمَ اللهُ لَهُ مِنْ نِعَمِهِ دُنُوّاً مِنْ عِبَادِهِ، وَعَطْفاً عَلَى إِخْوَانِهِ.

أَلاَ وَإِنَّ لَكُمْ عِنْدِی أَلاَّ أَحْتَجِزَ (۳) دُونَكُمْ سِرّاً إِلاَّ فِی حَرْبٍ، وَلاَ أَطْوِیَ (۴) دُونَكُمْ أَمْراً إِلاَّ فِی حُكْم، وَلاَ أُؤَخِّرَ لَكُمْ حَقّاً عَنْ مَحَلِّهِ، وَلاَ أَقِفَ بِهِ دُونَ مَقْطَعِهِ (۵) ، وَأَنْ تَكُونُوا عِنْدِی فِی الْحَقِّ سَوَاءً، فَإِذَا فَعَلْتُ ذلِكَ وَجَبَتْ لله عَلَيْكُمُ النِّعْمَةُ، وَلِی عَلَيْكُمُ الطَّاعَةُ، وَأَلاَّ تَنْكُصُوا (۶) عَنْ دَعْوَه، وَلاَ تُفَرِّطُوا فِی صَلاَحٍ، وَأَنْ تَخُوضُوا الْغَمَرَاتِ (۷) إِلَى الْحَقِّ، فَإِنْ أَنْتُمْ لَمْ تَسْتَقِيمُوا لِی عَلَى ذلِكَ لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ أَهْوَنَ عَلَيَّ مِمَّنْ اعْوَجَّ مِنْكُمْ، ثُمَّ أُعْظِمُ لَهُ الْعُقُوبَهَ، وَلاَ يَجِدُ عِنْدِی فِيهَا رُخْصَهً، فَخُذُوا هذَا مِنْ أُمَرَائِكُمْ، وَأَعْطُوهُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ مَا يُصْلِحُ اللهُ بِهِ أَمْرَكُمْ. وَالسَّلامُ .

In Persian

به اميران سپاه خود

پرهيز از غرورزدگی در نعمتها از بنده خدا، علی بن ابيطالب، امير مومنان به نيروهای مسلح و مرزداران كشور پس از ياد خدا و درود! همانا بر زمامدار واجب است كه اگر اموالی به دست آورد، يا نعمتی مخصوص او شد، دچار دگرگونی نشود، و با آن اموال و نعمتها، بيشتر به بندگان خدا نزديك، و به برادرانش مهربانی روا دارد. مسووليتهای رهبری و نظاميان آگاه باشيد حق شما بر من آن است كه جز اسرار جنگی هيچ رازی را از شما پنهان ندارم، و كاری را جز حكم شرع، بدون مشورت، با شما انجام ندهم، و در پرداخت حق شما كوتاهی نكرده، و در وقت تعيين شده آن بپردازم، و با همه شما بگونه ای مساوی رفتار كنم. پس وقتی من مسووليتهای يادشده را انجام دهم، بر خداست كه نعمتهای خود را بر شما ارزانی دارد، و اطاعت من بر شما لازم است، و نبايد از فرمان من سرپيچی كنيد، و در انجام آن چه صلاح است سستی ورزيد، و در سختيها برای رسيدن به حق تلاش كنيد، حال اگر شما پايداری نكنيد، خوارترين افراد نزد من انسان كج رفتار است، كه او را به سختی كيفر خواهم داد، و هيچ راه فراری نخواهد داشت، پس دستورالعملهای ضروری را از فرماندهانتان دريافت داشته و از فرماندهان خود در آنچه كه

خدا امور شما را اصلاح می کند، اطاعت کنید، با درود.

LETTER ۵۱

In English

To his collectors of (land) tax

:From the servant of Allah `Ali Amir al-mu'minin to the tax collectors

So now he who does not fear where he is going does not send forward for himself that which could protect him. You should know that the obligations laid on you are few while their reward is much. Even if there had been no fear of punishment for revolt and disobedience which Allah has prohibited the reward in keeping aloof from it would be enough (incentive) to abstain from going after it. Behave yourselves justly with the people and act with endurance with regard to their needs because you are the treasurers of the .people representatives of the community and the ambassadors of the Imams

Do not deprive anyone of his needs and do not prevent him from (securing) his requirements.For the collection of tax (kharaj) from the people do not sell their winter or summer clothes nor cattle with which they work nor slaves. Do not whip anyone for the sake of one Dirham. Do not touch the property of any person whether he be one who prays (a Muslim) or a protected unbeliever unless you find a horse or weapons used for attack against Muslims because it is not proper for the Muslims to leave these things in .the hands of the enemies of Islam to enable them to have power over Islam

Do not deny good counsel to yourself good behaviour to the army succour to the subjects and strength to the religion of Allah. Strive in the way of Allah as is obligatory on you because Allah the Glorified desires us and you to be thankful to Him as best as we can and that we should help Him to the best of our power. And there is no power save with Allah .the All-high the All - glorious

p: ۱۸۷

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى عماله على الخراج

مِنْ عَبْدِاللهِ عَلِيٍّ أَمِيرِالْمُؤْمِنِينَ إِلَى أَصْحَابِ الْخَرَاجِ: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ مَنْ لَمْ يَحْذَرْ مَا هُوَ صَائِرٌ إِلَيْهِ لَمْ يُقَدِّمْ لِنَفْسِهِ مَا يُحْرِزُهَا. وَاعْلَمُوا أَنَّ مَا كُلِّفْتُمْ يَسِيرٌ، وَأَنَّ ثَوَابَهُ كَثِيرٌ، وَلَوْ لَمْ يَكُنْ فِيما نَهَى اللهُ عَنْهُ مِنَ الْبَغْيِ وَالْعُدْوَانِ عِقَابٌ يُخَافُ لَكَانَ فِي ثَوَابِ اجْتِنَابِهِ مَا لاَ عُذْرَ فِي تَرْكِ طَلَبِهِ. فَأَنْصِفُوا النَّاسَ مِنْ أَنْفُسِكُمْ، وَاصْبِرُوا لِحَوَائِجِهِمْ، فَإِنَّكُمْ خُزَّانُ (۱) الرَّعِيَّهِ، وَ وُكَلاَءُ الْأُمَّهِ، وَسُفَرَاءُ الْأَئِمَّهِ. وَلاَ تحشمُوا (۲) أَحداً عَنْ حَاجَتِهِ، وَلاَتَحْبِسُوهُ عَنْ طَلِبَتِهِ (۳) ، وَلاَ تَبِيعُنَّ لِلنَّاسِ فِي الْخَرَاجِ كِسْوَهَ شِتَاءٍ وَلاَ صَيْفٍ، وَلاَ دَابَّهً يَعْتَمِلُونَ عَلَيْهَا (۴) ، وَلاَ عَبداً، وَلاَ تَضْرِبُنَّ أَحَداً سَوْطاً لِمَكَانِ دِرْهَم (۵) ، وَلاَ تَمَسُّنَّ مَالَ أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ، مُصَلٍّ وَلاَ مُعَاهَدٍ (۶) ، إلاَّ أَنْ تَجِدُوا فَرَساً أَوْ سِلاَحاً يُعْدى بِهِ عَلَى أَهْلِ الْإِسْلاَمِ، فَإِنَّهُ لاَ يَنْبَغِي لِلْمُسْلِمِ أنْ يَدَعَ ذلِكَ فِي أَيْدِي أَعْدَاءِ الْإِسْلاَمِ، فَيَكُونَ شَوْكَهً عَلَيْهِ. وَلاَ تَدَّخِرُوا (۷) أَنْفُسَكُمْ نَصِيحَهً، وَلاَ الْجُنْدَ حُسْنَ سِيرَهٍ، وَلاَ الرَّعِيَّهَ مَعُونَهً، وَلاَ دِينَ اللهِ قُوَّهً، وَأَبْلُوا (۸) فِي سَبيلِ اللهِ مَا اسْتَوْجَبَ عَلَيْكُمْ، فَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ قَدِ اصْطَنَعَ (۹) عِنْدَنَا وَعِنْدَكُمْ أنْ نَشْكُرَهُ بِجُهْدِنَا، وَأَنْ نَنْصُرَهُ بِمَا بَلَغَتْ قُوَّتُنَا، وَلاَ قُوَّهَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

In Persian

به ماموران ماليات

اخلاق اجتماعی کارگزاران اقتصادی از بنـده خـدا علی امیر مومنان به کارگزاران جمع آوری مالیات. پس از یاد خدا و درود، همانا کسـی از روز قیامت نترسـد، زاد و توشه ای از پیش نخواهد فرسـتاد. بدانید، مسوولیتی را که به عهده گرفته اید اندک اما پاداش آن فراوان است، اگر برای آنچه که خـدا نهی کرد (ماننـد سـتمکاری و دشـمنی)، کیفری نبود، برای رسـیدن به پـاداش در ترک آن نیز عـذری وجود نداشت، در روابط خود با مردم انصاف داشـته باشـید، و در برآوردن نیازهایشان شـکیبا باشـید همانا شـما خزانه داران مردم، و نماینـدگان ملت، و سـفیران پیشوایان هستید، هرگز کسـی را از نیازمندی او باز ندارید، و از خواسـته های مشـروعی محروم نسازید، و برای گرفتن مالیات از مردم، لباسـهای تابسـتانی یا زمسـتانی، و مرکب سواری، و برده کاری او را نفروشید، و برای گرفتن درهمی، کسـی را با تازیانه نزنید، و دست اندازی به مال کسـی (نمازگزار باشد، یا غیر مسلمانی که در پناه اسلام است)، نکنید، جز اسب یا اسـلحه ای که برای تجاوز به مسـلمانها بکار گرفته می شود، زیرا برای مسـلمان جایز نیست آنها را در اختیار دشـمنان اسـلام بگذارد، تا نیرومندتر از سـپاه اسلام گردند. از پند دادن به نفس خویش هیچ گونه کوتاهی نداشته، و از خوش رفتاری با سپاهیان، و کمک به رعایا، و تقویت دین خدا، غفلت نکنید، و از آنچه در راه خدا بر شـما واجب است انجام دهید، همانا خدای سبحان از ما و شما خواسته است که در شکرگزاری کوشا بوده، و با تمام قدرت او را یاری کنیم، (و نیروئی جز قدرت خدائی نیست.)

LETTER ۵۲

In English

To the Governors of various places concerning prayers

Now say the zuhr (noon) prayers with the people when the shade of the wall of the goats' pen is equal to the wall. Say the `asr (afternoon) prayers with them when the sun is still shining in a portion of the day enough for covering the distance of two farsakhs (about six miles). Say the maghrib (sunset) prayers when he who is fasting ends the fast and the pilgrim rushes (from `Arafat) to Mina. Say the `isha' (night) prayers with them when twilight disappears and upto one third of the night. Say the (early) morning prayers with them when a man can recognize the face of his companion. Say the prayers with the people as the weakest of them would do and do not be a source of trouble to them.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أمراء البلاد فى معنى الصلاه

أَمَّا بَعْدُ، فَصَلُّوا بَالنَّاسِ الظُّهْرَ حَتَّى تَفِيءَ (۱) الشَّمْسُ مِنْ مَرْبِضِ الْعَنْزِ (۲) . وَصَلُّوا بِهِمُ الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ بَيْضَاءُ حَيَّةٌ فِی عُضْوٍ مِنَ النَّهَارِ حِينَ يُسَارُ فِيهَا فَرْسَخَانِ. وَصَلُّوا بِهِمُ الْمَغْرِبَ حِينَ يُفْطِرُ الصَّائِمُ، وَيَدْفَعُ (۳) الْحَاجُّ إِلَى مِنًى. وَصَلُّوا بِهِمُ الْعِشَاءَ حِينَ يَتَوَارَى الشَّفَقُ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ. وَصَلُّوا بِهِمُ الْغَدَاةَ والرَّجُلُ يَعْرِفُ وَجْهَ صَاحِبِهِ. وَصَلُّوا بِهِمْ صَلاَةَ أَضْعَفِهِمْ (۴) ، وَلاَ تَكُونُوا فَتَّانِينَ (۵)

In Persian

به فرمانداران شهرها

وقتهای نماز پنجگانه پس از یاد خدا و درود! نماز ظهر را با مردم وقتی بخوانید که آفتاب به طرف مغرب رفته، سایه آن به اندازه دیوار خوابگاه بز گردد، و نماز عصر را با مردم هنگامی بخوانید که خورشید سفید و جلوه دارد، در پاره ای از روز که تا غروب می شود دو فرسخ راه پیمود. و نماز مغرب را با مردم زمانی بخوانید که روزه دار افطار، و حاجی از عرفات به سوی منی کوچ می کند. و نماز عشاء را با مردم وقتی بخوانید که شفق پنهان می گردد تا یک سوم از شب بگذرد و نماز صبح را با مردم هنگامی بخوانید که شخص چهره همراه خویش را بشناسد، و در نماز جماعت در حد ناتوان آنان نماز بگذارید، و فتنه گر مباشید.

p: ۱۸۹

DOCUMENT (۱) OF INSTRUCTION ۵۳

In English

Written for (Malik) al-Ashtar an-Nakha'i when the position of Muhammad ibn Abi Bakr had become precarious and Amir al-mu'minin had appointed al- Ashtar as the Governor of Egypt and the surrounding areas; it is the longest document and contains the greatest .number of beautiful sayings

In the Name of Allah the Compassionate the Merciful

This is what Allah's servant `Ali Amir al-mu'minin has ordered Malik ibn al-Harith al-Ashtar in his instrument (of appointment) for him when he made him Governor of Egypt for the collection of its revenues fighting against its enemies seeking the good of its .people and making its cities prosperous

He has ordered him to fear Allah to prefer obedience to Him and to follow what He has commanded in His Book (Qur'an) out of His obligatory and elective commands without following which one cannot achieve virtue nor (can one) be evil save by opposing them and ignoring them and to help Allah the Glorified with his heart hand and tongue because Allah whose name is Sublime takes the responsibility for helping him who helps Him and .for protecting him who gives Him support

He also orders him to break his heart off from passions and to restrain it at the time of .their increase because the heart leads towards evil unless Allah has mercy

The qualifications of a governor and his responsibilities

Then know O' Malik that I have sent you to an area where there have been governments before you both just as well as oppressive. People will now watch your dealings as you used to watch the dealings of the rulers before you and they (people) will criticise you as you criticised them (rulers). Surely the virtuous are known by the reputation that Allah circulates for them through the tongues of His creatures. Therefore the best collection with you should be the collection of good deeds. So control your passions and check your heart from doing what is not lawful for you because checking the heart means detaining it .just half way between what it likes and dislikes

Habituate your heart to mercy for the subjects and to affection and kindness for them. Do not stand over them like greedy beasts who feel it is enough to devour them since they are of two kinds either your brother in religion or one like you in creation. They will commit slips and encounter mistakes. They may act wrongly wilfully or by neglect. So extend to them your forgiveness and pardon in the same way as you would like Allah to extend His forgiveness and pardon to you because you are over them and your responsible Commander (Imam) is over you while Allah is over him who has appointed you. He (Allah) .has sought you to manage their affairs and has tried you through them

Do not set yourself to fight Allah because you have no power before His power and you cannot do without His pardon and mercy. Do not repent of forgiving or be merciful in punishing. Do not act hastily during anger if you can find way out of it. Do not say: "I have been given authority I should be obeyed when I order because it engenders confusion in the heart, weakens the religion and takes one near ruin. If the authority in which you are placed produces pride or vanity in you then look at the greatness of the realm of Allah over you and His might the like of which might you do not even possess over yourself. This will curb your haughtiness, cure you of your high temper and bring back to you your .wisdom which had gone away from you

p: ١٩١

Beware of comparing yourself to Allah in His greatness or likening yourself to Him in His power for Allah humiliates every claimant of power and disgraces every one who is .haughty

Do justice for Allah and do justice towards the people as against yourself your near ones and those of your subjects for whom you have a liking because if you do not do so you will be oppressive and when a person oppresses the creatures of Allah then instead of His creatures Allah becomes his opponent and when Allah is the opponent of a person He tramples his plea; and he will remain in the position of being at war with Allah until he gives it up and repents. Nothing is more inducive of the reversal of Allah's bounty or for the hastening of His retribution than continuance in oppression because Allah hears the .prayer of the oppressed and is on the look out for the oppressors

Ruling should be in favour of the people as a whole

The way most coveted by you should be that which is the most equitable for the right the most universal by way ofjustice and the most comprehensive with regard to the agreement among those under you because the disagreement among the common people sweeps away the arguments of the chiefs while the disagreement among the chiefs can be disregarded when compared with the agreement of the common people. No one among those under you is more burdensome to the ruler in the comfort of life less helpful in distress more disliking of equitable treatment more tricky in asking favours less thankful at the time of giving less appreciative of reasons at the time of refusal and weaker in endurance at the time of the discomforts of life than the chiefs. It is the common people of the community who are the pillars of the religion the power of the Muslims and the defence against the enemies. Your leanings should therefore be towards them and your inclination with them. The one among the people under you who is furthest from you and the worst of them in your view should be he who is the most inquisitive of the shortcomings of the people because people do have shortcomings and the ruler is the most appropriate person to cover them. Do not disclose whatever of it is hidden from you because your obligation is to correct what is manifest to you while Allah will deal with whatever is hidden from you. Therefore cover shortcomings so far as you can; Allah would cover those of your shortcomings which you would like to remain under cover from your subjects. Unfasten every knot of hatred in the people and cut away from

yourself the cause of every enmity. Feign ignorance from what is not clear to you. Do not hasten to second a backbiter because a backbiter is a cheat although he looks like those .who wish well

p: ۱۹۲

About counsellors

Do not include among those you consult a miser who would keep you back from being generous and caution you against destitution nor a coward who would make you feel too weak for your affairs nor a greedy person who would make beautiful to you the collection of wealth by evil ways. This is because although miserliness cowardice and greed are .different qualities yet they are common in having an incorrect idea about Allah

The worst minister for you is he who has been a minister for mischievous persons before you and who joined them in sins. Therefore he should not be your chief man because they are abettors of sinners and brothers of the oppressors. You can find good substitutes for them who will be like them in their views and influence while not being like them in sins and vices. They have never assisted an oppressor in his oppression or a sinner in his sin. They will give you the least trouble and the best support. They will be most considerate towards you and the least inclined towards others. Therefore make them your chief (companions in privacy as well as in public. (۴۴۰

Then more preferable among them for you should be those who openly speak better truths before you and who support you least in those of your actions which Allah does not approve in His friends even though they may be according to your wishes. Associate yourself with God-fearing and truthful people; then educate them so that they should not praise you or please you by reason of an action you did not perform because an excess of .praise produces pride and drives you near haughtiness

p: ۱۹۳

The virtuous and the vicious should not be in equal position before you because this means dissuasion of the virtuous from virtue and persuasion of the vicious to vice. Keep everyone in the position which is his. You should know that the most conducive thing for the good impression of the ruler on his subjects is that he should extend good behaviour towards them lighten their hardships and avoid putting them to unbearable troubles. You should therefore in this way follow a course by which you will leave a good impression with your subjects because such good ideas will relieve you of great worries. Certainly the most appropriate for good impression of you is he to whom your behaviour has not been .good

Do not discontinue the good lives in which the earlier people of this community had been acting by virtue of which there was general unity and through which the subjects prospered. Do not innovate any line of action which injures these earlier ways because (in that case) the reward for those who had established those ways will continue but the burden for discontinuing them will be on you. Keep on increasing your conversations with the scholars and discussions with the wise to stabilize the prosperity of the areas under .you and to continue with that in which the earlier people had remained steadfast

The different classes of people

Know that the people consist of classes who prosper only with the help of one another and they are not independent of one another. Among them are the army of Allah then the secretarial workers of the common people and the chiefs then the dispensers of justice then those engaged in law and order then the payers of head tax (jizyah) and land tax (kharaj) from the protected unbelievers and the common Muslims then there are the traders and the men of industry and then the lowest class of the needy and the destitute. Allah has fixed the share of every one of them and laid down His precepts about the limits of each in His Book (Qur'an) and the sunnah of His Prophet by way of of a settlement .which is preserved with us

Now the army is by the will of Allah the fortress of the subjects the ornament of the ruler the strength of the religion and the means of peace. The subjects cannot exist without them while the army can be maintained only by the funds fixed by Allah in the revenues through which they acquire the strength to fight the enemies on which they depend for their prosperity and with which they meet their needs. These two classes cannot exist without the third class namely the judges the executives and the secretaries who pass judgements about contracts collect revenues and are depended upon in special and .general matters

And these classes cannot exist except with the traders and men of industry who provide necessities for them establish markets and make it possible for others not to do all this with their own hands. Then is the lowest class of the needy and the destitute support of and help for whom is an obligation and everyone of them has (a share in) livelihood in the name of Allah. Everyone of them has a right on the ruler according to what is needed for his prosperity. The ruler cannot acquit himself of the obligations laid on him by Allah in this matter except by striving and seeking help from Allah and by training himself to adhere to .the right and by enduring on that account all that is light or hard

The Army .۱

Put in command of your forces the man who in your view is the best well - wisher of Allah His Prophet and your Imam. The chastest of them in heart and the highest of them in endurance is he who is slow in getting enraged accepts excuses is kind to the weak and is strict with the strong; violence should not raise his temper and weakness should not keep .him sitting

p: ۱۹۵

Also associate with considerate people from high families virtuous houses and decent traditions then people of courage valour generosity and benevolence because they are repositories of honour and springs of virtues. Strive for their matters as the parents strive for their child. Do not regard anything that you do to strengthen them as big nor consider anything that you have agreed to do for them as little (so as to give it up) even though it may be small because this will make them your well-wishers and create a good impression of you. Do not neglect to attend to their small matters confining yourself to their important matters because your small favours will also be of benefit to them while (the important ones are such that they cannot ignore them. (۴۴۶

That commander of the army should have such a position before you that he renders help to them equitably and spends from his money on them and on those of their families who remain behind so that all their worries converge on the one worry for fighting the enemy. Your kindness to them will turn their hearts to you. The most pleasant thing for the rulers is the establishment of justice in their areas and the manifestation of the love of their subjects but the subjects' love manifests itself only when their hearts are clean. Their good wishes prove correct only when they surround their commanders (to protect them). Do not regard their positions to be a burden over them and do not keep watching for the end of their tenure. Therefore be broad-minded in regard to their desires continue praising them and recounting the good deeds of those who have shown such deeds because the mention of good actions shakes the brave and rouses the weak if Allah so .wills

p: ۱۹۶

Appreciate the performance of every one of them do not attribute the performance of one to the other and do not minimize the reward below the level of the performance. The high position of a man should not lead you to regard his small deeds as big nor should the .low position of a man make you regard his big deeds as small

Refer to Allah and His Prophet the affairs which wory you and matters which appear confusing to you because addressing the people whom Allah the Sublime wishes to guide :He said

O' you who believe! Obey Allah and obey the Prophet and those vested with authority from among you: and then if you quarrel about anything refer it to Allah and the Prophet if (you believe in Allah and in the Last Day (of Judgement). . . (Qur'an ۴:۵۹

Referring to Allah means to act according to what is clear in His Book and referring to the Prophet means to follow his unanimously agreed sunnah in regard to which there are no .differences

The Chief Judge .۲

For the settlement of disputes among people select him who is the most distinguished of your subjects in your view. The cases (coming before him) should not vex him disputation should not enrage him he should not insist on any wrong point and should not grudge accepting the truth when he perceives it; he should not lean towards greed and should not content himself with a cursory understanding (of a matter) without going thoroughly into it. He should be most ready to stop (to ponder) on doubtful points most regardful of arguments least disgusted at the quarrel of litigants most patient at probing into matters and most fearless at the time of passing judgement. Praise should not make him vain and .elation should not make him lean (to any side). Such people are very few

Then very often check his decisions and allow him so much money (as remuneration) that he has no excuse worth hearing (for not being honest) and there remains no occasion for him to go to others for his needs. Give him that rank in your audience for which no one else among your chiefs aspires so that he remains safe from the harm of those around you. You should have a piercing eye in this matter because this religion has formerly been a prisoner in the hands of vicious persons when action was taken according to passion .and worldly wealth was sought

Executive Officers .٣

Thereafter look into the affairs of your executives. Give them appointment after tests and do not appoint them according to partiality or favouritism because these two things constitute sources of injustice and unfairness. Select from among them those who are people of experience and modesty hailing from virtuous houses having been previously in Islam because such persons possess high manners and untarnished honour. They are the .least inclined towards greed and always have their eyes on the ends of matters

Give them an abundant livelihood (by way of salary) because this gives them the strength to maintain themselves in order and not to have an eye upon the funds in their custody and it would be an argument against them if they disobeyed your orders or misappropriated your trust. You should also check their activities and have people who report on them who should be truthful and faithful because your watching their actions secretly will urge them to preserve trust with and to be kind to the people. Be careful of assistants. If any one of them extends his hands towards misappropriation and the reports of your reporters reaching you confirm it that should be regarded enough evidence. You should then inflict corporal punishment on him and recover what he has misappropriated. You should put him in a place of disgrace blacklist him with (the charge .of) misappropriation and make him wear the necklace of shame for his offence

p: ١٩٨

The Administration of Revenues .۴

Look after the revenue (kharaj or land tax) affairs in such a way that those engaged in it remain prosperous because in their prosperity lies the prosperity of all others. The others cannot prosper without them because all people are dependent on revenue and its payers. You should also keep an eye on the cultivation of the land more than on the collection of revenue because revenue cannot be had without cultivation and whoever asks for revenue without cultivation ruins the area and brings death to the people. His .rule will not last only a moment

If they complain of the heaviness (of the revenue) or of diseases or dearth of water or excess of water or of a change in the condition of the land either due to flood or to drought you should remit the revenue to the extent that you hope will improve their position. The remission granted by you for the removal of distress from them should not be grudged by you because it is an investment which they will return to you in the shape of the prosperity of your country and the progress of your domain in addition to earning their praise and happiness for meeting out justice to them. You can depend upon their strength because of the investment made by you in them through catering to their convenience and can have confidence in them because of the justice cxtended to them by being kind to them. After that circumstances may so turn that you may have to ask for their assistance when they will bear it happily for prosperity is capable of hearing whatever you load on it. The ruin of the land is caused hy the poverty of the cultivators while the cultivators become poor when the officers concentrate on the collection (of money) having little hope for continuance (in their posts) and deriving no benefit from .objects of warning

The Clerical Establishment .۵

Then you should take care of your secretarial workers. Put the best of them in charge of your affairs. Entrust those of your letters which contain your policies and secrets to him who possesses the best character who is not elated by honours lest he dares speak against you in common audiences. He should also not be negligent in presenting the communications of your officers before you and issuing correct replies to them on your behalf and in matters of your receipts and payments. He should not make any damaging argreement on your behalf and should not fail in repudiating an agreement against you. He should not be ignorant of the extent of his own position in matters because he who is ignorant of his own position is (even) more ignorant of the position of others. (۴۵۴)

Your selection of these people should not be on the basis of your understanding (of them) confidence and your good impression because people catch the ideas of the officers through affectation and personal service and there is nothing in it which is like well-wishing or trustfulness. You should rather test them by what they did under the virtuous people before you. Take a decision in favour of one who has a good name among the common people and is the most renowned in trustworthiness because this will be a proof of your regard for Allah and for him on whose behalf you have been appointed to this position (namely your Imam). Establish one chief for every department of work. He should not be incapable of big matters and a rush of work should not perplex him. Whenever there is a defect in your secretaries which you overlook then you will be held responsible .for it

p: ۲۰۰

Traders and Industrialists .۶

Now take some advice about traders and industrialists. Give them good counsel whether they be settled (shop-keepers) or traders or physical labourers because they are sources of profit and the means of the provision of useful articles. They bring them from distant and far-flung areas throughout the land and sea plains or mountains from where people cannot come and to where they do not dare to go for they are peaceful and there is no .fear of revolt from them and they are quite without fear of treason

Look after their affairs before yourself or wherever they may be in your area. Know along with this that most of them are very narrow-minded and awfully avaricious. They hoard goods for profiteering and fix high prices for goods. This is a source of harm to the people and a blot on the officers in charge. Stop people from hoarding because the Messenger of Allah (p.b.u.h.a.h.p.) has prohibited it. The sale should be smooth with correct weights and prices not harmful to either party the seller or the purchaser; whoever commits hoarding .after you prohibit it give him exemplary but not excessive punishment

The Lowest Class .۷

Fear) Allah and keep Allah in view in respect of the lowest class consisting of those who) have few means: the poor the destitute the penniless and the disabled; because in this class are both the discontented and those who beg. Take care for the sake of Allah of His obligations towards them for which He has made you responsible. Fix for them a share from the public funds and a share from the crops of lands taken over as booty for Islam in every area because in it the remote ones have the same shares as the near ones. All these people are those whose rights have been placed in your charge. Therefore a luxurious life should not keep you away from them You cannot be excused for ignoring small matters because you were deciding big problems. Consequently do not be .unmindful of them nor turn your face from them out of vanity

p: ۲۰۱

Take care of the affairs of those of them who do not approach you because they are of unsightly appearance or those whom people regard as low. Appoint for them some trusted people who are God-fearing and humble. They should infrom you of these people's conditions. Then deal with them with a sense of responsibility to Allah on the day you will meet Him because of all the subjects these people are the most deserving of equitable treatment while for others also you should fulfil their rights so as to render .account to Allah

Take care of the orphans and the aged who have no means (for livelihood) nor are they ready for begging. This is heavy on the officers; in fact every right is heavy. Allah lightens it for those who seek the next world and so they endure (hardships) upon themselves and trust on the truthfulness of Allah's promise to them. And fix a time for complainants wherein you make yourself free for them and sit for them in common audience and feel humble therein for the sake of Allah who created you. (On that occasion) you should keep away your army and your assistants such as the guards and the police so that anyone who like to speak may speak to you without fear because I have heard the Messenger of Allah (p.b.u.h.a.h.p.) say in more than one place The people among whom the right of the weak is not secured from the strong without fear will never achieve purity. Tolerate their awkwardness and inability to speak. Keep away from you narrowness and haughtiness; Allah would on this account spread over you the skirts of His mercy and assign the reward of His obedience for you. Whatever you give give it joyfully but when you refuse do it .handsomely and with excuses

p: ۲۰۲

Then there are certain matters which you cannot avoid performing yourself. For example replying to your officers when your secretaries are unable to do so or disposing of the complaints of the people when your assistants shirk them. Finish every day the work meant for it because every day has its own work. Keep for yourself the better and greater portion of these periods for the worship of Allah although all these items are for Allah provided the intention is pure and the subjects prosper thereby. Communion with Allah

The particular thing by which you should purify your religion for Allah should be the fulfilment of those obligations which are especially for Him. Therefore devote to Allah some of your physical activity during the night and the day and whatever (worship) you perform for seeking nearness to Allah should be complete without defect or deficiency whatsoever physical exertion it may involve. When you lead the prayers for the people it should be neither (too long as to be) boring nor (too short as to be) wasteful because among the people there are the sick as well as those who have needs of their own. When the Messenger of Allah (p.b.u.h.a.h.p.) sent me to Yemen I enquired how I should offer prayers with them and he replied Say the prayers as the weakest of them would say, and .be considerate to the believers

On the behaviour and action of a Ruler

Then do not keep yourself secluded from the people for a long time because the seclusion of those in authority from the subjects is a kind of narrow-sightedness and causes ignorance about their affairs. Seclusion from them also prevents them from the knowledge of those things which they do not know and as a result they begin to regard big matters as small and small matters as big good matters as bad and bad matters as good while the truth becomes confused with falsehood. After all a governor is a human .being and cannot have knowledge of things which people keep hidden from him

p: ۲۰۳

No writ is big on the face of truth to differentiate its various expressions from falsehood. Then you can be one of two kinds of men. Either you may be generous in granting rights; and then why this hiding in spite of (your) discharging the obligations and good acts that you perform? Or you are a victim of stinginess; in that case people will soon give up asking you since they will lose hope of generous treatment from you. In spite of that there are many needs of the people towards you which do not involve any hardship on .you such as the complaint against oppression or the request for justice in a matter

Further a governor has favourites and people of easy access to him. They misappropriate things are high-handed and do not observe justice in matters. You should destroy the root of evil in the people by cutting away the causes of these defects. Do not make any land grants to your hangers on or supporters. They should not expect from you the possession of land which may cause harm to adjoining people over the question of irrigation or common services whose burden the grantees place on others. In this way the benefit will be rather theirs than yours and the blame will lie on you in this world and the .next

Allow rights to whomsoever it is due whether near you or far from you. In this matter you should be enduring and watchful even though it may involve your relations and favourites and keep in view the reward of that which appears burdensome on you because its .reward is handsome

p: ۲۰۴

If the subjects suspect you of high-handedness explain to them your position openly and remove their suspicion with your explanation because this would mean exercise for your soul and consideration to the subjects while this explanation will secure your aim of .keeping them firm in truth

Do not reject peace to which your enemy may call you and wherein there is the pleasure of Allah because peace brings rest to your army and relief from your worries and safety for your country. But after peace there is great apprehension from the enemy because often the enemy offers peace to benefit by your negligence. Therefore be cautious and .do not act by wishfulness in this matter

If you conclude an agreement between yourself and your enemy or enter into a pledge with him then fulfil your agreement and discharge your pledge faithfully. Place yourself as a shield against whatever you have pledged because among the obligations of Allah there is nothing on which people are more strongly united despite the difference of their ideas and variation of their views than respect for fulfiling pledges.Besides Muslims even unbelievers have abided by agreements because they realized the dangers which would come in the wake of violation (thereof). Therefore do not deceive your enemy because no one can offend Allah save the ignorant and the wicked. Allah made His agreement and pledged the sign of security which He has spread over His creatures through His mercy and an asylum in which they stay in His protection and seek the benefit of nearness to .Him. Therefore there should be no deceit cunning or duplicity in it

p: ۲۰۵

Do not enter into an agreement which may admit of different interpretations and do not change the interpretation of vague words after the conclusion and confirmation (of the agreement). If an agreement of Allah involves you in hardship do not seek its repudiation without justification because the bearing of hardships through which you expect relief and a handsome result is better than a violation whose consequence you fear and that you fear that you will be called upon by Allah to account for it and you will not be able to .seek forgiveness for it in this world or the next

You should avoid shedding blood without justification because nothing is more inviting of Divine retribution greater in (evil) consequence and more effective in the decline of prosperity and cutting short of life than the shedding of blood without jus tification. On the Day of Judgement Allah the Glorified would commence giving His judgement among the people with the cases of bloodshed committed by them. Therefore do not strengthen your authority by shedding prohibited blood because this will weaken and lower the authority moreover destroy it and shift it. You cannot offer any excuse before Allah or before me for wilful killing because there must be the question or revenge in it. If you are involved in it be error and you exceed in the use of your whip or sword or are hard in inflicting punishment as sometimes even a blow by the fist or a smaller stroke causes death then the haughtiness of your authority should not prevent you from paying the .blood price to the successors of the killed person

p: ۲۰۶

You should avoid self-admiration having reliance in what appears good in yourself and love of exaggerated praise because this is one of the most reliable opportunities for .Satan to obliterate the good deeds of the virtuous

Avoid showing (the existence of) obligation on your subjects for having done good to them or praising your own actions or making promises and then breaking them because showing (the existence of) obligation destroys good self-praise takes away the light of truth and breaking promises earns the hatred of Allah and of the people. Allah the :Glorified says

(Most hateful is it unto Allah that you say what you (yourselves) do (it) not. (Qur'an ٦١:٣

Avoid haste in matters before their time slowness at their proper time insistence on them when the propriety of action is not known or weakens when it becomes clear. Assign .every matter its proper place and do every job at the appropriate time

Do not appropriate to yourself that in which the people have an equal share nor be regardless of matters which have come to light with the excuse that you are accountable for others. Shortly the curtains of all matters will be raised from your view and you will be required to render redress to the oppressed. Have control over (your) sense of prestige any outburst of anger the might of your arm and the sharpness of your tongue. Guard against all this by avoiding haste and by delaying severe action till your anger subsides and you regain your self-control. You cannot withhold yourself from this unless you bear .in mind that you have to return to Allah

p: ٢٠٧

It is necessary for you to recall how matters went with those who preceded you be it a government or a great tradition or a precedent of our Prophet (may Allah bless him and his descendants) or the obligatory commands contained in the Book of Allah. Then you should follow them as you have seen us acting upon them and should exert yourself in following that I have enjoined upon you in this document in which I have exhausted my pleas on you so that if your heart advances towards its passions you may have no plea in .its support

I ask Allah through the extent of His mercy and the greatness of His power of giving a good inclination that He may prompt me and you to advance a clear plea before Him and His creatures in a manner that may attract His pleasure along with handsome praise among the people good effect in the country an increase in prosperity and a hightening of honour; and that He may allow me and you to die a death of virtue and martyrdom. Surely we have to return to Him. Peace be on the Messenger of Allah - may Allah- shower His blessings and plentyful salutation on him and his pure and chaste descendants; and that .is an end to the matter

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

كتبه للأشتر النَّخَعى رحمه الله، لمّا ولاه على مصر وأعمالها حين اضطرب أمرمحمّد بن أبى بكر رحمه الله، وهو أطول عهد كتبه وأجمعه للمحاسن

p: ٢٠٨

بِسمِ اللهِ الرَّحمنِ الرَّحیم

هـذَا مَـا أَمَرَ بِهِ عَبْـدُ اللهِ عَلِیٌّ أَمیرُالْمُؤْمِنینَ، مَالِـکَ بْنَ الْحَـارِثِ الْأَشْتَرَ فِی عَهْـدِهِ إِلَیْهِ، حِینَ وَلاَّهُ مِصْـرَ: جِبْایَهَ خَرَاجِهَا، وَجِهَادَ عَـدُوِّهَا، وَاسْتِصْلاَحَ أَهْلِهَا، وَعِمَارَهَ بِلاَدِهَا.

أَمَرَهُ بِتَقْوَی اللهِ، وَإِیْثَارِ طَاعَتِهِ، وَاتِّبَاعِ مَا أَمَرَ بِهِ فِی کِتَابِهِ: مِنْ فَرَائِضِهِ وَسُـنَنِهِ، الَّتِی لاَ یَسْعَدُ أَحَـدٌ إِلاَّ بِاتِّبَاعِهَا، وَلاَ یَشْـقَی إِلاَّ مَعَ جُحُودِهَا وَإِضَاعَتِهَا، وَأَنْ یَنْصُرَ اللهَ سُبْحَانَهُ بِیَدِهِ وَقَلْبِهِ وَلِسَانِهِ، فَإِنَّهُ، جَلَّ اسْمُهُ، قَدْ تَکَفَّلَ بِنَصْرِ مَنْ نَصَرَهُ، وَإِعْزَازِ مَنْ أَعَزَّهُ.

وَأَمَرَهُ أَنْ یَکْسِرَ نَفْسَهُ مِنَ الشَّهَوَاتِ، وَیَزَعَهَا (۱) عِنْدَ الْجَمَحَاتِ (۲) ، فَإِنَّ النَّفْسَ أَمَّارَهٌ بِالسُّوءِ، إِلاَّ مَا رَحِمَ اللهُ.

ثُمَّ اعْلَمْ یَا مَالِکُ، أَنِّی قَدْ وَجَّهْتُکَ إِلَی بِلاَدٍ قَدْ جَرَتْ عَلَیْهَا دُوَلٌ قَبْلَکَ، مِنْ عَـدْلٍ وَجَوْرٍ، وَأَنَّ النَّاسَ یَنْظُرُونَ مِنْ أُمُورِکَ فِی مِثْلِ مَا کُنْتَ تَنْظُرُ فِیهِ مِنْ أُمُورِ الْوُلاَـهِ قَبْلَکَ، وَیَقُولُونَ فِیـکَ مَـا کُنْتَ تَقُولُ فِیهِمْ، إِنَّمَا یُسْـتَدَلُّ عَلَی الصَّالِحِینَ بِمَا یُجْرِی اللهُ لَهُمْ عَلَی أَلْسُـنِ عِبَـادِهِ. فَلْیَکُنْ أَحَبَّ الـذَّخَائِرِ إِلَیْـکَ ذَخِیرَهُ الْعَمَـلِ الصَّالِحِ، فَامْلِکْ هَوَاکَ، وَشُـحَّ بِنَفْسِکَ (۳) عَمَّا لاَـ یَحِـلُّ لَکَ، فَإِنَّ الشُّحَّ بِالنَّفْسِ الْإِنْصَـافُ مِنْهَـا فَیمـا أَحْبَبْتَ وَکَرِهْتَ. وَأَشْـعِرْ قَلْبَکَ الرَّحْمَهَ لِلرَّعِیَّهِ، وَالْمَحَبَّهَ لَهُمْ، وَاللُّطْفَ بِهِمْ، وَلاَـ تَکُونَنَّ عَلَیْهِمْ سَـبُعاً ضَارِیـاً تَغْتَنِمُ أَکْلَهُمْ، فَـإِنَّهُمْ صِـنْفَانِ: إِمَّا أَخٌ لَـکَ فِی الـدِّینِ، وَإمّـا نَظِیرٌ لَکَ فِی الْخَلْقِ، یَفْرُطُ (۴) مِنْهُمُ الزَّلَـلُ (۵) ، وَتَعْرِضُ لَهُمُ الْعِلَـلُ،یُؤْتَی عَلَی أَیْـدِیهِمْ فِی الَعَمْـدِ وَالْخَطَـاءِ، فَأَعْطِهِمْ مِنْ عَفْوِکَ وَصَـفْحِکَ مِثْلَ الَّذِی تُحِبُّ أَنْ یُعْطِیَکَ اللهُ مِنْ عَفْوِهِ وَصَـفْحِهِ، فَإِنَّکَ فَوْقَهُمْ، وَ وَالِی الْأَمْرِ عَلَیْکَ فَوْقَکَ، وَاللهُ فَوْقَ مَنْ وَلاَّکَ! وَقَـدِ اسْـتَکْفَاکَ أَمْرَهُمْ (۶) ، وَابْتَلاَکَ بِهِمْ. وَلاَ تَنْصِـبَنَّ نَفْسَکَ لِحَرْبِ اللهِ (۷) ، فَإِنَّهْ لاَیَدَ لَکَ بِنِقْمَتِهِ (۸) ، وَلاَـ غِنَی بِکَ عَنْ عَفْوِهِ وَرَحْمَتِهِ. وَلاَ تَنْـدَمَنَّ عَلَی عَفْوٍ، وَلاَ تَبْجَحَنَّ (۹) بِعُقُوبَه، وَلاَ تُسْـرِعَنَّ إِلَی بَادِرَه (۱۰) وَجَدْتَ مِنْهَا مَنْدُوحَهً (۱۱) ، وَلاَـ تَقُولَنَّ: إِنِّی مُؤَمَّرٌ (۱۲) آمُرُ فَأُطَـاعُ، فَإِنَّ ذلِکَ إِدْغَالٌ (۱۳) فِی الْقَلْبِ، وَمَنْهَکَهٌ (۱۴) لِلدِّینِ، وَتَقَرُّبٌ مِنَ الْغِیَرِ (۱۵) . وَإِذَا أَحْدَثَ لَکَ مَا أَنْتَ فِیهِ مِنْ سُلْطَانِکَ أُبَّهَهً (۱۶) أَوْ مَخِیلَهً (۱۷) ، فَانْظُرْ إِلَی عِظَمِ مُلْکِ اللهِ فَوْقَکَ، وَقُدْرَتِهِ مَنْکَ عَلَی مَا لاَ تَقْدِرُ عَلَیْهِ مِنْ نَفْسِکَ، فَإِنَّ ذلِکَ یُطَامِنُ (۱۸) إِلَیْکَ مِنْ طِمَاحِکَ (۱۹) ، وَیَکُفُّ عَنْکَ مِنْ غَرْبِکَ (۲۰) ، یَفِیءُ (۲۱) إِلَیْکَ بِمَا عَزَبَ (۲۲) عَنْکَ مِنْ عَقْلِکَ!

إِيَّاکَ وَمُسَامَاهَ (۲۳) اللهِ فِی عَظَمَتِهِ، وَالتَّشَبُّهَ بِهِ فِی جَبَرُوتِهِ، فَإِنَّ اللهَ یُذِلُّ کُلَّ جَبَّارٍ، وَیُهِینُ کُلَّ مُخْتَالٍ.

أَنْصِفِ اللهَ وَأَنْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِکَ، وَمِنْ خَاصَّهِ أَهْلِکَ، وَمَنْ لَکَ فِیهِ هَویً (۲۴) مِنْ رَعِیَّتِکَ، فَإِنَّکَ إلاَّ تَفْعَلْ تَظْلِمْ، وَمَنْ ظَلَمَ عِبَادَ اللهِ کَانَ اللهُ خَصْمَهُ دُونَ عِبَادِهِ، وَمَنْ خَاصَمَهُ اللهُ أَدْحَضَ (۲۵) حُجَّ تَهُ، وَکَانَ لِلَّهِ حَرْباً (۲۶) حَتَّی یَنْزِعَ (۲۷) وَیَتُوبَ. وَلَیْسَ شَیْءٌ أَدْعَی إِلَی تَغْیِیرِ نِعْمَهِ اللهِ وَتَعْجِیلِ نِقْمَتِهِ مِنْ إِقَامَهٍ عَلَی ظُلْمٍ، فَإِنَّ اللهَ سَمِیعٌ دَعْوَهَ الْمَضْطَهَدِینَ، وَهُوَ لِلظَّالِمِینَ بِالْمِرْصَادِ.

وَلْیَکُنْ أَحَبَّ الْأُمُورِ إِلَیْکَ أَوْسَطُهَا فِی الْحَقِّ، وَأَعَمُّهَا فِی الْعَدْلِ، وَأَجْمَعُهَا لِرِضَی الرَّعِیَّهِ، فَإِنَّ سُخْطَ الْعَامَّهِ یُجْحِفُ (۲۸) بِرِضَی الْخَاصَّهِ، وَإِنَّ سُخْطَ الْخَاصَّهِ یُغْتَفَرُ مَعَ رِضَی الْعَامَّهِ. وَلَیْسَ أَحَدٌ مِنَ الرَّعِیَّهِ، أَثْقَلَ عَلَی الْوَالِی مَؤُونَهً فِی الرَّخَاءِ، وَأَقَلَّ مَعُونَهً لَهُ فِی الْبَلاَءِ، وَأَکْرَهَ لِلْإِنْصَافِ، وَأَسْأَلَ بِالْإِلْحَافِ (۲۹) ، وَأَقَلَّ شُکْراً عِنْدَ الْإِعْطَاءِ، وَأَبْطَأَ عُذْراً عِنْدَ الْمَنْعِ، وَأَضْعَفَ صَبْراً عِنْدَ مُلِمَّاتِ الدَّهْرِ مِنْ أَهْلِ الْخَاصَّهِ. وَإِنَّمَا عَمُودُ الدِّینِ، وَجِمَاعُ (۳۰) الْمُسْلِمِینَ، وَالْعُدَّهُ لِلْأَعْدَاءِ، الْعَامَّهُ مِنَ الْأُمَّهِ، فَلْیَکُنْ صِغْوُکَ (۳۱) لَهُمْ ، وَمَیْلُکَ مَعَهُمْ. وَلْیَکُنْ أَبْعَدَ رَعِیَّتِکَ مِنْکَ، وَأَشْنَأَهُمْ (۳۲) عِنْدَکَ، أَطْلَبُهُمْ (۳۳) لِمَعَائِبِ النَّاسِ، فإِنَّ فی النَّاسِ عُیُوباً، الْوَالِی أَحَقُّ مَنْ سَتَرَهَا، فَلاَ تَکْشِفَنَّ عَمَّا غَابَ عَنْکَ مِنْهَا، فَإِنَّمَا عَلَیْکَ تَطْهِیرُ مَا ظَهَرَ لَکَ، وَاللهُ یَحْکُمُ عَلَی مَا غَابَ عَنْکَ، فَاسْتُرِ الْعَوْرَهَ مَا اسْتَطَعْتَ یَسْتُرِ اللهُ مِنْکَ ما تُحِبُّ سَتْرَهُ مِنْ رَعِیَّتِکَ. أَطْلِقْ (۳۴) عَنِ النَّاسِ عُقْدَهَ کُلِّ حِقْدٍ، وَاقْطَعْ عَنْکَ سَبَبَ کُلِّ وِتْرٍ (۳۵) ، وَتَغَابَ (۳۶) عَنْ کُلِّ مَا لاَ یَضِحُ (۳۷) لَکَ، وَلاَ تَعْجَلَنَّ إِلَی تَصْدِیقِ سَاعٍ، فَإِنَّ السَّاعِیَ (۳۸) غَاشٌ، وَإِنْ تَشَبَّهَ بِالنَّاصِحِینَ.

وَلاَ تُدْخِلَنَّ فِی مَشُورَتِکَ بَخِیلاً یَعْدِلُ بِکَ عَنِ الْفَضْلِ (۳۹) ، وَیَعِدُکَ الْفَقْرَ (۴۰) ، وَلاَ جَبَاناً یُضعِّفُکَ عَنِ الْأُمُورِ، وَلاَ حَرِیصاً یُزَیِّنُ لَکَ الشَّرَهَ (۴۱) بِالْجَوْرِ، فَإِنَّ الْبُخْلَ وَالْجُبْنَ وَالْحِرْصَ غَرَائِزُ شَتَّی (۴۲) یَجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ بِاللهِ.

شَرُّ وُزَرَائِکَ مَنْ کَانَ لِلْأَشْرَارِ قَبْلَکَ وَزِیراً، وَمَنْ شَرِکَهُمْ فِی الْآثَامِ، فَلاَ یَکُونَنَّ لَکَ بِطَانَهً (۴۳) ، فَإِنَّهُمْ أَعْوَانُ الْأَثَمَهِ (۴۴) ، وَإِخْوَانُ الظَّلَمَهِ (۴۵) ، وَأَنْتَ وَاجِدٌ مِنْهُمْ خَیْرَ الْخَلَفِ مِمَّنْ لَهُ مِثْلُ آرَائِهِمْ وَنَفَاذِهِمْ، وَلَیْسَ عَلَیْهِ مِثْلُ آصَارِهِمْ (۴۶) وَأَوْزَارِهِمْ (۴۷) وَ آثَامِهِمْ، مِمَّنْ لَمْ یُعَاوِنْ ظَالِماً عَلَی ظُلْمِهِ، وَلاَ آثِماً عَلَی إِثْمِهِ: أُولئِکَ أَخَفُّ عَلَیْکَ مَؤُونَهً، وَأَحْسَنُ لَکَ مَعُونَهً، وَأَحْنَی عَلَیْکَ عَطْفاً، وَأَقَلُّ لِغَیْرِکَ إِلْفاً (۴۸) ، فَاتَّخِذْ أُولئِکَ خَاصَّهً لِخَلَوَاتِکَ حَفَلاَتِکَ، ثُمَّ لْیَکُنْ آثَرُهُمْ عِنْدَکَ أَقْوَلَهُمْ بِمُرِّ الْحَقِّ لَکَ، وأَقَلَّهُمْ مُسَاعَدَهً فِیما یَکُونُ مِنْکَ مِمَّا کَرِهَ اللهُ لِأَوْلِیَائِهِ، وَاقِعاً ذلِکَ مِنْ هَوَاکَ حَیْثُ وَقَعَ. وَالْصَقْ بِأَهْلِ الْوَرَعِ وَالصِّدْقِ، ثُمَّ رُضْهُمْ (۴۹) عَلَی أَلاَّ یُطْرُوکَ وَلاَ یُبَجِّحُوکَ (۵۰) بِبَاطِلٍ لَمْ تَفْعَلْهُ، فَإِنَّ کَثْرَهَ الْإِطْرَاءِ تُحْدِثُ الزَّهْوَ (۵۱) ، وَتُدْنِی (۵۲) مِنَ الْعِزَّهِ.

وَلاَ یَکُونَنَّ الْمُحْسِنُ وَالْمُسِیءُ عِنْدَکَ بِمَنْزِلَهٍ سَوَاءٍ، فَإِنَّ فِی ذلِکَ تَزْهِیداً لِأَهْلِ الْإِحْسَانِ فِی الْإِحْسَانِ، تَدْرِیباً لِأَهْلِ الْإِسَاءَهِ عَلَی الْإِسَاءَهِ، وَأَلْزِمْ کُلاًّ مِنْهُمْ مَا أَلْزَمَ نَفْسَهُ. وَاعْلَمْ أَنَّهُ لَیْسَ شَیْءٌ بِأَدْعَی إِلَی حُسْنِ ظَنِّ رَاعٍ بِرَعِیَّتِهِ مِنْ إِحْسَانِهِ إِلَیْهِمْ، وَتَخْفِیفِهِ الْمَؤُونَاتِ عَلَیْهِمْ، وَتَرْکِ اسْتِکْرَاهِهِ إِیَّاهُمْ عَلَی مَا لَیْسَ لهُ قِبَلَهُمْ (۵۳) . فَلْیَکُنْ مِنْکَ فِی ذلِکَ أَمْرٌ یَجْتَمِعُ لَکَ بِهِ حُسْنُ الظَّنِّ بِرَعِیَّتِکَ، فَإِنَّ حُسْنَ الظَّنِّ یَقْطَعُ عَنْکَ نَصَباً (۵۴) طَوِیلاً. وَإِنَّ أَحَقَّ مَنْ حَسُنَ ظَنُّکَ بِهِ لَمَنْ حَسُنَ بَلاَؤُکَ عِنْدَهُ، وَإِنَّ أَحَقَّ مَنْ سَاءَ ظَنُّکَ بِهِ لَمَنْ سَاءَ بَلاَؤُکَ عِنْدَهُ (۵۵) .

وَلاَ تَنْقُضْ سُنَّهً صَالِحَهً عَمِلَ بِهَا صُدُورُ هذِهِ الْأُمَّهِ، وَاجْتَمَعتْ بِهَا الْأُلْفَهُ، وَصَلَحَتْ عَلَیْهَا الرَّعِیَّهُ. وَلاَ تُحْدِثَنَّ سُنَّهً تَضُرُّ بِشَیءٍ مِنْ مَاضِی تِلْکَ السُّنَنِ، فَیَکُونَ الْأَجْرُ بِمَنْ سَنَّهَا، وَالْوِزْرُ عَلَیْکَ بِمَا نَقَضْتَ مِنْهَا.

وَأَكْثِرْ مُدَارَسَهَ الْعُلَمَاءِ، وَمُنَاقَشَهَ الْحُكَمَاءِ، فِی تَثْبِیتِ مَا صَلَحَ عَلَیْهِ أَمْرُ بِلاَدِکَ، وَإِقَامَهِ مَا اسْتَقَامَ بِهِ النَّاسُ قَبْلَکَ.

وَاعْلَمْ أَنَّ الرَّعِیَّهَ طَبَقَاتٌ لاَ یَصْلُحُ بَعْضُهَ ا إلاَّ بِبَعْض، وَلاَ غِنَی بِبَعْضِهَا عَنْ بَعْض: فَمِنْهَا جُنُودُ اللهِ، مِنْهَا کُتَّابُ الْعَامَّهِ وَالْخَاصَّهِ، وَمِنْهَا قُضَاهُ الْعَدْلِ، وَمِنهَا عُمَّالُ الْإِنْصَافِ وَالرِّفْقِ، وَمِنْهَا أَهْلُ الْجِزْیَهِ وَالْخَراجِ مِنْ أَهْلِ الذِّمَّهِ وَمُسْلِمَهِ النَّاسِ، وَمِنْهَا التُّجَّارُ وَأَهْلُ الصِّنَاعَاتِ، وَمِنهَا الطَّبَقَهُ السُّفْلَی مِنْ ذَوِی الْحَاجَهِ وَالْمَسْکَنَهِ، وَکُلٌّ قَدْ سَمَّی اللهُ سَهْمَهُ (۵۶) ، وَوَضَعَ عَلَی حَدِّهِ وَفَرِیضَتِهِ فِی کِتَابِهِ أَوْ سُنَّهِ نَبِیِّهِ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ- عَهْداً مِنْهُ عِنْدَنَا مَحْفُوظاً.

فَالْجُنُودُ، بِإِذْنِ اللهِ، حُصُونُ الرَّعِیَّهِ، وَزَیْنُ الْوُلاَهِ، وعِزُّ الدِّینِ، وَسُبُلُ الْأَمْنِ، وَلَیْسَ تَقُومُ الرَّعِیَّهُ إِلاَّ بِهِمْ. ثُمَّ لاَ قِوَامَ لِلْجُنُودِ إِلاَّ بِمَا یُخْرِجُ اللهُ لَهُمْ مِنَ الْخَرَاجِ الَّذِی یَقْوَوْنَ بِهِ فِی جِهَادِ عَدُوِّهِمْ، وَیَعْتَمِدُونَ عَلَیْهِ فِیما یُصْلِحُهُمْ، وَیَکُونُ مِنْ وَرَاءِ حَاجَتِهِمْ (۵۷) . ثُمَّ لاَ قِوَامَ لِهذَیْنِ الصّ نْفَیْنِ إِلاَّ بِالصِّنْفِ الثَّالِثِ مِنَ الْقُضَاهِ وَالْعُمَّالِ وَالْکُتَّابِ، لِمَا یُحْکِمُونَ مِنَ الْمَعَاقِدِ (۵۸) ، وَیَجْمَعُونَ مِنَ الْمَنَافِعِ، وَیُؤْتَمَنُونَ عَلَیْهِ مِنْ خَوَاصِّ الْأُمُورِ وَعَوَامِّهَا. وَلاَ قِوَامَ لَهُمْ جَمِیعاً إِلاَّ بِالتُّجَّارِ وَذَوِی الصِّنَاعَاتِ، فِیمَا یَجْتَمِعُونَ عَلَیْهِ مِنْ مَرَافِقِهِمْ (۵۹) ، وَیُقِیمُونَهُ مِنْ أَسْوَاقِهِمْ، وَیَکْفُونَهُمْ مِنَ التَّرَفُّقِ (۶۰) بِأَیْدِیهِمْ ما لاَ یَبْلُغُهُ رِفْقُ غَیْرِهِمْ. ثُمَّ الطَّبَقَهُ السُّفْلَی مِنْ أَهْلِ الْحَاجَهِ وَالْمَسْکَنَهِ الَّذِینَ یَحِقُّ رِفْدُهُمْ (۶۱) وَمَعُونَتُهُمْ. وَفِی اللهِ لِکُلٍّ سَعَهٌ، وَلِکُلٍّ عَلَی الْوَالِی حَقٌّ بِقَدْرِ مَا یُصْلِحُهُ. وَلَیْسَ یَخْرُجُ الْوَالِی مِنْ حَقِیقَهِ مَا أَلْزَمَهُ اللهُ مِنْ ذلِکَ إِلاَّ بِالْإِهْتِمَامِ وَالْإِسْتِعَانَهِ بِاللهِ، وَتَوْطِینِ نَفْسِهِ عَلَی لُزُومِ الْحَقِّ. وَالصَّبْرِ عَلَیْهِ فِیما خَفَّ عَلَیْهِ أَوْ ثَقُلَ. فَوَلِّ مِنْ جُنُودِکَ أَنْصَحَهُمْ فِی نَفْسِکَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِإِمَامِکَ، وَأَنْقَاهُمْ جَیْباً (۶۲) ، وَأَفْضَلَهُمْ حِلْماً (۶۳) مِمَّنْ یُبْطِیءُ عَنِ الْغَضَبِ، وَیَسْتَرِیحُ إِلَی الْعُذْرِ، وَیَرْأَفُ بِالضُّعَفَاءِ، وَیَنْبُو عَلَی الْأَقْوِیَاءِ (۶۴) ، وَمِمَّنْ لاَ یُثِیرُهُ الْعُنْفُ، وَلاَ یَقْعُدُ بِهِ الضَّعْفُ.

ثُمَّ الْصَقْ بَذَوِى الْمُرُوءَاتِ وَالْأَحْسَابِ، وَأَهْلِ الْبُيُوتَاتِ الصَّالِحَهِ، وَالسَّوَابِقِ الْحَسَنَهِ، ثُمَّ أَهْلِ النَّجْدَهِ وَالشَّجَاعَهِ، وَالسَّخَاءِ وَالسَّماحَهِ، فَإِنَّهُمْ جِمَاعٌ (۶۵) مِنَ الْكَرَمِ، وَشُعَبٌ (۶۶) مِنَ الْعُرْفِ (۶۷) . ثُمَّ تَفَقَّدْ مِنْ أُمُورِهِمْ مَا يَتَفَقَّدُهُ الْوَالِدَانِ مِنْ وَلَدِهِمَا، وَلاَ يَتَفَاقَمَنَّ (۶۸) فِى نَفْسِكَ شَىْءٌ قَوَّيْتَهُمْ بِهِ، وَلاَ تَحْقِرَنَّ لُطْفاً (۶۹) تَعَاهَدْتَهُمْ بِهِ وَإِنْ قَلَّ، فَإِنَّهُ دَاعِيَهٌ لَهُمْ إِلَى بَذْلِ النَّصِيحَهِ لَکَ، وَحُسْنِ الظَّنِّ بِکَ. وَلاَ تَدَعْ تَفَقُّدَ لَطِيفِ أُمُورِهِمُ اتِّکَالاً عَلَى جَسِيمِهَا، فَإِنَّ لِلْيَسِيرِ مِنْ لُطْفِکَ مَوْضِعاً يَنْتَفِعُونَ بِهِ، وَلِلْجَسِيمِ مَوْقِعاً لاَ يَسْتَغْنُونَ عَنْهُ. وَلْيَکُنْ آثَرُ (۷۰) رُؤوسِ جُنْدِکَ عِنْدَکَ مَنْ وَاسَاهُمْ (۷۱) فِى مَعُونَتِهِ، وَأَفْضَلَ (۷۲) عَلَيْهِمْ مِنْ جِدَتِهِ (۷۳) بِمَا يَسَعُهُمْ يَسَعُ مَنْ وَرَاءَهُمْ مِنْ خُلُوفِ (۷۴) أَهْلِيهِمْ، حَتَّى يَکُونَ هَمُّهُمْ هَمّاً وَاحِداً فِى جِهَادِ الْعَدُوِّ، فَإِنَّ عَطْفَکَ عَلَيْهِمْ يَعْطِفُ قُلُوبَهُمْ عَلَيْکَ. وَإِنَّ أَفْضَلَ قُرَّهِ عَيْنِ الْوُلاَهِ اسْتِقَامَهُ الْعَدْلِ فِى الْبِلاَدِ، وَظُهُورُ مَوَدَّهِ الرَّعِيَّهِ. وَإِنَّهُ لاَ تَظْهَرُ مَوَدَّتُهُمْ إِلاَّ بِسَلاَمَهِ صُدُورِهِمْ، وَلاَ تَصِحُّ نَصِيحَتُهُمْ إِلاّ بِحِيطَتِهِمْ (۷۵) عَلَى وُلاَهِ الْأُمُورِ، وَقِلَّهِ اسْتِثْقَالِ دُوَلِهِمْ، وَتَرْکِ اسْتِبْطَاءِ انْقِطَاعِ مُدَّتِهِمْ. فَافْسَحْ فِى آمَالِهِمْ، وَوَاصِلْ فِى حُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِمْ، وَتَعْدِيدِ مَا أَبْلَى ذَوُوالْبَلاَءِ (۷۶) مِنْهُمْ، فَإِنَّ کَثْرَهَ الذِّکْرِ لِحُسْنِ أَفْعَالِهِمْ تَهُزُّ الشُّجَاعَ، وَتُحَرِّضُ النَّاکِلَ (۷۷) ، إِنْ شَاءَ اللّهُ.

ثُمَّ اعْرِفْ لِکُلِّ امْرِىءٍ مِنْهُمْ مَا أَبْلَى، وَلاَ تَضُمَّنَّ بَلاَءَ (۷۸) امْرِىءٍ إِلَى غَيْرِهِ، وَلاَ تُقَصِّرَنَّ بِهِ دُونَ غَايَهِ بَلاَئِهِ، وَلاَ يَدْعُوَنَّکَ شَرَفُ امْرِىءٍ إِلَى أَنْ تُعْظِمَ مِنْ بَلاَئِهِ مَا کَانَ صَغِيراً، وَلاَضَعَهُ امْرِىءٍ إِلَى أَنْ تَسْتَصْغِرَ مِنْ بَلاَئِهِ مَاکَانَ عَظِيماً.

وَارْدُدْ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ مَا يُضْلِعُکَ (۷۹) مِنَ الْخُطُوبِ، وَيَشْتَبِهُ عَلَيْکَ مِنَ الْأُمُورِ، فَقَدْ قَالَ اللهُ سبحانه لِقَوْمٍ أَحَبَّ إِرْشَادَهُمْ: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِى الْأَمْرِ مِنْکُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِى

شَیْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَی اللهِ وَالرَّسُولِ)، فَالرَّدُّ إِلَی اللهِ: الْأَخْذُ بِمُحْکَمِ کِتَابِهِ (۸۰) ،وَالرَّدُّ إِلَی الرَّسُولِ: الْأَخْذُ بِسُنَّتِهِ الْجَامِعهِ غَیْرِ الْمُفَرِّقَهِ.

ثُمَّ اخْتَرْ لِلْحُکْمِ بَیْنَ النَّاسِ أَفْضَلَ رَعِیَّتِکَ فِی نَفْسِکَ، مِمَّنْ لاَ تَضِیقُ بِهِ الْأُمُورُ، وَلاَ تُمَحِّکُهُ (۸۱) الْخُصُومُ، وَلاَ یَتَمادَی (۸۲) فِی الزَّلَّهِ (۸۳) ، وَلاَ یَحْصَرُ (۸۴) مِنَ الْفَیْءِ (۸۵) إِلَی الْحَقِّ إذَا عَرَفَهُ، وَلاَ تُشْرِفُ (۸۶) نَفْسُهُ عَلَی طَمَعٍ، وَلاَ یَکْتَفِی بِأَدْنَی فَهْمٍ دُونَ أَقصَاهُ (۸۷) ، أَوْقَفَهُمْ فِی الشُّبُهَاتِ (۸۸) ، وَآخَذَهُمْ بِالْحُجَجِ، وَأَقَلَّهُمْ تَبَرُّماً (۸۹) بِمُرَاجَعَهِ الْخَصْمِ، وَأَصْبَرَهُمْ عَلَی تَکَشُّفِ الْأُمُورِ، وَأَصْرَمَهُمْ (۹۰) عِنْدَ اتِّضَاحِ الْحُکْمِ، مِمَّنْ لاَ یَزْدَهِیهِ إطْرَاءٌ (۹۱) ، وَلاَ یَسْتَمِیلُهُ إِغْرَاءٌ، أُولئِکَ قَلِیلٌ. ثُمَّ أَکْثِرْ تَعَاهُدَ (۹۲) قَضَائِهِ، وافْسَحْ لَهُ فِی الْبَذْلِ (۹۳) مَا یُزِیلُ عِلَّتَهُ، وَتَقِلُّ مَعَهُ حَاجَتُهُ إِلَی النَّاسِ، وَأَعْطِهِ مِنَ الْمَنْزِلَهِ لَدَیْکَ مَا لاَ یَطْمَعُ فِیهِ غَیْرُهُ مِنْ خَاصَّتِکَ، لِیَأْمَنَ بِذلِکَ اغْتِیَالَ الرِّجَالِ لَهُ عِنْدَکَ. فَانْظُرْ فِی ذلِکَ نَظَراً بِلِیغاً، فَإِنَّ هذَا الدِّینَ قَدْ کَانَ أَسِیراً فِی أَیْدِی الْأَشْرَارِ، یُعْمَلُ فِیهِ بِالْهَوَی، وَتُطْلَبُ بِهِ الدُّنْیَا.

ثُمَّ انْظُرْ فِی أُمُورِ عُمَّالِکَ، فَاسْتَعْمِلْهُمُ اخْتِبَاراً (۹۴) ، وَلاَ تُوَلِّهِمْ مُحَابَاهً (۹۵) وأَثَرَهً (۹۶) ، فَإِنَّهُمَا جِمَاعٌ مِنْ شُعَبِ (۹۷) الْجَوْرِ وَالْخِیَانَهِ. وَتوَخَّ (۹۸) مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجْرِبَهِ وَالْحَیَاءِ، مِنْ أَهْلِ الْبُیُوتَاتِ الصَّالِحَهِ، (۴۵۱)

وَالْقَدَمِ (۹۹) فِی الْإِسْلاَمِ الْمُتَقَدِّمَهِ، فَإِنَّهُمْ أَکْرَمُ أَخْلاَقاً، وَأَصَحُّ أَعْرَاضاً، وَأَقَلُّ فِی الْمَطَامِعِ إِشْرَافاً، وَأَبْلَغُ فِی عَوَاقِبِ الْأُمُورِ نَظَراً. ثُمَّ أَسْبغْ (۱۰۰) عَلَیْهِمُ الْأَرْزَاقَ، فَإِنَّ ذلِکَ قُوَّهٌ لَهُمْ عَلَی اسْتِصْلاَحِ أَنْفُسِهِمْ، وَغِنیً لَهُمْ عَنْ تَنَاوُلِ مَا تَحْتَ أَیْدِیهِمْ، وَحُجَّهٌ عَلَیْهِمْ إنْ خَالَفُوا أَمْرَکَ أَوْ ثَلَمُوا أَمَانَتَکَ (۱۰۱) . ثُمَّ تَفَقَّدْ أَعْمَالَهُمْ، وَابْعَثِ الْعُیُونَ (۱۰۲) مِنْ أَهْلِ الصِّدْقِ وَالوَفَاءِ عَلَیْهِمْ، فَإِنَّ تَعَاهُدَکَ فِی السِّرِّ لِأُمُورِهِمْ حَدْوَهٌ لَهُمْ (۱۰۳) عَلَی اسْتِعْمَالِ الْأَمَانَهِ، وَالرِّفْقِ بِالرَّعِیَّهِ. وَتَحَفَّظْ مِنَ الْأَعْوَانِ، فَإِنْ أَحَدٌ مِنْهُمْ بَسَطَ یَدَهُ إِلَی خِیَانَهٍ اجْتَمَعَتْ بِهَا عَلَیْهِ عِنْدَکَ أَخْبَارُ عُیُونِکَ، اکْتَفَیْتَ بِذلِکَ شَاهِداً، فَبَسَطْتَ عَلَیْهِ الْعُقُوبَهَ فِی بَدَنِهِ، وَأَخَذْتَهُ بِمَا أَصَابَ مِنْ عَمَلِهِ، ثُمَّ نَصَبْتَهُ بِمَقَامِ الْمَذَلَّهِ، وَ وَسَمْتَهُ بِالْخِیانَهِ، وَقَلَّدْتَهُ عَارَ التُّهَمَهِ.

وَتفَقَّدْ أَمْرَ الْخَرَاجِ بِمَا يُصْلِحُ أَهْلَهُ، فَإِنَّ فِى صلاَحِهِ وَصلاَحِهِمْ صَلاَحاً لِمَنْ سِوَاهُمْ، وَلاَ صَلاَحَ لِمَنْ سِوَاهُمْ إِلاَّ بِهِمْ، لِأَنَّ النَّاسَ كُلَّهُمْ عِيَا لٌ عَلَى الْخَرَاجِ وَأَهْلِهِ. وَلْيَكُنْ نَظَرُکَ فِى عِمَارَهِ الْأَرْضِ أَبْلَغَ مِنْ نَظَرِکَ فِى اسْتِجْلاَبِ الْخَرَاجِ، لِأَنَّ ذلِکَ لاَ يُدْرَکُ إِلاَّ بَالْعِمَارَهِ، وَمَنْ طَلَبَ الْخَرَاجَ بِغَيْرِ عِمَارَه أَخْرَبَ الْبِلاَدَ، وَأَهْلَکَ الْعِبَادَ، وَلَمْ يَسْتَقِمْ أَمْرُهُ إِلاَّ قَلِيلاً. فَإِنْ شَکَوْا ثِقَلاً أَوْ عِلَّهً (۱۰۴) ، أَو انْقِطَاعَ شِرْبٍ (۱۰۵) أَوْ بَالَّهٍ (۱۰۶) ، أَوْ إِحَالَهَ أَرْضٍ (۱۰۷) اغْتَمَرَهَا (۱۰۸) غَرَقٌ، أَوْ أَجْحَفَ (۱۰۹) بِهَا عَطَشٌ، خَفَّفْتَ عَنْهُمْ بما تَرْجُو أَنْ يصْلُحَ بِهِ أَمْرُهُمْ، وَلاَ يَثْقُلَنَّ عَلَيْکَ شَیْءٌ خَفَّفْتَ بِهِ الْمَؤُونَهَ عَنْهُمْ، فَإِنَّهُ ذُخْرٌ يَعُودُونَ بِهِ عَلَيْکَ فِى عِمَارَهِ بِلادِکَ، وَتَزْيِينِ وِلاَيَتِکَ، مَعَ اسْتِجْلاَبِکَ حُسْنَ ثَنَائِهِمْ، وَ تَبَجُّحِکَ (۱۱۰) بِاسْتِفَاضَهِ (۱۱۱) الْعَدْلِ فِيهِمْ، مُعْتَمِداً فَضْلَ قُوَّتِهِمْ (۱۱۲) ، بِمَا ذَخَرْتَ (۱۱۳) عِنْدَهُمْ مِنْ إِجْمَامِکَ (۱۱۴) لَهُمْ، وَالثِّقَهَ مِنْهُمْ بِمَا عَوَّدْتَهُمْ مِنْ عَدْلِکَ عَلَيْهِمْ وَ رِفْقِکَ بِهِمْ، فَرُبَّمَا حَدَثَ مِنَ الْأُمُورِ مَا إِذَا عَوَّلْتَ فِيهِ عَلَيْهِمْ مِنْ بَعْدُ احْتَمَلُوهُ طَيِّبَهً أَنْفُسُهُمْ بِهِ، فَإِنَّ الْعُمْرَانَ مُحْتَمِلٌ مَا حَمَّلْتَهُ، وَإِنَّمَا يُؤْتَى خَرَابُ الْأَرْضِ مِنْ إِعْوَازِ (۱۱۵) أَهْلِهَا، إِنَّمَا يُعْوِزُ أَهْلُهَا لِإِشْرَافِ أَنْفُسِ الْوُلاَهِ عَلَى الْجَمْعِ (۱۱۶) ، وَسُوءِ ظَنِّهِمْ بِالْبَقَاءِ، وَقِلَّهِ انْتِفَاعِهِمْ بِالْعِبَرِ.

ثُمَّ انْظُرْ فِى حَالِ كُتَّابِکَ، فَوَلِّ عَلَى أُمُورِکَ خَيْرَهُمْ، وَاخْصُصْ رَسَائِلَکَ الَّتِى تُدْخِلُ فِيهَا مَکَائِدَکَ وأَسْرَارَکَ بِأَجْمَعِهِمْ لِوُجُودِ صَالِحِ الْأَخْلاَقِ مِمَّنْ لاَ تُبْطِرُهُ (۱۱۷) الْکَرَامَهُ، فَيَجْتَرِیءَ بِهَا عَلَيْکَ فِى خِلاَفٍ

لَکَ بِحَضْرَهِ مَلاَءٍ (۱۱۸) ، وَلاَ تُقَصِّرُ بِهِ الْغَفْلَهُ (۱۱۹) عَنْ إِيرَادِ مُکَاتَبَاتِ عُمَّالِکَ عَلَيْکَ، وَإِصْدَارِ جَوَابَاتِهَا عَلَى الصَّوابِ عَنْکَ، وَفِيمَا يَأْخُذُ لَکَ وَيُعْطِى مِنْکَ، وَلاَ يُضْعِفُ عَقْداً اعْتَقَدَهُ لَکَ (۱۲۰) ، وَلاَ يَعْجِزُ عَنْ إِطْلاَقِ مَا عُقِدَ عَلَيْکَ (۱۲۱) ، وَلاَ يَجْهَلُ مَبْلَغَ قَدْرِ نَفسِهِ فِى الْأُمُورِ، فَإِنَّ الْجَاهِلَ بِقَدْرِ نَفْسِهِ يَکُونُ بَقَدْرِ غَيْرِهِ أَجْهَلَ. ثُمَّ لاَ يَکُنِ اخْتِيَارُکَ (۴۵۵)

إِيَّاهُمْ عَلَى فِرَاسَتِكَ (١٢٢) وَاسْتِنَامَتِكَ (١٢٣) وَحُسْنِ الظَّنِّ مِنْكَ، فَإِنَّ الرِّجَالَ يَتَعَرَّفُونَ لِفِرَاسَاتِ (١٢٤) الْوُلَاةِ بِتَصَنُّعِهِمْ (١٢٥) وَحُسْنِ خِدْمَتِهِمْ، لَيْسَ وَرَاءَ ذلِكَ مِنَ النَّصِيحَةِ وَالْأَمَانَةِ شَيْءٌ، وَلكِنِ اخْتَبِرْهُمْ بِمَاوَلُوا لِلصَّالِحِينَ قَبْلَكَ، فَاعْمِدْ لِأَحْسَنِهِمْ كَانَ فِي الْعَامَّةِ أَثَراً، وَأَعْرَفِهِمْ بِالْأَمَانَةِ وَجْهاً، فَإِنَّ ذلِكَ دَلِيلٌ عَلَى نَصِيحَتِكَ لِلَّهِ وَلِمَنْ وَلِّيتَ أَمْرَهُ. وَاجْعَلْ لِرَأْسِ كُلِّ أَمْرٍ مِنْ أُمُورِكَ رَأْساً مِنْهُمْ، لاَ يَقْهَرُهُ كَبِيرُهَا، وَلاَ يَتَشَتَّتُ عَلَيْهِ كَثِيرُهَا، وَمَهْمَا كَانَ فِي كُتَّابِكَ مِنْ عَيْبٍ فَتَغَابَيْتَ (١٢٦) عَنْهُ أُلْزِمْتَهُ.

ثُمَّ اسْتَوْصِ بِالتُّجَّارِ وَذَوِي الصِّنَاعَاتِ، وَأَوْصِ بِهِمْ خَيْراً: الْمُقِيمِ مِنْهُمْ، وَالْمُضْطَرِبِ بِمَالِهِ (١٢٧)، وَالْمُتَرَفِّقِ (١٢٨) بِبَدَنِهِ، فَإِنَّهُمْ مَوَادُّ الْمَنَافِعِ، وَأَسْبَابُ الْمَرَافِقِ (١٢٩)، وَجُلاَّبُهَا مِنَ الْمَباعِدِ وَالْمَطَارِحِ (١٣٠)، فِي بَرِّكَ وَبَحْرِكَ، وَسَهْلِكَ وَجَبَلِكَ، وَحَيْثُ لاَ يَلْتَئِمُ النَّاسُ لِمَوَاضِعِهَا (١٣١)، وَلاَ يَجْتَرِئُونَ عَلَيْهَا، فَإِنَّهُمْ سِلْمٌ (١٣٢) لاَ تُخَافُ بَائِقَتُهُ (١٣٣)، وَصُلْحٌ لاَ تُخْشَى غَائِلَتُهُ، وَتَفَقَّدْ أُمُورَهُمْ بِحَضْرَتِكَ وَفِي حَوَاشِي بِلاَدِكَ. وَاعْلَمْ مَعَ ذلِكَ أَنَّ فِي كَثِيرٍ مِنْهُمْ ضِيقاً (١٣٤) فَاحِشاً، وَشُحّاً (١٣٥) قَبِيحاً، وَاحْتِكَاراً (١٣٦) لِلْمَنَافِعِ، وَتَحَكُّماً فِي الْبِيَاعَاتِ، وَذلِكَ بَابُ مَضَرَّةٍ لِلْعَامَّةِ، وَعَيْبٌ عَلَى الْوُلاَةِ. فَامْنَعْ مِنَ الْإِحْتِكَارِ، فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَنَعَ مِنْهُ. وَلْيَكُنِ الْبَيْعُ بَيْعاً سَمْحاً: بِمَوَازِينِ عَدْلٍ، وَأَسْعَارٍ لاَ تُجْحِفُ بِالْفَرِيقَيْنِ مِنَ الْبَائِعِ وَالْمُبْتَاعِ (١٣٧)، فَمَنْ قَارَفَ (١٣٨) حُكْرَةً (١٣٩) بَعْدَ نَهْيِكَ إِيَّاهُ فَنَكِّلْ بِهِ (١٤٠)، وَعَاقِبْهُ فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ (١٤١).

ثُمَّ اللهَ اللهَ فِي الطَّبَقَةِ السُّفْلَى مِنَ الَّذِينَ لاَ حِيلَةَ لَهُمْ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُحْتَاجِينَ وَأَهْلِ الْبُؤْسَى (١٤٢) وَالزَّمْنَى (١٤٣)، فَإِنَّ فِي هذِهِ الطَّبَقَةِ قَانِعاً (١٤٤) وَمُعْتَرّاً (١٤٥)، وَاحْفَظْ لِلَّهِ مَا اسْتَحْفَظَكَ (١٤٦) مِنْ حَقِّهِ فِيهِمْ، وَاجْعَلْ لَهُمْ قِسْماً مِنْ بَيْتِ مَالِكَ، وَقِسماً مِنْ غَلاَّتِ (١٤٧) صَوَافِي (١٤٨) الْإِسْلاَمِ فِي كُلِّ بَلَدٍ، فإِنَّ لِلْأَقْصَى مِنْهُمْ مِثْلَ الَّذِي لِلْأَدْنَى، وَكُلٌّ قَدِ اسْتُرْعِيتَ حَقَّهُ، فَلاَ يَشْغَلَنَّكَ عَنْهُمْ بَطَرٌ (١٤٩)، فَإِنَّكَ لاَ تُعْذَرُ بِتَضْيِيعِ التَّافِهَ (١٥٠) لِإِحْكَامِكَ الْكَثِيرَ الْمُهِمَّ. فَلاَ تُشْخِصْ هَمَّكَ (١٥١) عَنْهُمْ، وَلاَ تُصَعِّرْ خَدَّكَ لَهُمْ (١٥٢)، وَتَفَقَّدْ أُمُورَ مَنْ لاَ يَصِلُ إِلَيْكَ مِنْهُمْ مِمَّنْ تَقْتَحِمُهُ الْعُيُونُ (١٥٣)، وَتَحْقِرُهُ الرِّجَالُ، فَفَرِّغْ لِأُولئِكَ ثِقَتَكَ (١٥٤) مِنْ أَهْلِ الْخَشْيَةِ وَالتَّوَاضُعِ، فَلْيَرْفَعْ إِلَيْكَ أُمُورَهُمْ، ثُمَّ اعْمَلْ فِيهِمْ بَالْإِعْذَارِ إِلَى اللهِ تَعَالَى (١٥٥) يَوْمَ تَلْقَاهُ، فَإِنَّ هؤُلاَءِ مِنْ بَيْنِ الرَّعِيَّةِ أَحْوَجُ إِلَى الْإِنصَافِ مِنْ غَيْرِهِمْ، وَكُلٌّ فَأَعْذِرْ إِلَى اللهِ تَعَالَى فِي تَأْدِيَهِ حَقِّهِ إِلَيهِ. وَتَعَهَّدْ أَهْلَ الْيُتْمِ وَذَوِي الرِّقَّةِ فِي السِّنِّ (١٥٦) مِمَّنْ لاَ حِيلَةَ لَهُ، وَلاَ يَنْصِبُ لِلْمَسْأَلَةِ نَفْسَهُ، وَذلِكَ عَلَى الْوُلاَةِ ثَقِيلٌ، وَالْحَقُّ كُلُّهُ ثَقِيلٌ، وَقَدْ يُخَفِّفُهُ اللهُ عَلَى أَقْوَامٍ طَلَبُوا الْعَاقِبَةَ فَصَبَرُوا أَنْفُسَهُمْ، وَوَثِقُوا

بِصِدْقِ مَوْعُودِ اللهِ لَهُمْ.

وَاجْعلْ لِذَوِی الْحَاجَاتِ (۱۵۷) مِنْکَ قِسْماً تُفَرِّغُ لَهُمْ فِیهِ شَخْصَکَ، وَتَجْلِسُ لَهُمْ مَجْلِساً عَامّاً، فَتَتَواضَعُ فِیهِ لِلَّهِ الَّذِی خَلَقَکَ، وَتُقعِدَ عَنْهُمْ جُنْدَکَ وَأَعْوَانَکَ (۱۵۸) مِنْ أَحْرَاسِکَ (۱۵۹) وَشُرَطِکَ (۱۶۰) ، حَتَّی یُکَلِّمَکَ مُتَکَلِّمُهُمْ غَیْرَ مُتَتَعْتِع (۱۶۱) ، فَإِنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ یَقُولُ فِی غَیْرِ مَوْطِنٍ (۱۶۲") : لَنْ تُقَدَّسَ (۱۶۳) أُمَّهٌ لاَ یُؤْخَذُ لِلضَّعِیفِ فِیهَا حَقُّهُ مِنَ الْقَوِیِّ غَیْرَ مُتَتَعْتِع. "ثُمَّ احْتَمِلِ الْخُرْقَ (۱۶۴) مِنْهُمْ وَالْعِیَّ (۱۶۵) ، وَنَحِّ (۱۶۶) عَنْهُمُ الضِّیقَ (۱۶۷) وَالْأَنَفَ (۱۶۸) ، یَبْسُطِ اللهُ عَلَیْکَ بِذلِکَ أَکْنَافَ رَحْمَتِهِ (۱۶۹) ، وَیُوجِبُ لَکَ ثَوَابَ طَاعَتِهِ، وَأَعْطِ مَا أَعْطَیْتَ هَنِیئاً (۱۷۰) ، وَامْنَعْ فِی إِجْمَالٍ وَإِعْذَارٍ (۱۷۱) !

ثُمَّ أُمُورٌ مِنْ أُمُورِکَ لاَبُدَّ لَکَ مِنْ مُبَاشَرَتِهَا: مِنْهَا إِجَابَهُ عُمَّالِکَ بِمَا یَعْیَا (۱۷۲) عَنْهُ کُتَّابُکَ، وَمِنْهَا إِصْدَارُ حَاجَاتِ النَّاسِ یَوْمَ وَرُودِهَا عَلَیْکَ مِمَّا تَحْرَجُ (۱۷۳) بِهِ صُدُورُ أَعْوَانِکَ. وَأَمْضِ لِکُلِّ یَوْم عَمَلَهُ، فإِنَّ لِکُلِّ یَوْمٍ مَا فِیهِ، وَاجْعَلْ لِنَفْسِکَ فِیما بَیْنَکَ وَبَیْنَ اللهِ أَفْضَلَ تِلْکَ الْمَوَاقِیتِ، وَأَجْزَلَ (۱۷۴) تِلْکَ الْأَقْسَامِ، وَإِنْ کَانَتْ کُلُّهَا لِلَّهِ إِذَا صَلَحَتْ فِیهَا النِّیَّهُ، وَسَلِمَتْ مِنْهَا الرَّعِیَّهُ. وَلْیَکُنْ فِی خَاصَّهِ مَا تُخْلِصُ لِلَّهِ بِهِ دِینَکَ: إِقَامَهُ فَرَائِضِهِ الَّتی هِیَ لَهُ خَاصَّهً، فَأَعْطِ اللهَ مِن بَدَنِکَ فِی لَیْلِکَ وَنَهَارِکَ، وَوَفِّ مَا تَقَرَّبْتَ بِهِ إِلَی اللهِ مِنْ ذلِکَ کَاملاً غَیْرَ مَثْلُوم (۱۷۵) وَلاَ مَنْقُوصٍ، بَالِغاً مِنْ بَدَنِکَ مَا بَلَغَ. وَإِذَا قُمْتَ فِی صَلاَتِکَ لِلنَّاسِ، فَلاَ تَکُونَنَّ مُنَفِّراً وَلاَ مُضَیِّعاً (۱۷۶) ، فَإِنَّ فِی النَّاسِ مَنْ بِهِ الْعِلَّهُ وَلَهُ الْحَاجَهُ. وَقَدْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ -صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ- حِینَ وَجَّهَنِی إِلَی الیَمنِ کَیْفَ أُصَلِّی بِهِمْ؟ فَقَالَ: "صَلِّ بِهِمْ کَصَلاَهِ أَضْعَفِهِمْ، وَکُنْ بِالْمُؤْمِنِینَ رَحِیماً."

وَأَمَّا بَعْدَ ، فَلَا تُطَوِّلَنَّ احْتِجَابَكَ عَنْ رَعِيَّتِكَ، فَإِنَّ احْتِجَابَ الْوُلَاةِ عَنِ الرَّعِيَّةِ شُعْبَةٌ مِنَ الضِّيقِ، وَقِلَّةُ عِلْمٍ بِالْأُمُورِ، وَالْإِحْتِجَابُ مِنْهُمْ يَقْطَعُ عَنْهُمْ عِلْمَ مَا احْتَجَبُوا دونَهُ فَيَصْغُرُ عِنـدَهُمْ الْكَبِيرُ، وَيَعْظُمُ الصَّغِيرُ، وَيَقْبُحُ الْحَسَنُ، وَيَحْسُنُ الْقَبِيحُ، وَيُشَابُ الْحَقُّ بِالْبَاطِلِ. وَإِنَّمَا الْوَالِى بَشَرٌ لاَ يَعْرِفُ مَا تَوَارَى عَنْهُ النَّاسُ بِهِ مِنَ الْأُمُورِ، وَلَيْسَتْ عَلَى الْحَقِّ سِمَاتٌ (۱۷۷) تُعْرَفُ بِهَا ضُرُوبُ الصِّدْقِ مِنَ الْكَذِبِ، وَإِنَّمَا أَنْتَ أَحَدُ رَجُلَيْنِ: إِمَّا امْرُؤٌ سَخَتْ نَفْسُكَ بِالْبَذْلِ (۱۷۸) فِى الْحَقِّ، فَفِيمَ احْتِجَابُكَ مِنْ وَاجِبِ حَقٍّ تُعْطِيهِ، أَوْ فِعْلٍ كَرِيمٍ تُسْدِيهِ، أَوْ مُبْتَلَىً بِالْمَنعِ، فَمَا أَسْرَعَ كَفَّ النَّاسِ عَنْ مَسْأَلَتِكَ إِذَا أَيِسُوا (۱۷۹) مِنْ بَذْلِكَ! مَعَ أَنَّ أَكْثَرَ حَاجَاتِ النَّاسِ إِلَيْكَ مِمَّا لاَ مَؤُونَةَ فِيهِ عَلَيْكَ، مِنْ شَكَاةِ (۱۸۰) مَظْلِمَةٍ، أَوْ طَلَبِ إِنْصَافٍ فِى مُعَامَلَةٍ.

ثُمَّ إِنَّ لِلْوَالِى خَاصَّةً وبِطَانَةً، فِيهِمُ اسْتِئْثَارٌ وَتَطَاوُلٌ، وَقِلَّةُ إِنْصَافٍ فِى مُعَامَلَةٍ، فَاحْسِمْ (۱۸۱) مَادَّةَ أُولئِكَ بِقَطْعِ أَسْبَابِ تِلْكَ الْأَحْوَالِ، وَلَا تُقْطِعَنَّ (۱۸۲) لِأَحَد مِنْ حَاشِيَتِكَ وَحَامَّتِكَ (۱۸۳) قَطِيعةً، وَلاَ يَطْمَعَنَّ مِنْكَ فِى اعْتِقَادِ (۱۸۴) عُقْدَةٍ، تَضُرُّ بِمَنْ يَلِيهَا مِنَ النَّاسِ، فِى شِرْبٍ (۱۸۵) أَوْ عَمَلٍ مُشْتَرَكٍ، يَحْمِلُونَ مَؤُونَتَهُ عَلَى غَيْرِهِمْ، فَيَكُونَ مَهْنَأُ (۱۸۶) ذلِكَ لَهُمْ دُونَكَ، وَعَيْبُهُ عَلَيْكَ فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَهِ. وَأَلْزِمِ الْحَقَّ مَنْ لَزِمَهُ مِنَ الْقَرِيبِ وَالْبَعِيدِ، وَكُنْ فِى ذلِكَ صَابِراً مُحْتَسِباً، وَاقِعاً ذلِكَ مِنْ قَرَابَتِكَ خَاصَّتِكَ حَيْثُ وَقَعَ، وَابْتَغِ عَاقِبَتَهُ بِمَا يَثْقُلُ عَلَيْكَ مِنْهُ، فَإِنَّ مَغَبَّةَ (۱۸۷) ذلِكَ مَحْمُودَةٌ.

وَإِنْ ظَنَّتِ الرَّعِيَّةُ بِكَ حَيْفاً (۱۸۸) ، فَأَصْحِرْ (۱۸۹) لَهُمْ بِعُذْرِكَ، وَاعْدِلْ (۱۹۰) عَنكَ ظُنُونَهُمْ بِإِصْحَارِكَ، فَإِنَّ فِى ذلِكَ رِيَاضَةً (۱۹۱) مِنْكَ لِنَفْسِكَ، وَرِفْقاً بِرَعِيَّتِكَ، وَ إِعْذَاراً (۱۹۲) تَبْلُغُ فِيهِ حَاجَتَكَ مِنْ تَقْوِيمِهِمْ عَلَى الْحَقِّ.

وَلَا تَدْفَعَنَّ صُلْحاً دَعَاكَ إِلَيْهِ عَدُوُّكَ لِلَّهِ فِيهِ رِضىً، فإِنَّ فِى الصُّلْحِ دَعَةً (۱۹۳) لِجُنُودِكَ، وَرَاحَةً مِنْ هُمُومِكَ، وأَمْناً لِبِلَادِكَ، وَلَكِنِ الْحَذَرَ كُلَّ الْحَذَرِ مِنْ عَدُوِّكِ بَعْدَ صُلْحِهِ، فَإِنَّ الْعَدُوَّ رُبَّمَا قَارَبَ لِيَتَغَفَّلَ (۱۹۴) ، فَخُذْ بِالْحَزْمِ، وَاتَّهِمْ فِى ذلِكَ حُسْنَ الظَّنِّ. وَإِنْ عَقَدْتَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ عَدُوّ لَكَ عُقْدَةً، أَوْ أَلْبَسْتَهُ مِنْكَ ذِمَّةً (۱۹۵) ، فَحُطْ (۱۹۶) عَهْدَكَ بِالْوَفَاءِ، وَارْعَ ذِمَّتَكَ بِالْأَمَانَهِ، وَاجْعَلْ نَفْسَكَ جُنَّةً (۱۹۷) دُونَ مَا أَعْطَيْتَ، فَإِنَّهُ لَيسَ مِنْ فَرَائِضِ اللهِ شَيْءٌ النَّاسُ أَشَدُّ عَلَيْهِ اجْتِماعاً، مَعَ تَفْرِيقِ أَهْوَائِهِمْ، وَتَشْتِيتِ آرَائِهِمْ، مِنَ تَعْظِيمِ الْوَفَاءِ بِالْعُهُودِ. وَقَدْ لَزِمَ ذلِكَ الْمُشْرِكُونَ فِيما بَيْنَهُمْ دُونَ الْمُسْلِمِينَ لِمَا اسْتَوْبَلُوا (۱۹۸) مِنْ عَوَاقِبِ الْغَدْرِ، فَلَا تَغْدِرَنَّ بِذِمَّتِكَ، وَلاَ تَخِيسَنَّ بِعَهْدِكَ (۱۹۹) ، وَلاَ تَخْتِلَنَّ (۲۰۰) عَدُوَّكَ، فَإِنَّهُ لاَ يَجْتَرِىءُ عَلَى اللهِ إِلاَّ جَاهِلٌ شَقِيٌّ. وَقَدْ جَعَلَ اللهُ عَهْدَهُ وَذِمَّتَهُ أَمْناً أَفْضَاهُ (۲۰۱) بَيْنَ الْعِبَادِ بِرَحْمَتِهِ، وَحَرِيماً (۲۰۲) يَسْكُنُونَ إِلَى مَنَعَتِهِ (۲۰۳) ، يَسْتَفِيضُونَ إِلَى جِوَارِهِ (۲۰۴) ، فَلَا إِدْغَالَ (۲۰۵) ، وَلاَ مُدَالَسَةَ (۲۰۶) ، وَلاَ خِدَاعَ فِيهِ، وَلاَ تَعْقِدْ عَقْداً تَجُوزُ فِيهِ الْعِلَلُ (۲۰۷) ، وَلاَ تُعَوِّلَنَّ عَلَى لَحْنِ الْقَوْلِ (۲۰۸) بَعْدَ التَّأْكِيدِ وَالتَّوْثِقَهِ، وَلاَ يَدْعُوَنَّكَ ضِيقُ أَمْرٍ لَزِمَكَ فِيهِ عَهْدُ اللهِ، إِلَى طَلَبِ انْفِسَاخِهِ بِغَيْرِ الْحَقِّ، فَإِنَّ صَبْرَكَ عَلَى ضِيقِ أَمْرٍ تَرْجُو انْفِرَاجَهُ وَفَضْلَ عَاقِبَتِهِ، خَيْرٌ مِنْ غَدْرٍ تَخَافُ تَبِعَتَهُ، وَأَنْ تُحِيطَ بِكَ مِنَ اللهِ فِيهِ طَلِبَةٌ (۲۰۹) ، لاَتَسْتَقِيلُ فِيهَا دُنْيَاكَ وَلاَ آخِرَتَكَ.

إِيَّاكَ وَالدِّمَاءَ و سَفْكَهَا بِغَيْرِ حِلِّهَا، فَإِنَّهُ لَيسَ شَيْءٌ أَدْعَى لِنِقْمِهٍ، وَلاَ أَعْظَمَ لِتَبِعَهٍ، وَلاَ أَحْرَى بِزَوَالِ نِعْمَهٍ، وَانْقِطَاعِ مُدَّهٍ، مِنْ سَفْكِ الدِّمَاءِ بِغَيْرِ حَقِّهَا. وَاللهُ سُبْحَانَهُ مُبْتَدِیءٌ بِالْحُكْمِ بَيْنَ الْعِبَادِ، فِيما تَسَافَكُوا مِنَ الدِّمَاءِ يَوْمَ الْقِيَامهِ، فَلاَ تُقَوِّيَنَّ سُلْطَانَكَ بِسَفْكِ دَمٍ حَرَام، فَإِنَّ ذلِكَ مِمَّا يُضْعِفُهُ وَيُوهِنُهُ، بَلْ يُزِيلُهُ وَيَنْقُلُهُ، وَلاَ عُذْرَ لَکَ عِنْدَ اللهِ وَلاَ عِنْدِی فِی قَتْلِ الْعَمدِ، لأَنَّ فِيهِ قَوَدَ (۲۱۰) الْبَدَنِ، وَإِنِ ابْتُلِيتَ بِخَطَإٍ وَأَفْرَطَ عَلَيْکَ (۲۱۱) سَوْطُکَ أَوْ سَيْفُکَ أَوْ يَدُکَ بِعُقُوبَه، فَإِنَّ فِی الْوَكْزَهِ (۲۱۲) فَمَا فَوْقَهَا مَقْتَلَهً، فَلاَ تَطْمَحَنَّ (۲۱۳) بِکَ نَخْوَهُ سُلْطَانِکَ عَنْ أَنْ تُؤَدِّیَ إِلَی أَوْلِيَاءِ الْمَقْتُول حَقَّهُمْ.

وَإِيَّاكَ وَالْإِعْجَابَ بِنَفْسِکَ، وَالثِّقَهَ بِمَا يُعْجِبُکَ مِنْهَا، وَحُبَّ الْإِطْرَاءِ (۲۱۴) ، فَإِنَّ ذلِکَ مِنْ أَوْثَقِ فُرَصِ الشَّيْطَانِ فِی نَفْسِهِ، لِيَمْحَقَ مَا يَكُونُ مِنْ إِحْسَانِ الْمُحْسِنِينَ.

وَإِيَّاكَ وَالْمَنَّ عَلَی رَعِيَّتِکَ بِإِحْسَانِکَ، أَوِ التَّزَيُّدَ (۲۱۵) فِيما كَانَ مِنْ فِعْلِکَ، أَوْ أَنْ تَعِدَهُمْ فَتُتْبِعَ مَوْعِدَکَ بِخُلْفِکَ، فَإِنَّ الْمَنَّ يُبْطِلُ الْإِحْسَانَ، وَالتَّزَيُّدَ يَذْهَبُ بِنُورِ الْحَقِّ، وَالخُلْفَ يُوجِبُ الْمَقْتَ (۲۱۶) عِنْدَاللهِ وَالنَّاسِ، قَالَ اللهُ سبحانه: (كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لاَ تَفْعَلُونَ)

و إِيَّاكَ وَالْعَجَلَهَ بِالْأُمُورِ قَبْلَ أَوَانِهَا، أَوِ التَّسَاقُطَ (۲۱۷) فِيهَا عِنْدَ إِمْكَانِهَا، أَوِ الَّلجَاجَهَ فِيهَا إذا تَنَكَّرَتْ (۲۱۸) ، أَوِ الْوَهْنَ (۲۱۹) عَنْهَا إذَا اسْتَوْضَحَتْ، فَضَعْ كُلَّ أَمْرٍ مَوْضِعَهُ، وَأَوْقِعْ كُلَّ أَمرٍ مَوْقِعَهُ.

وَإِيَّاكَ وَالْإِسْتِئْثَارَ (۲۲۰) بِمَا النَّاسُ فِيهِ أُسْوَهٌ (۲۲۱) ، وَالتَّغَابِیَ (۲۲۲) عَمَّا تُعْنَی بِهِ مِمَّا قَدْ وَضَحَ لِلْعُيُونِ، فَإِنَّهُ مَأْخُوذٌ مِنْکَ لِغَيْرِکَ، وَعَمَّا قَلِيلٍ تَنْکَشِفُ عَنْکَ أَغْطِيَهُ الْأُمُورِ، وَيُنْتَصَفُ مِنْکَ لِلْمَظْلُوم، امْلِکْ حَمِيَّهَ أَنْفِکَ (۲۲۳) ، وَسَوْرَهَ (۲۲۴) حَدِّکَ (۲۲۵) ، وَسَطْوَهَ يَدِکَ، وَغَرْبَ (۲۲۶) لِسَانِکَ، وَاحْتَرِسْ مِنْ كُلِّ ذلِکَ بِكَفِّ الْبَادِرَهِ (۲۲۷) ، وَتَأْخِيرِ السَّطْوَهِ، حَتَّی يَسْكُنَ غَضَبُکَ فَتَمْلِکَ الْإِخْتِيَارَ: وَلَنْ تَحْکُمْ ذلِکَ مِنْ نَفْسِکَ حَتَّی تُكْثِرَ هُمُومَکَ بِذِكْرِ الْمَعَادِ إِلَی رَبِّکَ.

وَالْوَاجِبُ عَلَيْکَ أنْ تَتَذَكَّرَ مَا مَضَى لِمَنْ تَقَدَّمَکَ مِنْ حُكُومَهٍ عَادِلَهٍ، أوْ سُنَّهٍ فَاضِلَهٍ، أوْ أثَرٍ عَنْ نَبِيِّنَا-صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ- أوْ

فَرِيضَه فِى كِتَابِ اللهِ، فَتَقْتَدِىَ بِمَا شَاهَدْتَ مِمَّا عَمِلْنَا بِهِ فِيهَا، وَتَجْتَهِدَ لِنَفْسِکَ فِى اتِّبَاعِ مَا عَهِدْتُ إِلَيْکَ فِى عهْدِى هذَا، وَاسْتَوْثَقْتُ بِهِ مِنَ الْحُجَّهِ لِنَفْسِى عَلَيْکَ، لِكَيْلاَ تَكُونَ لَکَ عِلَّهٌ عِنْدَ تَسَرُّعِ نَفْسِکَ إِلَى هَوَاهَا. وَأَنَا أَسْأَلُ اللهَ بِسَعَهِ رَحْمَتِهِ، وَعَظِيمِ قُدْرَتِهِ عَلَى إِعْطَاءِ كُلِّ رَغْبَهٍ، أَنْ يُوَفِّقَنِى وَإِيَّاکَ لِمَا فيهِ رِضَاهُ مِنَ الْإِقَامَهِ عَلَى الْعُذْرِ الْوَاضِحِ إِلَيْهِ وَإِلَى خَلْقِهِ، مَعَ حُسْنِ الثَّنَاءِ فِى الْعِبَادِ، وَجَمِيلِ الْأَثَرِ فِى الْبِلاَدِ، (۴۷۱)

وَتَمَامِ النِّعْمَهِ، وَتَضْعِيفِ الْكَرَامَهِ (۲۲۸) ، وَأَنْ يَخْتِمَ لِي وَلَکَ بالسَّعَادَهِ وَالشَّهَادَهِ، (إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)، وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِ اللهِ -صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ-الطَّيِّبِينَ الطَاهِرِينَ, وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيراً وَالسَّلَامُ.

In Persian

به مالک اشتر نخعی

به نـام خداونـد بخشـنده مهربـان، این فرمـان بنـده خـدا علی امیر مومنان، به مالک اشتر پسـر حارث است، در عهـدی که با او دارد، هنگامی که او را به فرمانـداری مصـر برمی گزینـد تا خراج آن دیار را جمع آورد، و با دشـمنانش نبرد کند، کار مردم را اصـلاح، و شهرهای مصـر را آباد سازد. ضـرورت خودسازی او را به ترس از خـدا فرمان می دهـد، و اینکه اطاعت خدا را بر دیگر کارها مقدم دارد، و آنچه که در کتاب خدا آمده، از واجبات و سنتها را پیروی کند، دستوراتی که جز با پیروی آن رستگار نخواهد شد، و جز با نشـناختن و ضایع کردن آن جنایتکار نخواهد گردید. به او فرمانی می دهد که خدا را با دل و دست و زبان یاری کند، زیرا خداوند پیروزی کسـی را تضـمین کنـد که او را یاری دهـد، و بزرگ دارد آن کس را که او بزرگ شـمارد. و به او فرمان می دهـد تا نفس خـود را از پیروی آرزوهـا بـاز دارد، و به هنگـام سـرکش رامش نمایـد، که (همانـا نفس همـواره به بـدی وامی دارد جز آنکه خـدا رحمت آورد.)

پس ای مالک بـدان! من تو را به سوی شـهرهایی فرسـتادم که پیش از تو دولتهای عادل یا سـتمگری بر آن حکم راندند، و مردم در کارهـای تـو چنـان می نگرنـد کـه تـو در کارهـای حاکمـان پیش از خـود می نگری، و دربـاره تـو آن می گوینـد که تـو نسـبت به زمامداران گذشـته می گویی، و همانا نیکوکاران را به نام نیکی توان شـناخت که خدا از آنان بر زبان بندگانش جاری ساخت. پس نیکوترین انـدوخته تو بایـد اعمال صالـح و درست باشد، هوای نفس را در اختیار گیر، و از آنچه حلال نیست خویشـتن داری بکن، زیرا بخـل ورزیـدن بـه نفس خـویش، آن است که در آنچه دوست دارد، یـا برای او ناخوشاینـد است، راه انصـاف پیمـایی. اخلاـق رهبری (روش برخورد بـا مردم) مهربـانی بـا مردم را پوشـش دل خویش قرار ده، و با همه دوست و مهربان باش. مبادا هرگز، چونان حیوان شـکاری باشـی که خوردن آنان را غنیمت دانی، زیرا مردم دو دسـته اند، دسـته ای برادر دینی تو، و دسته دیگر همانند تو در آفرینش می باشـند، اگر گناهی از آنان سر می زند، یا علتهایی بر آنان عارض می شود، یا خواسته و ناخواسته، اشتباهی مرتکب می گردند، آنان را ببخشای و بر آنان آسان گیر، آن گونه که دوست داری خدا تو را ببخشاید و بر تو آسان گیرد. همانا تو

از آنـان برتر، و امـام تو از تو برتر، و خـدا بر آن کس که تو را فرمانـداری مصـر داد والاـتر است، که انجام امور مردم مصـر را به تو واگذارده، و آنان را وسـیله آزمودن تو قرار داده است، هرگز با خدا مستیز، که تو را از کیفر او نجاتی نیست، و از بخشش و رحمت او بی نیـاز نخواهی بود، بر بخشـش دیگران پشـیمان مبـاش، و از کیفر کردن شـادی مکن، و از خشـمی که توانی از آن رهـا گردی شتاب نداشته باش، به مردم نگو، به من فرمان دادند و من نیز فرمان می دهم، باید اطاعت شود، که این گونه خود بزرگ بینی دل را فاسـد، و دین را پژمرده، و موجب زوال نعمتهاست. و اگر با مقام و قدرتی که داری، دچار تکبر یا خود بزرگ بینی شدی به بزرگی حکـومت پروردگـار که برتر از تو است بنگر، که تو را از آن سرکشـی نجـات می دهـد، و تنـدروی تو را فرو می نشانـد، و عقـل و اندیشه ات را به جایگاه اصـلی باز می گرداند. پرهیز از غرور و خودپسـندی بپرهیز که در بزرگی خود را همانند خداوند پنداری، و در شکوه خداوندی همانند او دانی، زیرا خداوند هر سرکشی را خوار می سازد، و هر خودپسندی را بی ارزش می کند،

p: ۲۲۱

با خدا و با مردم، و با خویشاوندان نزدیک، و با افرادی از رعیت خود که آنان را دوست داری، انصاف را رعایت کن. که اگر چنین نکنی ستم روا داشتی، و کسی که به بندگان خدا ستم روا دارد خدا بجای بندگانش دشمن او خواهد بود، و آن را که خدا دشمن شود، دلیل او را ستمکاری نعمت خدا را دگرگون نمی کند، و کیفر او را نزدیک نمی سازد، که خدا دعای ستمدیدگان را می شنود، و در کمین ستمکاران است. مردم گرایی، حق گرایی دوست داشتنی ترین چیزها در نزد تو، در حق میانه ترین، و در عدل فراگیرترین، و در جلب خشنودی مردم گسترده ترین باشد، که همانا خشم عمومی مردم خشنودی خواص را از بین می برد، اما خشم خواص را خشنودی همگان بی اثر می کند. خواص جامعه همواره بار سنگینی را بر حکومت تحمیل می کنند زیرا در روزگار سختی یاریشان کمتر، و در اجرای عدالت از همه ناراضی تر، و در خواسته هایشان پافشارتر، و در عطا و بخشش ها کم سپاس تر، و به هنگام منع خواسته ها دیر عذر پذیرتر، و در برابر مشکلات کم استقامت تر می باشند. در صورتیکه ستونهای استوار دین، و اجتماعات پرشور مسلمین، و نیروهای ذخیره دفاعی، عموم مردم می باشند، پس به آنها گرایش داشته و اشتیاق تو با آنان باشد.

ضرورت رازداری از رعیت، آنان که عیبجوترند از خود دور کن، زیرا مردم عیوبی دارند که والی در پنهان داشتن آن از همه سزاوارتر است، پس مبادا آنچه بر تو پنهان است آشکار گردانی، و آنچه که هویداست بپوشانی، که داوری در آنچه از تو پنهان است با خدای جهان می باشد، پس چندان که می توانی زشتی ها را بپوشان، تا آن را که دوست داری بر رعیت پوشیده ماند خدا بر تو بپوشاند، گره هر کینه ای را در مردم بگشای، و رشته هر نوع دشمنی را قطع کن، و از آنچه که در نظر روشن نیست کناره گیر، در تصدیق سخن چین شتاب مکن، زیرا سخن چین گرچه در لباس اندرزدهنده ظاهر می شود اما خیانتکار است. جایگاه صحیح مشورت بخیل را در مشورت کردن، دخالت نده، که تو را از نیکوکاری باز می دارد، و از تنگدستی می ترساند، ترسو را در مشورت کردن دخالت نده، که در انجام کارها روحیه تو را سست می کند. حریص را در مشورت کردن دخالت نده، که حرص را با ستمکاری در نظرت زینت می دهد. همانا بخل و ترس و حرص، غرائز گوناگونی هستند که ریشه آنها بدگمانی به خدای بزرگ است.

p: ۲۲۲

بـدترین وزیران تو، کسـی است که پیش از تو وزیر بـدکاران بوده، و در گناهـان آنان شـرکت داشت، پس مبادا چنین افرادی محرم راز تو باشـند، زیرا که آنان یاوران گناهکاران، و یاری دهندگان سـتمکارانند، تو باید جانشینانی بهتر از آنان داشته باشی که قدرت فکری امثـال آنهـا را داشـته امـا گناهـان و کردار زشـت آنهـا را نداشـته باشـند. کسـانی کـه سـتمکاری را بر سـتمی یـاری نکرده، و گناهکاری را در گناهی کمک نرسانده باشند، هزینه این گونه از افراد بر تو سبک تر، و یاریشان بهتر، و مهربانیشان بیشتر، و دوستی آنـان جز بـا تو کمتر است، آنان را از خواص، و دوسـتان نزدیک، و رازداران خود قرار ده، سـپس از میان آنان افرادی را که در حق گویی از همه صـریح ترنـد، و در آنچه را که خـدا برای دوسـتانش نمی پسـندد تو را مـددکار نباشـند، انتخاب کن، چه خوشایند تو باشـد یا ناخوشاینـد. اصول روابط اجتماعی رهبران تا می توانی با پرهیزکاران و راسـتگویان بپیوند، و آنان را چنان پرورش ده که تو را فراوان نستایند، و تو را برای اعمال زشتی که انجام نداده ای تشویق نکنند، که ستایش بی اندازه خودپسندی می آورد، و انسان را به سرکشی وامی دارد.

هرگز نیکوکـار و بـدکار در نظرت یکسـان نباشـند. زیرا نیکوکـاری در نیکوکـاری بی رغبـت، و بـدکاران در بـدکاری تشویـق می گردند، پس هر کدام از آنان را بر اساس کردارشان پاداش ده. بدان ای مالك! هیچ وسـیله ای برای جلب اعتماد والی به رعیت بهتر از نیکوکاری به مردم، و تخفیف مالیات، و عـدم اجبار مردم به کاری که دوست ندارند، نمی باشد، پس در این راه آنقدر بکوش تا به وفـاداری رعیت، خوشـبین شـوی، که این خوشـبینی بـار سـنگین رنـج آور مشـکلات را از تـو برمی دارد، پس به آنـان که بیشـتر احساس کردی بیشتر خوشبین باش، و به آنان که بدرفتاری نمودی بدگمان تر باش. و آداب پسـندیده ای را که بزرگان این امت به آن عمل کردند، و ملت اسـلام با آن پیوند خورده، و رعیت با آن اصـلاح شدند، بر هم مزن، و آدابی که به سـنتهای خوب گذشـته زیان وارد می کنـد، پدیـد نیاور، که پاداش برای آورنـده سـنت، و کیفر آن برای تو باشد که آنها را درهم شـکستی. با دانشـمندان، فراوان گفتگو کن، و با حکیمان فراوان بحث کن، که مایه آبادانی و اصلاح شهرها، و برقراری نظم و قانونی است که در گذشته نیز وجود داشت.شـناخت اقشـار گوناگون اجتماعی ای مالك بـدان! مردم از گروههای گوناگونی می باشـند که اصـلاح هر یك جز با دیگری امکـان نـدارد، و هیـچ یك از گروهها از گروه دیگر بی نیاز نیست. از آن قشـرها، لشـگریان خـدا، و نویسـندگان عمومی و خصوصـی، قضـات دادگستر، کـارگزاران عـدل و نظم اجتمـاعی، جزیه دهنـدگان، پرداخت کننـدگان مالیـات، تجـار و بازرگانـان، صاحبان صـنعت و پیشه وران، و طبقه پایین جامعه از نیازمندان و مسـتمندان می باشند، که برای هر یک خداوند سهمی مقرر داشته، و مقـدار واجب آن را در قرآن یا سـنت پیامبر (ص) تعیین کرده، که پیمانی از طرف خـداست و نگهداری آن بر ما لازم است. پس سپاهیان به فرمان خدا، پناهگاه اسـتوار رعیت، و زینت و وقار زمامداران، شکوه دین، و راههای تحقق امنیت کشورند، امور مردم جز بـا سـپاهیان اسـتوار نگردد، و پایـداری سـپاهیان جز به خراج و مالیـات رعیت انجـام نمی شود که با آن برای جهاد با دشـمن تقویت گردند، و برای اصلاح امور خویش به آن تکیه کنند، و نیازمندیهای خود را برطرف سازند. سپس سپاهیان و مردم، جز با گروه سوم نمی توانند پایدار باشند، و آن قضات، و کارگزاران دولت، و نویسندگان حکومتند، که قراردادها و معاملات را استوار می کنند، و

آنچـه به سـود مسـلمانان است فراهم می آورنـد، و در کارهـای عمـومی و خصوصـی مـورد اعتمادنـد. و گروههـای یادشـده بـدون بازرگانان، و صاحبان صـنایع نمی توانند دوام بیاورند، زیرا آنان وسائل زندگی را فراهم می آورند، و در بازارها عرضه می کنند، و بسیاری از وسایل زندگی را با دست می سازند که از توان دیگران خارج است. قشر دیگر، طبقه پایین از نیازمندان و مستمندانند که بایـد به آنها بخشـش و یاری کرد. برای تمام اقشار گوناگون یادشـده، در پیشـگاه خـدا گشایشـی است، و همه آنان به مقـداری که امورشان اصـلاح شود بر زمامدار حقی مشـخص دارند، و زمامدار از انجام آنچه خدا بر واجب کرده است نمی تواند موفق باشد جز آنکه تلاـش فراوان نمایـد، و از خـدا یـاری بطلبـد، و خود را برای انجـام حق آمـاده سـازد، و در همه کارهـا، آسان باشـد یا دشوار، شکیبـایی ورزد. برای فرمانـدهی سپاه کسـی را برگزین که خیرخواهی او برای خـدا و پیامبر (ص) و امام تو بیشتر، و دامن او پاکتر، شکیبـایی او برتر باشـد، از کسانی که دیر به خشم آیـد، و عـذر پـذیرتر باشـد، و بر ناتوان رحمت آورد، و با قدرتمنـدان، با قـدرت برخورد نماید، درشتی او را به تجاوز نکشاند، و ناتوانی او را از حرکت باز ندارد. سپس در نظامیان با خانواده های ریشه دار، دارای شخصیت حساب شده، خاندانی پارسا، دارای سوابقی نیکو و درخشان، که دلاور و سلحشور و بخشنده و بلندنظرند، روابط نزدیک برقرار کن، آنـان همه بزرگـواری را در خـود جمع کرده، و نیکی هـا را در خـود گرد آورده انـد، پس در کارهـای آنـان بگونه ای بینـدیش که پدری مهربان درباره فرزندش می اندیشد، و مبادا آنچه را که آنان را نیرومند می کند در دیده ات بزرگ جلوه کند، و نیکوکاری تو نسبت به آنان هرچند اندک باشد را خوار مپندار، زیرا نیکی آنان را به خیرخواهی تو خواند، و گمانشان رانسبت به تو نیکـو گردانـد، و رسیدگی به امـور کوچـک آنـان را به اعتمـاد رسیدگی به کارهـای بزرگشـان وامگـذار، زیرا نیکی انـدک تو را جایگاهی است که از آن سود می برند و نیکی های بزرگ تو را جایی است که از آن بی نیاز نیستند.

p: ۲۲۴

برگزیده ترین فرماندهان سپاه تو، کسی باشد که: از همه بیشتر به سربازان کمک رساند، و از امکانات مالی خود بیشتر در اختیارشان گذارد، به اندازه ای که خانواده هایشان در پشت جبهه، و خودشان در آسایش کامل باشند، تا در نبرد با دشمن، سربازان اسلام تنها به یک چیز بیندیشند. همانا مهربانی تو نسبت به سربازان، دلهایشان را به تو می کشاند، و همانا، روشنی چشم زمامداران، برقراری عدل در شهرها و آشکار شدن محبت مردم نسبت به والی است، که محبت دلهای رعیت جز با پاکی قلبها پدید نمی آید، و خیرخواهی آنان زمانی است که با رغبت و شوق پیرامون والی را گرفته، و حکومت بار سنگینی را بر دوش رعیت نگذاشته باشد، و طولانی شدن مدت زمامداری بر ملت ناگوار نباشد. پس آرزوهای سپاهیان را برآور، و همواره از آنان ستایش کن، و کارهای مهمی که انجام داده اند بر شمار، زیرا یادآوری کارهای ارزشمند آنان، شجاعان را برمی انگیزاند، و ترسوها را به تلاش وامی دارد، ان شاءالله.

و در یک ارزشیابی دقیق، رنج و زحمات هر یک از آنان را شناسایی کن، و هرگز تلاش و رنج کسی را به حساب دیگری مگذار، و ارزش خدمت او را ناچیز مشمار، تا شرافت و بزرگی کسی موجب نگردد که کار کوچکش را بزرگ بشماری، یا گمنامی کسی باعث شود که کار بزرگ او را ناچیز بدانی مشکلاتی که در احکام نظامیان برای تو پدید می آید، و اموری که برای تو شبهه ناکند، به خدا، و رسول خدا (ص) بازگردان، زیرا خدا برای مردمی که علاقه داشت هدایتشان کند فرمود. (ای کسانی که ایمان آوردید، از خدا و رسول و امامانی که از شما هستند اطاعت کنید، و اگر در چیزی نزاع دارید، آن را به خدا و رسولش باز گردانید.) پس بازگرداندن چیزی به خدا یعنی عمل کردن به قرآن، و بازگرداندن به پیامبر (ص) یعنی عمل کردن به سنت او که وحدت بخش است، نه عامل پراکندگی. سپس از میان مردم!

p: ۲۲۵

برترین فرد نزد خود را برای قضاوت انتخاب کن، کسانی که مراجعه فراوان، آنها را به ستوه نیاورد، و برخورد مخالفان با یکدیگر او را خشمناک نسازد، در اشتباهاتش پافشاری نکند، و بازگشت به حق پس از آگاهی برای او دشوار نباشد، طمع را از دل ریشه کن کند، و در شناخت مطالب با تحقیقی اندک رضایت ندهد، و در شبهات از همه بااحتیاط تر عمل کند، و در یافتن دلیل اصرار او از همه بیشتر باشد، و در مراجعه پیاپی شاکیان خسته نشود، در کشف امور از همه شکیباتر، و پس از آشکار شدن حقیقت در فصل خصومت از همه برنده تر باشد، کسی که ستایش فراوان او را فریب ندهد، و چربزبانی او را منحرف نسازد و چنین کسانی بسیار اندکند!! پس از انتخاب قاضی، هر چه بیشتر در قضاوتهای او بیندیش، و آنقدر به او ببخش که نیازهای او برطرف گردد، و به مردم نیازمند نباشد، و از نظر مقام و منزلت آنقدر او را گرامی دار که نزدیکان تو به نفوذ در او طمع نکنند، تا از توطئه آنان در نزد تو درامان باشد. در دستوراتی که دادم نیک بنگر که همانا این دین در دست بدکاران گرفتار آمده بود، که با نام دین به هواپرستی پرداخته، و دنیای خود را به دست می آوردند. سپس در امور کارمندانت بیندیش، و پس از آزمایش به کارشان بگمار، و با میل شخصی، و بدون مشورت با دیگران آنان را به کارهای مختلف وادار نکن، زیرا نوعی ستمگری و خیانت است. کارگزاران دولتی را از میان مردمی باتجربه و باحیا، از خاندانهای پاکیزه و باتقوی، که در مسلمانی سابقه درخشانی دارند انتخاب کن، زیرا اخلاق آنان گرامی تر، و آبرویشان محفوظتر، و طمع ورزیشان کمتر، و آینده نگری آنان بیشتر است. سپس روزی فراوان بر آنان ارزانی دار، که با گرفتن حقوق کافی در اصلاح خود بیشتر می کوشند، و با بی نیازی، دست به اموال بیت المال نمی زنند، و اتمام حجتی است بر آنان اگر فرمانت را نپذیرند یا در امانت تو خیانت کنند.

p: ۲۲۶

سپس رفتار کارگزاران را بررسی کن، و جاسوسانی راستگو، و وفاپیشه بر آنان بگمار، که مراقبت و بازرسی پنهانی تو از کار آنان، سبب امانتداری، و مهربانی با رعیت خواهد بود. و از همکاران نزدیکت سخت مراقبت کن، و اگر یکی از آنان دست به خیانت زد، و گزارش جاسوسان تو هم آن خیانت را تایید کرد، به همین مقدار گواهی قناعت کرده او را با تازیانه کیفر کن، و آنچه از اموال که در اختیار دارد از او بازپس گیر، سپس او را خوار دار، و خیانتکار بشمار، و طوق بدنامی به گردنش بیافکن.

مالیات و بیت المال را بگونه ای وارسی کن که صلاح مالیات دهندگان باشد، زیرا بهبودی مالیات و مالیات دهندگان، عامل اصلاح امور دیگر اقشار جامعه می باشد، و تا امور مالیات دهندگان اصلاح نشود کار دیگران نیز سامان نخواهد گرفت. زیرا همه مردم نان خور مالیات و مالیات دهندگانند، باید تلاش تو در آبادانی زمین بیشتر از جمع آوری خراج باشد که خراج جز با آبادانی فراهم نمی گردد، و آن کس که بخواهد خراج را بدون آبادانی مزارع به دست آورد، شهرها را خراب، و بندگان خدا را نابود، و حکومتش جز اندک مدتی دوام نیاورد. پس اگر مردم شکایت کردند، از سنگینی مالیات، یا آفت زدگی، یا خشک شدن آب چشمه ها، یا کمی باران، یا خراب شدن زمین در سیلابها، یا خشکسالی، در گرفتن مالیات به میزانی تخفیف ده تا امورشان سامان گیرد، و هرگز تخفیف دادن در خراج تو را نگران نسازد. زیرا آن، اندوخته ای است که در آبادانی شهرهای تو، و آراستن ولایتهای تو نقش دارد، و رعیت تو را می ستایند، و تو از گسترش عدالت میان مردم خشنود خواهی شد، و به افزایش قوت آنان تکیه خواهی کرد، بدانچه در نزدشان اندوختی و به آنان بخشیدی، و با گسترش عدالت در بین مردم، و مهربانی با رعیت، به

p: ۲۲۷

آنان اطمینان خواهی داشت. آنگاه اگر در آینـده کاری پیش آید و به عهده شان بگذاری، با شادمانی خواهند پذیرفت، زیرا عمران و آبادی قـدرت تحمل مردم را زیاد می کنـد. همانا ویرانی زمین به جهت تنگدستی کشاورزان است که به آینده حکومتشان اعتماد ندارند، و از تاریخ گذشتگان عبرت نمی گیرند.

سپس در امور نویسـندگان و منشـیان به درستی بینـدیش، و کارهایت را به بهترین آنان واگذار، و نامه های محرمانه، که دربردارنده سیاسـتها و اسـرار تو است، از میان نویسـندگان به کسـی اختصاص ده که صالح تر از دیگران باشد، کسی که گرامی داشتن او را به سرکشـی و تجاوز نکشاند تا در حضور دیگران با تو مخالفت کند، و در رساندن نامه کارگزارانت به تو، یا رساندن پاسـخهای تو به آنـان کوتـاهی نکنـد، و در آنچـه برای تـو می سـتاند یـا از طرف تـو به آنـان تحویـل می دهـد. فراموشـکار نباشـد. و در تنظیم هیچ قراردادی سـستی نورزد، و در برهم زدن قراردادی که به زیان توست کوتاهی نکنـد، و منزلت و قدر خویش را بشـناسد، همانا آنکه از شـناخت قدر خویش عاجز باشد، در شـناخت قدر دیگران جاهل تر است مبادا در گزینش نویسـندگان و منشـیان، بر تیزهوشـی و اطمینان شخصـی و خوش باوری خود تکیه نمایی، زیرا افراد زیرک با ظاهرسازی و خوش خـدمتی، نظر زمامـداران را به خود جلب می نمایند، که در پس این ظاهرسازی ها، نه خیرخواهی وجود دارد، و نه از امانتداری نشانی یافت می شود. لکن آنها را با خدماتی که برای زمامداران شایسته و پیشین انجام داده اند بیازمای، به کاتبان و نویسندگانی اعتماد داشته باش که در میان مردم آثاری نیکو گذاشته، و به امانتداری از همه مشهورترند، که چنین انتخاب درستی نشان دهنده خیرخواهی تو برای خدا، و مردمی است که حاکم آنانی. برای هر یک از کارهایت سـرپرستی برگزین که بزرگی کار بر او چیرگی نیابـد، و فراوانی کار او را درمانـده نسازد، و بـدان که هرگاه در کار نویسندگان و منشیان تو کمبودی وجود داشته باشد که تو بی خبر باشی خطرات آن دامنگیر تو خواهد بود. سپس سفارش مرا به بازرگانان و صاحبان صـنایع بپـذیر، و آنها را به نیکوکاری سـفارش کن، بازرگانانی که در شـهر ساکنند، یا آنان که همواره در سـیر و کوچ کردن می باشـند، و بازرگانـانی که بـا نیروی جسـمانی کـار می کننـد، چرا که آنـان منابع اصـلی منفعت، و پدیدآورنـدگان وسایل زندگی و آسایش، و آورندگان وسایل زندگی از نقاط دوردست و دشوار می باشـند، از بیابانها و دریاها، و دشتها و کوهستانها، جاهای سختی که مردم در آن اجتماع نمی کنند، یا برای رفتن به آنجاها شجاعت ندارند.

p: ۲۲۸

بازرگانان مردمی آرامند، و از ستیزه جویی آنان ترسی وجود نخواهد داشت، مردمی آشتی طلبند که فتنه انگیزی ندارند، در کار آنها بیندیش چه در شهری باشند که تو به سر می بری، یا در شهرهای دیگر، با توجه به آنچه که تذکر دادم این را هم بدان که در میان بازرگانان، هستند کسانی که تنگنظر و بدمعامله و بخیل و احتکارکننده اند، که تنها با زورگوئی به سود خود می اندیشند. و کالا را به هر قیمتی که می خواهند می فروشند، که این سودجوئی و گران فروشی برای همه افراد جامعه زیانبار، و عیب بزرگی بر زمامدار است. پس از احتکار کالا ـ جلوگیری کن، که رسول خدا (ص) از آن جلوگیری می کرد، باید خرید و فروش در جامعه اسلامی، به سادگی و با موازین عدالت انجام گیرد، با نرخهایی که بر فروشنده و خریدار زیانی نرساند، کسی که پس از منع تو احتکار کند، او را کیفر ده تا عبرت دیگران شود اما در کیفر او اسراف نکن.

سپس خدا را! خدا را! در خصوص طبقات پایین و محروم جامعه که هیچ چاره ای ندارند، از زمین گیران، نیازمندان، گرفتاران، دردمندان، همانا در این طبقه محروم گروهی خویشتن داری نموده، و گروهی به گدایی دست نیاز برمی دارند، پس برای خدا پاسدار حقی باش که خداوند برای این طبقه معین فرموده است، بخشی از بیت المال، و بخشی از غله های زمینهای غنیمتی اسلام را در هر شهری به طبقات پایین اختصاص ده، زیرا برای دورترین مسلمانان همانند نزدیکترینشان سهمی مساوی وجود دارد و تو مسوول رعایت آن می باشی، مبادا سرمستی حکومت تو را از رسیدگی به آنان بازدارد، که هرگز انجام کارهای فراوان و مهم عذری برای ترک مسوولیتهای کوچک تر نخواهد بود، همواره در فکر مشکلات آنان باش، و از آنان روی برمگردان، به ویژه امور کسانی را از آنان بیشتر رسیدگی کن که از کوچکی به چشم نمی آیند و دیگران آنان را کوچک می شمارند و کمتر به تو دسترسی دارند، برای این گروه از افراد مورد اطمینان خود که خداترس و فروتنند انتخاب کن، تا پیرامونشان تحقیق و مسائل آنان را به تو گزارش کنند. سپس در رفع مشکلاتشان بگونه ای عمل کن که در پیشگاه خدا عذری داشته باشی، زیرا این گروه، در میان

رعیت بیشتر از دیگران به عدالت نیازمندند، و حق آنان را بگونه ای بپرداز که در نزد خدا معذور باشی، از یتیمان خردسال، و پیران سالخورده که راه چاره ای ندارند. و دست نیاز برنمی دارند، پیوسته دلجویی کن که مسوولیتی سنگین بر دوش زمامداران است. اگرچه حق، تمامش سنگین است اما خدا آن را بر مردمی آسان می کند که آخرت می طلبند، نفس را به شکیبایی وامی دارند، و به وعده های پروردگار اطمینان دارند.

پس بخشی از وقت خود را به کسانی اختصاص ده که به تو نیاز دارند، تا شخصا به امور آنان رسیدگی نمایی، و در مجلس عمومی با آنان بنشین و در برابر خدایی که تو را آفریده فروتن باش، و سربازان و یاران و نگهبانان خود را از سر راهشان دور کن تا سخنگوی آنان بدون اضطراب در سخن گفتن با تو گفتگو کند، من از رسول خدا (ص) بارها شنیدم که می فرمود: (ملتی که حق ناتوانان را از زورمندان، بی اضطراب و بهانه ای بازنستاند، رستگار نخواهد شد.) پس درشتی و سخنان ناهموار آنان را بر خود هموار کن، و تنگخویی و خود بزرگ بینی را از خود دور ساز تا خدا درهای رحمت خود را به روی تو بگشاید، و تو را پاداش اطاعت ببخشاید، آنچه به مردم می بخشی بر تو گوارا باشد، و اگر چیزی را از کسی باز می داری با مهربانی و پوزش خواهی همراه باشد.

اخلاق اختصاصی رهبری بخشی از کارها بگونه ای است که خود باید انجام دهی، مانند پاسخ دادن به کارگزاران دولتی، در آنجا که منشیان تو از پاسخ دادن به آنها درمانده اند و دیگر، برآوردن نیاز مردم در همان روزی که به تو عرضه می دارند، و یارانت در رفع نیاز آنان ناتوانند، کار هر روز را در همان روز انجام ده، زیرا هر روزی، کاری مخصوص به خود دارد. نیکوترین وقتها و بهترین ساعات شب و روزت را برای خود و خدای خود انتخاب کن، اگرچه همه وقت برای خداست، آنگاه که نیت درست و رعیت در آسایش قرار داشته باشد. از کارهایی که به خدا اختصاص دارد و باید باخلاص انجام دهی، انجام واجباتی است که ویژه پروردگار است، پس در بخشی از شب و روز، تن را به پرستش خدا اختصاص ده، و آنچه تو را به خدا نزدیک می کند بی عیب و نقصانی انجام ده، اگر چه دچار خستگی جسم شوی. هنگامی که نماز به جماعت می خوانی، نه با طولانی کردن نماز مردم را بپراکنی و نه آنکه آن را تباه سازی، زیرا در میان مردم، بیمار یا صاحب حاجتی وجود دارد، آنگاه که پیامبر (ص) مرا به یمن می فرستاد از او پرسیدم، با مردم چگونه نماز بخوانم؟ فرمود: (در حد توان ناتوانان نماز بگذار و بر مومنان مهربان باش.)

p: ۲۳۰

هیچگاه خود را فراوان از مردم پنهان مدار، که پنهان بودن والیان، نمونه ای از تنگخویی و کم اطلاعی در امور جامعه می باشد. نهان شدن از رعیت، زمامداران را از دانستن آنچه بر آنان پوشیده است باز می دارد، پس کار بزرگ، اندک، و کار اندک بزرگ جلوه می کند، زیبا زشت، و زشت زیبا می نماید، و باطل به لباس حق درآید، همانا زمامدار، آنچه را که مردم از او پوشیده دارند نمی داند، و حق را نیز نشانه ای نباشد تا با آن راست از دروغ شناخته شود، و تو به هر حال یکی از آن دو نفر می باشی: یا خود را برای جانبازی در راه حق آماده کردی پس نسبت به حق واجبی که باید بپردازی یا کار نیکی که باید انجام دهی ترسی نداری، پس چرا خود را پنهان می داری؟ و یا مردی بخیل و تنگ نظری، پس مردم چون تو را بنگرند مایوس شده از درخواست کردن بازمانند. با اینکه بسیاری از نیازمندیهای مردم رنجی برای تو نخواهد داشت، که شکایت از ستم دارند یا خواستار عدالتند، یا در خرید و فروش خواهان انصافند.

اخلاق رهبری با خویشاوندان همانا زمامداران را خواص و نزدیکانی است که خودخواه و چپاولگرند، و در معاملات انصاف ندارند، ریشه ستمکاریشان را با بریدن اسباب آن بخشکان، و به هیچکدام از اطرافیان و خویشاوندانت زمین را واگذار مکن، و بگونه ای با آنان رفتار کن که قراردادی به سودشان منعقد نگردد که به مردم زیان رساند، مانند آبیاری مزارع، یا زراعت مشترک، که هزینه های آن را بر دیگران تحمیل کنند، در آن صورت سودش برای آنان، و عیب و ننگش در دنیا و آخرت برای تو است. حق را مال هر کس که باشد، نزدیک یا دور بپرداز، و در این کار شکیبا باش، و این شکیبایی را به حساب خدا بگذار، گرچه اجرای حق مشکلاتی برای نزدیکانت فراهم آورد، تحمل سنگینی آن را به یاد قیامت بر خود هموار ساز. و هرگاه رعیت بر تو بدگمان گردد، افشاگری نموده عذر خویش را آشکارا در میان بگذار، و با اینکار از بدگمانی نجاتشان ده، که این کار ریاضتی برای خودسازی تو، و مهربانی کردن نسبت به رعیت است، و این پوزش خواهی تو آنان را به حق وامی دارد.

p: ۲۳۱

روش برخورد با دشمن هرگز پیشنهاد صلح از طرف دشمن را که خشنودی خدا در آن است رد مکن، که آسایش رزمندگان، و آرامش فکری تو، و امنیت کشور در صلح تامین می گردد. لکن زنهار! زنهار! از دشمن خود پس از آشتی کردن، زیرا گاهی دشمن نزدیک می شود تا غافلگیر کند، پس دوراندیش باش، و خوشبینی خود را متهم کن. حال اگر پیمانی بین تو و دشمن منعقد گردید، یا در پناه خود او را امان دادی، به عهد خویش وفادار باش، و آنچه برعهده گرفتی امانت دار باش، و جان خود را سپر پیمان خود گردان، زیرا هیچ یک از واجبات الهی همانند وفای به عهد نیست که همه مردم جهان با تمام اختلافاتی که در افکار و تمایلات دارند، در آن اتفاق نظر داشته باشند. تا آنجا که مشرکین زمان جاهلیت به عهد و پیمانی که با مسلمانان داشتند وفادار بودند، زیرا که آینده ناگوار پیمان شکنی را آزمودند، پس هرگز پیمان شکن مباش، و در عهد خود خیانت مکن، و دشمن را فریب مده، زیرا کسی جز نادان بدکار، بر خدا گستاخی روا نمی دارد، خداوند عهد و پیمانی که با نام او شکل می گیرد با رحمت خود مایه آسایش بندگان، و پناهگاه امنی برای پناه آورندگان قرار داده است، تا همگان به حریم امن آن روی بیاورند. پس

فساد، خیانت، فریب، در عهد و پیمان راه ندارد، مبادا قراردادی را امضا کنی که در آن برای دغلکاری و فریب راههایی وجود دارد، و پس از محکم کاری و دقت در قرارداد نامه، دست از بهانه جویی بردار، مبادا مشکلات پیمانی که بر عهده ات قرار گرفته، و خدا آن را بر گردنت نهاده، تو را به پیمان شکنی وادارد، زیرا شکیبایی تو در مشکلات پیمانها که امید پیروزی در آینده را به همراه دارد، بهتر از پیمان شکنی است که از کیفر آن می ترسی، و در دنیا و آخرت نمی توانی پاسخ گوی پیمان شکنی باشی.

p: ۲۳۲

هشـدارها اول- هشـدار از خون نـاحق از خونریزی بپرهیز، و از خون نـاحق پروا کن، که هیـچ چیز هماننـد خون نـاحق کیفر الهی را نزدیک، مجازات را بزرگ، و نابودی نعمتها را سـرعت ، و زوال حکومت را نزدیک نمی گردانـد، و روز قیامت خدای سبحان قبل از رسیدگی اعمـال بنـدگان، نسبت به خونهای ناحق ریخته شـده داوری خواهـد کرد، پس با ریختن خونی حرام، حکومت خود را تقویت مکن. زیرا خون ناحق حکومت را سـست، و پست، و بنیاد آن را برکنـده به دیگری منتقل سازد، و تو، نه در نزد من، و نه در پیشگاه خداوند، عذری در خون ناحق نخواهی داشت چرا که کیفر آن قصاص است و از آن گریزی نیست، اگر به خطا خون کسی ریختی، یا تازیانه یا شمشیر، یا دسـتت دچار تندروی شد، که گاه مشتی سـبب کشتن کسی می گردد، چه رسد به بیش از آن، مبادا غرور قدرت تو را از پرداخت خونبها به بازماندگان مقتول باز دارد!

دوم- هشـدار از خودپسـندی مبـادا هرگز! دچـار خودپسـندی گردی! و به خوبیهـای خود اطمینـان کنی، و سـتایش را دوست داشـته باشی، که اینها همه از بهترین فرصتهای شیطان برای هجوم آوردن به توست، و کردار نیک، نیکوکاران را نابود سازد. سوم- هشدار از منت گـذاری مبادا هرگز! با خدمتهایی که انجام دادی بر مردم منت گذاری، یا آن چه را انجام داده ای بزرگ بشـماری، یا مردم را وعده ای داده، سـپس خلف وعده نمایی، منت نهادن، پاداش نیکوکاری را از بین می برد، و کاری را بزرگ شـمردن، نور حق را خاموش گردانـد، و خلاف وعده عمل کردن، خشم خدا و مردم را برمی انگیزاند که خدای بزرگ فرمود: (دشـمنی بزرگ نزد خدا آنکه بگوییـد و عمل نکنید.) چهارم- هشدار از شـتابزدگی مبادا هرگز! در کاری که وقت آن فرا نرسـیده شـتاب کنی، یا کاری که وقت آن رسیده سستی ورزی، و یا در چیزی که روشن نیست ستیزه جویی نمایی و یا در کارهای روشن کوتاهی کنی، تلاش کن تا هر کاری را در جای خود، و در زمان مخصوص به خود، انجام دهی. پنجم- هشدار از امتیازخواهی مبادا هرگز! در آنچه که با مردم مساوی هستی امتیازی خواهی، و از اموری که بر همه روشن است، غفلت نداشته باش، زیرا به هر حال نسبت به آن در

برابر مردم مسئولی، و به زودی پرده از کارها یک سو رود، و انتقام ستمدیده از تو باز می گیرند، باد غرورت، جوشش خشمت، تجاوز دستت، تندی زبانت، را در اختیار خود گیر، و با پرهیز از شتابزدگی، و فروخوردن خشم، خود را آرامش ده تا خشم فرونشیند و اختیار نفس در دست تو باشد. و تو بر نفس مسلط نخواهی شد مگر با یاد فراوان قیامت، و بازگشت به سوی خدا.

آنچه بر تو لازم است آن که، حکومتهای دادگستر پیشین، سنتهای باارزش گذشتگان، روشهای پسندیده رفتگان، و آثار پیامبر (ص) و واجباتی که در کتاب خداست، را همواره به یاد آوری، و به آنچه ما عمل کرده ایم پیروی کنی، و برای پیروی از فرامین این عهدنامه ای که برای تو نوشته ام، و با آن حجت را بر تو تمام کرده ام، تلاش کن، زیرا اگر نفس سرکشی کرد و بر تو چیره شد عذری نزد من نداشته باشی.

از خداوند بزرگ با رحمت گسترده، و قدرت برترش در انجام تمام خواسته ها، درخواست می کنیم که به آنچه موجب خشنودی اوست ما و تو را موفق فرماید، که نزد او و خلق او، دارای عذری روشن باشیم، برخوردار از ستایش بندگان، یادگار نیک در شهرها، رسیدن به همه نعمتها، و کرامتها بوده، و اینکه پایان عمر من و تو را به شهادت و رستگاری ختم فرماید، که همانا به سوی او باز می گردیم، با درود به پیامبر اسلام (ص) و اهل بیت پاکیزه و پاک او، درودی فراوان و پیوسته. با درود.

Footnote

(۱). This document which deserves to be called the constitution of Islamic polity was prepared by the person who was the greatest scholar of Divine law and acted upon it more than anyone else. From the study of Amir al-mu 'minin's way of governance in these pages it can be concluded that his aim was only the enforcement of Divine law and the improvement of social conditions and not to disrupt public security or to fill treasures by plunder or to strive to extend the country's boundaries by fair means or foul. Worldly governments generally adopt such constitutions which cater to their utmost benefit and try to change every law which is against that aim or is injurious for their objective. But every article of this constitution serves as a custodian of common interests and protector of collective organization. Its enforcement has no touch of selfishness or any iota of self-interest. It contains such basic principles of the fulfilment of Allah's obligations the protection of human rights without distinction of religion or community the care of the destitute and the poor and the provision of succour to the low and the down-trodden from which full guidance can be had for the propagation of right and justice the establishment of peace and security and the prosperity and well-being of the people.

p: ۲۳۴

Amir al-mu'minin wrote this instrument for Malik ibn al-Harith al- Ashtar when he was appointed the Governor of Egypt in ٣٨ A. H. Malik al-Ashtar was one of the chief companions of Amir al-mu'minin. He had shown great endurance and steadfastness and perfect confidence and trust in Amir al-mu'minin. He had attained the utmost nearness and attachment to him by moulding his conduct and character after the conduct and character of Amir al-mu'minin. This can be gauged by Amir al-mu'minin's words: "Malik was to me as I was to the Messenger of Allah." (Ibn Abi'l-Hadid vol.١٥ p.٩٨;al-A`lam vol.۶ p.١٣١). Malik al-Ashtar too actuated by self- less feelings of service took a very active part in military encounters and proved himself to be Amir al-mu'minin's arm in all battles and encounters. He showed such feats of courage and daring

.that his bravery was acknowledged throughout Arabia

Along with this bravery he was also conspicuous

in endurance and forebearing. In this connection Warram ibn Abi Firas an-Nakha`i has written that once Malik was passing through the market of Kufah with the dress and turban made of gunny-cloth when a shopkeeper finding him in this condition and clothing he threw some rotten leaves upon him but he did not at all mind this dirty behaviour nor did he even look at him. Rather he quietly stepped forward. Then someone said to this shopkeeper Do you know to whom you have been so insolent? He replied that he did not know who he was whereupon he said that it was Malik al-Ashtar the companion of Amir al-mu'minin. Hearing this he lost his senses and at once ran behind him to seek pardon for this insolence and humiliating ti!'tment. While in his search he reached a mosque where Malik was offering prayers. When he finished the prayers this man went forward and fell on his feet and begged pardon with great pertinacity and weeping. Malik raised the man's beard up and said By Allah, I have come to the mosque to pray to Allah to forgive you. I myself had pardoned you that very moment, and I hope Allah too will pardon you. (Tanbihu 'l-khawatir wa nuzhatu 'n-nawazir vol.١ p.٢;al-Bihar vol.۴٢ p.١۵٧). This is the forgiveness and tolerance of a warrior at who name courage trembled and whose swordsmanship was acknowledged by the brave men of Arabia. And this is the real sign of bravery that a man should exercise self-control during bitterness of anger and rage and endure hardships with patience and calmness. In this connection Amir al-mu'minin's .saying is that The bravest of men is he who over-powers his passions

p: ۲۳۵

However besides these characteristics and qualities he had a perfect aptitude for organization and administration. Thus when the `Uthmani (al-`Uthmaniyyah) party began to spread the germs of destruction in Egypt and tried to upset the law and order of the country by mischief and revolt then Amir al-mu'minin removed Muhammad ibn Abi Bakr from the govern-ship and decided to appoint Malik al-Ashtar in his place although at that time he was posted as the Governor of Nasibin. However Amir al-mu' minin sent him word that he should name someone as his deputy and come to Amir al-mu'minin. On receipt of this order Malik al-Ashtar appointed Shabib ibn `Amir al-Azdi in his place and himself came to Amir al-mu'minin. Amir al- mu'minin gave him a warrant of appointment and sent him off to Egypt and also sent a written order to Egyptians to obey him. When Mu`awiyah got the news of Malik al-Ashtar's appointment through his spies he was perplexed because he had promised `Amr ibn al-`As

that he would give him the governship of Egypt in

reward of his services and he had hoped that `Amr ibn al-`As would easily defeat Muhammad ibn Abi Bakr and wrest the power from him but could not imagine conquering Egypt by defeating Malik al-Ashtar. He therefore decided to do away with him before he took over the charge. For this he arranged with a landlord of the city of al-`Arish (or al-Qulzum) that when Malik passed through al-`Arish on his way to Egypt he should kill him by some device or other and in reward for this the revenue of his estate would be written off. So when Malik al-Ashtar reached al-`Arish with retinue and force the chief of al-`Arish gave him a good ovation and insisted on having Malik as his guest. Malik agreed and stayed at his place. When he finished the meal the host gave him some syrup of honey to drink in which he had mixed with poison. Soon after drinking it the poison began to show its effect and before the eyes of everyone this great warrior known for his swordsmanship and for putting the rows of the enemy to flight calmly went into the embrace of death.

p: ۲۳۶

When Mu`awiyah got news of his success of this device he was overjoyed and shouted in :merriment Oh, honey is also an army of Allah and then said during a speech

Ali ibn Abi Talib had two right hand men. One was chopped off on the day of Siffin and he` .was `Ammar ibn Yasir and the second has been severed now and he is Malik al-Ashtar

But when the news of Malik's assassination reached Amir al-mu'minin he was highly :grieved and sorrowful then he said

Malik! who is Malik? If Malik was a stone he was hard and solid; if he was a rock he was a great rock which had no parallel. It seems his death has made me also lifeless. I swear by .Allah that his death made the Syrians joyous and insulted the Iraqis

:Then he continued

Women have become barren to give birth to such as Malik. (at-Tabari vol.١ pp.٣٣٩٢-٣٣٩۵; Ibn al-Athir vol.٣ pp.٣۵٢-٣۵٣; al-Ya`qubi vol.٢ p.١٩۴; al-Isti`ab vol.٣ p.١٣۶۶; Ibn Abi'l-Hadid (vol.۶ pp. ٧۴-٧٧; Ibn Kathir vol.٧ pp.٣١٣-٣١۴; Abu'l-Fida' vol.١ p.١٧٩

LETTER ۵۴

In English

LETTER ۵۴

To Talhah and az-Zubayr (through `Imran ibn al-Husayn al-Khuza`i (١)). Abu Ja`far al-Iskafi has mentioned this in his "Kitab al-maqamat" on the excellent qualities (manaqib) .(of Amir al-mu'minin (peace be upon him

Now both of you know although you conceal it that I did not approach the people till they approached me and I did not ask them to swear allegiance to me till they themselves swore allegiance to me and both of you were among those who approached me and swore me allegiance. Certainly the common people did not swear me allegiance under any force put on them or for any money given to them. If you two swore allegiance to me obediently come back and offer repentance to Allah soon but if you swore allegiance to me reluctantly you have certainly given me cause for action by showing your obedience and concealing your disobedience. (٢) By my life you were not more entitled than other

muhajirun to conceal and hide the matter. Your refusing allegiance before entering into it .would have been easier than getting out of it after having accepted it

p: ۲۳۷

You have indicated that I killed `Uthman; then let someone from among the people of Medina who supported neither me nor you decide the matter between me and you. Then one of us shall face (the command of law) according to (their) involvement. You should give up your way now when the great question before you is only one of shame before you face the question of shame coupled with the Hell-fire; and that is an end to the matter.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلی طلحه والزبیر(مع عمران بن الحصین الخزاعی) ذکره أبوجعفر الإسکافی فی کتاب (المقامات) فی مناقب أمیر المؤمنین علیه السلام .

أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ عَلِمْتُما، وَإِنْ كَتَمْتُما، أَنِّی لَمْ أُرِدِ النَّاسَ حَتَّی أَرَادُونِی، وَلَمْ أُبَایِعْهُمْ حَتَّی بَایَعُونِی. وَإِنَّكُمَا مِمَّنْ أَرَادَنِی وَبَایَعَنِی، وَإِنَّ العَامَّهَ لَمْ تُبَایِعْنِی لِسُلْطَان غَالِب، وَلاَ لِعَرَضٍ (۱) حَاضِرٍ، فَإِنْ كُنْتُما بَایَعْتُمانِی طَائِعَیْنِ، فارْجِعَا وَتُوبَا إِلَی اللهِ مِنْ قَرِیب، وَإِنْ كُنْتُما بَایَعْتُمانِی كَارِهَیْنِ، فَقَدْ جَعَلْتُما لِی عَلَیْكُمَا السَّبِیلَ (۲) بِإِظْهَارِكُمَا الطَّاعَهَ، وَإِسْرَارِكُمَا الْمَعْصِیَهَ، وَلَعَمْرِی مَا كُنْتُمَا بِأَحَقِّ الْمُهَاجِرِینَ بِالتَّقِیَّهِ وَالْكِتْمانِ، وَإِنَّ دَفْعَكُمَا هذَا الْأَمْرَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَدْخُلاَ فِیهِ، كَانَ أَوْسَعَ عَلَیْكُمَا مِنْ خُرُوجِكُمَا مِنْهُ، بَعْدَ إِقْرَارِكُمَا بِهِ.

وَقَدْ زَعَمْتُما أَنِّی قَتَلْتُ عُثْمانَ، فَبَیْنِی وَبَیْنَكُمَا مَنْ تَخَلَّفَ عَنِّی وَعَنْكُمَا مِنْ أَهْلِ الْمَدِینَهِ، ثُمَّ یُلْزَمُ كُلُّ امْرِیءٍ بِقَدْرِ مَا احْتَمَلَ. فَارْجِعَا أَیُّهَا الشَّیْخَانِ عَنْ رَأْیِكُمَا، فَإِنَّ الْآنَ أَعْظَمَ أَمْرِكُمَا الْعَارُ، مِنْ قَبْلِ أَنْ یَجْتَمِعَ الْعَارُ وَالنَّارُ،السَّلاَمُ.

In Persian

به طلحه و زبیر

پاسخ به ادعاهای سران جمل پس از یاد خدا و درود! شما می دانید گرچه پنهان می دارید. که من برای حکومت در پی مردم نرفته، آنان به سوی من آمدند، و من قول بیعت نداده تا آنکه آنان با من بیعت کردند، و شما دو نفر از کسانی بودید که مرا خواستید و بیعت کردید. همانا بیعت عموم مردم با من نه از ترس قدرتی مسلط بود، و نه برای به دست آوردن متاع دنیا، اگر شما دو نفر از روی میل و انتخاب بیعت کردید تا دیرنشده باز گردید، و در پیشگاه خدا توبه کنید، و اگر در دل با اکراه بیعت کردید خود دانید، زیرا این شما بودید که مرا در حکومت بر خویش راه دادید، اطاعت از من را ظاهر، و نافرمانی را پنهان داشتید. به جان خودم سوگند! شما از سایر مهاجران سزاوارتر به پنهان داشتن عقیده و پنهان کاری نیستید، اگر در آغاز بیعت کنار می رفتید آسان تر بود که بیعت کنید و سپس به بهانه سر باز زنید. شما پنداشته اید که من کشنده عثمان می باشم، بیایید تا مردم مدینه بین من و شما داوری کنند، آنان که نه به طرفداری من برخاستند نه شما، سپس هر کدام به اندازه جرمی که در آن حادثه داشته، مسوولیت آنرا پذیرا باشد. ای دو پیرمرد، از آن چه در اندیشه دارید باز گردید، هم اکنون بزرگترین مسئله شما عار است، پیش از آنکه عار و آتش خشم پروردگار دامنگیرتان گردد. با درود.

p: ۲۳۸

Footnote

Imran ibn al-Husayn al-Khuza`i was a high ranking companion distinguished in .(`۱) learning and achievements and very cautious in relating traditions. He accepted Islam in the year of Khaybar and participated in jihad with the Prophet. Was honoured with the (judicial position at Kufah and died at Basrah in ۵۲ A.H. (۴۷۶

:One of the genuine traditions related by `Imran ibn al-Husayn about Amir al-mu'minin is

The Messenger of Allah raised and sent an army under the command of `Ali ibn Abi Talib. From the khums (one-fifth) received by him `Ali set aside a slave girl for himself. This was distasteful to some of his men and four of them decided to complain of this to the Prophet (p.b.u.h.a.h.p). On their return they approached the Prophet and one of them stood up and said: "O' Messenger of Allah! Do you not see that `Ali did so and so?" The Prophet turned away his face from him. Another man stood up and made the same complaint and the Prophet turned away his face from him. Still another man stood up and repeated what his two colleagues had said and met the same reaction. Then the fourth man stood up and spoke like his predecessors. The Prophet (p.b.u.h.a.h.p.) then turned to them with signs of anger on his face and said: "What do you want me to do to `Ali? (repeating thrice). Surely `Ali is from me and I am from him and after me he is the Master of all the believers." (al-Jami` as -sahih at-Tirmidhi vol.۵ p.۶۳۲; al-Musnad Abmad ibn Hanbal vol.۴ pp.۴۳۷-۴۳۸; al-Musnad Abu Dawud at-Tayalisi p.۱۱۱;al-Mustadrak al-Hakim vol.۳ pp.۱۱۰-۱۱۱; Hilyah al-awliya' Abu Nu`aym vol.۶ p.۲۹۴; Tarikh al-Islam adh- Dhahabi vol.۲ p.۱۹۶; at-Tarikh Ibn (Kathir vol.۷ p.۳۴۵; Usd al- ghabah Ibn al-Athir vol.۴ p.۲۷ al-Isabah Ibn Hajar vol.۲ p.۵۰۹

p: ۲۳۹

That is you are men of riches and means having a large tribe and community. What is .(۲) the need to you to do for this double dealing of concealing the real feelings of the heart showing obedience and swearing allegiance loathsomely and unwillingly. Of course if someone else who was weak and helpless said that he was obliged to swear allegiance his point could be accepted to some extent. But when no one else has expressed his helplessness in the matter why did this helplessness befall you so that you now regard .your swearing of allegiance to be the result of your helplessness

LETTER ۵۵

In English

To Mu`awiyah

Now Allah the Glorified has made this world for what is to come hereafter and put its inhabitants to trial as to which of you is good in action and we have not been created for this world nor ordered to strive for it but we have been made to stay in it to stand trial therein. So Allah has tried me with you and tried you with me. He has therefore made .either of us a plea for the other

Now you have leapt on the world by a wrong interpretation of the Qur'an and wanted me to account for what neither my hand nor tongue was responsible but you and the Syrians put the blame on me and your scholar incited against me the ignorant and one who is sitting incited the one who is standing. You should fear Allah- about yourself and not allow Satan to lead you. Turn your face towards the next world because that is our path and your path and fear that Allah may not entangle you in any sudden infliction which may destroy the root as well as cut away the branches. I swear to you by Allah an oath which will not be broken that if destiny brings me and you together I shall steadfastly hold (before you: Until Allah judges between us and He is the Best of the judges. (Qur'an ۷:۸۷

p: ۲۴۰

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ قَدْ جَعَلَ الدُّنْيَا لِمَا بَعْدَهَا، وَابْتَلَى فِيهَا أَهْلَهَا، لِيَعْلَمَ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً، وَلَسْنَا لِلدُّنْيَا خُلِقْنَا، وَلاَ بِالسَّعْيِ فِيهَا أُمِرْنَا، وَإِنَّمَا وُضِعْنَا فِيها لِنُبْتَلَى بِهَا، وَقَدِ ابْتَلاَنِي اللهُ بِكَ وَابْتَلاَکَ بِي: فَجَعَلَ أَحَدَنَا حُجَّةً عَلَى الْآخَرِ، فَعَدَوْتَ (۱) عَلَى الدُّنْيَا بَتَأْوِيلِ الْقُرْآنِ، فَطَلَبْتَنِي بِمَا لَمْ تَجْنِ يَدِي وَلاَ لِسَانِي، وَعَصَيْتَهُ أَنْتَ وأَهْلُ الشَّامِ بِي، وَأَلَّبَ (۲) عَالِمُكُمْ جَاهِلَكُمْ، وَقَائِمُكُمْ قَاعِدَكُمْ، فَاتَّقِ اللهَ فِي نَفْسِكَ، وَنَازِعِ الشَّيْطَانَ قِيَادَکَ (۳) ، وَاصْرِفْ إِلَى الْآخِرَهِ وَجْهَكَ، فَهِيَ طَرِيقُنَا وَطَرِيقُكَ. وَاحْذَرْ أَنْ يُصِيبَکَ اللهُ مِنْهُ بِعَاجِلِ قَارِعَهٍ (۴) تَمَسُّ الْأَصْلَ (۵) ، وَتَقْطَعُ الدَّابِرَ (۶) ، فَإِنِّي أُولِي لَکَ بِاللهِ أَلِيَّهً (۷) غَيْرَ فَاجِرَهٍ، لَئِنْ جَمَعَتْنِي وَإِيَّاکَ جَوَامِعُ الْأَقْدَارِ لاَ أَزَالُ بِبَاحَتِکَ (۸) (حَتَّى يَحْكُمَ اللهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ).

In Persian

به معاويه

اندرز دادن به دشمن پس از یاد خدا و درود! همانا خداوند سبحان دنیا را برای آخرت قرار داده، و مردم را در دنیا به آزمایش گذاشت، تا روشن شود کدام یک نیکوکارتر است، ما را برای دنیا نیافریده اند، و تنها برای دنیا به تلاش فرمان داده نشدیم، به دنیا آمدیم تا در آن آزمایش گردیم. و همانا خداوند مرا به تو، و تو را با من آزموده، و یکی از ما را بر دیگری حجت قرار داد، تو با تفسیر دروغین قرآن به دنیا روی آوردی، و چیزی از من درخواست می کنی که دست و زبانم هرگز به آن نیالود (قتل عثمان) تو و مردم شام، آن دروغ را ساختید و به من تهمت زدید تا آگاهان شما مردم ناآگاه را، و ایستادگان شما زمینگیرشدگان را بر ضد من تحریک می کنند. معاویه! از خدا بترس! و با شیطانی که مهار تو را می کشد، درآویز، و به سوی آخرت که راه من و تو است باز گرد، و بترس از خدا که بزودی با بلایی کوبنده ریشه ات را برکند، و نسل تو را قطع نماید. همانا برای تو به خدا سوگند می خورم، سوگندی که بر آن وفا دارم، اگر روزگار من و تو را در یکجا گرد آورد، هم چنان بر سر راه تو خواهم ماند. (تا خدا میان ما داوری کند و او بهترین داوران است.)

p: ۲۴۱

INSTRUCTION ۵۶

In English

INSTRUCTION ۵۶

When Amir al-mu'minin placed Shurayh ibn Hani (al- Madhhiji) at the head of the vanguard preceding towards Syria he issued this document of instruction to him.

Fear Allah every morning and evening and remain apprehensive about yourself of this deceitful world and do not regard it safe in any case. Know that if for fear of some evil you do not refrain yourself from things which you love then passions will fling you into a lot of harm. Therefore be for yourself a refrainer and protector and for your anger a suppressor and killer.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

وصىّ به شريح بن هانىء لما جعله على مقدمته إلى الشام

اتَّقِ اللهَ فِي كُلِّ صَبَاح وَمَسَاءٍ، وَخَفْ عَلَى نَفْسِكَ الدُّنْيَا الْغَرُورَ، وَلاَ تَأْمَنْهَا عَلَى حَالٍ، وَاعْلَمْ أَنَّكَ إِنْ لَمْ تَرْدَعْ نَفْسَكَ عَنْ كَثِيرٍ مِمَّا تُحِبُّ، مَخَافَهَ مَكْرُوهٍ، سَمَتْ (۱) بِكَ الْأَهْوَاءُ (۲) إِلَى كَثِيرٍ مِنَ الضَّرَرِ. فَكُنْ لِنَفْسِكَ مَانِعاً رَادِعاً، وَلِنَزْوَتِكَ (۳) عِنْدَ الْحَفِيظَهِ (۴) وَاقِماً (۵) قَامِعاً (۶) .

In Persian

به شریح بن هانی

اخلاق فرماندهی در هر صبح و شام از خدا بترس، و از فریبکاری دنیا بر نفس خویش بیمناک باش، و هیچگاه از دنیا ایمن مباش، بدان اگر برای چیزهایی که دوست می داری، یا آنچه را که خوشایند تو نیست، خود را باز نداری، هوسها تو را به زیانهای فراوانی خواهند کشید، سپس نفس خود را باز دار و از آن نگهبانی کن، و به هنگام خشم، بر نفس خویش شکننده و حاکم باش.

LETTER ۵۷

In English

p: ۲۴۲

To the people of Kufah at the time of his march from Medina to Basrah

Now I have come out of my city either as an oppressor or as the oppressed either as a rebel or one against whom rebellion has been committed. In any case to whomsoever this letter of mine reaches I appeal to him in the name of Allah that he should come to me and if I am in the right he should help me; but if I am in the wrong then he should try to get me to the right according to his view.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أهل الكوفه عند مسيره من المدينه إلى البصره

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّی خَرَجْتُ مِنْ حَیِّی (١) هـذَا: إِمَّا ظَالِماً، وَإِمَّا مَظْلُوماً، وَإِمّا بَاغِیاً، وَإِمَّا مَبْغِیّاً عَلَیْهِ. وَأَنی أُذَکِّرُ اللهِ مَنْ بَلَغَهُ کِتَابِی هذَا لَمَّا (٢) نَفَرَ إِلَیَّ ، فَإِنْ کُنْتُ مُحْسِناً أعَانَنِی، وَإِنْ کُنْتُ مُسْیئاً استَعْتَبَنِی (٣) .

In Persian

به مردم کوفه

روش بسیج کردن مردم برای جهاد پس از یاد خدا و درود! من از جایگاه خود مدینه بیرون آمدم، یا ستمکارم یا ستم دیده، یا سرکشی کردم یا از فرمانم سر باز زدند، همانا من خدا را به یاد کسی می آورم که این نامه به دست او رسد، تا به سوی من کوچ کند، اگر مرا نیکوکار یافت یاری کند، و اگر گناهکار بودم مرا به حق باز گرداند.

LETTER ۵۸

In English

Written to the people of various localities deseribing what took place between him and the people of Siffin

The whole thing began thus that we and the Syrians met in an encounter although we believe in one and the same Allah and the same Prophet and our message in Islam is the same. We did not want them to add anything in the belief in Allah or in acknowledging His Messenger (may Allah bless him and his descendants) nor did they want us to add any such thing. In fact there was complete unity except that we differed on the question of `Uthman's blood while we were uninvolved in it. We suggested to them to appease the situation by calming the temporary irritation and pacifying the people till matters settled .down and stabilized when we would gain strength to put matters right

They however said that they would settle it by war. Thus they refused our offer and consequently war spread its wings and came to stay. Its flames rose and became strong. When the war had bitten us as well as them and pierced its talons into us as well as them they accepted what we had proposed to them. So we agreed to what they suggested and hastened to meet their request. In this way the plea became clear to them and no excuse was left to them. Now whoever among them adheres to this will be saved by Allah from ruin and whoever shows obstinacy and insistence (on wrong) is the reverser whose heart .has been blinded by Allah and evils will encircle his head

In Arabic

p: ۲۴۴

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أهل الامصار، يقتصّ فيه ما جرى بينه وبين أهل صفين

وَكَانَ بَدْءُ أَمْرِنَا أَنَّا الْتَقَيْنَا وَالْقَوْمُ مِنْ أَهْلِ الشَّام، وَالظَّاهِرُ أَنَّ رَبَّنَا وَاحِدٌ (۱) ، وَنَبِيَّنَا وَاحِدٌ، وَدَعْوَتَنَا فِی الْإِسْلَام وَاحِدَهٌ، لاَ نَسْتَزِيدُهُمْ (۲) فِی الْإِيمَانِ بِاللهِ وَالتَّصْدِيقِ بِرَسُولِهِ، وَلاَ يَسْتَزِيدُونَنَا: الْأَمْرُ وَاحِدٌ، إِلاَّ مَا اخْتَلَفْنَا فِيهِ مِنْ دَمِ عُثْمانَ، وَنَحْنُ مِنْهُ بَرَاءٌ! فَقُلْنَا: تَعَالَوْا نُدَاوِ مَا لاَ يُدْرَکُ الْيَوْمَ بِإِطْفَاءِ النَّائِرَهِ (۳) ، وَتَسْكِينِ الْعَامَّهِ، حَتَّى يَشْتَدَّ الْأَمْرُ وَيَسْتَجْمِعَ، فَنَقْوَى عَلَى وَضْعِ الْحَقِّ مَوَاضِعَهُ. فَقَالُوا: بَلْ نُدَاوِيهِ بِالْمُكَابَرَهِ (۴) ! فَأَبَوْا حَتَّى جَنَحَتِ (۵) الْحَرْبُ وَرَكَدَتْ (۶) ، وَوَقَدَتْ (۷) نِيرَانُهَا وَحَمِشَتْ (۸) . فَلَمَّا ضَرَّسَتْنَا (۹) وَإِيَّاهُمْ، وَوَضَعَتْ مَخَالِبَهَا فِينَا وَفِيهِمْ، أَجَابُوا عِنْدَ ذلِکَ إِلَى الَّذِی دَعَوْنَاهُمْ إِلَيْهِ، فَأَجَبْنَاهُمْ إِلَى مَا دَعَوْا، وَسَارَعْنَاهُمْ (۱۰) إِلَى مَا طَلَبُوا، حَتَّى اسْتَبَانَتْ عَلَيْهِمُ الْحُجَّهُ، وَانْقَطَعَتْ مِنْهُمُ الْمَعْذِرَهُ. فَمَنْ تَمَّ عَلَى ذلِکَ مِنْهُمْ فَهُوَ الَّذِی أَنْقَذَهُ اللهُ مِنَ الْهَلَكَهِ، وَمَنْ لَجَّ وَتَمَادَی فَهُوَ الرَّاكِسُ (۱۱) الَّذِی رَانَ (۱۲) اللهُ عَلَى قَلْبِهِ، وَصَارَتْ دَائِرَهُ السَّوْءِ عَلَى رَأْسِهِ.

In Persian

درباره جنگ صفين

افشـای حوادث جنـگ صـفين آغـاز كار چنين بود ما با مردم شام ديـدار كرديم، كه در ظاهر پروردگار ما يكی، و پيامبر ما يكی، و دعوت مـا در اسـلام يكی بود، و در ايمـان به خـدا و تصـديق كردن پيـامبرش، هيـچ كـدام از مـا بر ديگری برتری نـداشتيم، و با هم وحـدت داشتيم جز در خون عثمـان كه مـا از آن بر كناريم، پس به آنان گفتيم: بياييـد با خاموش ساختن آتش جنگ، و آرام كردن مردم، به چاره جويی و درمان بپردازيم، تا كار مسلمانان استوار شود، و به وحدت برسند، و ما برای اجرای عدالت نيرومند شويم، اما شاميان پاسخ دادند: (چاره ای جز جنگ نداريم.) پس سر باز زدند، و جنگ درگرفت، و تداوم يافت، و آتش آن زبانه كشيد. پس آنگـاه كه دنـدان جنـگ در مـا و آنـان فرو رفت، و چنگـال آن سـخت كـارگر افتـاد، به دعوت ما گردن نهادنـد، و بر آنچه آنان را خوانديم، پاسخ دادند. ما هم به درخواست آنان پاسخ داديم، و آنچه را خواستند زود پذيرفتيم، تا حجت را بر آنان تمام كنيم، و راه عذرخواهی را ببنديم. آنگاه آنكه بر پيمان خود اسـتوار ماند، از هلاكت نجات يافت، و آن كس كه در لجاجت خود پا فشـرد، خدا پرده ناآگاهی بر جان او كشيد، و بلای تيره روزی گرد سرش گردانيد.

p: ۲۴۵

LETTER ۵۹

In English

To al-Aswad ibn Qutbah the Governor of Hulwan

Now if the actions of a governor follow the passions he will be greatly hampered in justice. All the people should be equal in right before you because injustice cannot be a substitute for justice. Avoid that thing the like of which you would not like for yourself. Exert yourself in what Allah has made obligatory on you hoping for His reward and fearing .His chastisement

Know that this world is the place of trial. Whoever here wastes any hour of his time will repent it on the Day of Judgement and nothing can ever make you too satisfied as not to need right. One of the rights on you is that you should protect yourself (from sins) and look after the subjects to your best. The benefit that will come to you from this will be .greater than that which will accrue (to people) through you; and that is an to the matter

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى الاسود بن قُطْبَة صاحب جند حُلوان (١)

أَمَّا بَعْدُ، فإِنَّ الْوَالِيَ إِذَا اخْتَلَفَ هَوَاهُ (٢) مَنَعَهُ ذلِكَ كَثِيراً مِنَ الْعَدْلِ، فَلْيَكُنْ أَمْرُ النَّاسِ عِنْدَكَ فِي الْحَقِّ سَوَاءً، فَإِنَّهُ لَيْسَ فِي الْجَوْرِ عِوَضٌ مِنَ الْعَدْلِ، فَاجْتَنِبْ مَا تُنْكِرُ أَمْثَالَهُ، وَابْتَذِلْ نَفْسَكَ فِيما افْتَرَضَ اللهُ عَلَيْكَ، رَاجِياً ثَوَابَهُ، وَمُتَخَوِّفاً عِقَابَهُ.

وَاعْلَمْ أَنَّ الدُّنْيَا دَارُ بَلِيَّةٍ لَمْ يَفْرُغْ صَاحِبُهَا قَطُّ فِيهَا سَاعَةً إِلَّا كَانَتْ فَرْغَتُهُ (٣) عَلَيْهِ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيَامَهِ، أَنَّهُ لَنْ يُغْنِيَكَ عَنِ الْحَقِّ شَيْءٌ أَبَداً، وَمِنَ الْحَقِّ عَلَيْكَ حِفْظُ نَفْسِكَ، وَالْإِحْتسَابُ (۴) عَلَى الرَّعِيَّهِ بِجُهْدِكَ، فَإِنَّ الَّذِي يَصِلُ إِلَيْكَ مِنْ ذلِكَ أَفْضَلُ مِنَ الَّذِي يَصِلُ بِكَ، وَالسَّلَامُ.

p: ۲۴۶

In Persian

به اسود بن قطبه

مسوولیتهای فرماندهی پس از یاد خدا و درود. اگر رای و اندیشه زمامدار دچار دگرگونی شود، او را از اجرای عدالت بسیار باز می دارد، پس کـار مردم در آنچه حق است نزد تو یکسـان باشـد. زیرا در سـتمکاری بهـایی برای عـدالت یـافت نمی شود، از آنچه که همانـنـد آن را بر دیگران نمی پسـندی پرهیز کـن، و نفس خـود را در آنچـه خداونـد بر تـو واجـب کرده است، وادار، در حـالی که امیـدوار به پـاداش الهی بوده و از کیفر او هراسـناک باشـی. و بـدان که دنیـا سـرای آزمـایش است، و دنیاپرست ساعتی در آن نمی آسایـد جز آنکه در روز قیـامت از آن افسـوس می خـورد، و هرگز چیزی تـو را از حق بی نیـاز نمی گردانـد. و از جمله حقی که بر توست آن که، نفس خویش را نگهبان باشـی، و به اندازه توان در امور رعیت تلاش کنی، زیرا آنچه در این راه نصـیب تو می شود، برتر از آن است که از نیروی بدنی خود از دست می دهی، با درود.

LETTER ۶۰

In English

To the officers through whose jurisdiction the army passed

From the servant of Allah `Ali Amir al-mu'minin to all the collectors of revenue and .officers of the realm through whose area the army passes

Now I have sent an army that will pass by you if Allah wills. I have instructed them about what Allah has made obligatory on them namely that they should avoid molestation and evade harm. I hold myself clear before you and those (unbelievers) who are under your protection from any annoyance committed by the army axcept when one is compelled by hunger and there is no other way of satisfying it. If anyone of them takes anything through force you should punish him. None of you should be silly enough to obstruct them or intervene in matters which we have allowed them by way of exception. I am myself within the army. So refer to me their high-handedness and any hardship which is caused by them and which you cannot avert except through Allah and through me. I shall then .avert it with the help of Allah if He so wills

p: ۲۴۷

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى العمال الذين يطأ الجيش عمَلَهُمْ (١)

مِنْ عَبْدِ اللهِ عَلِيٍّ أَمِيرِالْمُؤمِنِينَ إِلَى مَنْ مَرَّ بِهِ الْجَيْشُ مِنْ جُبَاةِ الْخَرَاجِ وَعُمَّالِ الْبِلاَدِ.

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّي قَدْ سَيَّرْتُ جُنُوداً هِيَ مَارَّةٌ بِكُمْ إِنْ شَاءَ اللهُ، وَقَدْ أَوْصَيْتُهُمْ بِمَا يَجِبُ لِلَّهِ عَلَيْهِمْ مِنْ كَفِّ الْأَذَي، وَصَرْفِ الشَّذَي (٢) ، وَأَنَا أَبْرَأُ إِلَيْكُمْ وَإِلَى ذِمَّتِكُمْ مِنْ مَعَرَّةِ (٣) الْجَيْشِ، إِلاَّ مِنْ جَوْعَةِ الْمُضْطَرِّ (۴) ، لاَ يَجِدُ عَنْهَا مَذْهَباً إِلَى شِبَعِهِ. فَنَكِّلُوا (۵) مَنْ تَنَاوَلَ مِنْهُمْ شَيْئاً ظُلْماً عَنْ ظُلْمِهِمْ، وَكُفُّوا أَيْدِيَ سُفَهَائِكُمْ عَنْ مُضَادَّتِهِمْ، وَالتَّعَرُّضِ لَهُمْ فِيما اسْتَثْنَيْنَاهُ مِنْهُمْ، وَأَنَا بَيْنَ أَظْهُرِ الْجَيْشِ، فَارْفَعُوا إِلَيَّ مَظَالِمَكُمْ، وَمَا عَرَاكُمْ مِمَّا يَغْلِبُكُمْ مِنْ أَمْرِهِمْ، وَلاَ تُطِيقُونَ دَفْعَهُ إِلاَّ بِاللهِ وَبِي، فَأَنا أُغَيِّرُهُ بِمَعُونَةِ اللهِ، إِنْ شَاءَ اللهُ.

In Persian

به فرماندارانی که ارتش ...

جبران خسارتها در مانورهای نظامی از بنده خدا! علی امیر مومنان به گردآوران مالیات و فرمانداران شهرهایی که لشکریان از سرزمین آنان می گذرند. پس از یاد خدا و درود! همانا من سپاهیانی فرستادم که به خواست خدا بر شما خواهند گذشت، و آنچه خدا بر آنان واجب کرده به ایشان سفارش کردم، و بر آزار نرساندن به دیگران، و پرهیز از هرگونه شرارتی تاکید کرده ام، و من نزد شما و پیمانی که با شما دارم از آزار رساندن سپاهیان به مردم بیزارم، مگر آنکه گرسنگی سربازی را ناچار گرداند، و برای رفع گرسنگی چاره ای جز آن نداشته باشد، پس کسی را که دست به ستمکاری زند کیفر کنید، و دست افراد سبک مغز خود را از زیان رساندن به لشکریان، و زحمت دادن آنها جز در آنچه استثنا کردم باز دارید. من پشت سر سپاه در حرکتم، شکایتهای خود را به من رسانید، و در اموری که لشکریان بر شما چیره شده اند که قدرت دفع آن را جز با کمک خدا و من ندارید، به من مراجعه کنید، که با کمک خداوند آن را برطرف خواهم کرد. ان شاء الله.

p: ۲۴۸

LETTER ۶۱

In English

To Kumayl ibn Ziyad an-Nakha`i the Governor of Hit expressing displeasure on his inability to prevent the enemy forces that passed through his area from marauding.

Now the neglecting by a man of what he has been made responsible for and doing what is to be done by others is a manifest weakness and a ruinous sight. Certainly your advance on the people of Qarqisiya and your leaving the arsenals over which we had set you without anyone to protect them or to repulse the enemy force savoured of shattered thinking. In this way you served like a bridge for the enemy who came marauding on your allies while your arms were weak you had no awe around you; you could not prevent the enemy from advancing; you could not break his might; you could not defend the people of your area and you could not discharge functions on behalf of your Imam.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى كميل بن زياد النخعى، وهو عامله على هيت، يُنكر عليه تركه دفع من يجتاز به من جيش العدو طالباً الغاره.

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ تَضْيِيعَ الْمَرْءِ مَا وُلِّیَ، وَتَكَلُّفَهُ مَا كُفِیَ، لَعَجْزٌ حَاضِرٌ، وَرَأْیٌ مُتَبَّرٌ (١) ، وَإِنَّ تَعَاطِيَكَ الْغَارَهَ عَلَى أَهْلِ قِرْقِيسِيَا (٢) ، وَتَعْطِيلَكَ مَسَالِحَكَ (٣) الَّتی وَلَّيْنَاكَ لَيسَ بِهَا مَنْ يَمْنعُهَا، وَلاَ يَرُدُّ الْجَيْشَ عَنْهَا لَرَأْیٌ شَعَاعٌ (۴) . فَقَدْ صِرْتَ جِسراً لِمَنْ أَرادَ الْغَارَهَ مِنْ أَعْدَائِكَ عَلَى أَوْلِيَائِكَ، غَيْرَ شَدِيدِ الْمَنْكِبِ (۵) ، وَلاَ مَهِيبِ الْجَانِبِ، وَلاَ سَادٍّ ثُغْرَهً (۶) ، وَلاَ كَاسرٍ لِعَدُوٍّ شَوْكَهً، وَلاَ مُغْنٍ عَنْ (٧) أَهْلِ مِصْرِهِ، وَلاَ مُجْزٍ عَنْ أَميرِهِ.

p: ۲۴۹

In Persian

به کمیل بن زیاد

نکوهش از فرمانـده شـکست خورده پس از یـاد خـدا و درود! سـستی انسـان در انجـام کارهـایی که بر عهـده اوست، و پافشاری در کـاری که از مسولیت او خـارج است، نشانه ناتوانی آشـکار، و انـدیشه ویرانگر است. اقـدام تو به تاراج مردم (قرقیسا) در مقابل رها کردن پاسداری از مرزهایی که تو را بر آن گمارده بودیم و کسی در آنجا نیست تا آنجا را حفظ کند، و سپاه دشمن را از آن مرزها دور سـازد، انـدیشه ای باطل است. تو در آنجا پلی شـده ای که دشـمنان تو از آن بگذرنـد و بر دوسـتانت تهاجم آورنـد، نه قـدرتی داری که بـا تو نـبرد کننـد، و نه هیبـتی داری از تو بترسـند و بگریزنـد، نه مرزی را می توانی حفـظ کنی، و نه شوکت دشـمن را می توانی درهم بشکنی، نه نیازهای مردم دیارت را کفایت می کنی، و نه امام خود را راضی نگه می داری.

LETTER ۶۲

In English

To the people of Egypt sent through Malik al-Ashtar when he was made the Governor of that place

Now Allah the Glorified deputed Muhammad (may Allah bless him and his descendants) as a warner for all the worlds and a witness for all the prophets. When the Prophet expired the Muslims quarrelled about power after him. By Allah it never occurred to me and I never imagined that after the Prophet the Arabs would snatch away the caliphate from his Ahlu'l-bayt (the members of his house) nor that they would take it away from me after him but I suddenly noticed people surrounding the man to swear him allegiance.(۱)

p: ۲۵۰

I therefore withheld my hand till I saw that many people were reverting from Islam and trying to destroy the religion of Muhammad (may Allah bless him and his descendants). I then feared that if I did not protect Islam and its people and there occurred in it a breach or destruction it would mean a greater blow to me than the loss of power over you which was in any case to last for a few days of which everything would pass away as the mirage passes away or as the cloud scuds away. Therefore in these happenings I rose till wrong was destroyed and disappeared and religion attained peace and safety. A part of the same letter

By Allah if I had encountered them alone and they had been so numerous as to fill the earth to the brim I would not have worried or become perplexed. I am clear in myself and possess conviction from Allah about their misguidance and my guidance. I am hopeful and expectant that I will meet Allah and get His good reward. But I am worried that silly and wicked people will control the affairs of the entire community with the result that they will grab the funds of Allah as their own property and make His people slaves (۲) fight with the virtuous and ally with the sinful. Indeed there is among them he who drank (wine) unlawfully (۳) and was whipped by way of punishment fixed by Islam and there is he who did not accept Islam until he had secured financial gain through it. (۴) If this had not been so I would not have insisted on gathering you reprehending you mobilizing you and urging .you (for jihad) but if you refuse and show weakness I will leave you

p: ۲۵۱

Do you not see that the boundaries of your cities have diminished your populated areas have been conquered your possessions have been snatched away and your cities and lands have been attacked. May Allah have mercy on you get up to fight your enemy and do not remain confined to the earth otherwise you will face oppression and suffer ignominy and your fate will be the worst. The warrior should be wakeful because if he sleeps the enemy does not sleep; and that is an end to the matter.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أهل مصر، مع مالك الأشتر لما ولّاه إمارَتَها.

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ بَعَثَ مُحَمَّداً ـ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ ـ نَذِيراً لِلْعَالَمِينَ، وَمُهَيْمِناً (١) عَلَى الْمُرْسَلِينَ. فلمَّا مَضى ـ عَلَيْهِ السَّلَامُ ـ تَنَازَعَ الْمُسْلِمُونَ الْأَمْرَ مِنْ بَعْدِهِ. فَوَاللهِ مَا كَانَ يُلْقَى فِي رُوعِي (٢) ، وَلَا يَخْطُرُ بِبَالِي، أَنَّ الْعَرَبَ تُزْعِجُ هذَا الْأَمْرَ مِنْ بَعْدِهِ ـ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ ـ عَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ، وَلَا أَنَّهُمْ مُنَحُّوهُ عَنِّي مِنْ بَعْدِهِ! فَمَا رَاعَنِي (٣) إِلَّا انْثِيَالُ (۴) النَّاسِ عَلَى فُلَانٍ يُبَايِعُونَهُ، فَأَمْسَكْتُ يَدِي (۵) حَتَّى رَأَيْتُ رَاجِعَهَ (۶) النَّاسِ قَدْ رَجَعَتْ عَنِ الْإِسْلَامِ، يَدْعُونَ إِلَى مَحْقِ دِينِ مُحَمَّدٍ ـ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ ـ فَخَشِيتُ إِنْ لَمْ أَنْصُرِ الْإِسْلَامَ أَهْلَهُ أَنْ أَرَى فِيهِ ثَلْماً (٧) أَوْ هَدْماً، تَكُونُ الْمُصِيبَهُ بِهِ عَلَيَّ أَعْظَمَ مِنْ فَوْتِ وِلَايَتِكُمُ الَّتِي إِنَّمَا هِيَ مَتَاعُ أَيَّامٍ قَلَائِلَ، يَزُولُ مِنْهَا مَا كَانَ، كَمَا يَزُولُ السَّرَابُ، أَوْ كَمَا يَتَقَشَّعُ السَّحَابُ، فَنَهَضْتُ فِي تِلْكَ الْأَحْدَاثِ حَتَّى زَاحَ (٨) الْبَاطِلُ وَزَهَقَ (٩) ، وَاطْمَأَنَّ الدِّينُ وَتَنَهْنَهَ (١٠) .

p: ۲۵۲

ومنه: إِنِّی وَاللهِ لَوْ لَقِیتُهُمْ وَاحِداً وَهُمْ طِلاَعُ (۱۱) الْأَرْضِ کُلِّهَا مَا بَالَیْتُ وَلاَ اسْتَوْحَشْتُ، وَإِنِّی مِنْ ضَلاَلِهِمُ الَّذِی هُمْ فِیهِ وَالْهُدَی الَّذِی أَنَا عَلَیْهِ لَعَلَی بَصِیرَهٍ مِنْ نَفْسِی وَیَقِینٍ مِنْ رَبِّی. وَإِنِّی إِلَی لِقَاءِ اللهِ لَمُشْتَاقٌ، وَحُسْنِ ثَوَابِهِ لَمُنْتَظِرٌ رَاجٍ، وَلکِنَّنِی آسَی (۱۲) أَنْ یَلِیَ (۱۳) أَمْرَهذِهِ الْأُمَّهِ سُفَهَاؤُهَا وَفُجَّارُهَا، فَیَتَّخِذُوا مَالَ اللهِ دُوَلاً (۱۴) ، وَعِبَادَهُ خَوَلاً (۱۵) ، وَالصَّالِحِینَ حَرْباً (۱۶) ، وَالْفَاسِقِینَ حِزْباً، فَإِنَّ مِنْهُمُ الَّذِی قَدْ شَرِبَ فِیکُمُ الْحَرَامَ (۱۷) ، وَجُلِدَ حَدّاً فِی الْإِسْلاَم، وَإِنَّ مِنْهُمْ مَنْ لَمْ یُسْلِمْ حَتَّی رُضِخَتْ لَهُ عَلَی الْإِسْلاَمِ الرَّضَائِخُ (۱۸) ، فَلَوْلاَ ذلِکَ مَا أَکْثَرْتُ تَأْلِیبَکُمْ (۱۹) وَتَأْنِیبَکُمْ، وَجَمْعَکُمْ وَتَحْرِیضَکُمْ، وَلَتَرَکْتُکُمْ إِذْ أَبَیْتُمْ وَوَنَیْتُمْ (۲۰) .

أَلاَ تَرَوْنَ إِلَی أَطْرَافِکُمْ (۲۱) قَدِ انْتَقَصَتْ (۲۲) ، وَإِلَی أَمْصَارِکُمْ قَدِ افْتُتِحَتْ، وَإِلَی مَمَالِکِکُمْ تُزْوَی (۲۳) ، وَإِلَی بِلاَدِکُمْ تُغْزَی! انْفِرُوا رَحِمَکُمُ اللهُ إِلَی قِتَالِ عَدُوِّکُمْ، وَلاَ تَثَّاقَلُوا إِلَی الْأَرْضِ فَتُقِرُّوا (۲۴) بِالْخَسْفِ (۲۵) ، وَتَبُوؤُوا (۲۶) بِالذُّلِّ، وَیَکُونَ نَصِیبُکُمُ الْأَخَسَّ، وَإِنَّ أَخَا الْحَرْبِ الْأَرِقُ (۲۷) ، وَمَنْ نَامَ لَمْ یُنَمْ عنْهُ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به مردم مصر

مظلومیت امام در خلافت پس از یاد خدا و درود! خداوند سبحان محمد (ص) را فرستاد تا بیم دهنده جهانیان، و گواه پیامبران پیش از خود باشد، آنگاه که پیامبر (ص) به سوی خدا رفت، مسلمانان پس از وی در کار حکومت با یکدیگر درگیر شدند، سوگند بخدا نه در فکرم می گذشت، و نه در خاطرم می آمد که عرب خلافت را پس از رسول خدا (ص) از اهل بیت او بگرداند، یا مرا پس از وی از عهده دار شدن حکومت باز دارند، تنها چیزی که نگرانم کرد شتافتن مردم به سوی فلان شخص بود که با او بیعت کردند. من دست باز کشیدم، تا آنجا که دیدم گروهی از اسلام باز گشته، می خواهند دین محمد (ص) را نابود سازند، پس ترسیدم که اگر اسلام و طرفدارانش را یاری نکنم، رخنه ای در آن بینم یا شاهد نابودی آن باشم، که مصیبت آن بر من سخت تر از رها کردن حکومت بر شماست، که کالای چند روزه دنیاست، به زودی ایام آن می گذرد چنانکه سراب ناپدید شود، یا چونان پاره های ابر که زود پراکنده می گردد. پس در میان آن آشوب و غوغا بپا خواستم تا آنکه باطل از میان رفت، و دین استقرار یافته، آرام شد.

(بخشی از همین نامه است) شجاعت و دشمن شناسی امام (ع) به خدا سوگند! اگر تنها با دشمنان روبرو شوم، در حالی که آنان تمام روی زمین را پر کرده باشند، نه باکی داشته، و نه می هراسم، من گمراهی آنان و هدایت خود را که بر آن استوارم، آگاهم، و از طرف پروردگارم به یقین رسیده ام، و همانا من برای ملاقات پروردگار مشتاق، و به پاداش او امیدوارم. لکن از این اندوهناکم که بیخردان، و تبهکاران این امت حکومت را به دست آورند، آنگاه مال خدا را دست به دست بگردانند، و بندگان او را به بردگی کشند، با نیکوکاران در جنگ، و با فاسقان همراه باشند، زیرا از آنان کسی در میان شماست که شراب نوشید و حد بر او جاری شد، و کسی که اسلام را نپذیرفت اما به ناحق بخششهایی به او عطا گردید. اگر اینگونه حوادث نبود شما را برنمی انگیختم، و سرزنشتان نمی کردم، و شما را به گردآوری تشویق نمی نمودم، و آنگاه که سر باز می زدید رهاتان می کردم. آیا نمی بینید که مرزهای شما را تصرف کردند؟ و شهرها را گشودند؟ و دستاوردهای شما را غارت کردند؟ و در میان شهرهای شما آتش جنگ را برافروختند؟ برای جهاد با دشمنان کوچ کنید. خدا شما را رحمت کند، در خانه های خود نمانید، که به ستم گرفتار، و به خواری دچار خواهید شد، و بهره زندگی شما از همه پست تر خواهد بود، و همانا برادر جنگ، بیداری و هوشیاری است هر آن کس که به خواب رود، دشمن او نخواهد خوابید. با درود.

p: ۲۵۴

Footnote

The Prophet's declarations about Amir al-mu'minin that "This is my brother my .(۱) vicegerent and my caliph among you" and while returning from his farewell hajj at Ghadir Khum that "For whosoever I am the master `Ali is his master" had settled the issue of his own replacement and succession after which there was no need at all for any new election nor could it be imagined that the people of Medina would feel the need

for an election. But some power-thirsty individuals so

ignored these clear injunctions as if their ears had

(never been acquainted with them and considered the election (۴۹۲

so necessary that leaving the burial rites of the Prophet they assembled in the Saqifah of Banu Sa`idah and elected Abu Bakr as Caliph with a show of democracy. This was a very critical moment for Amir al-mu'minin. On one side some interested persons declared that he should take up arms and on the other hand he noticed that those Arabs who had accepted Islam by dint of its military strength were leaving it and Musaylimah ibn Thumamah al-Hanafi the liar (al-Kadhdhab) and Tulayhah ibn Khuwaylid al-Asadi (the liar) were throwing tribe after tribe into misguidance. In these circumstances if there had been a civil war and the Muslims had fought against the Muslims the forces of heresy and hypocrisy would have joined together and swept Islam off the surface of the globe. Therefore Amir al-mu'minin preferred to keep quiet rather than to fight and with the purpose of maintaining the solidarity of Islam confined himself to protesting peacefully rather than taking up arms. This was because formal power was not so dear to him as the good and prosperity of the community. For stopping the machinations of the hypocrites and defeating the aims of the mischief-mongers there was no other course but that he should not fan the flames of war by giving up his own claim. This was such a big act for the .preservation of Islamic polity that it is acknowledged by all the sects of Islam

p: ۲۵۵

This refers to the saying of the Holy Prophet about the children of Umayyah and the .(۲) children of Abi al-`As ibn Umayyah (the grandfather of `Uthman ibn `Affan and the dynasty of Marwan's caliphs) as related by Abu Dharr al-Ghifari that the Holy Prophet :said

When the number of Banu (children of) Umayyah reaches forty men they will make Allah's people their slaves grab Allah's funds as their own property and make the Book of Allah a .(cause of corruption. (al-Mustadrak vol.۴ p.۴۷۹; Kanz al-`ummal vol.۱۱ p.۱۴۹

About the children of Abi al-`As it is related by Abu Dharr Abu Sa'id al-Khudri Ibn `Abbas :Abu Hurayrah and others that the Holy Prophet said

When the number of Banu (children of) Abi al-`As reaches thirty men they will grab the funds of Allah as their own property make Allah's people their slaves and make the religion of Allah a cause of corruption. (al-Musnad Ahmad ibn Hanbal vol.۳ p.۸۰; al-Mustadrak al-Hakim vol.۴ p.۴۸۰; al-Matalib al-`aliyah Ibn Hajar vol.۴ p.۳۳۲; Majma`az-.(zawa'id al-Haytami vol.۵ pp.۲۴۱ ۲۴۳; Kanz al-`ummal al-Muttaqi vol.۱۱ pp.۱۴۸ ۱۴۹ ۳۵۱ ۳۵۴

The history of Islam (after the death of the Holy Prophet) has enough evidence to prove this prophecy of the Holy Prophet; and the fear of Amir al-mu'minin for the Muslim .community was based on this reason

The man who drank wine was al-Walid ibn `Uqbah ibn Abi Mu`ayt. He was of the .(۳) same mother as Caliph `Uthman and his Governor of Kufah. al-Walid on an occasion in a state of intoxication led the morning prayers in the Central mosque of Kufah with four units (raka`ah) instead of the usual two as prescribed by the Holy Prophet. The congregation which consisted of several pious persons like Ibn Mas`ud was much :incensed and still more irritated when finishing the four units al-Walid said

p: ۲۵۶

.What a pleasant morning! I would like to extend the prayers further if you consent

Repeated complaints had already been made to the Caliph against al-Walid on account of his debauchery but as often dismissed. People now reproached `Uthman for not listening to their grievances and favouring such a scoundrel. By chance they succeeded in taking off the signet ring from the hand of the Governor while he lay senseless from the effects of a debauch and carried it off to Medina. Still the caliph was slow and hesitated to enforce punishment upon his Governor (of the same mother) ; giving cause to be himself reproachfully accused of ignoring the law; though at last he was persuaded to have al-Walid scourged with forty strokes. He was consequently deposed from his office. Sa`id ibn al-`As a cousin of `Uthman was appointed to take his place and this was a matter of great reproach against `Uthman. (Ansab al-ashraf al-Baladhuri vol.٥ pp.٣٣-٣٥; al-Aghani; Abu'l-Faraj al-Isfahani vol.۴ pp.١٧۴- ١٨٧; al-Isti`ab vol.۴ pp.١۵۵۴-١۵۵٧; Usd al-ghabah vol.۵ pp.٩١-٩٢; at-Tabari vol.١ pp.٢٨۴٣-٢٨۵٠; Ibn al-Athir vol.٣ pp.١O۵-١O٧; Ibn Abi'l-Hadid vol.١٧ (pp.٢٢٧-٢۴۵

The man who accepted Islam after securing financial gain was Mu`awiyah who was .(۴) .adhering to Islam only for worldly benefits

LETTER ۶٣

In English

To Ahu Musa (`Abdullah ibn Qays) al-Ash`ari the Governor of Kufah when Amir al-mu'minin learned that he was dissuading the people of Kufah from joining in the battle of .Jamal when Amir al-mu'minin had called them to fight along with him

:From the servant of Allah Amir al-mu'minin to `Abdullah ibn Qays

Now I have come to know of words uttered by you which go in your favour as well as against you.(١) So when my messenger reaches you prepare yourself and get ready come out of your den and call those who are with you. Then if you are convinced of the truth get up but if you feel cowardice go away. By Allah you will be caught wherever you may be and you will not be spared till you are completely upset and everything about you is scattered and till you are shaken from your seat. Then you will fear from your front as you .do from the rear

What you hope is not a light matter but it is serious calamity. We have to ride its camels overcome its difficulties and level its mountains. Set your mind in order take a grip on your affairs and acquire your (lot and your) share. If you do not like it then go away to where neither you are welcome nor can you escape from it. It is better that you be left alone and lie sleeping. Then no one will enquire where is so-and-so. By Allah this is the case of right with the rightful person and we do not care what the heretics do; and that is an end to the .matter

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أبى موسى الاشعرى وهو عامله على الكوفه، وقد بلغه عنه تشبيطُه (١) الناسَ عن الخروج إليه لمّا ندبهم لحرب أصحاب الجمل.

p: ٢٥٨

مِنْ عَبْدِاللهِ عَلِيٍّ أَمِيرِالْمُؤْمِنِينَ إِلَى عَبْدِاللهِ بْنِ قَيْس.

أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ بَلَغَنِي عَنْكَ قَوْلٌ هُوَ لَكَ وَعَلَيْكَ، فَإِذَا قَدِمَ عَلَيْكَ رَسُولِي عَلَيْكَ فارْفَعْ ذَيْلَكَ، واشْدُدْ مِئْزَرَكَ (۲) ، واخْرُجْ مِنْ جُحْرِكَ (۳) ، وَانْدُبْ (۴) مَنْ مَعَكَ، فَإِنْ حَقَّقْتَ فَانْفُذْ (۵) ، وَإِنْ تَفَشَّلْتَ (۶) فَابْعُدْ! وَايْمُ اللهِ لَتُؤْتَيَنَّ حَيْثُ أَنْتَ، وَلاَ تُتْرَكُ حَتَّى يُخْلَطَ زُبْدُكَ بِخَاثِرِكَ (۷) ، وَذَائِبُكَ بِجَامِدِكَ، وَحَتَّى تُعْجَلَ عَنْ قِعْدَتِكَ (۸) ، وَتَحْذَرَ مِنْ أَمَامِكَ كَحَذَرِكَ مِنْ خَلْفِكَ، وَمَا هِيَ بِالْهُوَيْنَى (۹) الَّتِي تَرْجُو، وَلكِنَّهَا الدَّاهِيةُ الْكُبْرَى، يُرْكَبُ جَمَلُهَا، وَيُذَلَّلُ صَعْبُهَا، وَيُسَهَّلُ جَبَلُهَا. فَاعْقِلْ عَقْلَكَ (۱۰) ، وَامْلِكْ أَمْرَكَ، وَخُذْ نَصِيبَكَ وَحَظَّكَ، فَإِنْ كَرِهْتَ فَتَنَحَّ إِلَى غَيْرِ رَحْبٍ وَلاَ فِي نَجاهٍ، فَبِالْحَرِيِّ (۱۱) لَتُكْفَيَنَّ (۱۲) وَأَنْتَ نَائِمٌ، حَتَّى لاَ يُقَالَ: أَيْنَ فُلاَنٌ؟ وَاللهِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مَعَ مُحِقٍّ، وَمَا أُبَالِي مَا صَنَعَ الْمُلْحِدُونَ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به ابوموسی اشعری

بازداشتن ابوموسی از فتنه انگیزی از بنده خدا علی امیر مومنان به عبدالله بن قیس (ابوموسی اشعری) پس از ستایش پروردگار و درود! سخنی از تو به من رسید که هم به سود، و هم به زیان تو است، چون فرستاده من پیش تو آید، دامن همت کمر زن، کمرت را برای جنگ محکم ببند، و از سوراخ بیرون آی، و مردم را برای جنگ بسیج کن، اگر حق را در من دیدی بپذیر، و اگر دودل ماندی کناره گیر، به خدا سوگند هر جا که باشی تو را بیاورند و بحال خویش رها نکنند، تا گوشت و استخوان و تر و خشکت درهم ریزد، و در کنار زدنت از حکومت شتاب کنند، چنانکه از پیش روی خود همانگونه بترسی که از پشت سرت هراسناکی. حوادث جاری کشور آنچنان آسان نیست که تو فکر می کنی، بلکه حادثه بسیار بزرگی است که باید بر مرکبش سوار شد، و سختی های آن را هموار کرد، و پیمودن راه های سخت و کوهستانی آن را آسان نمود، پس فکرت را بکار گیر، و مالک کار خویش باش، و سهم و بهره ات را بردار، اگر همراهی با ما را خوش نداری کناره گیر، بی آنکه مورد ستایش قرارگیری یا رستگار شوی، که سزاوار است تو در خواب باشی و دیگران مسوولیتهای تو را برآورند، و از تو نپرسند که کجا هستی؟ و به کجا رفته ای؟ به خدا سوگند! این راه حق است و به دست مرد حق انجام می گیرد، و باکی ندارم که خداشناسان چه می کنند؟ با درود.

p: ۲۵۹

Footnote

When Amir al-mu'minin had the idea of suppressing the .(١)

revolt of the people of Basrah he sent this letter through

Imam al-Hasan to Abu Musa (`Abdullah ibn Qays) al-Ash`ari

who had been appointed Governor of Kufah by `Uthman wherein

he has ascolded him for his duplicit and contradictory behaviour and attempted to persuade him to jihad because on one side he used to say that Amir al-mu'minin was the true Imam and allegiance to him was right and on the other he said that to support him in fighting against the Muslims was not right; but it was a mischief and it was necessary to keep off this mischief. Thus Amir al-mu'minin has referred to this contradictory view by the words "huwa laka wa `alayka" (which go in your favour as well as against you). The intention is that when Amir al-mu'minin is the rightful Imam how can fighting his enemy with him be wrong? And if fighting on his side is wrong then what is the meaning of his .being the rightful Imam

In any case in spite of his dissuading from fighting the people of Kufah came out in large numbers to join Amir al-mu'minin's army and took full part in the battle giving such a .defeat to the people of Basrah that they never again dared to revolt

LETTER ۶۴

In English

In reply to Mu`awiyah

Now then certainly we and you were on amiable terms as you say but difference arose between us and you the other day when we accepted belief (iman) and you rejected it. Today the position is that we are steadfast (in the belief) but you are creating mischief. Those of you who accepted Islam did so reluctantly and that too when all the chief men had accepted Islam and joined the Messenger of Allah- (may Allah- bless him and his .(descendants

You have stated that I killed Talhah and az-Zubayr forced `A'ishah out of her house and adopted residence between the two cities (Kufah and Basrah). (١) These are matters with which you have no concern nor do they involve anything against you. Therefore no .explanation about them is due to you

You also state that you are coming to me with a party of muhajirun and ansar but hijrah came. to an end on the day your brother was taken prisoner. If you are in a hurry then wait a bit as I may come to meet you and that would be more befitting as that would mean that Allah has appointed me to punish you. But if you come to me it would be as the :poet of Banu Asad said

They are advancing against summer winds which are hurling stones on them in the .highlands and lowlands

Remember) I have still the sword with which I dispatched your grandfather your) mother's brother and your brother to one and the same place. By Allah I know what you are. Your heart is sheathed and your intelligence is weak. It is better to say that you have ascended to where you view a bad scene which is against you not in your favour because you are searching a thing lost by someone else you are tending someone else's cattle and you are hankering after a thing which is not yours nor have you any attachment with it. How remote are your words from your actions and how closely you resemble your paternal and maternal uncles who were led by their wickedness and love for wrong to oppose Muhammad (may Allah bless him and his descendants) and in consequence they were killed as you know. They could not put up a defence against the calamity and could not protect their place of safety from the striking of swords which abound in the battle .and which do not show weakness

p: ٢٦١

You have said a lot about killing of `Uthman. You first join what the people have joined (i.e. allegiance) then seek a verdict about (the accused people) from me and I shall settle the matter between you and them according to the Book of Allah the Sublime. But what you are aiming at is just the fake nipple given to a child in the first days of stopping of .nursing. Peace be on those who deserve it

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

كتبه إلى معاويه، جواباً

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّا كُنَّا نَحْنُ وَأَنْتُمْ عَلَى مَا ذَكَرْتَ مِنَ الْأُلْفَهِ وَالْجَماعَهِ، فَفَرَّقَ بيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَمْسِ أَنَّا آمَنَّا وَكَفَرْتُمْ، وَالْيَوْمَ أَنَّا اسْـتَقَمْنَا وَفُتِنْتُمْ، وَمَا أَسْلَمَ مُسْلِمُكُمْ إِلاَّ كَرْهاً (١) ، وَبَعْدَ أَنْ كَانَ أَنْفُ الْإِسْلاَمِ (٢) كُلُّهُ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيهِ وَآلِهِ، حِزْباً.

وَذَكَرْتَ أَنِّى قَتَلْتُ طَلْحَهَ وَالزُّبَيْرَ، وَشَـرَّدْتُ بِعَـائِشَهَ (٣) ، وَنَزَلْتُ بَيْنَ الْمِصْـرَيْنِ (۴) ! وَذلِـكَ أَمْرٌ غِبْتَ عَنْهُ، فَلاَـ عَلَيْكَ، وَلاَ الْعُـذْرُ فِيهِ إِلَيْـكَ. وَذَكَرْتَ أَنَّكَ زَائِرِى فِى الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصارِ، وَقَـدِ انْقَطَعَتِ الْهِجْرَهُ يَوْمَ أُسِـرَ أَخُوكَ، فَإِنْ كَانَ فِيكَ عَجَلٌ فَاسْتَرْفِهْ (۵) ، فَإِنِّى إِنْ أَزُرْكَ فَذلِكَ جَدِيرٌ أَنْ يَكُونَ اللهُ إِنَّمَا بَعَثَنِى لِلنِّقْمَهِ مِنْكَ! وَإِنْ تَزُرْنِى فَكَمَا قَالَ أَخُو بَنِى أَسَد:

مُسْتَقْبِلِينَ رِيَاحَ الصَّيْفِ تَضْرِبُهُم بِحَاصِبٍ (۶) بَيْنَ أَغْوَارٍ (٧) وَجُلْمُودْ (٨)وَعِنْدِىَ السَّيْفُ الَّذِى أَعْضَضْتُهُ (٩) بِجَدِّكَ وَخَالِكَ وَأَخِيكَ فِى مَقَـامٍ وَاحِـدٍ، وَإِنَّكَ وَاللهِ مَا عَلِمْتُ الْأَغْلَفُ الْقَلْبِ (١٠) ، الْمُقـارِبُ الْعَقْلِ (١١) ، وَالْـأَوْلَى أَنْ يُقَالَ لَكَ: إِنَّكَ رَقِيتَ سُـلَّماً أَطْلَعَكَ مَطْلَعَ سُوءٍ عَلَيْـكَ لاَ لَكَ، لِأَنَّكَ نَشَـدْتَ غَيْرَ ضَالَّتِكَ (١٢) ، وَرَعَيْتَ غَيْرَ سَائِمَتِـكَ (١٣) ، وَطَلَبْتَ أَمْراً لَسْتَ مِنْ أَهْلِهِ وَلاَ فِى مَعْـدِنِهِ، فَمَـا أَبْعَـدَ قَوْلَـكَ مِنْ فِعْلِـكَ!! وَقَرِيبٌ مَا أَشْـبَهْتَ مِنْ أَعْمَامٍ وَأَخْوَالٍ! حَمَلَتْهُمُ الشَّقَاوَهُ، وَتَمَنِّى الْبَاطِلِ، عَلَى الْجُحُودِ بِمُحَمَّدٍـ صَـلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وسَـلَّمَ ـفَصُرِعُوا مَصَارِعَهُمْ (١۴) حَيْثُ عَلِمْتَ، لَمْ يَـدْفَعُوا عَظِيماً، وَلَمْ يَمْنَعُوا حَرِيماً، بِوَقْعِ سُـيُوفٍ مَا خَلاَ مِنْهَا الْوَغَى (١۵) ، وَلَمْ تُمَاشِهَا الْهُوَيْنَى (١۶)

p: ٢۶٢

. وَقَدْ أَكْثَرْتَ فِی قَتَلَهِ عُثْمانَ، فَادْخُلْ فِیما دَخَلَ فِیهِ النَّاسُ، ثُمَّ حَاکِم الْقَوْمَ إِلَیَّ، أَحْمِلْکَ وَإِیَّاهُمْ عَلَی کِتَابِ اللهِ تَعَالَ ی، وَأَمَّا تِلْکَ الَّتِی تُرِیدُ فَإِنَّهَا خُدْعَهُ (۱۷) الصَّبِیِّ عَنِ اللَّبَنِ فِی أَوَّلِ الْفِصَالِ (۱۸) ، وَالسَّلَامُ لِأَهْلِهِ.

In Persian

به معاویه

پاسخ تهدیدات نظامی معاویه پس از یاد خدا و درود! چنانکه یادآور شدی، ما و شما دوست بودیم و هم خویشاوند، اما دیروز میان ما و شما بدان جهت جدایی افتاد که ما ایمان آوردیم و شما کافر شدید، و امروز ما در اسلام استوار ماندیم و شما آزمایش گردیدید، اسلام آوردگان شما با ناخشنودی، آن هم زمانی به اسلام روی آوردند که بزرگان عرب تسلیم رسول خدا (ص) شدند، و در گروه او قرار گرفتند. در نامه ات نوشتی که طلحه و زبیر را کشته، و عایشه را تبعید کرده ام، و در کوفه و بصره منزل گزیدم، این امور ربطی به تو ندارد، و لازم نیست از تو عذر بخواهم. و نوشتی که با گروهی از مهاجران و انصار به نبرد من می آیی، هجرت از روزی که برادرت (یزید) در فتح مکه اسیر شد پایان یافت، پس اگر در ملاقات با من شتاب داری، دست نگهدار، زیرا اگر من به دیدار تو بیایم سزاوارتر است، که خدا مرا به سوی تو فرستاده تا از تو انتقام گیرم، و اگر تو با من دیدار کنی چنان است که شاعر اسدی گفت: (تندباد تابستانی سخت می وزد و آنها را با سنگ ریزه ها، و در میان غبار و تخته سنگها، درهم می کوبد.) یادآوری سوابق نظامی در پیروزیها و در نزد من همان شمشیری است که در جنگ بدر بر پیکر جد و دایی و برادرت زدم. به خدا سوگند! می دانم تو مردی بی خرد و دل تاریک هستی، بهتر است درباره تو گفته شود از نردبانی بالا رفته ای که تو را به پرتگاه خطرناکی کشانده، و سودی برای تو نداشته، زیانبار است، زیرا تو غیر گمشده خود را می جویی، و غیر گله خود را می چرانی. منصبی را می خواهی که سزاوار آن نبوده، و در شان تو نیست، چقدر گفتار تو با کردارت فاصله دارد؟ چقدر به عموها و دایی هایت شباهت داری، شقاوت و آرزوی باطل آنها را به انکار نبوت محمد (ص) واداشت، و چنانکه می دانی در گورهای خود غلطیدند، نه برابر مرگ توانستند دفاع کنند، و نه آنگونه که سزاوار بود از حریمی حمایت، و نه در برابر زخم شمشیرها خود را حفظ کردند، که شمشیرها در میدان جنگ فراوان، و سستی در برابر آن شایسته نیست. تو درباره کشندگان عثمان فراوان حرف زدی، ابتدا چون دیگر مسلمانان با من بیعت کن، سپس درباره آنان از من داوری بطلب، که شما و مسلمانان را به پذیرفتن دستورات قرآن وا دارم، اما آنچه را که تو می خواهی، چنان است که به هنگام گرفتن کودک از شیر، او را بفریبند، سلام بر آنان که سزاوار سلامند.

p: ۲۶۳

Footnote

Mu`awiyah had written a letter to Amir al-mu'minin in which after recalling mutual .(١) unity and amicability he laid on him the blame of killing Talhah and az-Zubayr and ousting `A'ishah from her house and objected to his adopting Kufah as his seat of government in place of Medina. In the end he gave a threat of war and said that he was about to come out with a force of muhajirun and ansar to fight. Amir al-mu'minin wrote this letter in reply to him wherein commenting on Mu`awiyah's claim for unity he says that: "There might have been unity between you and us but with the advent of Islam such a gulf has developed between the two that it is not possible to bridge it and such a separation has occurred which cannot be removed. This was because we responded to the call of the Prophet and hastened towards Islam but your position was that you were still in the state of unbelief and ignorance whereby we and you came to adopt separate ways. But when Islam secured stability and the chiefs of Arabs entered its fold you too were obliged to and secured protection of your lives by putting the covering of Islam on your faces but continued secretly to fan the mischief intended to shatter its foundations. Since we had accepted Islam of our own free will and pleasure we adhered to the right path and at no stage did any faltering occur in our steadfastness. Therefore your acceptance of Islam ."too could not make us agree with your views

p: ٢۶۴

As regards Nlu`awiyah's accusation that Amir al-mu'minin engineered the killing of Talhah and az-Zubayr; then even if this blame is admitted as true is it not a fact that they had openly revolted against Amir al-mu'minin and had risen for war after breaking the allegiance. Therefore if they were killed in connection with the revolt their blood would be wasted and no blame would lie on the killer because the penalty for him who revolts against the rightful Imam is death and fighting against him is permissible without doubt. The fact however is that this accusation has no reality because Talhah was killed by a man of his own party. Thus the historians write:

Marwan ibn al-Hakam shot Talhah with an arrow and turning to Aban ibn `Uthman said: "We have killed a killer of your father and relieved you of revenge." (Ibn Sa`d vol.٣ part ١ p.١٥٩; Ibn al-Athir vol.٣ p.٢۴۴; al-Isti`ab vol.٢ pp.٧۶۶-٧۶٩; Usd aI-ghabah vol.٣ pp.۶٠ ۶١; al-Isabah vol.٢ p.٢٣٠; Tahdhib at-tahdhib vol.۵ p.٢١).

As for az-Zubayr he was killed by `Amr ibn Jurmuz on his way back from Basrah and there was no prompting by Amir al-mu'minin in it. Similarly `A'ishah herself came out of her house as the head of this rebellious group while Amir al-mu'minin counselled her several times to realize her position and not to step out of her bounds but these things had no effect on her.

Of the same type was his criticism that Amir al-mu'minin left Medina and adopted Kufah as the seat of his government because Medina turns out bad people from itself and throws away dirt. The reply to it is only this that Mu`awiyah himself too always retained Syria as his capital keeping away from Medina.

p: ٢۶۵

In this way what right can he have to object to Amir al-mu'minin changing his seat. Amir al-mu'minin left Medina because of those rebellions which had cropped up from all sides. To suppress them only the selection of such a place as capital from where military assistance could be mobilized at any time could be useful. Thus Amir al-mu'minin had seen on the occasion of the battle of Jamal that a great majority of the people of Kufah had supported him and that therefore by making it a base for the army defence against the enemy could be easily managed while Medina was not appropriate for military .mobilization or for supplies

Lastly as for Mu'awiyah's threat that he would march with muhajirun and ansar Amir al-mu'minin gave a reply to this point in a very subtle way namely that How would you bring muhajirun now since the door for hijrah was closed the day when your brother Yazid ibn Abi Sufyan was taken prisoner. This man was taken prisoner on the day of the fall of Mecca and there is no question of hijrah after the fall of Mecca so as to enable any one to be called a muhajirun because of the Prophet's saying: "There is no hijrah after the ."victory over Mecca

LETTER ٦٥

In English

To Mu`awiyah

Now this is the time (١) that you should derive benefit by observing a clear view of the main matters because you have been treading in the path of your forefathers in making wrong claims spreading false and untrue notions claiming for yourself what is far above you and demanding what is not meant for you because you want to run away from right and to revolt against what is more fastened to your flesh and blood namely what has been heard by the depth of your ears and has filled your chest. And after forsaking right there remains nothing except clear misguidance and after disregarding a (clear) statement there is nothing except confusion. You should therefore guard (yourself) against doubts and its ill-effects of confusion because for a long time mischief has spread .its veils and its gloom has blinded your eyes

I have received your letter which is full of uncouth utterances which weaken the cause of peace and nonsensical expressions which have not been prepared with knowledge and forbearance. By reason of these things you have become like one who is sinking in a marsh or groping in a dark place. You have raised yourself to a position which is difficult to approach and devoid of any signs (to guide). Even the royal kite cannot reach it. It is parallel to the `Ayyuq (the star Capella) in height. May Allah forbid that you be in charge of people's affairs after my assuming authority as Caliph or that I issue an edict or decument granting you authority over any one of them. Therefore from now onwards you guard yourself and be watchful because if you recalcitrate till the people of Allah (are forced to) rush upon you then matters will be closed for you and whatever can be accepted from you today will not be accepted then; and that is an end to the matter.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إليه أيضاً

أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ آنَ لَکَ أَنْ تَنْتَفِعَ بِاللَّمْحِ الْبَاصِرِ (١) مِنْ عِيَانِ الْأُمُورِ (٢) ، فَقَدْ سَلَکْتَ مَدَارِجَ أَسْلاَفِکَ بِادِّعَائِکَ الْأَبَاطِيلَ، وَإِقْحَامِکَ (٣) غُرُورَ الْمَيْنِ (۴) وَالْأَکَاذِيبِ، وَبِانْتِحَالِکَ (۵) مَا قَدْ عَلاَ عَنْکَ (۶) ، وَابْتِزَازِکَ (٧) لِمَا قَدِ اخْتُزِنَ (٨) دُونَکَ، فِرَاراً مِنَ الْحَقِّ، وَجُحُوداً لِمَا هُوَ أَلْزَمُ لَکَ مِنْ لَحْمِکَ وَدَمِکَ (٩) ، مِمَّا قَدْ وَعَاهُ سَمْعُکَ، وَمُلِیءَ بِهِ صَدْرُکَ، فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلاَلُ الْمُبِينُ وَبَعْدَ الْبَيَانِ إِلَّا اللَّبْسُ (١٠) ؟ فَاحْذَرِ الشُّبْهَةَ وَاشْتِمَالَهَا عَلَى لَبْسَتِهَا (١١) ، فَإِنَّ الْفِتْنَةَ طَالَمَا أَغْدَفَتْ جَلاَبِيبَهَا (١٢) ، وَأَغْشَتِ (١٣) الْأَبْصَارَ ظُلْمَتُهَا.

p: ٢۶٧

وَقـدْ أَتَانِی کِتَابٌ مِنْکَ ذُو أَفانِینَ (۱۴) مِنَ الْقَوْلِ ضَـعُفَتْ قُوَاهَا عَنِ السِّلْمِ (۱۵) ، وَأَسَاطِیرَ (۱۶) لَمْ یَحُکْهَا (۱۷) مِنْـکَ عِلْمٌ وَلاَ حِلْمٌ (۱۸) ، أَصْبَحْتَ مِنْهَا کَالْخَائِضِ فِی الـدَّهَاسِ (۱۹) ، وَالخَابِطِ (۲۰) فِی الدِّیمَاسِ (۲۱) ، وَتَرَقَّیْتَ إِلَی مَرْقَبَهٍ (۲۲) بَعِیدَهِ الْمَرَام، نَازِحَهِ الْأَعْلَامِ (۲۳) ، تَقْصُرُ دونَهَا الْأَنُوقُ (۲۴) ، وَیُحَاذَی بَهَا الْعَیُّوقُ (۲۵) .وَحَاشَ لِلَّهِ أَنْ تَلِیَ لِلْمُسْلِمِینَ بَعْدِی صَدْراً أَوْ وِرْداً (۲۶) ، أَوْ أُجْرِیَ لَکَ عَلَی أَحَدٍ مِنْهُمْ عَقْداً أَوْ عَهْداً!! فَمِنَ الْآنَ فَتَدَارَکْ نَفْسَکَ، وَانْظُرْ لَهَا، فَإِنَّکَ إنْ فَرَّطْتَ حَتَّی یَنْهَدَ (۲۷) إِلَیْکَ عِبَادُ اللهِ أُرْتِجَتْ (۲۸) عَلَیْکَ الْأُمُورُ، مُنِعْتَ أَمْراً هُوَ مِنْکَ الْیَوْمَ مَقْبُولٌ وَالسَّلَامُ .

In Persian

به معاویه

افشـای علـل گمراهی معاویه پس از یاد خـدا و درود! معاویه! وقت آن رسـیده است که از حقائق آشـکار پنـد گیری، تو با ادعاهای باطل همان راه پدرانت را می پیمایی، خود را در دروغ و فریب افکندی، و خود را به آنچه برتر از شان تواست نسبت می دهی، و به چیزی دست دراز می کنی که از تو باز داشـته اند، و به تو نخواهد رسـید، این همه را برای فرار کردن از حق، و انکار آنچه را که از گوشت و خون تو لازم تر است، انجام می دهی، حقائقی که گوش تو آنها را شنیده و از آنها آگاهی داری، آیا پس از روشن شدن راه حق، جز گمراهی آشـکار چیز دیگری یافت خواهد شد؟ و آیا پس از بیان حق، جز اشتباه کاری وجود خواهد داشت؟ از شبهه و حق پوشـی بپرهیز، فتنه ها دیر زمانی است که پرده های سیاه خود را گسترانـده، و دیـده هایی را کور کرده است. پاسخ به ادعاهای دروغین معـاویه نـامه ای از تو به دسـتم رسـید که در سـخن پردازی از هر جهت آراسـته، اما از صـلح و دوستی نشانه ای نـداشت، و آکنده از افسانه هایی بود که هیچ نشانی از دانش و بردباری در آن بچشم نمی خورد، در نوشـتن این نامه کسـی را مانی که پای در گل فرو رفته، و در بیغوله ها سرگردان است، مقامی را می طلبی که از قدر و ارزش تو والاتر

p: ۲۶۸

است، و هیچ عقابی را توان پرواز بر فراز آن نیست و چون ستاره دوردست (عیوق) از تو دور است. پناه بر خدا که پس از من ولایت مسلمانان را بر عهده گیری، و سود و زیان آن را بپذیری، یا برای تو با یکی از مسلمانان پیمانی یا قراردادی را امضا کنم. از هم اکنون خود را دریاب، و چاره ای بیندیش، که اگر کوتاهی کنی، و برای درهم کوبیدنت بندگان خدا برخیزند، درهای نجات بروی تو بسته خواهد شد، و آنچه را که امروز از تو می پذیرند فردا نخواهند پذیرفت، با درود.

Footnote

(۱). At the end of the battle of the Kharijites Mu`awiyah wrote a letter to Amir al-mu'minin wherein as usual he indulged in mud-throwing. In reply Amir al-mu'minin wrote this letter in which he has tried to draw Mu`awiyah's attention to the clear facts about this very battle of the Kharijites because this battle took place in accordance with the prophecy of the Prophet while Amir al-mu'minin himself too had said before the battle that besides the people of Jamal and Siffin he had to fight against one more group and they were the "deviators" from the religion namely the Kharijites. The occurrence of this battle and the killing of the man with breasts (Dhu'th- thudayyah) was a clear proof of Amir al-mu'minin being in the right. If Mu'awiyah had not been obsessed with self-advertisement and lust for conquests and had not shut his eyes against the right like his forefathers Abu Sufyan and his brother `Utbah he would have seen right and come on its path. But compelled by his natural inclination he always evaded right and truth and kept himself blind to those sayings of the Prophet which threw light on Amir al-mu'minin's Imamate and vicegerency. Because of being with the Prophet in the farewell pilgrimage the Prophet's saying: "Of whomsoever I am the master `Ali is his master" was not hidden from him and neither was the Prophet's saying that: "O' `Ali you are to me as Harun was to Musa" because of his presence on the occasion of the battle of Tabuk. In spite of all this he passed his life in concealing right and encouraging wrong. This was not due to any misunderstanding but it was his lust for power that kept prompting him to suppress and trample truth and justice.

p: ۲۶۹

LETTER ۶۶

In English

To `Abdullah ibn al-`Abbas

(This letter has already been included with a different version)

And then sometimes a person feels joyful about a thing which he was not to miss in any case and feels grieved for a thing which was not to come to him at all. Therefore you should not regard the attainment of pleasure and the satisfaction of the desire for revenge as the best favour of this world but it should be the putting off of the (flame of) wrong and the revival of right. Your pleasure should be for what (good acts) you have sent forward; your grief should be for what you are leaving behind; and your worry should be about what is to befall after death.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى عبدالله بن العباس وقد تقدّم ذكره بخلاف هذه الروايه

أَمَّا بَعْـدُ، فـإِنَّ الْمَرْءَ لَيَفْرَحُ بِالشَّيْءِ الَّذِی لَمْ يَكُنْ لِيَفُوتَهُ، وَيَحْزَنُ عَلَى الشَّيْءِ الَّذِی لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ، فَلاَ يَكُنْ أَفْضَلَ مَا نِلْتَ فی نَفْسِكَ مِنْ دُنْيَاكَ بُلُوغُ لَذَّةٍ أَوْ شِفَاءُ غَيْظٍ، وَلكِنْ إِطْفَاءُ بَاطِلٍ أَوْ إِحْيَاءُ حَقٍّ. وَلْيَكُنْ سُرورُكَ بِمَا قَدَّمْتَ، وَأَسَفُكَ عَلَى مَا خَلَّفْتَ (۱) ، وَهَمُّكَ فِيَما بَعْدَ الْمَوْتِ.

In Persian

به عبدالله بن عباس

ضرورت واقع بينی پس از ياد خدا و درود! همانا انسان از به دست آوردن چيزی خشنود می شود كه هرگز آن را از دست نخواهد داد، و برای چيزی اندوهناك است كه هرگز به دست نخواهد آورد، پس بهترين چيز در نزد تو در دنيا، رسيدن به لذتها، يا انتقام گرفتن نباشد، بلكه بايد خاموش كردن باطل، يا زنده كردن حق باشد، تنها به توشه ای كه از پيش فرستادی خشنود باش، و بر آنچه بيهوده می گذاری حسرت خور، و همت و تلاش خود را برای پس از مرگ قرار ده.

p: ۲۷۰

LETTER ۶٧

In English

To Qutham ibn al-`Abbas his Governor of Mecca

Now make arrangements for hajj by the people remind them of the days (to be devoted to) Allah. Sit for giving them audience morning and evening. Explain the law to the seeker teach the ignorant and discuss with the learned. There should be no intermediary between you and the people except your tongue and no guard save your own face. Do not prevent any needy person from meeting you because if the needy is returned unsatisfied from your door in the first instance then even doing it thereafter will not bring .you praise

See what has been collected with you of the funds of Allah (in the public treasury) and spend it over the persons with families the distressed the starving and the naked at your .end. Then send the remaining to us for distribution to those who are on this side

Ask the people of Mecca not to charge rent from lodgers because Allah the Glorified says that: "alike; for the dweller therein as well as the stranger" (Qur'an ٢٢:٢۵). "al-`akif" (the dweller) here means he who is living there while "al-badi" (the stranger) means he who is not among the people of Mecca comes for hajj from outside. May Allah grant us and you .promptitude for seeking His love (by doing good acts); and that is an end to the matter

In Arabic

ومن كتاب كتبه عليه السلام

إلى قُثَمِ بن العباس وهو عامله على مكه

p: ٢٧١

أَمَّا بَعْدُ، فَأَقِمْ لِلنَّاسِ الْحَجَّ، وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللهِ (۱) ، وَاجْلِسْ لَهُمُ الْعَصْرَيْنِ (۲) ، فَأَفْتِ الْمُسْتَفْتِيَ، وَعَلِّمِ الْجَاهِلَ، وَذَاكِرِ الْعَالِمَ. وَلَا يَكُنْ لَكَ إِلَى النَّاسِ سَفِيرٌ إِلاَّ لِسَانُكَ، وَلَا حَاجِبٌ إِلَّا وَجْهُكَ، وَلَا تَحْجُبَنَّ ذَا حَاجَةٍ عَنْ لِقَائِكَ بِهَا، فَإِنَّهَا إِنْ ذِيدَتْ (۳) عَنْ أَبْوَابِكَ فِی أَوَّلِ وِرْدِهَا (۴) لَمْ تُحْمَدْ فِيما بَعْدُ عَلَى قَضَائِهَا.

وَانْظُرْ إِلَى مَا اجْتَمَعَ عِنْدَكَ مِنْ مَالِ اللهِ فَاصْرِفْهُ إِلَى مَنْ قِبَلَكَ (۵) مِنْ ذَوِی الْعِيَالِ وَالْمَجَاعَةِ، مُصِيباً بِهِ مَوَاضِعَ الْفَاقَةِ (۶) وَالْخَلَّاتِ (۷) ، وَمَا فَضَلَ عَنْ ذلِكَ فَاحْمِلْهُ إِلَيْنَا لِنَقْسِمَهُ فِيمَنْ قِبَلَنَا.

وَمُرْ أَهْلَ مَكَّةَ أَلاَّ يَأْخُذُوا مِنْ سَاكِنٍ أَجْراً، فَإِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ يَقُولُ: (سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ) فَالْعَاكِفُ: الْمُقِيمُ بِهِ، وَالْبَادِی: الَّذِی يَحُجُّ إِلَيْهِ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِ. وَفَّقَنَا اللهُ وَإِيَّاكُمْ لِمَحَابِّهِ (۸) ، وَالسَّلَامُ .

In Persian

به قثم بن عباس

رسیدگی به امور حاجیان در مراسم حج پس از یاد خدا و درود! برای مردم حج را به پای دار، و روزهای خدا را به یادشان آور، در بامداد و شامگاه در یک مجلس عمومی با مردم بنشین، آنان که پرسشهای دینی دارند با فتواها آشنایشان بگردان، و ناآگاه را آموزش ده، و با دانشمندان به گفتگو بپرداز، جز زبانت چیز دیگری پیام رسانت با مردم، و جز چهره ات دربانی وجود نداشته باشد، و هیچ نیازمندی را از دیدار خود محروم مگردان، زیرا اگر در آغاز از درگاه تو رانده شود، دیگر تو را نستاید گرچه در پایان حاجت او برآورده شود. در مصرف بیت المالی که در دست تو جمع شده است اندیشه کن، و آن را به عیالمندان و گرسنگان پیرامونت ببخش، و به مستمندان و نیازمندانی که سخت به کمک مالی تو احتیاج دارند برسان، و مازاد را نزد ما بفرست، تا در میان مردم نیازمندی که در این سامان هستند تقسیم گردد. سفارش به رفع نیازهای حجاج به مردم مکه فرمان ده تا از هیچ زائری در ایام حج در مکه اجرت مسکن نگیرند، که خدای سبحان فرمود: (عاکف و بادی در مکه یکسانند.) عاکف، یعنی اهل مکه، و بادی، یعنی زائرانی که از دیگر شهرها به حج می آیند، خدا ما و شما را به آنچه دوست دارد توفیق عنایت فرماید، با درود.

p: ۲۷۲

LETTER ٦٨

In English

To Salman al-Farisi before Amir al-mu'minin's caliphate

Now the example of the world is like that of a snake which is soft in touch but whose poison is fatal. Therefore keep yourself aloof from whatever appears good to you because of its short stay with you. Do not worry for it because of your conviction that it will leave you and that its circumstances are vicissitudes. When you feel most attracted towards it shun it most because whenever someone is assured of happiness in it it throws him into danger; or when he feels secure in it the world alters his security into fear; and .that is an end to the matter

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى سلمان الفارسى رحمه الله قبل أيام خلافته

أَمَّا بَعْدُ، فإِنَّمَا مَثَلُ الدُّنْيَا مَثَلُ الْحَيَّهِ: لَيِّنٌ مَسُّهَا، قَاتِلٌ سُمُّهَا، فَأَعْرِضْ عَمَّا يُعْجِبُکَ فِيهَا، لِقِلَّهِ مَا يَصْحَبُکَ مِنْهَا، وَضَعْ عَنْکَ هُمُومَهَا، لِمَا أَيْقَنْتَ بِهِ مِنْ فِرَاقِهَا، وَ تَصَرُّفِ حَالَاتِها، وَكُنْ آنَسَ مَا تَكُونُ بِهَا (١) أَحْذَرَ مَا تَكُونَ مِنْهَا، فَإِنَّ صَاحِبَهَا كُلَّمَا اطْمَأَنَّ فِيهَا إِلَى سُرُورٍ أَشْخَصَتْهُ (٢) عَنْهُ إِلَىَ مَحْذُورٍ، أوْ إِلَى إِينَاسٍ أَزالَتْهُ عَنْهُ إِلَى إِيحَاش وَالسَّلَامُ.

In Persian

به سلمان فارسی

روش برخورد با دنیا پس از یاد خدا و درود! دنیای حرام چونان مار است، که پوستی نرم، و زهری کشنده دارد، پس از جاذبه های فریبنده آن روی گردان، زیرا زمان کوتاهی در آن خواهی ماند، و اندوه آن را از سر بیرون کن، زیرا که یقین به جدایی آن، و دگرگونی حالات آن داری، و آنگاه که به دنیا خو گرفته ای بیشتر بترس، زیرا که دنیاپرست تا به خوشگذرانی در دنیا اطمینان کرد او را به تلخ کامی کشاند، و هرگاه که به دنیا انس گرفت و آسوده شد، ناگاه به وحشت دچار می گردد.

p: ٢٧٣

LETTER ۶۹

In English

To al-Harith (ibn `Abdillah al.A` war) al-Hamdani

Adhere to the rope of the Qur'an and seek instructions from it. Regard its lawful as lawful and its unlawful as unlawful. Testify the right that has been in the past. Take lesson for the present condition of this world from the past (condition) because its one phase resembles the other and its end is to meet its beginning and the whole of it is to change and depart. Regard the name of Allah as too great to mention Him save in the matter of right. Remember more often death and (what is to come) after death. Do not long for .death except on a reliable condition

Avoid every action which the doer likes for his own self but dislikes for the Muslims in general. Avoid every such action which is performed in secret and from which shame is felt in the open. Also avoid that action about which if the doer is questioned he himself regards it bad or offers excuses for it. Do not expose your honour to be treated as the subject of people's discussions. Do not relate to the people all that you hear for that would amount to falsehood. Do not contest all that the people relate to you for that would mean ignorance. Kill your anger and forgive when you have power (to punish). Show forbearance in the moment of rage and pardon in spite of authority; the eventual end will then be in your favour. Seek good out of every favour that Allah has bestowed on you and do not waste any favour of Allah over you. The effect of Allah's favours over you should .be visible on you

p: ٢٧۴

Know that the most distinguished among the believers is he who is the most forward of them in spending from himself his family and his property because whatever good you send forward Will remain in store for you and the benefit of whatever you keep behind will be derived by others. Avoid the company of the person whose opinion is unsound and .whose action is detestable because a man is judged after his companion

Live in big cities because they are collective centres of the Muslims. Avoid places of neglectfulness and wickedness and places where there are paucity of supporters for the obedience of Allah. Confine your thinking to matters which are helpful to you. Do not sit in the marketing centres because they are the meeting-places of Satan and targets of mischiefs. Frequently look at those over whom you enjoy superiority because this is a .way of giving thanks

Do not undertake a journey on Friday until you have attended the prayers except when you are going in the way of Allah or in an excusable matter. Obey Allah in all your affairs because Allah's obedience has precedence over all other things. Deceive your heart into worshipping persuade it and do not force it. Engage it (in worshipping) when it is free and merry except as regards the obligations enjoined upon you for they should not be neglected and must be performed at the five times. Be on guard lest death comes down upon you while you have fled away from your Lord in search of worldly pleasure. Avoid the company of the wicked because vice adjoins vice. Regard Allah as great and love His lovers. Keep off anger because it is one large army from Satan's armies; and that is an .end to the matter

p: ٢٧٥

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى الحارث الهَمْدَانى

وَتَمَسَّكْ بِحَبْلِ الْقُرآنِ، وَاسْتَنْصِحْهُ، وَأَحِلَّ حَلاَلَهُ، وَحَرِّمْ حَرَامَهُ، وَصَدِّقْ بِمَا سَلَفَ مِنَ الْحَقِّ، وَاعْتَبِرْ (١) بِمَا مَضَى مِنَ الدُّنْيَا لِمَا بَقِى مِنْهَا، فَإِنَّ بَعْضَهَا يُشْبِهُ بَعْضاً، وَآخِرَهَا لاَحِقٌ بِأَوَّلِهَا! وَكُلُّهَا حَائِلٌ (٢) مُفَارِقٌ. وَعَظِّم اسْمَ اللهِ أَنْ تَذْكُرَهُ إِلاَّ عَلَى حَقّ. وَأَكْثِرْ ذِكْرَ الْمَوْتِ وَمَا بَعْدَ الْموتِ، وَلاَ تَتَمَنَّ الْمَوْتَ إِلاَّ بِشَرْط وَثِيق (٣) . وَاحْذَرْ كُلَّ عَمَلٍ يَرْضَاهُ صَاحِبُهُ لِنَفْسِهِ، وَيُكْرَهُ لِعَامَّهِ الْمُسْلِمِينَ، وَاحْذَرْ كُلَّ عَمَلٍ يُعْمَلُ بِهِ فِى السِّرِّ، وَيُسْتَحَى مِنْهُ فِى الْعَلاَنِيَهِ، واحْذَرْ كُلَّ عَمَلٍ إِذَا سُئِلَ عَنْهُ صَاحِبُهُ أَنْكَرَهُ أَو اعتَذَرَ مِنْهُ. وَلاَ تَجْعَلْ عِرْضَكَ غَرَضاً لِنِبَالِ الْقَوْلِ، وَلاَ تُحَدِّثِ النَّاسَ بِكُلِّ مَا سَمِعْتَ بِهِ، فَكَفَى بِذلِكَ كَذِباً، وَلاَ تَرُدَّ عَلَى النَّاسِ كُلَّ مَا حَدَّثُوكَ بِهِ، فَكَفَى بِذلِكَ جَهْلاً. وَاكْظِمِ الْغَيْظَ، وَتَجاوَزْ عِنْدَ المَقْدِرَهِ، وَاحْلُمْ عِنْدَ الْغَضَبِ، وَاصْفَحْ مَعَ الدَّوْلَهِ (۴) ، تَكُنْ لَكَ الْعَاقِبَهُ. وَاسْتَصْلِحْ كُلَّ نِعْمَه أَنْعَمَهَا اللهُ عَلَيْكَ، وَلاَ تُضَيِّعَنَّ نِعْمَهً مِنْ نِعَمِ اللهِ عِنْدَكَ، وَلْيُرَ عَلَيْكَ أَثَرُ مَا أَنْعَمَ اللهُ بِهِ عَلَيْكَ.

وَاعْلَمْ أَنَّ أَفْضَلَ الْمُؤْمِنِينَ أَفْضَلُهُمْ تَقْدِمَهً (۵) مِنْ نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَمَالِهِ، فَإِنَّكَ مَا تُقَدِّمْ مِنْ خَيْرٍ يَبْقَ لَكَ ذُخْرُهُ، وَمَا تُؤَخِّرْهُ يَكُنْ لِغَيْرِكَ خَيْرُهُ. وَاحْذَرْ صَحَابَهَ مَنْ يَفِيلُ (۶) رَأْيُهُ، وَيُنْكَرُ عَمَلُهُ، فَإِنَّ الصَّاحِبَ مُعْتَبَرٌ بِصَاحِبِهِ. وَاسْكُنِ الْأَمْصَارَ الْعِظَامَ فَإِنَّهَا جِمَاعُ الْمُسْلِمِينَ، وَاحْذَرْ مَنَازِلَ الْغَفْلَهِ وَالْجَفَاءِ وَقِلَّهَ الْأَعْوَانِ عَلَى طَاعَهِ اللهِ، وَاقْصُرْ رَأْيَكَ عَلَى مَا يَعْنِيكَ، وَإِيَّاكَ وَمَقَاعِدَ الْأَسْوَاقِ، فَإِنَّهَا مَحَاضِرُ الشَّيْطَانِ وَمَعَارِيضُ (٧) الْفِتَنِ. وَأَكْثِرْ أَنْ تَنْظُرَ إِلَى مَنْ فُضِّلْتَ عَلَيْهِ (٨) ، فإِنَّ ذلِكَ مِنْ أَبْوَابِ الشُّكْرِ. وَلاَ تُسَافِرْ فِى يَوْمِ جُمُعَه حَتّى تَشْهَدَ الصَّلاَهَ إِلاَّ فَاصِلاً (٩) فِى سَبِيلِ اللهِ، أَوْ فِى أَمْرٍ تُعْذَرُ بِهِ. وَأَطِعِ اللهَ فِى جُمَلِ أُمُورِكَ، فَإِنَّ طَاعَهَ اللهِ فَاضِلَهٌ عَلَى مَا سِوَاهَا. وَخَادِعْ نَفْسَكَ فِى الْعِبَادَهِ، وَارْفُقْ بِهَا وَلاَ تَقْهَرْهَا، وَخُذْ عَفْوَهَا (١٠) وَنَشَاطَهَا، إِلاَّ مَا كَانَ مَكْتُوباً عَلَيْكَ مِنَ الْفَرِيضَهِ، فَإِنَّهُ لاَ بُدَّ مِنْ قَضَائِهَا وتَعَاهُدِهَا عِنْدَ مَحَلِّها. وَإِيَّاكَ أَنْ يَنْزِلَ بِكَ الْمَوْتُ وَأَنْتَ آبِقٌ (١١) مِنْ رَبِّكَ فِى طَلَبِ الدُّنْيَا، وَإِيَّاكَ وَمُصَاحَبَهَ الْفُسَّاقِ، فَإِنَّ الشَّرَّ بِالشَّرِّ مُلْحَقٌ. وَوَقِّرِ اللهَ، وَأَحْبِبْ أَحِبَّاءَهُ، وَاحْذَرِ الْغَضَبَ، فَإِنَّهُ جُنْدٌ عَظِيمٌ مِنْ جُنُودِ إِبْلِيسَ، وَالسَّلاَمُ.

p: ٢٧۶

In Persian

به حارث همدانی

اخلاق کارگزاران حکومتی به ریسمان قرآن چنگ زن، و از آن نصیحت پذیر، حلالش را حلال، و حرامش را حرام بشمار، و حقی را که در زندگی گذشتگان بود تصدیق کن، و از حوادث گذشته تاریخ برای آینده عبرت گیر، که حوادث روزگار با یکدیگر همانند بوده، و پایان دنیا به آغازش می پیوندد، و همه آن رفتنی است. نام خدا را بزرگ دار، و جز به حق بر زبان نیاور، مرگ و جهان پس از مرگ را فراوان به یاد آور، هرگز آرزوی مرگ مکن جز آنکه بدانی از نجات یافتگانی، از کاری که تو را خشنود، و عموم مسلمانان را ناخوشایند است بپرهیز، از هر کار پنهانی که در آشکار شدنش شرم داری پرهیز کن، از هر کاری که از کننده آن پرسش کنند، نپذیرد یا عذرخواهی کند، دوری کن، آبروی خود را آماج تیر گفتار دیگران قرار نده، و هر چه شنیدی بازگو مکن، که نشانه دروغگویی است و هر خبری را دروغ مپندار، که نشانه نادانی است. خشم را فرونشان، و به هنگام قدرت ببخش، و به هنگام خشم فروتن باش، و در حکومت مدارا کن تا آینده خوبی داشته باشی، نعمتهایی که خدا به تو بخشیده نیکو دار، و نعمتهایی که در اختیار داری تباه مکن، و چنان باش که خدا آثار نعمتهای خود را در تو آشکارا بنگرد.

اوصاف مومنان و بدان! بهترین مومنان، آنکه جان و خاندان و مال خود را در راه خدا پیشاپیش تقدیم کند، چه آن را که پیش فرستی برای تو اندوخته گردد، و آنچه را که باقی گذاری سودش به دیگران می رسد. از دوستی با بیخردان، و خلافکاران بپرهیز، زیرا هر کس را از آنکه دوست اوست می شناسند، و در شهرهای بزرگ سکونت کن زیرا مرکز اجتماع مسلمانان است، و از جاهایی که مردم آن از یاد خدا غافلند، و به یکدیگر ستم روا می دارند، و بر اطاعت از خدا به یکدیگر کمک نمی کنند، بپرهیز. در چیزی اندیشه کن که یاریت دهد، از نشستن در گذرگاههای عمومی، و بازار پرهیز کن که جای حاضر شدن شیطان، و برانگیخته شدن فتنه هاست، و به افراد پایین تر از خود توجه داشته باش، که راه شکرگزاری تو در برتری است. در روز جمعه پیش از نماز مسافرت مکن، جز برای جهاد در راه خدا، و یا کاری که از انجام آن ناچاری، در همه کارهایت خدا را اطاعت کن، که اطاعت خدا از همه چیز برتر است. روش بکارگیری نفس در خوبیها نفس خود را در واداشتن به عبادت فریب ده، و با آن مدارا کن، و به زور و اکراه بر چیزی مجبورش نساز، و در وقت فراغت و نشاط بکارش گیر، جز در آنچه که بر تو واجب است، و باید

p: ۲۷۷

آن را در وقت خاص خودش بجا آوری، بپرهیز از آنکه مرگ تو فرا رسد در حالی که از پروردگارت گریزان باشی، و در دنیاپرستی غرق باشی، از همنشینی با فاسقان بپرهیز که شر به شر می پیوندد، خدا را گرامی دار، و دوستان خدا را دوست شمار، و از خشم بپرهیز که لشکر بزرگ شیطان است. با درود.

LETTER ۷۰

In English

To Sahl ibn Hunayf al-Ansari his Governor of Medina about certain persons in Medina who had gone over to Mu`awiyah.

Now I have come to know that certain persons from your side are stealthily going over to Mu`awiyah. Do not feel sorry for their numbers so lost to you or for their help of which you are deprived. It is enough that they have gone into misguidance and you have been relieved of them. They are running away from guidance and truth and advancing towards blindness and ignorance. They are seekers of this world and are proceeding to it and are leaping towards it. They have known justice seen it heard it and appreciated it. They have realized that here to us all men are equal in the matter of right. Therefore they ran away to selfishness and partiality. let them remain remote and far away.

By Allah surely they have not gone away from oppression and joined justice. In this matter we only desire Allah to resolve for us its hardships and to level for us its uneveness if Allah wills; and that is an end to the matter.

p: ۲۷۸

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى سهل بن حُنَيف الانصارى، وهو عامله على المدينه، فى معنى قوم من أهلها لحقوا بمعاويه

أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ بَلَغَنِی أَنَّ رِجَالاً مِمَّنْ قِبَلَکَ (۱) يَتَسَلَّلُونَ (۲) إِلَی مُعَاوِيَه، فَلاَ تَأْسَفْ عَلَی مَا يَفُوتُکَ مِنْ عَدَدِهِمْ، وَيَذْهَبُ عَنْکَ مِنْ مَدَدِهِمْ، فَکَفی لَهُمْ غَيّاً (۳) ، وَلَکَ مِنْهُمْ شَافِياً، فِرَارُهُمْ مِنَ الْهُدَی والْحَقِّ، وَإِيضَاعُهُمْ (۴) إِلَی الْعَمَی وَالْجَهْلِ، وَإِنَّمَا هُمْ أَهْلُ دُنْيَا مُقْبِلُونَ عَلَيْهَا، وَمُهْطِعُونَ إِلَيْهَا (۵) قَدْ عَرَفُوا الْعَدْلَ وَرَأَوْهُ، وَسَمِعُوه ُوَوَعَوْهُ، وَعَلِمُوا أَنَّ النَّاسَ عِنْدَنَا فِی الْحَقِّ أُسْوَهٌ، فَهَرَبُوا إِلَی الْأَثَرَهِ، فَبُعْداً لَهُمْ وَسُحْقاً (۶) !!

إِنَّهُمْ وَاللهِ لَمْ يَنْفِرُوا مِنْ جَوْرٍ، وَلَمْ يَلْحَقُوا بِعَدْلٍ، وَإِنَّا لَنَطْمَعُ فِی هَذَا الْأَمْرِ أَنْ يُذَلِّلَ اللهُ لَنَا صَعْبَهُ، يُسَهِّلَ لَنَا حَزْنَهُ (۷) ، إِنْ شَاءَ اللهُ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به سهل بن حنيف

روش برخورد با پديده فرار پس از ياد خدا و درود! به من خبر رسيده که گروهی از مردم مدينه به سوی معاويه گريختند، مبادا برای از دست دادن آنان، و قطع شدن کمک و ياريشان افسوس بخوری! که اين فرار برای گمراهيشان، و نجات تو از رنج آنان کافی است، آنان از حق و هدايت گريختند، و به سوی کوردلی و جهالت شتافتند. آنان دنياپرستانی هستند که به آن روی آوردند، و شتابان در پی آن گرفتند، عدالت را شناختند و ديدند و شنيدند و به خاطر سپردند، و دانستند که همه مردم در نزد ما، در حق يکسانند، پس به سوی انحصارطلبی گريختند دور باشند از رحمت حق، و لعنت بر آنان باد. سوگند به خدا! آنان از ستم نگريختند، و به عدالت نپيوستند، همانا آرزومنديم تا در اين جريان، خدا سختی ها را بر ما آسان، و مشکلات را هموار فرمايد. ان شاء الله، با درود.

p: ۲۷۹

LETTER ٧١

In English

To al-Mundhir ibn Jarud al-`Abdi who had misappropriated certain things given into his .administrative charge

Now the good behaviour of your father deceived me about you and I thought that you would follow his way and tread in his path. But according to what has reached me about you you are not giving up following your passions and are not retaining any provision for the next world. You are making this world by ruining your next life and doing good to your .kinsmen by cutting yourself off from religion

If what has reached me about you is correct then the camel of your family and the strap of your shoe is better than yourself. A man with qualities like yours is not fit to close a hole in the ground nor for performing any deed nor for increasing his position nor for taking him as a partner in any trust nor for trusting him against misappropriation. Therefore .proceed to me as soon as this letter of mine reaches you if Allah so wills

as-Sayyid ar-Radi says: al-Mundhir ibn Jarud al-`Abdi is he about whom Amir al-mu'minin :(peace be upon him) said that

He looks very often at his shoulders feels proud in his garments (appearance) and usually .blows away (dust) from his shoes

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى المنذر بن الجارود العَبْدى وقد خان فى بعض ما ولّاه من أعماله

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ صَلاَحَ أَبِيكَ غَرَّنِى مِنْكَ، وَظَنَنْتُ أَنَّكَ تَتَّبِعُ هَدْيَهُ (١) ، وَتَسْلُكُ سَبِيلَهُ، فَإِذَا أَنْتَ فِيما رُقِّىَ (٢) إِلَيَّ عَنْكَ لَاتَدَعُ لِهَوَاكَ انْقِيَاداً، وَلَاتُبْقِى لِآخِرَتِكَ عَتَاداً (٣) ، تَعْمُرُ دُنْيَاكَ بَخَرَابِ آخِرَتِكَ، وَتَصِلُ عَشِيرَتَكَ بِقَطِيعَهِ دِينِكَ. وَلَئِنْ كَانَ مَا بَلَغَنِى عَنْكَ حَقّاً، لَجَمَلُ أَهْلِكَ وَشِسْعُ (۴) نَعْلِكَ خَيْرٌ مِنْكَ، وَمَنْ كَانَ بِصِفَتِكَ فَلَيْسَ بِأَهْلٍ أَنْ يُسَدَّ بِهِ ثَغْرٌ، أَوْ يُنْفَذَ بِهِ أَمْرٌ، أَوْ يُعْلَى لَهُ قَدْرٌ، أَوْ يُشْرَكَ فِى أَمَانه، أَوْ يُؤْمَنَ عَلَى خِيَانَه (۵) . فَأَقْبِلْ إِلَيَّ حِينَ يَصِلُ إِلَيْكَ كِتَابِى هذَا إِنْ شَاءَ اللهُ. قال الرضى: وَالمنذر بن الجارود هذا هو الذى قال فيه أميرالمؤمنين عليه السلام: إنه لنظّارٌ فى عِطْفَيْهِ (۶) ، مُختالٌ فى بُرْدَيْه (٧) ، تَفّالٌ فى شِرَاكَيْهِ (٨) .

In Persian

به منذر بن الجارود

سرزنش از خیانت اقتصادی پس از یاد خدا و درود! همانا، شایستگی پدرت مرا نسبت به تو خوشبین، و گمان کردم همانند پدرت می باشی، و راه او را می روی، ناگهان به من خبر دادند، که در هواپرستی چیزی فرو گذار نکرده، و توشه ای برای آخرت خود باقی نگذاشته ای، دنیای خود را با تباه کردن آخرت آبادان می کنی، و برای پیوستن با خویشاوندانت از دین خدا بریدی، اگر آنچه به من گزارش رسیده، درست باشد، شتر خانه ات، و بند کفش تو از تو باارزش تر است، و کسی که همانند تو باشد، نه لیاقت پاسداری از مرزهای کشور را دارد، و نه می تواند کاری را به انجام رساند، یا ارزش او بالا رود، یا شریک در امانت باشد. یا از خیانتی دور ماند پس چون این نامه به دست تو رسد، نزد من بیا. ان شاء الله.

LETTER ۷۲

In English

To `Abdullah ibn al-`Abbas

Now you cannot go farther than the limit of your life nor can you be given a livelihood which is not for you. Remember that this life consists of two days - a day for you and a day against you and that the world is a house (changing) authorities. Whatever in it is for you will come to you despite your weakness; and whatever in it turns against you cannot .be brought back despite your strength

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى عبدالله بن العباس

أَمَّا بَعْـدُ، فَإِنَّکَ لَسْتَ بِسَابِقٍ أَجَلَکَ، وَلاَ مَرْزُوقٍ مَا لَيْسَ لَکَ؛ وَاعْلَمْ بِأَنَّ الدَّهْرَ يَوْمَانِ: يَوْمٌ لَکَ وَيَوْمٌ عَلَيْکَ، وَأَنَّ الدُّنْيَا دَارُ دُوَلٍ (۱) ، فَمَا كَانَ مِنْهَا لَکَ أَتَاکَ عَلَى ضَعْفِکَ، وَمَا كَانَ مِنْهَا عَلَيْکَ لَمْ تَدْفَعْهُ بِقُوَّتِکَ.

In Persian

به عبدالله بن عباس

انسان و مقدرات الهی پس از یاد خدا و درود! تو از اجل خود پیشی نخواهی گرفت، و آنچه که روزی تو نیست به تو نخواهد رسید، و بدان که روزگار دو روز است، روزی به سود، و روزی به زیان تو می باشد، و همانا دنیا خانه دگرگونیهاست، و آنچه که به سود تو است هر چند ناتوان باشی خود را به تو خواهد رساند، و آنچه که به زیان تو است هر چند توانا باشی دفع آن نخواهی کرد.

LETTER ٧٣

In English

To Mu'awiyah

Now (in) exchanging replies and listening to your letters my view has been weak and my intelligence has been erring. When you refer your demands to me and expect me to send you written replies you are like one who is in deep slumber while his dreams contradict him or one who stands perplexed and overwhelmed not knowing whether whatever comes to him is for him or against him. You are not such a man but he is (to some extent) like you (as you are worse than him). I swear by Allah that had it not been for (my) giving you time you would have faced from me catastrophe that would have crushed the bones and removed the flesh. Know that Satan has prevented you from turning to good actions .and listening to the words of counsels. Peace be upon those who deserve it

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّی عَلَى التَّرَدُّدِ فِی جَوَابِکَ، وَالْإِسْتِمَاعِ إِلَى كِتَابِکَ، لَمُوَهِّنٌ (١) رَأْيِی، وَمُخَطِّىءٌ فِرَاسَتِی (٢) . وَإِنَّکَ إِذْ تُحَاوِلُنِی الْأُمُورَ (٣) وَتُرَاجِعُنِی السُّطُورَ (۴) ، كَالْمُسْتَثْقِلِ النَّائِمِ تَكْذِبُهُ أَحلاَمُهُ (۵) ، وَالْمُتَحَيِّرِ الْقَائِمِ يَبْهَظُهُ (۶) مَقَامُهُ، لاَ يَدْرِی أَلَهُ مَا يَأْتِی أَمْ عَلَيْهِ، وَلَسْتَ بِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ بِکَ شَبِيهٌ. وَأُقْسِمُ بِاللهِ لَوْلاَ بَعْضُ الْإِسْتِبْقَاءِ (٧) لَوَصَلَتْ إِلَيْکَ مِنِّی قَوَارِعُ (٨) ، تَقْرَعُ (٩) الْعَظْم ، وَتَهْلِسُ (١٠) اللَّحْمَ! وَاعْلَمْ أَنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ ثَبَّطَکَ (١١) عَنْ أَنْ تُرَاجِعَ أَحْسَنَ أُمُورِکَ، وَتَأْذَنَ (١٢) لِمَقَالِ نَصِيحَتِکَ، وَالسَّلاَمُ لِأَهْلِهِ.

In Persian

به معاویه

افشای سیمای دروغین معاویه پس از یاد خدا و درود! من با پاسخ های پیاپی به نامه هایت، و شنیدن مطالب نوشته هایت، رای خود را سست، و زیرکی خود را به خطا نسبت می دهم، و همانا تو که مدام خواسته هایی از من داری و نامه های فراوان می نویسی، به کسی مانی که خواب سنگینی فرو رفته، و خوابهای دروغینش او را تکذیب می کند، یا چون سرگردانی که ایستادن طولانی بر او دشوار می باشد، و نمی داند، آیا آینده به سود او یا به زیانش خواهد بود؟ گرچه تو آن کس نیستی اما به تو شباهت دارد. بخدا سوگند! اگر پرهیز از خونریزی در مهلت تعیین شده نبود، ضربه کوبنده ای دریافت می کردی که استخوان را خرد، و گوشت را بریزاند، معاویه! بدان، که شیطان تو را نمی گذارد تا به نیکوترین کارت بپردازی، و اندرزی که به سود تو است بشنوی. درود بر آنان که سزاوار درودند.

DOCUMENT ۷۴

In English

Written by Amir al-mu'minin as a protocol between the tribes of Rabi`ah and the people .of Yemen. Taken from the writing of Hisham ibn (Muhammad) al-Kalbi

This indenture contains what the people of Yemen including the townsmen and nomads and the tribes of Rabi`ah including the townsmen and nomads have agreed upon: that they will adhere to the Book of Allah will call to it and order according to it and will respond to whoever calls to it and orders according to it.They will not sell it for any price nor accept any alternative for it. They will join hands against anyone who opposes it and abandons it. They will help one another. Their voice will be one. They will not break their pledge on account of the rebuke of a rebuker the wrath of an angry person the humiliating treatment of one group to the other or the use of abusive terms by one party against the .other

p: ۲۸۳

This pledge is binding on those of them who are present and those of them who are absent; those of them who are forbearing and those of them who are foolish; those of them who are learned and those of them who are ignorant. Along with this the pledge of Allah is also binding on them and the pledge of Allah is to be accounted for.

Written by: `Ali ibn Abi Talib.

In Arabic

وَمن حلْف له عليه السلام

بين ربيعه و اليمن، نُقل من خط هشام بن الكلبى

هَذَا مَا اجْتَمَعَ عَلَيْهِ أَهْلُ الْيَمَنِ حَاضِرُهَا وَبَادِيهَا، وَرَبِيعَةُ حَاضِرُهَا (۱) وَبَادِيهَا (۲) أَنَّهُمْ عَلَى كِتَابِ اللهِ يَدْعُونَ إِلَيْهِ، وَيَأْمُرُونَ بِهِ، وَيُجِيبُونَ مَنْ دَعَا إِلَيْهِ وَأَمَرَ بِهِ، لاَ يَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَناً، وَلاَ يَرْضَوْنَ بِهِ بَدَلاً، وَأَنَّهُمْ يَدٌ وَاحِدَةٌ عَلَى مَنْ خَالَفَ ذَلِكَ وَتَرَكَهُ، أَنْصَارٌ بَعْضُهُمْ لِبَعْض: دَعْوَتُهُمْ وَاحِدَةٌ، لاَيَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ لِمَعْتَبَةِ (۳) عَاتِبٍ، وَلاَ لِغَضَبِ غَاضِبٍ، وَلاَ لإِسْتِذْلاَلِ قَوْمٍ قَوْماً، وَلاَ لِمَسَبَّةِ قَوْمٍ قَوْماً! عَلَى ذلِكَ شَاهِدُهُمْ وَغَائِبُهُمْ، وَسَفِيهُهُمْ وَعَالِمُهُمْ، وَحَلِيمُهُمْ وَجَاهِلُهُمْ. ثُمَّ إِنَّ عَلَيْهِمْ بِذلِكَ عَهْدَ اللهِ وَمِيثَاقَهُ، (إِنَّ عَهْدَ اللهِ كَانَ مسْؤولاً). و كتب: على بن أبى طالب.

In Persian

پیمان میان ربیعه و یمن

مبانی صلح و سازش مسلمین این پیمان نامه ای است که مردم (یمن) و (ربیعه) آن را پذیرفته اند، چه آنان که در شهر حضور دارند یا آنان که در بیابان زندگی می کنند، آنان پیرو قرآنند، و به کتاب خدا دعوت می کنند، و به انجام دستورات آن فرمان می دهند، و هر کس که آنان را به کتاب خدا بخواند پاسخ می دهند، نه برابر آن مزدی خواهند، و نه به جای آن چیز دیگری بپذیرند، و در برابر کسی که خلاف این پیمان خواهد، یا آن را واگذارد، ایستادگی خواهند کرد، بعضی بعض دیگر را یاری می دهند، همه متحد بوده و به خاطر سرزنش سرزنش کننده ای، یا خشم خشم گیرنده ای، یا خوار کردن بعضی، یا دشنام دادن قومی، این پیمان را نمی شکنند. بر این پیمان، حاضران و آنها که غایبند، دانایان و ناآگاهان، بردباران و جاهلان، همه استوارند، و عهد و پیمان الهی نیز بر آنان واجب گردیده است که (همانا از پیمان خدا پرسش خواهد شد) و علی بن ابیطالب آن را نوشت.

p: ۲۸۴

LETTER ٧۵

In English

To Mu`awiyah soon after Amir al-mu'minin was sworn in. (Muhammad ibn `Umar) al-"Waqidi has mentioned this in his "Kitab al-Jamal

:From the servant of Allah `Ali Amir al-mu'minin to Mu`awiyah son of Abu Sufyan

Now you are aware of my excuses before you people and my shunning you till that happened which was inevitable and which could not be prevented. The stroy is long and much is to be said. What was to pass has passed and what was to come has come. Therefore secure (my) allegiance from those who are with you and come in a deputation .of your people to me; and that is an end to the matter

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى معاويه فى أول ما بويع له بالخلافه ذكره الواقدى فى كتاب الجمل

مِنْ عَبْدِاللهِ عَلِيٍّ أَمِيرالْمُؤْمِنِينَ إِلَى مُعَاوِيَهَ بْنِ أَبِی سُفْيَانَ: أَمَّا بَعْدُ، فَقَدْ عَلِمْتَ إِعْذَارِی (۱) فِيكُمْ، وَإِعْرَاضِی عَنْكُمْ، حَتَّی كَانَ مَا لاَبُدَّ مِنْهُ وَلاَ دَفْعَ لَهُ، وَالْحَدِيثُ طَوِيلٌ، وَالْكَلاَمُ كَثِيرٌ، وَقَدْ أَدْبَرَ مَا أَدْبَرَ، وَأَقْبَلَ مَا أَقْبَلَ، فَبَايِعْ مَنْ قِبَلَكَ (۲) ، وَأَقْبِلْ إِلَيَّ فِی وَفْدٍ (۳) مِنْ أَصْحَابِكَ، وَالسَّلاَمُ.

In Persian

به معاويه

فرمان اطاعت به معاويه از بنده خدا على امير مومنان، به معاويه بن ابى سفيان. پس از ياد خداو درود! مى دانى كه من درباره شما معذور، و از آنچه در مدينه گذشت رويگردانم، تا شد آنچه كه بايد مى شد، و بازداشتن آن ممكن نبود، داستان طولانى و سخن فراوان است. و گذشته ها گذشت، و آينده روى كرده است، تو و همراهانت بيعت كنيد، و با گروهى از يارانت نزد من بيا، با درود.

INSTRUCTION ٧۶

In English

Given to `Abdullah ibn al-`Abbas at the time of his appoint- ment as his Governor of .Basrah

Meet people with a broad face allow them free audience and pass generous orders. Avoid anger because it is a augury of Satan. Remember that whatever takes you near Allah takes you away from the Fire (of Hell) and whatever takes you away from Allah takes you .near the Fire

In Arabic

ومن وصيه له عليه السلام

لعبد الله بن العباس ،عند استخلافه إياه على البصره

سَعِ النَّاسَ بِوَجْهِـکَ وَمَجْلِسِکَ وَحُکْمِکَ، وإِيَّاکَ وَالْغَضَبَ فَإِنَّهُ طَيْرَهٌ (١) مِنَ الشَّيْطَانِ. وَ اعْلَمْ أَنَّ مَا قَرَّبَکَ مِنَ اللهِ يُبَاعِـدُکَ مِنْ النَّارِ، وَمَا بَاعَدَکَ مِنَ اللهِ يُقَرِّبُکَ مِنَ النَّارِ.

In Persian

به عبدالله بن عباس

اخلاق فرماندهی با مردم، به هنگام دیدار، و در مجالس رسمی، و در مقام داوری، گشاده رو باش، و از خشم بپرهیز، که سبک مغزی، به تحریک شیطان است، و بدان! آن چه تو را به خدا نزدیک می سازد، از آتش جهنم دور می کند، و آنچه تو را از خدا دور می سازد، به آتش جهنم نزدیک می کند.

INSTRUCTION ٧٧

In English

Given to `Abdullah ibn al-`Abbas at the time of his being deputed to confront the .Kharijites

Do not argue with them by the Qur'an because the Qur'an has many faces. You would say your own and they would say their own; but argue with them by the sunnah because they .cannot find escape from it

In Arabic

ومن وصيته له عليه السلام

p: ٢٨٦

لعبد الله بن عباس، لما بعثه للإحتجاج على الخوارج

لاَتُخَاصِمْهُمْ بِالْقُرْآنِ، فَإِنَّ الْقُرْآنَ حَمَّالٌ (١) ذُو وُجُوهٍ، تَقُولُ وَيَقُولُونَ، وَلكِنْ حاجِجْهُمْ بالسُّنَّهِ، فَإِنَّهُمْ لَنْ يَجِدُوا عَنْهَا مَحِيصاً (٢) .

In Persian

به عبدالله بن عباس

روش مناظره با دشمن مسلمان به قرآن با خوارج به جدل میرداز، زیرا قرآن دارای دیدگاه کلی بوده، و تفسیرهای گوناگونی دارد، تو چیزی می گویی، و آنها چیز دیگر، لکن با سنت پیامبر (ص) با آنان به بحث و گفتگو بپرداز، که در برابر آن راهی جز پذیرش ندارند.

LETTER ٧٨

In English

To Abu Musa al-Ash`ari in reply to his letter regarding the two arbitrators. Sa`id ibn Yahya al-Umawi has mentioned this in his "Kitab al-maghazi".

Certainly many people have turned away from many a (lasting) benefit (of the next life) for they bent towards the world and spoke with passions. I have been struck with wonder in this matter upon which people who are self-conceited have agreed. I am providing a cure for their wound but I fear lest it develops into a clot of blood (and becomes incurable). Remember that no person is more covetous than I for the unity of the ummah of Muhammad (may Allah bless him and his descendants) and their solidarity. I seek through it good reward and an honourable place to return to.

I shall fulfil what I have pledged upon myself even though you may go back from the sound position that existed when you left me last because wretched is he who is denied the benefit of wisdom and experience. I feel enraged if anyone speaks wrong or if I should worsen a matter which Allah has kept sound. Therefore leave out what you do not understand because wicked people will be conveying to you vicious things; and that is an end to the matter.

p: ٢٨٧

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

إلى أبي موسى الاشعري، جواباً في أمر الحكمين

ذكره سعيد بن يحيى الاموي في كتاب المغازي

فَإِنَّ النَّاسَ قَدْ تَغَيَّرَ كَثِيرٌ مِنْهُمْ عَنْ كَثِيرٍ مِنْ حَظِّهِمْ، فَمَالُوا مَعَ الدُّنْيَا، وَنَطَقُوا بِالْهَوى، وَإِنِّي نَزَلْتُ مِنْ هذَا الْأَمْرِ مَنْزِلاً مُعْجِباً (١) ، اجْتَمَعَ بِهِ أَقْوَامٌ أَعْجَبَتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ،و أَنَا أُدَاوِي مِنْهُمْ قَرْحاً (٢) أَخَافُ أَنْ يَكُونَ عَلَقاً (٣) . وَلَيْسَ رَجُلٌ فَاعْلَمْ أَحْرَصَ عَلَى جَمَاعَةِ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و أُلْفَتِهَا مِنِّي، أَبْتَغِي بِذلِكَ حُسْنَ الثَّوَابِ، وَكَرَمَ الْمَآبِ (۴) ، وَسَأَفِي بِالَّذِي وَأَيْتُ (۵) عَلَى نَفْسِي، وَإِنْ تَغَيَّرْتَ عَنْ صَالِحِ مَا فَارَقْتَنِي عَلَيْهِ، فَإِنَّ الشَّقِيَّ مَنْ حُرِمَ نَفْعَ مَا أُوتِيَ مِنَ الْعَقْلِ وَالتَّجْرِبَهِ، وَإِنِّي لَأَعْبَدُ (۶) أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ بِبَاطِلٍ،أَنْ أُفْسِدَ أَمْراً قَدْ أَصْلَحَهُ اللهُ، فَدَعْ مَا لاَ تَعْرِفُ، فَإِنَّ شِرَارَ النَّاسِ طَائِرُونَ إِلَيْکَ بِأَقَاوِيلِ السُّوءِ، وَالسَّلَامُ.

In Persian

به ابوموسی اشعری

علل سقوط جامعه همانا بسیاری از مردم دگرگون شدند، و از سعادت و رستگاری بی بهره ماندند، به دنیاپرستی روی آورده، و از روی هوای نفس سخن گفتند، کردار اهل عراق مرا به شگفتی واداشته است، که مردمی خودپسند در چیزی گرد آمدند، می خواستم زخم درون آنها را مدارا کنم، پیش از آنکه غیر قابل علاج گردد. تلاش امام در تحقق وحدت پس بدان در امت اسلام، هیچ کس همانند من وجود ندارد که به وحدت امت محمد (ص) از من حریص تر، و انس او از من بیشتر باشد، من در این کار پاداش نیک و سرانجام شایسته را از خدا می طلبم، و به آنچه پیمان بستم وفا دارم، هر چند تو دگرگون شده، و همانند روزی که از من جدا شدی نباشی. همانا بدبخت کسی است که از عقل و تجربه ای که نصیب او شده است محروم ماند، و من از آن کس که به باطل سخن گوید یا کاری را که خدا اصلاح کرده برهم زند، بیزارم. آنچه را نمی دانی واگذار، زیرا مردان بدکردار، با سخنانی نادرست به سوی تو خواهند شتافت، با درود.

p: ۲۸۸

LETTER ٧٩

In English

.To the army officers when Amir al-mu'minin became Caliph

Now what ruined those before you was that they denied people their rights and then they had to purchase them (by bribes) and they led the people to wrong and they followed it.

In Arabic

ومن كتاب له عليه السلام

لما استُخْلِف، إلى أمراء الأجناد

أَمَّا بَعْدُ، فإِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ أَنَّهُمْ مَنَعُوا النَّاسَ الْحَقَّ فَاشْتَرَوْهُ، وَأَخَذُوهُمْ بِالْبَاطِلِ فَاقْتَدَوْهُ (١) .

In Persian

به سرداران سپاه

علل نابودی ملتها پس از یاد خدا و درود! همانا ملتهای پیش از شما به هلاکت رسیدند، بدان جهت که حق مردم را نپرداختند، پس دنیا را با رشوه دادن به دست آوردند، و به راه باطلشان بردند و آنان اطاعت کردند.

About center

In the name of Allah

هَلْيَسْتَوِيالَّذِينَيَعْلَمُونَوَالَّذِينَلَايَعْلَمُونَ

?Are those who know equal to those who do not know

al-Zumar: ٩

:Introduction

Ghaemiyeh Computer Research Institute of Isfahan, from ٢٠٠٧, under the authority of Ayatollah Haj SayyedHasanFaqihImami (God blesses his soul), by sincere and daily efforts of university and seminary elites and sophisticated groups began its activities in .religious, cultural and scientific fields

:Manifesto

Ghaemiyeh Computer Research Institute of Isfahan in order to facilitate and accelerate the accessibility of researchers to the books and tools of research, in the field of Islamic science, and regarding the multiplicity and dispersion of active centers in this field and numerous and inaccessible sources by a mere scientific intention and far from any kind of social, political, tribal and personal prejudices and currents, based on performing a project in the shape of (management of produced and published works from all Shia centers) tries to provide a rich and free collection of books and research papers for the experts, and helpful contents and discussions for the educated generation and all classes .of people interested in reading, with various formats in the cyberspace

:Our Goals are

(propagating the culture and teachings of Thaqalayn (Quran and Ahlulbayt p.b.u.t-

encouraging the populace particularly the youth in investigating the religious issues-

replacing useful contents with useless ones in the cellphones, tablets and computers-

providing services for seminary and university researchers-

spreading culture study in the publich-

paving the way for the publications and authors to digitize their works-

:Policies

acting according to the legal licenses-

relationship with similar centers-

avoiding parallel working-

merely presenting scientific contents-

mentioning the sources-

.It's obvious that all the responsibilities are due to the author

:Other activities of the institute

Publication of books, booklets and other editions-

Holding book reading competitions-

Producing virtual, three dimensional exhibitions, panoramas of religious and tourism- places

.Producing animations, computer games and etc-

Launching the website with this address: www.ghaemiyeh.com-

Fabricatingdramatic and speech works-

Launching the system of answering religious, ethical and doctrinal questions-

Designing systems of accounting, media and mobile, automatic and handy systems, web- kiosks

Holding virtual educational courses for the public-

Holding virtual teacher-training courses-

Producing thousands of research software in three languages (Persian, Arabic and- English) which can be performed in computers, tablets and cellphones and available and downloadable with eight international formats: JAVA, ANDROID, EPUB, CHM, PDF, HTML, CHM, GHB on the website

Also producing four markets named "Ghaemiyeh Book Market" with Android, IOS,- WINDOWS PHONE and WINDOWS editions

:Appreciation

We would appreciate the centers, institutes, publications, authors and all honorable .friends who contributed their help and data to us to reach the holy goal we follow

:Address of the central office

Isfahan, Abdorazaq St, Haj Mohammad JafarAbadei Alley, Shahid Mohammad HasanTavakkoly Alley, Number plate ١٢٩, first floor

Website: www.ghbook.ir

Email: Info@ghbook.ir

Central office Tel: ٠٩١٣٢٠٠٠١٠٩

٠٢١ ـ Tehran Tel: ٨٨٣١٨٧٢٢

Commerce and sale: ٠٩١٣٢٠٠٠١٠٩

Users' affairs: ٠٩١٣٢٠٠٠١٠٩

Introduction of the Center – Ghaemiyeh Digital Library